

Regeringens proposition

1982/83:23

om utbildning i räddningstjänst;

beslutad den 9 september 1982.

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARL BOO

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en ny utbildning i räddningstjänst för personal inom brandförsvaret. Förslaget innebär att den grundläggande utbildningen i räddningstjänst förläggs till gymnasieskolan. Deltidsbrandmännen utbildas inom kommunal vuxenutbildning, komvux. Utbildningen till brandingenjör samt viss vidareutbildning av brandmästare förläggs till högskolan. Övrig utbildning av befäl inom räddningstjänsten förläggs till statens brandnämnd. Utbildningen vid brandnämnden föreslås så snart som möjligt samordnas med civilförsvarets utbildning. Den nya utbildningen i räddningstjänst föreslås starta hösten 1983.

KOMMUNDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-09-09

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Eliasson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin

Föredragande: statsrådet Boo

Proposition om utbildning i räddningstjänst

1 Inledning

Den nuvarande brandlagen (1974:80, ändrad senast 1980:427) trädde i kraft den 1 juli 1974. Genom denna lag utvidgades kommunernas ansvarsområde och därmed brandstyrkans uppgifter till att gälla allmän räddningstjänst och inte som tidigare enbart släckning av brand. I den proposition (prop. 1973:185) som låg till grund för riksdagens beslut om brandlagen framhöll chefen för dåvarande civildepartementet att behovet av utbildning för olika personalgrupper inom den lokala räddningstjänstorganisationen kommer att öka i och med att kommunernas verksamhet för räddningstjänst vidgas till att omfatta också andra former av räddningstjänst än brandsläckning. Departementschefen ansåg att en översyn av brandförvarsutbildningen var väl motiverad från både effektivitets- och arbetarskyddssynpunkt.

I oktober 1973 bemyndigade regeringen chefen för dåvarande civildepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga med uppgift att verkställa översyn av brandförvarsutbildningen m. m. De sakkunniga¹ avgav i juni 1979 betänkandet (Ds Kn 1979:5) Brandförvarsutbildningen. I betänkandet föreslogs en kraftig förbättring av den av statens brandnämnd bedrivna utbildningen av hel- och deltidsanställd brandpersonal samt personal inom sotningsväsendet. I stort sett innebar förslaget en fördubblad utbildningstid för brandpersonalen och för personalen inom sotningsväsendet. Därigenom beräknades de statliga utbildningskostnaderna stiga från ca 5,7 milj. kr. till

¹ Fastighetschefen Sture Holmqvist, ordförande, riksdagsledamoten Allan Gustafsson och brandmästaren Arne Nilsson.

drygt 30 milj. kr. om året räknat i 1978 års penningvärde. Härutöver beräknades kommunernas kostnader för löner, resor och traktamenten öka betydligt. Förslagets genomförande krävde statliga investeringar om drygt 170 milj. kr.

Betänkandet angående brandförvarsutbildningen remissbehandlades. Vad gäller utbildningens omfattning och innehåll var remissutfallet nästan odelat positivt. Många remissinstanser betecknade den föreslagna omfattningen av utbildningen som ett minimum. De relativt fåtaliga invändningar som fördes fram i fråga om utbildningens innehåll gällde tämligen detaljbetonade frågor. I fråga om utbildningens organisation var remissutfallet mera blandat. Flera remissinstanser, bl. a. skolöverstyrelsen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet, uttalade tvekan inför de höga kostnaderna och föreslog att möjligheterna till en samordning med det allmänna skol- och högskoleväsendet skulle undersökas. Civilförvarsstyrelsen förordade en samordning med dess verksamhet. Enligt dessa remissinstanser skulle därigenom betydande samordningsvinster kunna göras.

I december 1980 tillsattes en arbetsgrupp¹ inom regeringskansliet med uppgift att skyndsamt överarbeta de sakkunnigas förslag angående brandförvarsutbildningen m. m. Inom ramen för sitt arbete skulle arbetsgruppen även överväga vissa skrivelser till regeringen med synpunkter på brandförvarsutbildningen som hade kommit in från statens brandnämnd, Svenska kommunförbundet samt brandchefen i Motala och Vadstena kommuner. Arbetsgruppen skulle i erforderlig utsträckning samråda med berörda myndigheter och organisationer.

Arbetsgruppen avlämnade i december 1981 promemorian (Ds Kn 1981:24) Utbildning i räddningstjänst m. m. Departementspromemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Departementspromemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanser och en sammanställning av deras yttranden bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Reformen som helhet

2.1.1 Nuvarande utbildning

I 1974 års brandlag (1974:80, ändrad senast 1980:427) förstås med räddningstjänst – under vissa förutsättningar – verksamhet som syftar till att vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge avvärja eller

¹ Rättschefen Harald Rangnitt och hovrättsassessorn Ulf Bjurman, kommundepartementet, kanslirådet Gösta Terstad, försvarsdepartementet, departementssekreterarna Göran Ekström och Ingemar Skogö, budgetdepartementet samt departementssekreterarna Hans Krantz och Margareta Vingedal, utbildningsdepartementet.

begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön. Enligt 2 § brandlagen skall varje kommun svara för räddningstjänst och för förebyggande åtgärder mot brand i kommunen. För dessa uppgifter skall kommunen hålla ett brandförsvaret som tillfredsställer skäliga anspråk på effektivitet. För varje kommun skall vidare enligt 1 § brandstadgan (1962:91, ändrad senast 1980:919) finnas en brandordning som tar upp de bestämmelser som utöver bestämmelserna i brandlagen och brandstadgan behövs för att reglera brandförsvarets verksamhet i kommunen. I brandordningen skall bl. a. tas in uppgifter om brandstyrkans organisation och om den kompetens som fordras för kommunens brandbefäl. Den utbildning och kompetens som krävs för brandpersonalen i kommunerna blir beroende av de särskilda förhållandena i varje kommun.

Statens brandnämnd har enligt sin instruktion (1974:408, ändrad senast 1982:137) till uppgift att i anslutning till brandstadgans kompetensföreskrifter meddela utbildning för brandpersonal och skorstensfejare. Denna utbildning sker i dag till största delen centralt för hela landet vid statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna. Vissa praktiska moment av utbildningen äger rum i anslutning till civilförsvartsstyrelsens utbildnings- och övningsanläggning i Rosersberg. En del kurser genomförs dessutom regionalt. Brandnämndens utbildning har vad gäller omfattning och inriktning i stort sett varit oförändrad sedan 1960-talet.

Utbildningen av brandpersonal meddelas bl. a. i *brandingenjörsklassen*, som omfattar 85 utbildningsveckor indelade i fyra skeden. Den teoretiska undervisningen meddelas vid brandnämndens utbildningsenhet under skede 2 (en vårtermin) och skede 4 (ett läsår). Övriga skeden av utbildningen avser grundläggande brandmannautbildning och praktisk befälsutbildning vid kommunal brandkår. Härutöver anordnas vid utbildningsenheten *brandmästarklassen* omfattande 21 undervisningsveckor, *brandförmansklassen* omfattande 12 undervisningsveckor, *brandmannaklassen* omfattande 8 undervisningsveckor och *brandbefälskurs A* omfattande 11 undervisningsveckor. *Brandbefälskurserna B och C* omfattande 1 resp. 4 undervisningsveckor anordnas i form av regionala kurser.

Utöver den nu nämnda kompetensutbildningen bedrivs en regelbunden övningsverksamhet inom de kommunala brandförsvaren. Vid sidan härav bedrivs också bl. a. genom Svenska kommunförbundets länsavdelningar en omfattande regional grund- och fortbildning av brandförsvarets personal.

För skorstensfejare meddelas utbildning vid brandnämndens utbildningsenhet i *mästarklassen* omfattande 10 undervisningsveckor och i *gesällklassen* omfattande 8 undervisningsveckor.

2.1.2 Arbetsgruppens förslag

Arbetsgruppens förslag till ändrad utbildning i räddningstjänst m. m. har inriktats på att samordna utbildningen med annan utbildning i samhället. Arbetsgruppen har haft som målsättning att anpassa reformen till de allmänna ekonomiska riktlinjer som enligt statsmakternas beslut gäller för allt reformarbete. Vid genomförandet av reformen har utgångspunkten varit att utnyttja befintliga utbildningsresurser genom att i möjligaste mån organisera de nya utbildningarna inom ramen för gymnasieskolan och högskolan.

Arbetsgruppens förslag innebär att en ettårig högre specialkurs anordnas i gymnasieskolan som grundläggande utbildning för *heltidsanställda brandmän*. Denna utbildning, liksom övrig räddningstjänstutbildning, föreslås bli i hög grad praktiskt inriktad. Den ettåriga specialkursen skall enligt promemoriaförslaget även innehålla ett betydande inslag av utbildning i akutsjukvård.

För de *deltidsanställda brandmännen*, som utgör ca 60 % av personalen vid landets brandförsvaret, föreslår arbetsgruppen en utbildning som inte bör understiga 120 undervisningstimmar (tre veckor) inom den kommunala vuxenutbildningens (komvux) ram. Denna utbildning avses komplettera den kortare introduktionsutbildning som genomförs vid resp. brandförsvaret eller regionalt i regi av kommunförbundets länsavdelningar.

Personalen inom räddningstjänsten bör enligt promemoriaförslaget erbjudas kurser, både för att uppnå en högre behörighet (vidareutbildning) och för att bibehålla och fördjupa kunskaperna (fortbildning). Arbetsgruppen föreslår en särskild *utryckningsledarutbildning* för allt blivande befäl – heltid såväl som deltid. Utbildningen föreslås omfatta 6 veckor med statens brandnämnd som huvudman. För de brandmän som skall utföra arbetsuppgifter inom det förebyggande brandförsvaret föreslås en grundläggande kurs om 3 veckor, *Förebyggande I*, med statens brandnämnd som huvudman. Arbetsgruppen ser *brandmästarutbildningen* som ett led i en naturlig vidareutbildning. Denna koncentreras på brandmästarnas roll som högre utryckningsbefäl och föreslås omfatta 14 veckor med statens brandnämnd som huvudman. Brandmästare som önskar få befattning som brandchef eller vice brandchef skall enligt förslaget genomgå två kurser, *Förebyggande II* och *Förvaltningskunskap*. Kurserna bör enligt arbetsgruppen omfatta vardera ca 10 veckor och anordnas som högskoleutbildning. Förutom vidareutbildningen föreslår arbetsgruppen att statens brandnämnd skall anordna *fortbildningskurser*. Dessa kurser skall enligt förslaget genomföras regionalt eller lokalt. Genom att koncentreras på att ge de kompletterande kunskaper som behövs med hänsyn till den tekniska utvecklingen inom resp. område skall kurserna utgöra ett komplement till vidareutbildningen.

Vad gäller *brandingenjörsutbildningen* föreslår arbetsgruppen att en allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen, inrättas i högskolan. Utbild-

ningen bör enligt förslaget omfatta två läsår. De praktiska momenten av utbildningen förutsätts bli tillgodosedda genom att en del av utbildningen förläggs till kommunala brandförsvaret och civilförsvarets anläggningar.

Arbetsgruppen föreslår att den grundläggande yrkesutbildningen för *skorstensfejare* genomförs som gymnasial lärlingsutbildning. Enligt promemorieförslaget bör också en särskild utbildning av *tekniker inom sotningsväsendet* införas för att underlätta genomströmningen inom yrket och förhindra kostsam överutbildning av skorstensfejare. Teknikerutbildningen föreslås omfatta 6 veckor med statens brandnämnd som huvudman. För *skorstensfejarmästarna* anser arbetsgruppen att utbildningsbehovet kan tillgodoses inom ramen för den tvååriga driftteknikerutbildningen inom högskolan. Arbetsgruppen föreslår vidare att *fortbildningskurser* för tekniker och skorstensfejarmästare anordnas av statens brandnämnd.

Arbetsgruppen beräknar att statens utbildningskostnader både för räddningstjänsten och sotningsväsendet kommer att bli i stort sett oförändrade, ca 10 milj. kr. om året i 1981 års kostnadsläge, när den nya utbildningen är helt genomförd. De årliga kommunala kostnaderna beräknas också bli oförändrade, ca 26 milj. kr. i 1981 års penningvärde. Härutöver beräknas vissa övergångskostnader. Arbetsgruppen har beräknat dessa för statens del till ca 3 milj. kr. för vardera av budgetåren 1983/84 och 1984/85. De kommunala kostnaderna under motsvarande tid beräknas till ca 8 milj. kr. om året. För universitets- och högskoleämbetets del fordras särskilda genomförandemedel om 900 000 kr. Ämbetet behöver också 150 000 kr. för planering av den nya högskoleutbildningen. Enligt arbetsgruppens förslag skall utbildningen kunna påbörjas hösten 1983.

2.1.3 Remissinstanserna

De flesta remissinstanserna framhåller behovet av en moderniserad räddningstjänstutbildning och anser att arbetsgruppens förslag är ett steg i riktning att förverkliga detta behov. Från flera håll uttalas tillfredsställelse med att räddningstjänstutbildningen genom förslaget kan samordnas med annan befintlig utbildning i gymnasieskolan och vid högskolan. Bl. a. civilförsvarsstyrelsen framhåller att en ökad integration mellan räddningstjänstutbildning för freds- och krigsändamål bör eftersträvas, inte enbart ur rent samhällsekonomisk synvinkel utan även för att brandförsvaret och civilförsvaret bör kunna göra ömsesidiga effektivitetsvinster genom ett gemensamt resursutnyttjande. Från något håll anförs att förslaget till utbildning bäddar för ett bredare rekryteringsunderlag och ger ungdomarna goda möjligheter att via sidospår nå fram till en anställning inom brandförsvaret. Från andra håll påpekas att arbetsgruppen har lyckats lägga fram ett förslag som väsentligt ökar baskunskaperna inom allmän räddningstjänst och sotning till samma kostnad som nuvarande utbildning.

I fråga om den grundläggande utbildningen av heltidsanställda brandmän är remissutfallet splittrat. Omkring hälften av remissinstanserna tillstyrker i princip förslaget medan andra anför kritiska synpunkter på olika delar av förslaget. Från bl. a. statens brandnämnd, Svenska kommunförbundet (majoriteten) och Brandmännens riksförbund uttrycks farhågor för att den föreslagna utbildningsvägen kommer att minska brandförsvarets nuvarande möjligheter att rekrytera brandmän med lämplig yrkesutbildning och yrkeserfarenhet. Brandnämnden anför bl. a. att en artonåring knappast är mogen för denna utbildning. Han saknar i regel arbetslivserfarenhet och har efter avslutad utbildning att fullgöra militärtjänst. Då den blivande brandmannens fysiska och psykiska status vanligen är sådan att han uttas till militär befäls- eller specialutbildning får man enligt brandnämnden räkna med att han först efter ca två år efter genomgången brandmannautbildning kan söka tjänst som brandman. Erfarenheten visar enligt brandnämnden att något års uppehåll mellan brandmannautbildning och inträde i aktiv tjänst medför behov av en omfattande repetition av grundutbildningen. Även majoriteten av Svenska kommunförbundets styrelse framför liknande synpunkter. I en reservation till kommunförbundets yttrande anför minoriteten att man stöder det i departementspromemorian presenterade förslaget till en ettårig högre specialkurs i gymnasieskolan. En breddad utbildning i gymnasieskolan ökar enligt minoriteten förutsättningarna för kvinnor att genomgå grundläggande räddningstjänstutbildning.

Flerålet instanser ställer sig bakom förslaget till grundläggande utbildning för deltidsanställda brandmän och anser den föreslagna nivåhöjningen jämfört med dagens utbildning vara mycket positiv. Beträffande vidare- och fortbildningen tillstyrker de flesta remissinstanserna förslaget och framhåller särskilt fördelarna med att den framtida utbildningen kommer att bilda ett helt utbildningssystem.

En klar majoritet av remissinstanserna är positiva till arbetsgruppens förslag till ny brandingenjörsutbildning. Man framhåller särskilt det positiva som nivåhöjningen av den föreslagna utbildningen innebär, bl. a. för att brandförsvaret i framtiden skall kunna följa med i den tekniska utvecklingen. Flera av instanserna, däribland Svenska kommunförbundet, anser dock att utbildningen bör förlängas med ett läsår för att bli fullt jämförbar med andra ingenjörsutbildningar vid högskolan.

För sotningsväsendets vidkommande delar de flesta remissinstanserna arbetsgruppens uppfattning att det föreligger ett ökat behov av yrkeskunskap för skorstensfejarkåren, beroende på en ökning av kvalificerade arbetsuppgifter inom energiområdet. Förslagen till ny teknikerutbildning och utbildning av skorstensfejarmästare tillstyrks av flera instanser. Däremot ställer man sig betydligt tveksammare till den föreslagna gymnasiala lärlingsutbildningen för skorstensfejare. Förslaget avstyrks i denna del bl. a. av Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund (SSR) och Svenska brandbefälets

riksförbund. Svenska kommunförbundet (majoriteten) ansluter sig i denna del till det yttrande som har avgetts av SSR.

Från flera håll, bl. a. från statens brandnämnd, Svenska kommunförbundet, Svenska brandbefälens riksförbund och Brandmännens riksförbund har uttryckts tveksamhet inför att den framtida räddningstjänstutbildningen kommer att vara uppdelad på olika huvudmän. Beträffande de framtida kostnaderna för utbildningen ifrågasätter några remissinstanser om de statliga och kommunala kostnaderna verkligen kommer att minska om de föreslagna förändringarna genomförs. Några remissinstanser anser att förslaget kan komma att innebära ökade kostnader.

Ett fåtal remissinstanser har helt eller till största delen avstyrkt förslaget till förmån för det förslag till centralt anordnad utbildning som lades fram år 1979 i betänkandet Brandförvarsutbildningen. Till dessa instanser hör Svenska kommunförbundet (majoriteten), LO, Svenska kommunalarbetsförbundet och Svenska skorstensfejaremästarnas riksförbund. Några instanser, däribland statskontoret, har påtalat att det skulle vara värdefullt om den nya räddningstjänstutbildningen kunde genomföras samtidigt med andra aktuella förändringar på räddningstjänstens område.

2.1.4 Överväganden

En modernisering av utbildningen i räddningstjänst har länge ansetts vara en angelägen fråga. Såväl tillkomsten av 1974 års brandlag med dess utvidgning av kommunernas ansvar för räddningstjänsten som den fortgående samhällsutvecklingen ställer stora krav på brandpersonalens kunnande. Brandförvarets personal kan ställas inför betydligt mera komplicerade och allvarliga problem än för bara några år sedan. Ingreppanden vid explosionsartade bränder, svåra trafikolyckor och utflöden av kemikalier eller andra skadliga ämnen ställer stora krav på personalen. Bekämpningsmaterielen har blivit effektivare men samtidigt också tekniskt mera komplicerad. Dessa förhållanden måste påverka utbildningen, såväl dess omfattning som dess innehåll. Räddningstjänstutbildningen har emellertid i stort sett varit oförändrad sedan 1960-talet.

Redan i den proposition (prop. 1973:185) som låg till grund för 1974 års brandlag förutskickades behovet av en förbättrad och moderniserad utbildning för räddningstjänstens personal. Detta behov har också understrukits i flera skrivelser till regeringen från berörda myndigheter och organisationer. I likhet med en i princip enig remissopinion anser jag det angeläget med en snar förbättring av utbildningen. Vad frågan närmast gäller är hur denna förbättrade utbildning skall kunna åstadkommas.

Ett omfattande utredningsarbete har pågått sedan år 1974. Av regeringen tillsatta sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m. m. lade år 1979 fram betänkandet Brandförvarsutbildningen. Förslaget innebar en

förlängd utbildning med kraftigt ökade inslag av praktiska moment. Det medförde betydande kostnadsökningar för staten och kommunerna. Genom remissbehandling av förslaget tillfördes utredningsmaterialet värdefulla synpunkter. Med hänsyn till att flera tunga remissinstanser anförde kritik mot framför allt de väntade kostnadsökningarna ansåg jag det nödvändigt att utredningsförslaget överarbetades. Överarbetningen av förslaget till ny räddningstjänstutbildning har nu företagits av en arbetsgrupp inom regeringskansliet. Arbetsgruppens förslag till utbildning i räddningstjänst m. m. innebär bl. a. att den grundläggande utbildningen inordnas som en högre specialkurs i gymnasieskolan och att brandingenjörsutbildningen inordnas i högskolan.

Vid bedömande av hur den framtida utbildningen bör utformas måste till en början beaktas de allmänna ekonomiska riktlinjer som gäller för allt reformarbete. Reformerna måste enligt statsmakternas beslut ske genom omprioriteringar inom ramen för gjorda åtaganden. Enligt min uppfattning måste därför kostnaderna för den moderniserade räddningstjänstutbildningen i största möjliga utsträckning ligga inom befintliga kostnadsramar. Det finns ingen anledning att anta att inordnandet av räddningstjänstutbildningen inom högskolan och gymnasieskolan kommer att ställa krav på ökade anslagsramar i framtiden. För att kunna genomföra en utbildningsreform på detta område och samtidigt uppfylla dessa förutsättningar måste man i betydande utsträckning utnyttja befintliga utbildningsresurser och samordna utbildningen med annan utbildning i samhället. Enligt min mening bör strävandena också vara att i möjligaste mån decentralisera utbildningen. I dessa hänseenden har det av arbetsgruppen presenterade förslaget avsevärda förtjänster.

Arbetsgruppens förslag att anordna brandingenjörsutbildningen som högskoleutbildning har mottagits positivt av en klar majoritet av remissinstanserna. Beträffande den av arbetsgruppen föreslagna fort- och vidareutbildningen vid statens brandnämnd har de remissinstanser som yttrat sig över denna del av förslaget i princip ställt sig bakom att utbildningen organiseras på det sätt som arbetsgruppen har föreslagit. Likaså anser en i stort enig remissopinion att förslaget till förbättrad utbildning av deltidsanställda brandmän fyller ett sedan länge eftersatt behov. Även jag anser att promemoriaförslaget i dessa delar kan ligga till grund för en utbildningsreform. Jag återkommer till de synpunkter på mera detaljbetonade frågor som har framkommit under remissbehandlingen.

Kritiken från remissinstanserna mot den i departementspromemorian föreslagna räddningstjänstutbildningen har främst inriktats på anordnandet av grundutbildningen för heltidsanställda brandmän inom ramen för gymnasieskolan. Bl. a. befarar man att brandförsvarets möjligheter att rekrytera brandmän med lämplig yrkesutbildning och yrkeserfarenhet kommer att minska.

Arbetsgruppens förslag till utbildning av heltidsanställda brandmän innebär i jämförelse med nuläget onekligen vissa förändringar då det gäller rekryteringen av personal till de kommunala brandförsvaren. Säkerligen kommer den som söker tjänst som brandman i regel att vara yngre än nu och inte ha lika lång yrkeserfarenhet inom något praktiskt yrke. Samtidigt måste beaktas att de sökande med arbetsgruppens utbildningsförslag har en grundlig och på räddningstjänstens problem särskilt inriktad utbildning bakom sig redan när de rekryteras till brandförsvaren. Om denna utbildning, såsom arbetsgruppen föreslår, bygger på en tvåårig gymnasieutbildning och ges en tillräckligt klar praktisk inriktning möter man de önskemål som har framförts av en del remissinstanser om att personer med praktisk läggning måste kunna rekryteras till brandförsvaren.

I sammanhanget vill jag betona att ett förslag till reformerad räddningstjänstutbildning måste bygga på att befintliga utbildningsresurser utnyttjas i största möjliga utsträckning. Jag vill understryka att det medför så betydande kostnader att fortsättningsvis anordna den grundläggande utbildningen för heltidsanställda brandmän vid sidan av det allmänna skolväsendet att man måste ifrågasätta förutsättningarna för hela reformen. Jag kan därför inte, såsom några remissinstanser, förorda det förslag till centralt anordnad utbildning av heltidsanställda brandmän som lades fram i betänkandet Brandförsvarsutbildningen.

Jag delar alltså arbetsgruppens uppfattning att den grundläggande utbildningen av heltidsanställda brandmän bör organiseras inom ramen för gymnasieskolan. Genom att utnyttja resurserna i det allmänna skolväsendet möjliggörs en större geografisk spridning av utbildningen. Detta torde medverka till att ge ett bredare rekryteringsunderlag och öka förutsättningarna för kvinnor att genomgå den grundläggande räddningstjänstutbildningen. Jag ser positivt på en sådan utveckling med hänsyn till att yrkesområdet f. n. huvudsakligen domineras av män.

Några remissinstanser har ifrågasatt om de framtida statliga och kommunala kostnaderna verkligen kommer att minska om de föreslagna förändringarna genomförs. Erfarenhetsmässigt är det svårt att bedöma kostnaderna för reformer av denna omfattning. Jag delar dock arbetsgruppens uppfattning att förslaget efter genomförandet inte bör medföra ökade kostnader för stat och kommun.

När det gäller sotningsväsendet har remissinstanserna överlag ansett att det föreligger ett behov av en reformerad utbildning, bl. a. med hänsyn till skorstensfejarkåkrens nya och kvalificerade uppgifter inom energiområdet. Flera tunga remissinstanser har emellertid kritiserat den av arbetsgruppen föreslagna gymnasiala lärlingsutbildningen för skorstensfejare.

Svenska kommunförbundet har beslutat att genomföra en försöksverksamhet med ny arbetsmodell för skorstensfejare i samarbete med Ljusnarsbergs kommun i Örebro län. Försöksverksamheten avses ge svar på bl. a.

frågor om sotningsfrister, hur olika rengöringsmetoder för värmepannor kan utnyttjas av skorstensfejarpersonalen, vilka mättnings-, kontroll-, inställnings- och justeringsarbeten som det är lämpligt att skorstensfejarna utför, hur olika eldningskombinationer påverkar pannverkningsgraden och hur skorstensfejarnas åtgärder påverkar fastighetsägarnas egna insatser för energisparande. Försöksverksamheten avses bli genomförd under åren 1982–1983. För att kunna genomföra försöksverksamheten har kommunförbundet funnit att berörd personal behöver genomgå en kompletterande utbildning. En sådan kompletterande kurs har hittills genomförts på försök.

Med hänsyn till den kritik som har riktats mot arbetsgruppens förslag i denna del har jag funnit det lämpligast att i avvaktan på att kommunförbundets försöksverksamhet utvärderas inte lägga fram något förslag till förändrad utbildning för skorstensfejarpersonal.

Sammanfattningsvis föreslår jag alltså att en ny utbildning i räddningstjänst nu genomförs enligt huvudlinjerna i arbetsgruppens förslag medan däremot en revidering av utbildningen inom sotningsväsendet t. v. får anstå. Statens brandnämnd kommer i det nya utbildningssystemet att ha en betydelsefull roll genom det ansvar för vidareutbildning och fortbildning som läggs på nämnden. Enligt min mening bör det dessutom ankomma på brandnämnden såsom sakkunnig myndighet på området att följa uppläggnings- och utbildningsplanerna över hela fältet. Det finns enligt min mening inte anledning att befara att en fördelning av ansvaret för räddningstjänstutbildningen på olika huvudmän kommer att medföra bristande samordning av utbildningsresurserna. Genom det system för samråd med olika intressenter som tillämpas inom skolan och högskolan finns garantier för att utbildningen utformas på ett ändamålsenligt sätt.

I likhet med arbetsgruppen anser jag det angeläget att den nya utbildningen i räddningstjänst kan påbörjas så snart som möjligt. Efter det att riksdagen har fattat beslut i frågan krävs en viss tid innan den nya utbildningen kan börja fungera. Under denna tid skall läroplaner utarbetas för den gymnasiala utbildningen och utbildningen i komvux. Vidare skall utbildningsplaner och kursplaner utarbetas vad gäller den föreslagna högskoleutbildningen. Statens brandnämnd måste också utarbeta nya kursplaner. De författningar som berörs av den förändrade räddningstjänstutbildningen måste överarbetas.

Jag räknar med att all ny utbildning skall kunna starta hösten 1983. Samtidigt kan äldre utbildning upphöra med undantag för brandmannaklassen hos statens brandnämnd. Denna måste fortsätta till dess gymnasieutbildade brandmän finns att tillgå på arbetsmarknaden.

Enligt min mening bör riksdagen underställas principerna för den nya utbildningen. Jag har i detta ärende samrått med chefen för utbildningsdepartementet och med statsrådet Tillander. I det följande behandlar jag de olika delarna av räddningstjänstutbildningen.

2.2 Brandmannutbildningen

2.2.1 Utbildning av heltidsanställda brandmän

Heltidsanställda brandmän får f. n. dels en introduktionsutbildning vid resp. brandförsvaret i samband med anställningen, dels en traditionell skolutbildning i brandmannaklassen vid statens brandnämnds utbildningsenhet. Brandmännen övas dessutom vid den egna brandkåren enligt föreskrifter i kommunernas brandordningar. Introduktionsutbildningen är beroende av de olika brandförsvarens skiftande resurser. Utbildningens längd varierar från någon vecka till omkring 14 veckor i de tre största kommunerna. Efter minst tolv månaders heltidsanställning i brandtjänst ges möjlighet att genomgå brandmannaklassen vid statens brandnämnds utbildningsenhet. Brandmannaklassen vid brandnämnden omfattar 8 veckor, varav 7 veckor teoretisk och 1 vecka praktisk undervisning. Genomgången brandmannaklass med godkända vitsord är ett krav för behörighet att vinna inträde i vidareutbildning vid statens brandnämnd till brandbefäl.

Arbetsgruppen har övervägt olika alternativ till utformning av gymnasieutbildningen av heltidsanställda brandmän. Arbetsgruppen föreslår att en ettårig högre specialkurs anordnas i gymnasieskolan (= 40 veckor). Utbildningen skall enligt förslaget vara utformad som en räddningstjänstutbildning i vidare bemärkelse. Arbetsgruppen föreslår att utbildningen skall innehålla ett stort inslag av utbildning i akutsjukvård och samordnas med utbildning av ambulanspersonal.

Enligt arbetsgruppens förslag skall den som har genomgått utbildningen kunna tjänstgöra både som brandman och som ambulansman. Till stöd för sitt ställningstagande i detta hänseende har arbetsgruppen framhållit att brandförsvarets personal traditionellt utför ett stort antal ambulans transporter och att det under överskådlig tid kommer att finnas både kommunal och landstingskommunal ambulanspersonal. Enligt vad som framhålls i departementspromemorian ger dessutom en sådan samordnad räddningstjänstutbildning ett större elevunderlag. Utbildningen kan därigenom spridas till flera gymnasieorter i landet.

Arbetsgruppen föreslår att räddningstjänstutbildningen blir i hög grad praktiskt inriktad. Enligt förslaget inleds utbildningen med en tre veckors praktisk tjänstgöring vid brandförsvaret. Denna praktik syftar bl. a. till att bedöma elevens förutsättningar för arbete inom räddningstjänsten. Den fortsatta praktiska utbildningen skall enligt förslaget genomföras som s. k. inbyggd utbildning. Den inbyggda utbildningen i räddningstjänst föreslås bli förlagd till brandkåren på gymnasieorterna eller i deras närhet. Brandkårens personal avses fungera som lärare och kårens materiel som undervisningsmateriel. Den inbyggda utbildningen i akutsjukvård kan enligt arbetsgruppens mening tillhandahållas av sjukvårdshuvudmännen.

Arbetsgruppen förutsätter att en introduktionsutbildning liksom nu är nödvändig vid anställning inom brandförsvaret. Vid introduktionsutbild-

ningen skall eleven få kännedom om de lokala förhållandena och den egna brandkårens materiel.

Vid remissbehandlingen har arbetsgruppens förslag i denna del fått ett blandat mottagande. De mera principiella invändningar som har framförts under remissbehandlingen mot att knyta den grundläggande utbildningen till gymnasieskolan har jag redan tidigare uttalat mig om (2.1.4). I det följande tar jag därför endast upp de synpunkter som har framkommit när det gäller utbildningens uppläggning och innehåll.

Arbetsgruppens förslag att den grundläggande utbildningen för heltidsanställda brandmän anordnas som en ettårig högre specialkurs har under remissbehandlingen inte mött några invändningar. Förslaget har tillstyrkts av bl. a. skolöverstyrelsen. Flertalet remissinstanser framhåller det positiva i att brandmännen får en grundläggande utbildning i sjukvård. Förslaget att låta utbildningen leda både till brandmänna- och ambulansyrket har däremot fått ett blandat mottagande. Skolöverstyrelsen är i princip positiv till förslaget. Socialstyrelsen anser däremot att de brandmän som kommer att genomgå den föreslagna utbildningen inte kommer att ha yrkeskompetens för att kunna tjänstgöra som ambulanspersonal. Styrelsen hänvisar i detta sammanhang till styrelsens föreskrifter om sjukvårdsutbildning för ambulanspersonal och det förslag till utbildning som redovisas i rapporten Ambulanspersonalens utbildning. Tveksamma till en samordning med ambulansutbildningen är också bl. a. samtliga landstingskommuner som har yttrat sig i frågan och Landstingsförbundet.

Förslaget att den grundläggande utbildningen skall inledas med tre veckors praktisk tjänstgöring vid brandförsvaret har mött viss kritik från remissinstanserna. Bl. a. skolöverstyrelsen anser att den sökande bör ges möjlighet att pröva sina förutsättningar för arbete inom räddningstjänsten före antagning till utbildningen. Liknande tankegång framförs även av Stockholms kommun.

Några av remissinstanserna har ansett att brandmannautbildningen bör omfatta vissa specialinriktade utbildningsområden. Sålunda har sjöfartsverket framhållit behovet av att brandpersonal inom kommuner och hamnar har viss kunskap om brandbekämpning på fartyg och de problem som är förbundna därmed. Enligt luftfartsverket är det önskvärt att man i brandmannautbildningen även behandlar ämnet flygräddningstjänst. Luftfartsverket ser positivt på arbetsgruppens förslag att en utredning om samordning av utbildning mellan flygvapnet, generaltullstyrelsen och marinen kommer till stånd. Statens strålskyddsinstitut menar att i utbildningen bör ingå även grundläggande undervisning om hur man skyddar sig mot joniserande strålning och hur man uppträder på skadeplats där radioaktiva ämnen eller andra strålkällor finns.

Efter samråd med statsrådet Tillander vill jag för egen del anföra följande.

Som jag i det föregående har nämnt ställer brandmannayrket numera stora krav på personalen. Brandmannen skall kunna bemästra de mest skiftande situationer. Han befinner sig själv ofta i direkt fara. Samtidigt kan hans insatser ha avgörande betydelse för att rädda människor och för att hindra eller begränsa egendomsskador eller skador i miljön. De krav som ställs på brandmannen bör naturligtvis tjäna som utgångspunkt när en ny räddningstjänstutbildning skall utformas.

Gentemot arbetsgruppens förslag att den grundläggande utbildningen för heltidsanställda brandmän skall organiseras som en ettårig högre specialkurs har inga invändningar gjorts. Att anordna räddningstjänstutbildningen på detta sätt ligger i linje med de skolpolitiska strävandena. I budgetpropositionen 1981 (1980/81:100 Bil. 12 s. 233) anförde nämligen föredraganden att det kan bli svårt att erbjuda högskoleutbildning åt alla elever som önskar det. För att möjliggöra för dessa elever att komma in på arbetsmarknaden fordrades enligt föredraganden – utan en ökning av dimensioneringen totalt sett – en omfördelning inom gymnasieskolan till förmån för kortare yrkesinriktade högre specialkurser. Det var enligt föredraganden angeläget att ett läroplansarbete för sådana kurser snarast inleddes. Dessa uttalanden föranledde inte någon erinran från riksdagens sida (UbU 1980/81:22, rskr 1980/81:283).

Gymnasieutredningen har i december 1981 avgett betänkandet (SOU 1981:96) En reformerad gymnasieskola. Förslaget remissbehandlas f. n. I likhet med arbetsgruppen och en i stort sett enig remissopinion har jag funnit att det i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till gymnasieutredningens arbete är lämpligast att inordna utbildningen av heltidsanställda brandmän i gymnasieskolan genom att anordna utbildningen i form av en ettårig högre specialkurs.

En ettårig högre specialkurs förutsätter att eleven har genomgått lägst tvåårig utbildning i gymnasieskolan. Om den högre specialkursen ges en tillräckligt praktisk inriktning kan man, såsom jag tidigare har påpekat, dessutom räkna med att elever som tidigare har genomgått någon av gymnasieskolans yrkesinriktade linjer söker sig dit. Genom att ge sådana sökande företräde vid intagningen till specialkursen tillgodoser man brandförsvarens önskemål om att kunna rekrytera personal med praktisk läggning och erfarenhet.

Skolöverstyrelsen beslutar vilka specialkurser, grenar eller varianter av sådana kurser, som får finnas i gymnasieskolan för utbildning inom området industri och hantverk och därmed till sin art jämförligt område samt inom områdena jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, vårddyrken, husligt arbete, handels- och kontorsyrken, fritidshem och lekplatser. Specialkurser för annan utbildning får finnas efter medgivande av regeringen. Det ankommer således på regeringen att besluta om att den föreslagna specialkursen får anordnas.

I fråga om behörighet att intas som elev i räddningstjänstutbildningen bör

skolöverstyrelsen efter samråd med berörda parter utfärda bestämmelser. Särskilda behörighetskrav bör därvid gälla.

Arbetsgruppen har i några hänseenden gått in på utbildningens innehåll. Ställningstagandena från arbetsgruppens sida har föranlett kommentarer av remissinstanserna.

Liksom arbetsgruppen och flertalet remissinstanser, anser jag att brandmannautbildningen måste innehålla ett stort inslag av akutsjukvård. Personalen anlitas nämligen ofta i ambulanstjänst. Dessutom är omhändertagandet av skadade personer på en olycksplats en primär arbetsuppgift för all räddningspersonal. Likaså bör en viss grundläggande utbildning i fråga om civilförsvarets ledning och metoder ingå i räddningstjänstutbildningen. Enligt min mening ligger detta i linje med strävandena att samordna den fredstida och den krigstida räddningstjänsten.

Från några remissinstanser har framförts önskemål om att utbildningen bör täcka vissa specialområden. Sålunda har sjöfartsverket, luftfartsverket och statens strålskyddsinstitut framhållit behovet av specialinriktade inslag i utbildningen som är anpassade till resp. myndighets verksamhetsområde. Sedan statsmakterna i princip har tagit ställning till den framtida utbildningen får det ankomma på skolöverstyrelsen att beakta dessa frågor i samband med att kursernas närmare innehåll bestäms.

Arbetsgruppens förslag att en kortare tids praktik hos brandkår läggs in i början av läsåret har mötts av viss kritik från skolöverstyrelsen. Enligt min mening bör styrelsens förslag att sökande till brandmannautbildningen bör ges möjlighet att pröva sina förutsättningar för arbete inom räddningstjänsten före antagning till utbildningen övervägas. Denna ordning skulle enligt min mening medföra dels att kursen kan starta med homogena elevgrupper, dels att sökande som inte blir antagna har möjlighet att gå in i annan utbildning. Därigenom får eleverna på ett tidigt stadium möjlighet att pröva om de passar för yrket.

Vad gäller innehållet i övrigt i den ettåriga högre specialkursen finner jag i likhet med arbetsgruppen inte anledning att mera i detalj gå in på denna fråga. Betänkandet Brandförvarsutbildningen innehåller i denna del detaljerade förslag som i allt väsentligt har godtagits av de remissinstanser som uttalade sig över utredningsförslaget. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att mot bakgrund härav utarbeta läroplan för specialkursen.

Arbetsgruppens förslag att den grundläggande brandmannautbildningen skall samordnas med ambulansförarutbildningen har rönt kritik från en del remissinstanser. Vad gäller denna fråga vill jag till en början erinra om att ambulanspersonal f. n. genomgår en sju veckors grundutbildning i form av en specialkurs i gymnasieskolan. Utöver denna utbildning har regeringen den 1 april 1982 beslutat att en kompletteringskurs om 20 veckor för vårdare i ambulans får anordnas försöksvis i gymnasieskolan under läsåret 1982/83. Ett förslag till ny grundutbildning för ambulanspersonal om 40 veckor har utarbetats av skolöverstyrelsen på regeringens uppdrag.

Jag anser att en utbildning av det slag som brandmannen får även kan vara av värde för ambulansmannen. Det gäller bl. a. utryckningsförarutbildning och sambandstjänst. Ambulansmannen kan dessutom ha behov av kunskaper i räddningstjänst för att kunna göra insatser i det inledande skedet på en olycksplats och för att kunna samverka med brandmännen vid olika typer av nödlägen. Det är enligt min mening viktigt att olika delar av samhällets räddningstjänst kan samordnas på ett smidigt sätt vilket också räddningstjänstkommittén (Kn 1979:01) har framhållit i sitt betänkande (SOU 1981:82) Samhällets räddningstjänst.

Arbetsgruppen har framhållit att en samordning av utbildningen för brand- och ambulanspersonal medför att utbildningen får en större total volym. Den större volymen ger bättre förutsättningar för att sprida utbildningen till flera gymnasieorter i landet än vad som skulle bli fallet om vardera utbildningen ordnades för sig. Denna decentraliseringseffekt är enligt arbetsgruppen lika betydelsefull för båda yrkesområdena. En annan trolig effekt för båda yrkesområdena är en ökad jämställdhet mellan män och kvinnor.

För den allmänna räddningstjänstens vidkommande ser jag positivt på arbetsgruppens förslag. Vad avser utbildningen av ambulanspersonal har arbetsgruppen inte gjort någon närmare analys av de krav som bör ställas på utbildningen av sådan personal. I första hand bör därför den försöksverksamhet som nu pågår utvärderas. Det förslag till ny grundutbildning för ambulanspersonal som har tagits fram av skolöverstyrelsen kan också ha betydelse i sammanhanget. Frågan om utbildning av ambulanspersonal kommer således att övervägas ytterligare inom regeringskansliet. Jag har i denna fråga samrått med statsrådet Åhrland.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört är jag f. n. inte beredd att förorda ett genomförande av förslaget till samordnad utbildning i räddningstjänst m. m. för brandmän och ambulanspersonal. Jag anser däremot att arbetsgruppens förslag kan ligga till grund för en reformerad utbildning för heltidsanställda brandmän. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att närmare fastställa tim- och kursplaner för specialkursen.

2.2.2 Utbildning av deltidsanställda brandmän

Deltidsbrandmännen utgör ca 60 % av landets brandmannakår. De skall i princip kunna bemästra samma slags nödlägen som den heltidsanställda personalen.

Utbildningen av deltidsanställda brandmän är f. n. inte systematiserad. I förekommande fall inleds den med att den deltidsanställda brandmannen i samband med anställningen genomgår en introduktionsutbildning, vars omfattning kan variera från några dagar till en vecka. Utbildningen genomföres antingen lokalt med resp. kommun som huvudman eller regionalt, vanligtvis i Svenska kommunförbundets länsavdelningars regi.

Förutom denna introduktionsutbildning deltar de deltidsanställda brandmännen i den övningsverksamhet vid det egna brandförsvaret, som fastställs i kommunens brandordning. Dessa övningar omfattar normalt minst ca 50 timmar per år och är av högst skiftande kvalitet. Något krav på kompetensutbildning vid statens brandnämnds utbildningsenhet föreligger ej för innehav av tjänst som deltidsanställd brandman.

Det stora utbildningsbehovet för de deltidsanställda brandmännen har starkt understrukits under flera år, inte minst från de anställdas egna organisationer. Den deltidsanställda brandmannen borde, för att kunna fullgöra likartade arbetsuppgifter som den heltidsanställda brandmannen ha en lika omfattande utbildning som denne. Såväl av hänsyn till den deltidsanställdes huvudarbetsgivare som till ekonomiska skäl har det dock ansetts inte vara praktiskt möjligt att genomföra en helt jämförbar utbildning för dessa båda kategorier.

Arbetsgruppen har kommit fram till en lösning som innebär att utbildningen inleds med en kortare introduktionsutbildning som genomförs vid resp. brandförsvaret eller regionalt i regi av kommunförbundets länsavdelningar. Enligt arbetsgruppens förslag skall denna grundläggande utbildning kunna kompletteras med utbildning inom den kommunala vuxenutbildningens (komvux) ram.

Arbetsgruppen föreslår att utbildningen bedrivs på så många platser som möjligt med hänsyn till utbildningsbehov och utbildningsresurser. Den sammanlagda utbildningstiden i komvux bör enligt förslaget inte understiga 120 undervisningstimmar.

Så gott som samtliga remissinstanser framhåller att förslaget att genomföra en grundutbildning för de deltidsanställda brandmännen är en sedan länge efterlängtd reform. Flera remissinstanser, bl. a. Svenska kommunförbundet, understryker de svårigheter som f. n. föreligger för de deltidsanställda att erhålla en tillfredsställande utbildning med hänsyn tagen till deras huvudsakliga verksamhet. Mot denna bakgrund delar dessa remissinstanser arbetsgruppens uppfattning att utbildning genom komvux kan vara en lösning på detta problem. För att ytterligare underlätta ett genomförande av denna utbildning föreslås från några håll att den tänkta treveckorsutbildningen genomförs etappvis.

Några remissinstanser, däribland statens brandnämnd, pekar på att lokal utbildning torde vara svår genomförbar särskilt i glesbygdskommuner med hänsyn till den relativt låga personalomsättningen. Detta förhållande kan enligt brandnämnden komma att medföra krav på ökad regional utbildning med åtföljande ökade kommunala kostnader för resor, traktamenten etc. Betydelsen av övergångsbestämmelser för brandmän, som redan i dag är anställda och inte kommer att genomgå den nya utbildningen framhålls från några håll.

I likhet med arbetsgruppen och remissinstanserna vill jag understryka det stora utbildningsbehovet för de deltidsanställda brandmännen. Att 60 % av

landets brandpersonal endast får en introduktionsutbildning, som omfattar högst fem dagar är ett förhållande som jag såväl från effektivitets- som arbetarskyddssynpunkt betraktar som djupt otillfredsställande. Mot bakgrund av de hänsyn som måste tas till den deltidsanställdes huvudarbetsgivare delar jag arbetsgruppens uppfattning att en utbildning organiserad inom komvux kan vara en lösning på detta problem.

Komvux finns nu i alla kommuner i landet utom en och är organisatoriskt knutet till skolenhet med gymnasieskola. I kommuner som saknar gymnasieskola är komvux knutet till grundskolan. I ett 70-tal kommuner finns särskilda skolenheter för vuxenutbildning med egen skolledning och administration. Inom komvux anordnas utbildning som motsvarar gymnasieskolans linjer och specialkurser. Varje ämne utgör en kurs. De stora yrkestekniska ämnena delas dock upp i flera kurser som kan läsas separat. Vidare finns inom komvux särskild yrkesinriktad utbildning. Den saknar motsvarighet i gymnasieskolan. Skolöverstyrelsen fastställer läroplaner för komvux. Beträffande yrkesinriktad utbildning sker det efter samråd med arbetsmarknadens parter. Vilken utbildning som skall erbjudas beslutas av skolstyrelsen i kommunen. Även härvid äger samråd rum med arbetsmarknadens parter.

Komvux använder i regel ungdomsskolans lokaler och utrustning. I utbildning för deltidsanställd brandpersonal kan enligt min mening med fördel undervisningen till viss del meddelas av brandpersonal inom en större brandkårs lokaler. Personalen anställs då som timlärare i komvux och brandkårens utrustning kan utnyttjas i demonstrationssyfte.

Utbildningen i komvux kan organiseras som heltids-, deltids- eller fritidsstudier. Den kan genomföras på dagtid eller kvällstid och den kan sträckas ut i tiden eller koncentreras till kortare perioder. Utbildningen kan alltså – som några remissinstanser har uttryckt önskemål om – delas upp på flera kortare perioder. Den kan därigenom anpassas efter elevernas möjligheter att delta.

För att komvux skall få starta kurser måste de omfatta varaktigt lägst tolv deltagare, i glesbygd lägst åtta. Från flera håll har uttryckts farhågor för att den låga personalomsättningen skulle medföra svårigheter för mindre kommuner att erhålla tillräckligt elevunderlag för att kunna starta en utbildning i komvux regi. Enligt min mening borde en utökad regional samverkan inom komvux dock kunna uppfylla kravet på tillräckligt stort deltagarantal.

Den av några remissinstanser väckta frågan om övergångsbestämmelser för deltidsanställda brandmän som vid reformens genomförande redan är anställda återkommer jag till vid behandling av utryckningsledarutbildningen.

Jag delar sålunda arbetsgruppens uppfattning att skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att efter samråd med statens brandnämnd och arbetsmarknadens

parter fastställa läroplan för utbildning inom komvux av deltidsanställda brandmän. Enligt vad jag erfarit avser chefen för utbildningsdepartementet att återkomma till regeringen i denna fråga.

2.3 Vidareutbildning och fortbildning inom räddningstjänsten

2.3.1 Inledande synpunkter

Den vidareutbildning inom räddningstjänstområdet som krävs för att vissa formella kompetenskrav skall uppfyllas har hitintills tillhandahållits av statens brandnämnd. Brandnämnden bedriver denna utbildning dels i brandförmänsklassen, som omfattar 12 veckors utbildning vid utbildningsenheten, dels i brandmästarklassen som omfattar 21 undervisningsveckor. Undervisningen meddelas huvudsakligen i form av lektioner och föreläsningar. Dessutom bedrivs i begränsad omfattning praktiska tillämpningsövningar på brandnämndens övningsfält i Rosersberg. I statens brandnämnds vidareutbildning har också i viss utsträckning ingått vad som kan betecknas som fortbildning. Kommunerna har dessutom själva ombesörjt fortbildning, ofta med stöd av Svenska kommunförbundets länsavdelningar.

Arbetsgruppen anser att räddningstjänstutbildningen i enlighet med moderna utbildningsprinciper och så långt resurserna medger bör erbjuda kurser, både för att uppnå en högre behörighet (vidareutbildning) och för att bibehålla och fördjupa förvärvade kunskaper (fortbildning). Enligt förslaget bör staten även fortsättningsvis ställa utbildnings- och samordningsresurser till förfogande för denna utbildning.

Arbetsgruppen föreslår att vidareutbildningen och fortbildningen skall stå öppen för såväl heltids- som deltidsarbetande brandpersonal. Befälsutbildningen bör i princip vara densamma för både heltidsanställda och deltidsanställda. Vidareutbildningen och fortbildningen bör också på ett så naturligt sätt som möjligt komplettera varandra. Däremot anser arbetsgruppen att den allmänna utbildning i arbetsledning, personaladministration och redogöransvar som ges personal i förmans- och andra arbetsledande befattningar inte skall ingå i den statliga utbildningen. I räddningstjänstutbildningen bör nämligen enligt arbetsgruppen inte onödigtvis ingå inslag där det redan finns ett betydande utbud av kurser på olika håll i samhället. Vidareutbildningen inom räddningstjänsten bör således enligt arbetsgruppens mening starkare än vad nu är fallet koncentreras på räddningstjänstens problem och arbetsmetoder i samband med utryckningen.

Arbetsgruppen har diskuterat vem som lämpligen bör vara huvudman för vidareutbildningen och fortbildningen. Arbetsgruppen anser att en samordning av räddningstjänstutbildningen för fred och krig skulle kunna ge positiva effekter och medföra decentralisering av utbildningen. En sådan decentralisering förutsätter dock bl. a. att frågan om en samordning mellan statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen har avgjorts av statsmakterna.

Decentraliseringen måste därför anstå och utbildningen inom statens brandnämnds utbildningsenhet tills vidare i huvudsak bedrivs i nuvarande former och på nuvarande platser. Arbetsgruppen föreslår alltså att statens brandnämnd skall vara huvudman för denna utbildning intill dess en för brandförsvaret och civilförsvaret gemensam utbildningsorganisation kan byggas upp.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt arbetsgruppens förslag till vidareutbildning och fortbildning. Från flera håll har framhållits det positiva i den utökning av utbildningen som förslaget innebär för det deltidсанställda brandbefälet. Några remissinstanser menar också att det ligger fördelar i att den framtida utbildningen kommer att bilda ett helt utbildningssystem.

Flera remissinstanser anser att det är angeläget med en framtida samordning med civilförsvaret. Civilförsvarsstyrelsen framhåller att en ökad integration mellan räddningstjänsten för fred och krig bör eftersträvas för att utbildningen inom resp. verksamhet skall kunna göra ömsesidiga effektivitetsvinster. Styrelsen framhåller också att ytterligare en klar fördel för civilförsvarets beredskap är att utbildningen decentraliseras på det sätt som arbetsgruppen har föreslagit.

För egen del kan jag till en början konstatera att arbetsgruppens förslag om vidareutbildning och fortbildning i princip har fått ett positivt mottagande under remissbehandlingen. Också jag anser att arbetsgruppens förslag i denna del kan ligga till grund för en utbildningsreform.

Vad gäller huvudmannaskapet för den nya utbildningen vill jag framhålla följande. Den nuvarande kompetensutbildningen för den kommunala räddningstjänsten bedrivs som jag tidigare har nämnt i första hand centralt på statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna och i Rosersberg. Den decentralisering av viss utbildning till vissa större brandförsvaret som hittills har genomförts har gett positiva erfarenheter. Enligt en allmänt rådande uppfattning måste de praktiska inslagen i räddningstjänstutbildningen öka. Detta har även kommit till uttryck under remissbehandlingen av arbetsgruppens förslag. Av ekonomiska skäl kan dock inte resurser avsättas för att centralt bygga upp anordningar för praktisk utbildning. Genom en decentralisering av verksamheten kan däremot befintliga utbildningsanordningar och befintlig administration utnyttjas. Enligt min mening medför koncentrationen av undervisningen till Solna och Rosersberg större kostnader för kommunerna än nödvändigt. Dessutom tvingas eleverna i många fall till långa resor. Det är alltså flera fördelar med att räddningstjänstutbildningen decentraliseras.

Jag delar arbetsgruppens uppfattning att en samordning mellan räddningstjänstutbildning och civilförsvarsutbildning skulle ge flera positiva effekter. Bl. a. skulle det medföra ett bättre utnyttjande av lärarna och ett gemensamt utnyttjande av anläggningarna. Frågan om en sammanslagning av civilförsvarsstyrelsen och statens brandnämnd till en ny myndighet har aktualiserats

både av 1978 års försvarskommitté (Fö 1978:02) och av räddningstjänstkommittén (Kn 1979:01). I propositionen (prop. 1981/82:102 bil. 2) om säkerhets- och försvarspolitikerna samt totalförsvarets fortsatta utveckling framhåller föredraganden att han är övertygad om att samordningsvinster går att uppnå inom området räddningstjänst i krig och fred. Riksdagen har godtagit detta uttalande (FöU 1981/82:18, rskr 1981/82:374). I beslut den 17 juni 1982 har regeringen bemyndigat mig att tillkalla en kommitté (Kn 1982:03) med uppdrag att utreda frågan om en samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten. Kommittén har nyligen påbörjat sitt arbete.

Jag biträder alltså arbetsgruppens uppfattning att utbildningen i räddningstjänst för fred och krig bör samordnas och decentraliseras. Denna åtgärd förutsätter emellertid såsom arbetsgruppen har framhållit att frågan om en samordning av den centrala ledningen av räddningstjänsten i fred och civilförsvarsverksamheten har avgjorts av statsmakterna. Till dess så har skett bör därför utbildningen i enlighet med arbetsgruppens förslag bedrivas av statens brandnämnd i huvudsak i nuvarande former, dvs. såsom en av statens brandnämnd anordnad central utbildning. Jag återkommer till några delar av vidareutbildningen som bör samordnas med annan högskoleutbildning. Det gäller viss utbildning i förebyggande brandförsvaret och förvaltningskunskap.

Jag övergår nu till de olika delarna av den föreslagna vidareutbildningen och fortbildningen.

2.3.2 Utbildning av utryckningsledare

Lägsta befälstjänsten inom brandförsvaret är f. n. brandförman. Heltidsanställd brandförman skall enligt brandstadgan ha avlagt lägst brandförmansexamen. Kompetensutbildningen sker vid statens brandnämnds utbildningsenhet. För inträde i brandförmansklassen krävs genomgången brandmannaklass och minst sex års anställning vid brandkår. I praktiken har de antagna genomsnittligt tio års anställningstid. Brandförmansklassen omfattar i dag tolv veckor, varav elva veckor teoretisk och en vecka praktisk utbildning.

Deltidsanställt brandbefäl med undantag för brandchef och vice brandchef skall enligt brandstadgan ha genomgått lägst brandbefälkurs C. Denna kurs, som omfattar fyra veckor, genomförs regionalt i statens brandnämnds regi.

Arbetsgruppen anser att de krav som från räddningstjänstens synpunkt bör ställas vad gäller den första beföringstjänsten är att befattningshavaren i fråga skall kunna fungera som utryckningsledare för liten utryckning och som fordons- och gruppchef vid större utryckningar, vara övningsledare/instruktör samt ha en lämplig bas för vidareutbildning. Enligt arbetsgruppens förslag bör denna utbildning anordnas som en utryckningsledarutbildning.

Utbildningen, som i väsentliga delar ersätter den nuvarande förmansutbildningen, skall i första hand ha som mål att ge de kunskaper om risker och arbetsmetodik som behövs för att utryckningsledarna skall kunna leda en insatsstyrka så att både personalens och allmänhetens säkerhet tillvaratas på bästa möjliga sätt. Arbetsgruppen har funnit att statens brandnämnd bör vara huvudman för utryckningsledarutbildningen.

Enligt arbetsgruppens mening krävs grundläggande teoretiska kunskaper inom ämnesområdet för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Arbetsgruppen föreslår därför att som behörighetskrav skall gälla att sökanden har genomgått gymnasieskolans räddningstjänstutbildning. Deltidsanställda brandmän skall enligt förslaget ha genomgått räddningstjänstutbildning och bör ha gymnasiekompetens i allmänna ämnen motsvarande lägst tvåårig gymnasieskola. Enligt arbetsgruppens förslag skall heltidsanställda brandmän ha minst ett års tjänstgöring vid brandförsvaret och deltidanställda brandmän minst två års tjänstgöring vid brandförsvaret för att få genomgå utbildningen.

Utryckningsledarutbildning skall enligt förslaget uppställas som ett krav för både hel- och deltidanställda för att få leda en utryckning oavsett befälsnivå. Också brandingenjörer skall följaktligen ha gått igenom utryckningsledarutbildning för att få leda en utryckning. Arbetsgruppen föreslår att utryckningsledarutbildningen för såväl heltidsanställda som deltidanställda skall omfatta sex veckor.

Flertalet av remissinstanserna har inte haft något att erinra mot förslaget. Många instanser pekar på det positiva i att man har bedömt behovet av utbildning likvärdigt för både hel- och deltidanställda.

Några remissinstanser har kritiserat att de deltidanställda brandmännen skulle behöva gymnasiekompetens före inträde till utryckningsledarutbildningen. Genom kravet på tvåårig gymnasieskola bedöms risken som stor för att den framtida rekryteringen till deltidanställt brandbefäl inte kan tillgodoses. Från andra håll har konstaterats att en utökad samverkan mellan kommunerna i den allmänna räddningstjänsten som bl. a. föreslås i betänkandet Samhällets räddningstjänst (SOU 1981:82) kommer att kräva förbättrad grundutbildning inom brand- och räddningstjänsten. En del remissinstanser anser att den föreslagna vidareutbildningen om sex veckor för deltidanställt befäl är för lång om hänsyn skall tas till huvudarbetsgivaren. Det understryks att utbildningen därför bör genomföras etappvis för de deltidanställda.

Enligt statens brandnämnd är kraven för tillträde till utryckningsledarutbildningen för låga för deltidanställda jämfört med heltidsanställda. De olika intagningskraven kan enligt brandnämnden skapa genvägar för deltidanställd att nå heltidsanställning som befäl, något som nämnden finner otillfredsställande. Från andra håll framförs att ett deltidanställt befäl efter genomgången utryckningsledarutbildning inte bör ha rätt att söka en heltidsbefattning. Om detta skulle bli möjligt befarar man att grunden för

anställningsförfarandet skulle försvinna eftersom rekryteringen för dessa kategorier är så olika.

Statens brandnämnd anser att förslaget vad gäller den heltidsanställda personalen innebär en försämring eftersom behörighetskravet sätts så lågt som vid ett års brandmannatjänst. I nuvarande utbildning krävs minst sex års praktik för tillträde till brandförmansutbildning, ett krav som enligt brandnämnden innebär minst tio års praktisk tjänstgöring som brandman.

Några remissinstanser framhåller att utryckningsledarutbildningen bör ingå som en del i brandingenjörsutbildningen och inte, som enligt förslaget, genomgås först efter anställningen.

För egen del vill jag anföra följande.

Det är enligt min mening angeläget att både hel- och deltidanställt brandbefäl får genomgå en utbildning som kan ge de kunskaper om risker och arbetsmetodik som behövs för att kunna leda en insatsstyrka. Jag anser att utbildningen bör ge sådana kunskaper att både personalens och allmänhetens säkerhet tillvaratas på bästa möjliga sätt. Detta förhållande bör gälla oavsett befälsnivå. Således bör även brandingenjörer genomgå denna utbildning för att få leda en utryckningsstyrka. Under remissbehandlingen har från en del håll framförts synpunkter på att utryckningsledarutbildningen borde kunna inrymmas i brandingenjörsutbildningen. Jag återkommer till denna fråga i samband med behandlingen av utbildningen av brandingenjörer. Mot bakgrund av att utryckningsledarutbildningen som jag tidigare nämnt bör vara lika för allt brandbefäl har jag dock funnit det lämpligare att denna anordnas som en särskild, fristående kurs.

Jag delar arbetsgruppens uppfattning att grundläggande teoretiska kunskaper behövs för att eleverna skall ha möjligheter att tillgodogöra sig utbildningen. Gymnasiekompetens kan den deltidanställda brandmannen få inom komvux. Möjligheterna att genom denna utbildning avancera inom yrket kommer enligt min mening att stimulera de sökande till att skaffa sig denna kompetens. Jag anser också att man vid uppläggningsen av utbildningen bör beakta möjligheterna att ge dispens från olika tillträdeskrav. Med hänsyn härtill anser jag att det inte finns anledning att hysa de farhågor som under remissbehandlingen har framförts från en del håll vad gäller tillträdeskraven. Jag anser alltså att behörighetskraven kan fastställas i enlighet med förslaget.

Förslaget om minst ett års anställning i statligt eller kommunalt brandförsvar för heltidsanställda brandmän och minst två års anställningstid för deltidanställda har fått viss kritik från remissinstanserna. Enligt min mening är det nödvändigt med yrkeserfarenhet för tillträde till utbildningen. Mot bakgrund av den väsentligt förbättrade grundutbildning som jag tidigare föreslagit för såväl heltids- som deltidanställda brandmän anser jag att kraven på praktisk erfarenhet för att få tillträde till utbildningen kan vara lägre än vad som f. n. gäller för tillträde till brandförmansutbildningen. Med hänsyn till att de deltidanställda som regel får mindre praktisk erfarenhet av

uttryckningar än de heltidsanställda, bör det krävas längre praktisk erfarenhet för den förstnämnda kategorin. Även om jag således i princip kan dela arbetsgruppens syn på dessa frågor anser jag i likhet med några remissinstanser att kravet på praktisk erfarenhet bör vara högre än vad arbetsgruppen har föreslagit.

Jag föreslår att kravet för att få genomgå utryckningsledarutbildningen skall vara minst två års anställning vid brandförsvaret för heltidsanställda och minst fyra år för deltidanställda brandmän.

Från något håll har under remissbehandlingen framhållits att frågan om rekrytering till högre brandbefälstjänst efter genomgången utryckningsledarutbildning bör uppmärksammas. Man menar att deltidanställd brandman som har genomgått sådan utbildning inte bör ha rätt att söka heltidsbefattning som utryckningsledare. Från andra håll har dock framhållits fördelarna i just det faktum att deltidanställda efter genomgången utbildning skall kunna söka befattningar som heltidsanställda befäl inom mindre kommuner. Jag vill erinra om att utryckningsledarutbildningen föreslås få samma innehåll för både hel- och deltidanställda. Enligt min mening bör mot denna bakgrund inte formella hinder ställas upp mot att anställa en deltidbrandman med utryckningsledarutbildning i en heltidsbefattning. Det bör ankomma på kommunerna att i det särskilda fallet bestämma i denna fråga.

Förslaget att utryckningsledarutbildningen skall omfatta sex utbildningsveckor för såväl hel- som deltidanställd personal har kritiserats vad gäller de deltidanställdas villkor. För egen del anser jag att den förbättrade grundläggande utbildningen medför att den första befälsutbildningen kan begränsas. Arbetsgruppens förslag om en förbättrad fortbildning, vartill jag återkommer, talar också för detta. Därtill kommer att utbildningen skall koncentreras till räddningstjänstens krav i samband med utryckningen. Jag anser emellertid att utbildningsbehovet är störst för de deltidanställda eftersom deras grundutbildning inte är lika fullständig som de heltidsanställdas. De deltidanställdas övriga förvärvsverksamhet lägger emellertid hinder i vägen för att utryckningsledarutbildningen görs längre än sex veckor. Enligt min mening bör vid uppläggnings av utbildningen för de deltidanställda beaktas möjligheterna att dela upp denna på flera kortare perioder.

Sammanfattningsvis delar jag arbetsgruppens uppfattning att statens brandnämnd bör anordna en utryckningsledarutbildning i enlighet med förslaget. Utbildningen bör omfatta sex veckor. Uppläggnings av kursen och det närmare kursinnehållet bör bestämmas av statens brandnämnd.

2.3.3 Utbildning i förebyggande brandförsvaret

Enligt kursplanerna vid statens brandnämnds utbildningsenhet får heltidsanställd brandpersonal i brandförmansklassen 44 och i brandmästarklassen 154 timmars undervisning inom ämnesområdet förebyggande åtgärder mot

brand. För deltidsanställd personal sker denna utbildning inom brandbefälskurs A och B, där ämnesområdet omfattar 82 resp. 35 undervisningstimmar.

Med hänsyn till arbetsuppgifterna och för att få en rationell utbildning föreslår arbetsgruppen en särskild utbildning i förebyggande åtgärder mot brand i två nivåer. Den ena kursen, Förebyggande I, skall enligt arbetsgruppens förslag ge sådana kunskaper att den som har genomgått utbildningen kan utföra brandsyn av rutinkaraktär och vissa tillståndsbesiktningar. Kursen skall också ge kunskaper för allmän rådgivning angående förebyggande åtgärder mot brand. Förebyggande I föreslås omfatta tre veckor med statens brandnämnd som huvudman för utbildningen. Den andra kursen, Förebyggande II, föreslås överensstämma med motsvarande utbildning för brandingenjörerna.

Enligt arbetsgruppens mening bör brandmannautbildningen inom gymnasieskolan utgöra en tillräcklig grund för Förebyggande I. Den brandman som önskar genomgå Förebyggande I bör dock först ha gått igenom utryckningsledarutbildning. Erfarenhet som utryckningsledare bör nämligen enligt arbetsgruppen vara av stort värde för att kunna tillgodogöra sig kursen. Sådan erfarenhet krävs också för att kunna fungera som brandsyneförrättare m. m., vilket är syftet med kursen. Det bör också finnas en möjlighet för erfarna brandmän att genomgå Förebyggande I. För tillträde till kursen bör således enligt arbetsgruppens förslag lång erfarenhet inom yrket kunna jämföras med utbildning som utryckningsledare.

En majoritet av remissinstanserna har inget att erinra mot arbetsgruppens förslag. En kommun framhåller dock att begreppet "lång erfarenhet" för tillträde till Förebyggande I bör ersättas med ett tidsbundet krav. I detta sammanhang framför flera instanser att undantag bör kunna göras från förslaget om flerårig erfarenhet som utryckningsledare för de brandmän som av hälsoskäl kan överflyttas till förebyggande verksamhet. Från flera håll har framförts synpunkter på angelägenheten av att sträva efter en i största möjliga utsträckning regional utbildning. Man framhåller i sammanhanget önskvärdheten för de deltidsanställda brandmännen att kurserna förläggas så nära hemorterna som möjligt. Vidareutbildningen bör enligt dessa remissinstanser därför förläggas till ett större antal orter i landet än vad arbetsgruppen redovisar.

För egen del vill jag anföra följande.

Också enligt min mening bör utbildningen i förebyggande brandförsvaret kunna organiseras i två nivåer på det sätt som arbetsgruppen har föreslagit. Jag tar nu upp kursen Förebyggande I. Kursen Förebyggande II återkommer jag till vid behandling av högskoleutbildningen.

Förslaget att den brandman som önskar genomgå utbildningen Förebyggande I bör ha lång erfarenhet inom yrket eller ha genomgått utryckningsledarutbildningen har från några håll fått kritik under remissbehandlingen. Bl. a. har man efterlyst att begreppet lång erfarenhet skulle ersättas med ett

tidsbundet krav. Jag delar arbetsgruppens uppfattning att praktisk erfarenhet eller genomgången utryckningsledarutbildning bör krävas för att man skall kunna tillgodogöra sig utbildningen. Längden av den praktiska erfarenhet som skall krävas bör övervägas i samband med den närmare utformningen av utbildningen.

Jag kan instämma i de synpunkter som remissinstanserna framfört i fråga om behovet av övergångsbestämmelser för sådan personal som redan har anställning inom brandförsvaret utan att ha genomgått den föreskrivna teoretiska utbildningen. Jag utgår således ifrån att det måste finnas särskilda övergångsbestämmelser för sådan personal som redan är anställd inom brandförsvaret. Denna fråga bör övervägas i samband med överarbetningen av de författningar som berör utbildningen.

Enligt arbetsgruppens förslag skall kursen Förebyggande I kunna anordnas centralt eller regionalt. För egen del delar jag remissinstansernas synpunkter att en regional och lokal förläggning av utbildningen är önskvärd. Genom att förlägga kursen i så nära anslutning till elevernas hemorter som möjligt underlättas deltagandet, inte minst vad gäller den deltidsanställda personalen. Jag har tidigare anfört att jag biträder uppfattningen om att en decentralisering av vidareutbildningen skulle ge flera positiva effekter men att denna decentralisering i avvaktan på pågående utredningar tills vidare måste anstå. I vad mån viss del av utbildningen under denna tid kan och bör decentraliseras anser jag att statens brandnämnd i samråd med berörda kommuner får ta ställning till.

Jag föreslår alltså att arbetsgruppens förslag i denna del genomförs.

2.3.4 Utbildning av brandmästare

Heltidsanställd brandmästare skall enligt brandstadgan ha avlagt lägst brandmästarexamen vid statens brandnämnds utbildningsenhet. För inträde i brandmästarklassen krävs avlagd brandförmånsexamen. I praktiken har de antagna till brandmästarklassen genomsnittligt ca 14 års anställningstid i statligt eller kommunalt brandförsvaret. Brandmästarklassen omfattar i dag 21 undervisningsveckor, varav 20 veckor teori och en vecka praktik.

Arbetsgruppen har föreslagit att en högre befälsutbildning mellan utryckningsledarutbildningen och brandingenjörsutbildningen alljämt bör finnas. Utbildningen, som liksom i dag bör benämnas brandmästarutbildning, skall främst inriktas på brandmästarens roll som högre utryckningsbefäl och innehålla sådana inslag av förvaltningskunskap och administration som är specifika för räddningstjänsten. Den som vill genomgå brandmästarutbildning skall enligt arbetsgruppens förslag ha genomgått kurserna Utryckningsledarutbildning och Förebyggande I.

Brandmästarutbildningen föreslås omfatta 14 utbildningsveckor. Statens brandnämnd föreslås vara huvudman för utbildningen. Enligt förslaget skall den brandmästare som avser att söka befattning som brandchef eller vice

brandchef komplettera sin utbildning med kurserna Förebyggande II och Förvaltningskunskap. Dessa kurser utgör också en del av brandingenjörsutbildningen och föreslås därför bli anordnade vid högskolan.

De flesta remissinstanserna har inget att erinra mot arbetsgruppens förslag till ny brandmästarutbildning. Från bl. a. Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) framhålls det positiva i att även denna utbildning skall vara lika för hel- och deltidsanställd personal. TCO menar dock att även här kan praktiska hinder göra det svårt för i första hand deltidsanställda brandbefäl att delta i utbildningen. Denna bör alltså enligt TCO utformas på ett sådant sätt att även denna personalkategori kan delta.

För egen del vill jag anföra följande.

Förslaget till brandmästarutbildning har mottagits positivt av remissinstanserna och enligt min mening kan förslaget ligga till grund för en reform av denna utbildning.

Vad gäller de synpunkter som under remissbehandlingen har framförts rörande de praktiska svårigheter som kan uppkomma för deltidsanställd personal att delta i utbildningen anser jag i likhet med vad jag tidigare har anfört i denna fråga det vara angeläget att i största möjliga utsträckning förlägga utbildningen i nära anslutning till deltagarnas hemorter. Som jag i det föregående sagt i fråga om annan vidareutbildning får statens brandnämnd ta ställning till i vilken omfattning som brandmästarutbildningen kan och bör regionaliseras.

2.3.5 Fortbildning

Brandmännen får kontinuerlig fortbildning i samband med den övningsverksamhet som alltid pågår inom brandförsvaret. För befälet erbjuds fortbildningskurser på räddningstjänstområdet av olika myndigheter och organisationer. Utbudet av fortbildningskurser är i dag inte systematiserat.

Arbetsgruppen har föreslagit att statens brandnämnd får i uppdrag att inom en bestämd medelsram tillhandahålla kurser för fortbildning av befälet inom räddningstjänsten. Brandnämnden skall enligt förslaget samordna och bedriva fortbildningskurser samt sprida information om sådana kurser. Vid kursernas uppläggning bör samråd ske med Svenska kommunförbundet och berörda myndigheter. Kurserna bör anordnas regionalt eller lokalt och inriktas på aktuella ämnesområden. De bör i princip erbjudas allt befäl inom räddningstjänsten. Kurserna bör omfatta några dagar.

Förslaget att låta statens brandnämnd organisera och tillhandahålla fortbildningskurser inom räddningstjänstområdet har mottagits övervägande positivt av remissinstanserna. Bl. a. Svenska kommunförbundet framhåller fördelarna med att resurser bibehålls och utvecklas vid statens brandnämnd för fortbildning och vidareutbildning i samråd med förbundet. Från andra håll framhålls att förslaget till utökad återkommande fortbildning

kommer att fylla ett stort behov, bl. a. med tanke på den utveckling som sker inom räddningstjänsten och det vida kunskapskrav som ställs på dagens brandpersonal. I likhet med vad som anförts i samband med vidareutbildningen har från några kommuner påpekats angelägenheten av regional samverkan i samband med genomförandet av och förläggningen av fortbildningskurserna.

För egen del vill jag anföra följande.

Enligt min mening är behovet av fortbildning särskilt betydelsefullt på räddningstjänstens område. Varje år ökar antalet transporter av farliga laster. Lagringen av hälso- och miljöfarliga varor är betydande. Det är en svår uppgift att på ett snabbt och riktigt sätt ta hand om löskomna gifter och miljöfarliga varor m. m. Personalen inom räddningstjänsten bör därför fortlöpande hållas informerad om nya rön inom bekämpningstekniken liksom erfarenheter från inträffade olyckor eller tillbud. Jag vill också betona att en systematiserad fortbildning troligen ökar de anställdas vilja och förmåga att ta ett större ansvar. Genom förslaget blir fortbildningen ett återkommande led i en utbildningskedja.

Det är enligt min mening givetvis angeläget att man i så stor utsträckning som möjligt underlättar för personalen att delta i fortbildningskurser. En regional samverkan i likhet med vad som har efterlysts från remissinstanserna skulle enligt min mening bidra till en sådan lösning samtidigt som kommunernas kostnader kan hållas på så låg nivå som möjligt.

Jag vill mot denna bakgrund förorda att statens brandnämnd tilldelas resurser för och ges i uppdrag att samordna och bedriva fortbildningskurser samt sprida information om sådana kurser. För denna uppgift och för den vidareutbildning som jag förordar finns det anledning att anta att den nuvarande personalstyrkan vid statens brandnämnd i huvudsak kommer att behövas.

2.4 Brandingenjörsutbildning m. m.

2.4.1 Inledande synpunkter

Räddningstjänsten har under senare år starkt ändrat karaktär. På våra vägar och järnvägar transporteras ständigt brand- och explosionsfarliga ämnen. De moderna flygplanen tar fler och fler passagerare. Oljeförorenningar och andra miljöskador har ökat i omfattning. Som en följd av denna utveckling kan dagens brandingenjör ställas inför allvarliga problem som man inte tidigare hade anledning att räkna med. De kommunala brandchefernas bedömning av säkerheten påverkar dessutom den fysiska planeringen samt byggnaders konstruktion och utformning. Brandchefens ställningstagande i dessa för samhällsbyggnaden så viktiga frågor kan ha avgörande betydelse för människors liv. De påverkar också ekonomi, industriers konkurrenskraft, sysselsättning, bostadsbyggande m. m.

Förutom att en brandchef skall behärska såväl de förebyggande som de

skadeavhjälpande delarna av sitt fackområde ställs i dag krav på operativ ledning av större räddningsinsatser, planläggning av sådana samt förmåga att inhämta, utnyttja och förmedla ny kunskap av betydelse för räddningstjänsten. Han skall även kunna samverka med andra räddningsorgan m. m. Brandchefen är dessutom en administrativ förvaltningschef. Detta förutsätter god inblick i kommunal förvaltning. Han skall planera och leda den egna verksamheten med en ofta omfattande personaladministration, upphandling m. m. De inom brandskyddet mycket speciella arbetarskyddsfrågorna förtjänar också att nämnas.

Brandskyddsfrågor av olika slag har av tradition – både i Sverige och utomlands – behandlats ganska schematiskt och i stor utsträckning baserats på erfarenhet, "tumregler" eller på resultat av enkla prövningar. Vid jämförelser med andra delar av det tekniska och industriella området har brandskyddsområdet länge karaktäriserats av stor knapphet på utvecklingsbetonade arbeten. Samtidigt har det i samhället skett en utveckling mot stora komplexa system som innebär att sårbarheten för och konsekvenserna av olyckor har ökat. Detta har lett till en alltmer besvärande brist på brandskyddstekniskt välutbildad personal med kompetens att på teknisktvetenskaplig grund angripa skyddstekniska problem. Från denna utgångspunkt är det enligt min mening både angeläget och naturligt att brandingenjörsutbildningen knyts till högskolan.

I dag är det nästan uteslutande kommuner och vissa andra offentliga arbetsgivare som anställer brandingenjörer. Med den uppläggning av utbildningen som jag föreslår i det följande är det dock sannolikt att brandingenjörerna kan få anställningar även inom den privata sektorn. Vidare är det sannolikt att kvinnor kommer att utbilda sig till brandingenjör.

2.4.2 *Utbildning av brandingenjörer*

Enligt 7 § brandstadgan (1962:91) skall brandchef och vissa andra befattningshavare ha avlagt brandingenjörsexamen. Denna examen avläggs vid statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna. Antagning till utbildningen sker vartannat år med ca 30 studerande. Som behörighetskrav gäller i princip slutförd tre- eller fyraårig linje inom gymnasieskola.

Brandingenjörsutbildningen omfattar f. n. 85 utbildningsveckor fördelade på 28 veckor utbildningstjänstgöring, 55 veckor teoretisk undervisning och 2 veckor praktisk undervisning. Utbildningen indelas i fyra skeden, nämligen 19 veckor handledd, grundläggande brandmannautbildning vid kommunal brandkår med heltidsanställd personal (skede I), en termins studier vid brandnämnden (skede II), 9 veckor praktisk befälsutbildning vid kommunal brandkår med heltidsanställd personal (skede III) samt ett läsårs studier vid brandnämnden (skede IV).

Arbetsgruppen anser det naturligt att brandingenjörsutbildningen jämföras med annan teknisk utbildning och organiseras på ett likartat sätt. Arbetsgruppen föreslår därför att en allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen, inrättas i högskolan. Utbildningen bör enligt förslaget omfatta 80 poäng, dvs. två läsår, och förläggas till universitetet i Lund.

Beträffande innehållet i brandingenjörsutbildningen anser arbetsgruppen att tyngdpunkten bör ligga på utbildning i räddningstjänst och förebyggande åtgärder mot brand samt på sådana tekniska ämnen som är av särskild betydelse härför. De administrativa funktioner och myndighetsfunktioner som en brandchef utövar måste enligt förslaget också motsvaras av moment i utbildningen.

Arbetsgruppen understryker vikten av att de studerande har någon erfarenhet från verksamheten vid brandkår innan den egentliga tekniska utbildningen påbörjas. Enligt förslaget bör det ankomma på universitets- och högskoleämbetet att överväga om en praktik om ca tre veckor skall ingå som en del av den föreslagna tvååriga utbildningen eller utgöra ett särskilt behörighetskrav för tillträde till den. De i utbildningen i övrigt ingående praktiska momenten förläggs enligt förslaget till de kommunala brandförsvaren och till civilförsvarets utbildningsanläggningar.

Arbetsgruppen anser att de regler för allmän behörighet till högskoleutbildning som anges i högskoleförordningen (1977:263) bör tillämpas också för tillträde till den nya brandingenjörsutbildningen och att det bör ankomma på universitets- och högskoleämbetet att bestämma de särskilda förkunskapskrav som bör gälla utöver den allmänna behörigheten. Kraven för tillträde till brandingenjörsutbildningen bör enligt förslaget i möjligaste mån utformas så att vidareutbildning underlättas för den i brandväsendet redan anställda personalen. Arbetsgruppen föreslår att 25 studerande per år antas till brandingenjörsutbildningen.

Nästan alla remissinstanserna understryker att brandingenjörsutbildningens kvalitet måste höjas och anser att detta lämpligen kan uppnås genom att ingenjörsutbildningen förläggs till högskolan. De flesta tillstyrker förslaget om att inrätta en ny allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen. Arbetsgruppens förslag att förlägga brandingenjörsutbildningen till universitetet i Lund har däremot föranlett blandade reaktioner. Några remissinstanser anser att frågan på nytt bör utredas, andra att förläggning av utbildningen till Stockholm eller Göteborg bör övervägas.

Från flera av remissinstanserna, bl. a. statens brandnämnd, universitetet i Lund och Svenska kommunförbundet, framförs synpunkter på att utbildningen bör förläggas till att omfatta tre läsår. Härigenom skulle enligt flera av dessa remissinstanser ges möjlighet att bredda utbildningen i bl. a. administration, förvaltningskunskap, ekonomi och samhällsplanering. Utbildningen skulle genom en förlängning till tre läsår också bli mera likvärdig med andra ingenjörsutbildningar på högskolenivå.

Ett flertal remissinstanser anser att den av arbetsgruppen föreslagna

praktiska introduktionsutbildningen om tre veckor före påbörjad utbildning vid högskolan är alltför otillräcklig. Det framhålls i sammanhanget att det är av mycket stor betydelse för både samhället och eleven att utbildningen inleds med en längre praktikperiod vid ett eller flera kvalificerade brandförsvaret. Som skäl härför anförs att både eleven och brandförsvaret skall kunna bedöma elevens fortsatta förutsättningar för att bli räddningsbefälhavare. En förlängning av den praktiska introduktionsutbildningen till att omfatta åtminstone tre månader föreslås. Från flera håll anses även att denna praktiska del bör inrymmas i själva ingenjörsutbildningen. Likaså anser några remissinstanser att den utryckningsledarutbildning som brandingenjörerna enligt arbetsgruppens förslag skall genomgå för att få tjänstgöra som utryckningsledare bör inrymmas i brandingenjörsutbildningen.

Efter samråd med chefen för utbildningsdepartementet vill jag för egen del anföra följande.

En högskolereform trädde i kraft år 1977. Ett utmärkande drag i den nya högskoleorganisationen är att den rymmer praktiskt taget all eftergymnasial utbildning – med undantag av inomverksutbildning – och att all utbildning inom högskolan skall knytas an till forskning. En annan viktig del av reformen är att andra regler nu gäller för tillträde till utbildningen. Nya grupper av studerande bereds härigenom tillfälle till högskoleutbildning.

Brandingenjörsutbildningen är i dag den enda eftergymnasiala ingenjörsutbildning som ligger utanför högskolan. Liksom arbetsgruppen anser jag det naturligt att brandingenjörsutbildning jämställs med annan teknisk utbildning och organiseras på ett likartat sätt. Detta förutsätter att utbildningen hålls samman under en enda utbildningshuvudman, nämligen högskolan. Att utbildningen till stora delar kommer att vara praktiskt inriktad kan enligt min mening inte anses utgöra något hinder därvidlag. I ett antal mera yrkesinriktade högskoleutbildningar utgörs en stor del av utbildningstiden av praktiska moment. Jag anser att ett effektivare utnyttjande av resurser kan uppnås vid en sammanhållen utbildning. En sådan lösning har dessutom pedagogiska fördelar. Den viktiga integrationen mellan teoretiska och praktiska undervisningsmoment medför kortare utbildningstid. Vidare underlättas en önskvärd samordning med annan närbesläktad teknisk högskoleutbildning, såsom driftpersonalutbildning samt väg- och vattenbyggnadsteknisk utbildning. Härigenom kan betydande besparingar ske genom samutnyttjande av lärare, lokaler och utrustning.

Genom att inordna utbildningen i högskolan är det möjligt att tillgodose det påtalade behovet av en vetenskaplig/teknisk grund för yrkesområdet. I dag ger brandingenjörsutbildning inte behörighet till forskarutbildning. Enligt riksdagens beslut skall principen om ett samband mellan forskning och grundläggande utbildning vara en central del i det fortsatta reform- och utvecklingsarbetet inom högskolan. En viktig form av forskningsanknytning är att forskningsresultat direkt kan tas till vara i den grundläggande utbildningens innehåll och arbetsformer.

Jag anser i likhet med arbetsgruppen att det är angeläget att de studerande har någon erfarenhet från verksamheten vid brandkår innan den egentliga tekniska utbildningen påbörjas. Flera av remissinstanserna har emellertid ansett att den av arbetsgruppen föreslagna praktiska introduktionsutbildningen om tre veckor är för kort. Jag kan dela denna uppfattning och har erfaren att chefen för utbildningsdepartementet avser att föreslå regeringen att uppdra åt universitets- och högskoleämbetet att vid utarbetande av utbildningsplan för brandingenjörsutbildningen till att omfatta tre år låta den inledande praktiken få större omfattning.

Under remissbehandlingen har också framförts önskemål om att högskoleutbildningen förlängs med ytterligare ett läsår. Vidare har framförts önskemål om att den nyssnämnda praktiken skall inrymmas i ingenjörsutbildningen och inte utgöra ett särskilt behörighetskrav för tillträde till den. Enligt min mening finns det fog för att förlänga utbildningen. Härigenom kan ett ökat utrymme ges åt bl. a. sådana delar av utbildningen som är av särskild betydelse för brandingenjörens roll som kommunal förvaltningschef. Dessutom öppnas möjlighet att lägga in den inledande praktikutbildningen inom ramen för själva utbildningen. Sistnämnda fråga bör det emellertid såsom arbetsgruppen har föreslagit ankomma på universitets- och högskoleämbetet att pröva vid utarbetandet av utbildningsplanen. Jag föreslår att utbildningen förlängs med en termin utöver vad arbetsgruppen har föreslagit och således skall omfatta 100 poäng.

Några remissinstanser har ansett att den utryckningsledarutbildning som brandingenjörerna skall genomgå för att få tjänstgöra som utryckningsledare bör inrymmas i brandingenjörsutbildningen. Av skäl som jag har angett vid behandling av utryckningsledarutbildningen (2.3.2) kan jag inte biträda denna uppfattning.

En del studerande som har genomgått den nya brandingenjörsutbildningen kommer sannolikt att vilja bygga på den till civilingenjörsutbildning t. ex. på väg- och vattenbyggnadslinjen. Jag utgår från att berörda utbildningsmyndigheter planerar brandingenjörsutbildningen så att en sådan påbyggnad underlättas.

I tidigare brandingenjörsutbildning (motsvarande) var upp till 25 % av eleverna brandmän. Detta procenttal har sjunkit med åren. Numera rekryteras endast en eller två av 30 elever ur denna kategori. Jag anser detta förhållande otillfredsställande. Kraven för tillträde till brandingenjörsutbildningen bör enligt min mening i möjligaste mån utformas så att vidareutbildning underlättas för den som redan är anställd i brandväsendet.

I likhet med arbetsgruppen anser jag att de regler för allmän behörighet till högskoleutbildning som anges i högskoleförordningen (1977:263) bör tillämpas för tillträde till den nya brandingenjörsutbildningen. Det ankommer på universitets- och högskoleämbetet att bestämma de särskilda förkunskapskrav som bör gälla utöver den allmänna behörigheten.

För närvarande utbildas ca 30 brandingenjörer vartannat år. Med hänsyn

till den vidgade arbetsmarknad som kan förutses för högskoleutbildade brandingenjörer har arbetsgruppen föreslagit att ca 25 studerande per år antas till brandingenjörsutbildningen. Jag finner inte anledning att frångå förslaget i denna del.

Arbetsgruppens förslag till lokalisering av den nya högskoleutbildningen har tagits upp i några remissyttranden. I dessa förordas en lokalisering av brandingenjörsutbildningen till bl. a. Stockholm, Göteborg eller Uppsala framför en förläggning till universitetet i Lund.

Vid val av lokaliseringsort för den nya högskoleutbildningen bör enligt min mening i första hand de alternativ övervägas som från utbildningssynpunkt erbjuder de bästa förutsättningarna att utnyttja befintliga lokaler och anläggningar samt de bästa möjligheterna till samordning med annan verksamhet.

Brandingenjörsutbildningen kräver tillgång till övningsfält och omfattande räddningsutrustning såsom fordon m. m. Erforderliga resurser finns i anslutning till flera högskoleenheter. Vid sin avvägning mellan de olika alternativen har arbetsgruppen funnit att brandingenjörsutbildningen bör förläggas till universitetet i Lund. Jag delar arbetsgruppens mening i detta avseende. Därigenom kan det kunnande och den erfarenhet som redan nu finns vid universitetet tas tillvara. Landets enda professur i byggnadstekniskt brandskydd är knuten till universitetet i Lund sedan den 1 juli 1981. Jag förordar alltså att brandingenjörsutbildningen lokaliseras till Lund.

2.4.3 Högskoleutbildning för brandmästare

Enligt 7 § brandstadgan (1962:91) skall brandchef och vissa andra befattningshavare ha avlagt brandingenjörsexamen. Länsstyrelsen kan emellertid medge att också brandmästare utses till brandchef eller till befattning som normalt kräver brandingenjörsexamen. Det finns i dag 93 brandchefer och 87 vice brandchefer för vilka länsstyrelsen har medgett att brandmästarexamen utgör erforderlig behörighet.

Arbetsgruppen har i sitt förslag till ny brandmästarutbildning utgått från brandmästarens huvudfunktion som kvalificerad utryckningsledare. Enligt förslaget skall den brandmästare som har genomgått den nya utbildningen komplettera sina kunskaper när det gäller förebyggande brandförsvaret (Förebyggande II) och förvaltningskunskap om denne avser att söka befattning som brandchef eller vice brandchef. För att tjänstgöra som besiktningsbrandmästare krävs enligt förslaget vidareutbildning i förebyggande brandförsvaret. Både utbildningen i förebyggande brandförsvaret och förvaltningskunskap föreslås inordnad i högskolan och bli samordnad med motsvarande utbildning för brandingenjörer.

Kursen i förebyggande brandförsvaret, Förebyggande II, bör enligt arbetsgruppens mening ha samma omfattning (ca 10 veckor) och innehåll som motsvarande utbildning för brandingenjörerna. Kursen skall enligt

förslaget ge erforderliga kunskaper för sådan brandsyn, ritningsgranskning och rådgivning som det ankommer på brandchef att utföra. En brandmästare som har genomgått denna kurs skall kunna tjänstgöra som besiktningssbrandmästare. För tillträde till kursen Förebyggande II anser arbetsgruppen att det skall krävas genomgången brandmästarutbildning. Antalet nybörjarplatser bör enligt förslaget vara 30 om året.

Även kursen i förvaltningskunskap bör enligt arbetsgruppens förslag ha samma kunskapsinnehåll och omfattning som motsvarande utbildning för brandingenjörerna. För att bli antagen till utbildningen skall enligt förslaget krävas att eleven har gått igenom brandmästarutbildning och Förebyggande II. Arbetsgruppen beräknar antalet nybörjarplatser till 15 om året.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget till kompletterande utbildning för brandmästare. Bl. a. universitets- och högskoleämbetet framhåller att utbildningen med fördel kan anordnas inom högskolans ram. Från andra håll understryks betydelsen av att utbildningen bedrivs på central plats med möjligheter till goda utbildningsresurser.

Statens brandnämnd är kritisk till att kursen Förebyggande II förläggs till högskolan. För att skapa kontinuitet i utbildningen anser brandnämnden att utbildningen Förebyggande I och II bör ha samma huvudman, förslagsvis nämnden. Kursen Förebyggande II har i övrigt kommenterats mycket sparsamt av remissinstanserna.

Förslaget till en kurs för brandmästare i förvaltningskunskap har mottagits mycket positivt. Flera remissinstanser anser att förvaltningskunskap och administration är mycket eftersatta områden i den nuvarande utbildningen. Någon remissinstans befarar emellertid att den föreslagna studiegången kommer att medföra ekonomiska problem såväl för kommunerna som för det enskilda brandbefälet. Mot denna bakgrund menar man att intresset för denna utbildning kan bli svagt.

För egen del anser jag att det är naturligt att kurserna Förebyggande II och Förvaltningskunskap anordnas av högskolan. Jag förutsätter nämligen att utbildningen kan ges parallellt eller integrerat med ingenjörsutbildningen. I viss omfattning bör den kunna anordnas i form av s. k. distansundervisning, vilket innebär att studierna kan bedrivas delvis på hemorten och delvis i resp. högskoleenhets lokaler. En sådan uppläggning av studier bör vara både i kommunernas och de studerandes intresse. Jag föreslår alltså att arbetsgruppens förslag i denna del genomförs. Jag har i denna fråga samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

3 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för ny utbildning i räddningstjänst som jag har förordat.

4 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det förslag som föredraganden har lagt fram.

KOMMUN-
DEPARTEMENTET

UTBILDNING I RÄDDNINGSTJÄNST M. M.

Promemoria av arbetsgruppen
för överarbetning av förslaget (Ds Kn 1979: 5)
till ändrad brandförsvarsutbildning m. m.

Stockholm i december 1981

Ds Kn 1981: 24

FÖRORD

I juni 1979 avgav sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m.m. betänkandet (Ds Kn 1979:5) Brandförvarsutbildningen. Vid remissbehandlingen av betänkandet ställde sig flera tunga remissinstanser kritiska till utredningsförslaget.

I december 1980 tillsattes en arbetsgrupp inom regeringskansliet med företrädare för berörda departement för att överarbeta förslaget till ändrad brandförvarsutbildning. I arbetsgruppen har ingått rättschefen Harald Rangnitt, ordförande, och hovrättsassessorn Ulf Bjurman, båda kommundepartementet, kanslirådet Gösta Terstad, försvarsdepartementet, departementssekreterarna Göran Ekström (t.o.m. mars 1981) och Ingemar Skogö (fr.o.m. april 1981), budgetdepartementet, samt departementssekreterarna Hans Krantz och Margareta Vingedal, utbildningsdepartementet.

Till sekreterare åt arbetsgruppen förordnades den 18 december förste länsassessorn Per-Ake Herrström, länsstyrelsen i Stockholms län.

Arbetsgruppen har samrått med företrädare för bl.a. de berörda myndigheterna, Svenska kommunförbundet och de fackliga organisationerna.

Stockholm i december 1981

KOMMUNDEPARTEMENTET

I N N E H A L L		Sid
SAMMANFATTNING		1
1	BAKGRUND	13
1.1	Nuvarande ordning	13
1.1.1	Författningsbestämmelser	13
1.1.2	Nuvarande utbildning	15
1.2	Översyn av utbildningen	18
1.3	Remissbehandling av de sakkunnigas förslag	21
1.4	Överarbetning av de sakkunnigas förslag, m.m.	21
2	ALLMÄNNA UTGANGSPUNKTER	23
3	BRANDMÄNNAUTBILDNING	29
3.1	Heltidsanställda brandmän	30
3.1.1	Inledning	30
3.1.2	Utbildningens mål m.m.	31
3.1.3	Utbildningens organisation m.m.	33
3.1.4	Utbildningens innehåll	38
3.1.5	Dimensionering	39
3.2	Deltidsanställda brandmän	40
3.2.1	Inledning	40
3.2.2	Utbildningens organisation m.m.	41
4	VIDAREUTBILDNING OCH FORTBILDNING INOM RÄDDNINGSTJÄNSTEN	43
4.1	Allmänna överväganden	43
4.2	Vidareutbildning	46
4.2.1	Utryckningsledare	46
4.2.2	Förebyggande brandförsvar	49
4.2.3	Brandmästare	50
4.2.4	Förvaltningsutbildning	53
4.3	Fortbildning	53
4.4	Samordning och decentralisering	54
4.5	Lärare till statens brandnämnds utbildning	58
5	BRANDINGENJÖRSUTBILDNING M.M.	61
5.1	Utbildning av brandingenjörer	61
5.1.1	Inledning	61

5.1.2	Allmänna synpunkter	62
5.1.3	Studieorganisation m.m.	64
5.1.4	Behörighet	66
5.1.5	Dimensionering och lokalisering	66
5.2	Högskoleutbildning för brandmästare	67
5.2.1	Inledning	67
5.2.2	Förebyggande brandförsvar	69
5.2.3	Förvaltningsutbildning	69
6	UTBILDNING AV PERSONAL INOM SÖTNINGSVÄSENDET	71
6.1	Inledning	71
6.2	Allmänna överväganden	72
6.3	Utbildning av skorstensfejare	75
6.4	Utbildning av tekniker inom sotningsväsendet	77
6.5	Utbildning av skorstensfejarmästare	78
6.6	Fortbildning	80
7	VISSA BEHÖRIGHETSKRAV	81
8	GENOMFÖRANDE	83
8.1	Tidsplan för genomförandet m.m.	83
8.2	Decentralisering och samordning	84
9	KOSTNADER	87
9.1	Driftkostnader	87
9.1.1	Nuvarande driftkostnader	87
9.1.2	Framtida driftkostnader	89
9.1.3	Sammanställning av de beräknade driftkostnaderna	92
9.2	Investeringar	95
9.3	Extra kostnader under genomförandeskedet	95

BILAGOR

1.	Sammanfattning av betänkandet (Ds Kn 1979:5) Brandförsvarsutbildningen	95
2.	Sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds Kn 1979:5) Brandförsvarsutbildningen	108

SAMMANFATTNING

1. Inledning

Samhällets räddningstjänst består av allmän räddningstjänst och olika former av särskild räddningstjänst. Den allmänna räddningstjänsten har till uppgift att ingripa vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge för att avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön. Särskild räddningstjänst är bl.a. fjällräddning, flygräddning, sjöräddning och räddningstjänst vid olyckor i atomanläggning. Det kommunala brandväsendet har ansvaret för den allmänna räddningstjänsten och deltar i särskild räddningstjänst.

Utbildningen av brandpersonal och skorstensfejare sker i dag centralt för hela landet vid statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna och Rosersberg. Vissa kurser genomförs dock regionalt. Utbildningens omfattning och inriktning har i stort sett varit oförändrad sedan 1960-talet.

Tillkomsten av 1974 års brandlag innebar att kommunernas ansvar för brandsläckning utvidgades till att omfatta allmän räddningstjänst. Detta förhållande liksom den fortgående samhällsutvecklingen ställer större krav i fråga om brandpersonalens kunnande än vad den nuvarande utbildningen kan ge. Bl.a. mot denna bakgrund har önskemål om en förändrad utbildning framförts från olika håll.

En statlig utredning, sakkunniga för översyn av brandförsvarsutbildningen m.m., överlämnade år 1979 betänkandet (Ds Kn 1979: 5) Brandförsvarsutbildningen. Utredningsförslaget innebar en förbättrad och utvidgad utbildning. I stort sett föreslogs en fördubblad utbildningstid för brandpersonalen och för persona-

len inom sötningssväsendet. Därigenom beräknades de statliga utbildningskostnaderna stiga från ca 5,7 milj. kr. till drygt 30 milj. kr. om året, räknat i 1978 års penningvärde. Härutöver föreslogs statliga investeringar om drygt 170 milj. kr. Förslaget innebär dessutom att kommunernas kostnader för löner, resor och traktamenten skulle öka betydligt.

Vid remissbehandlingen fick betänkandet ett blandat mottagande. Flera tunga remissinstanser var kritiska mot att man inte i större utsträckning hade eftersträvat en samordning med annan utbildning i samhället.

Det framstod som uppenbart att det inte fanns någon möjlighet att i det nuvarande ekonomiska läget genomföra utredningsförslaget. Samtidigt kunde konstateras att det fanns ett starkt behov av att reformera utbildningen.

För att överarbeta utredningsförslaget tillsattes därför en arbetsgrupp inom regeringskansliet. För arbetsgruppen har det gällt att pröva de alternativ till ny utbildning som fördes fram av remissinstanserna d.v.s. en samordning med det allmänna skol- och högskoleväsendet samt med bl.a. civilförsvarets utbildning. Vidare har arbetsgruppen haft till uppgift att eftersträva en decentralisering av utbildningen.

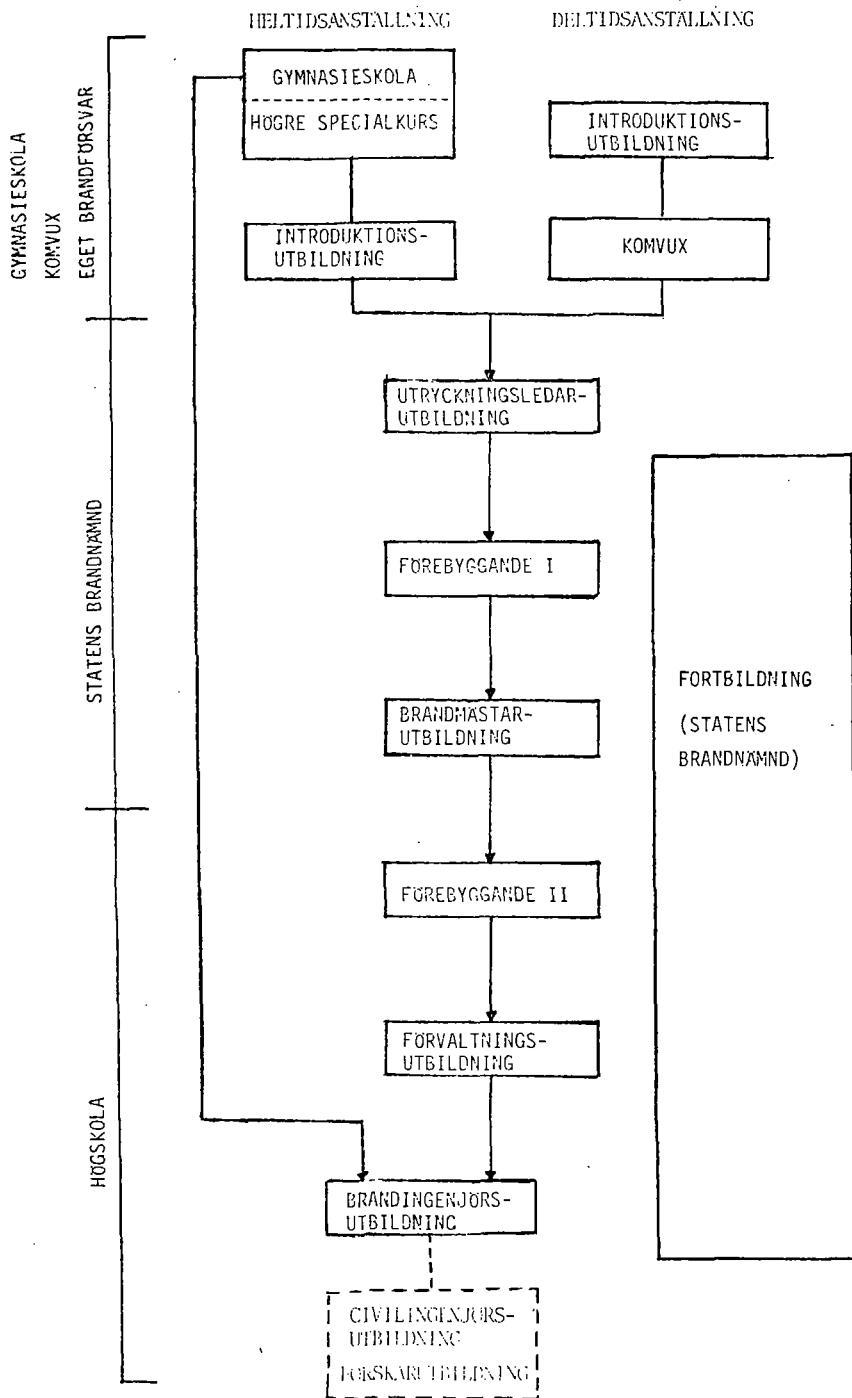
De direktiv som gäller för allt reformarbete, nämligen att de förslag som läggs fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser, har varit styrande för arbetsgruppens arbete. Arbetsgruppen har ändå funnit att det genom samordning med annan utbildning i samhället är möjligt att genomföra en ny utbildning i räddningstjänst, som i vissa avseenden t.o.m. har kunnat utvidgas i förhållande till de sakkunnigas förslag.

2. Förslaget i huvuddrag

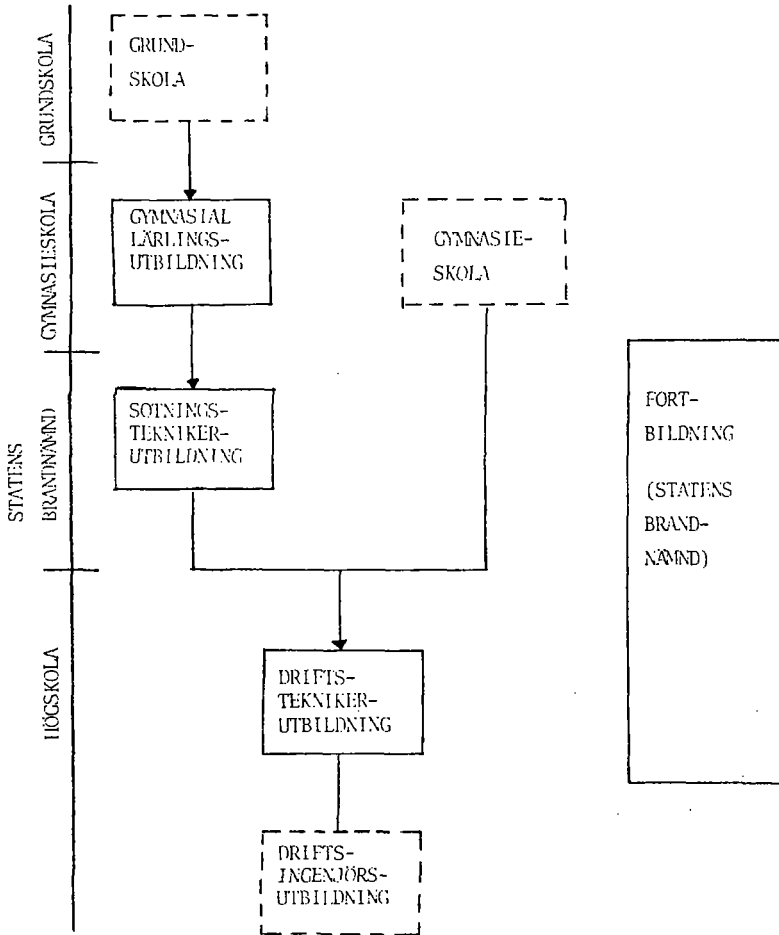
Arbetsgruppens förslag innebär i stort följande. Den grundläggande utbildningen för såväl räddningstjänsten som sötningssväsendet förläggs till gymnasieskolan. Deltidsbrandmännen utbildas inom kommunal vuxenutbildning, komvux. Utbildningen till brandingenjör och skorstensfejarmästare samt

viss vidareutbildning av brandmästare förläggs till högskolan. Örig utbildning av befäl inom räddningstjänsten och tekniker inom sotningsväsendet samt viss fortbildning förläggs till statens brandnämnd. Utbildningen vid brandnämnden samordnas så snart som möjligt med civilförsvarets utbildning. Den föreslagna utbildningen framgår av följande principskisser.

RÄDDNINGSTJÄNSTUTBILDNING

S KORSTENSFEJARUTBILDNING

3. Brandmannutbildningen

Arbetsgruppen har övervägt olika alternativ till utformning av gymnasieutbildningen av heltidsanställda brandmän. Arbetsgruppen föreslår att en ettårig högre specialkurs anordnas i gymnasieskolan (= 40 veckor). Utbildningen skall vara utformad som en räddningstjänstutbildning i vidare bemärkelse. Den som har genomgått utbildningen skall kunna tjänstgöra både som brandman och som ambulansman. En sådan samordnad räddningstjänstutbildning ger ett större elevunderlag. Utbildningen kan därigenom spridas till flera gymnasieorter i landet.

Räddningstjänstutbildningen föreslås bli i hög grad praktiskt inriktad. Arbetsgruppen föreslår att utbildningen inleds med en tre veckors praktisk tjänstgöring vid brandförsvaret. Denna praktik syftar bl.a. till att bedöma elevens förutsättningar för arbete inom räddningstjänsten. Den fortsatta praktiska utbildningen skall genomföras som s.k. inbyggd utbildning. Den inbyggda utbildningen i räddningstjänst skall enligt arbetsgruppens förslag förläggas till brandkåren på gymnasieorterna eller i deras närhet. Brandkårens personal fungerar som lärare och kårens materiel som undervisningsmateriel. Den inbyggda utbildningen i akutsjukvård kan enligt arbetsgruppens mening tillhandahållas av sjukvårdshuvudmännen.

En introduktionsutbildning vid anställning inom brandförsvaret är liksom nu nödvändig även i framtiden. Vid introduktionsutbildningen skall eleven få kännedom om de lokala förhållandena och den egna brandkårens materiel.

En allvarlig brist i dag är att de deltidsanställda brandmännen, som utgör ca 60 % av personalen vid landets brandförsvaret, endast får en anställningsutbildning på några dagar. De deltidanställdas övriga yrkesverksamhet har i alla tider utgjort ett hinder för att ge dem en tillfredsställande utbildning. Arbetsgruppen föreslår att de deltidanställda brand-

männen - förutom utbildning och övning vid egen brandkår - får utbildning inom komvux. Denna utbildningsform är mycket flexibel och kan anpassas efter de lokala förhållandena och elevernas möjligheter att delta i undervisningen.

4. Vidareutbildning och fortbildning inom räddningstjänsten

Personalen inom räddningstjänsten bör erbjudas kurser, både för att uppnå en högre behörighet (vidareutbildning) och för att bibehålla och fördjupa kunskaperna (fortbildning). Det är enligt arbetsgruppens mening angeläget att vidareutbildning och fortbildning på ett så naturligt sätt som möjligt kompletterar varandra.

Förmansbefattningar behövs inom räddningstjänsten liksom inom andra tekniska kommunala förvaltningar. Den utbildning i arbetsledning, personaladministration och materiellansvar som krävs för personalen inom räddningstjänsten skiljer sig inte från den som behövs för personalen inom andra kommunala förvaltningar. Ett utbud av sådan utbildning finns redan. Utbildningen tillgodoses genom kortare eller längre kurser av olika slag. Arbetsgruppen anser att denna utbildning inte bör ingå i räddningstjänstutbildningen. Förmansutbildningen koncentreras i stället på de uppgifter som är speciella för räddningstjänsten. Arbetsgruppen föreslår en särskild utryckningsledarutbildning för allt blivande befäl - heltid såväl som deltid - inom brandförsvaret. Utbildningen föreslås omfatta sex veckor med statens brandnämnd som huvudman. För att få genomgå utbildningen skall krävas minst ett års praktik som brandman. Även brandingenjörerna måste enligt arbetsgruppen genomgå utryckningsledarutbildning för att få tjänstgöra som befäl vid utryckningar.

För de brandmän som skall utföra arbetsuppgifter inom det förebyggande brandförsvaret, föreslår arbetsgruppen en grundläggande kurs om tre veckor (Förebyggande I). Kursen som föreslås få statens brandnämnd som huvudman ger de kunskaper som behövs för enklare brandsynerförrättningar.

Arbetsgruppen ser brandmästarutbildningen som ett led i en naturlig vidareutbildning. Tillträde till brandmästarutbildningen har den som har genomgått brandmannautbildningen, utryckningsledarutbildningen och kursen Förebyggande I. Brandmästarutbildningen föreslås bli fjorton veckor. Den koncentreras på brandmästarnas roll som högre utryckningsbefäl. Statens brandnämnd föreslås bli huvudman.

Brandmästare som önskar få en befattning som vice brandchef eller brandchef skall enligt arbetsgruppens förslag genomgå två kurser, Förebyggande II och Förvaltningskunskap. Förebyggande II skall ge de insikter som behövs för att handlägga alla typer av ärenden angående förebyggande åtgärder mot brand. Kursen i förvaltningskunskap skall ge den kompletterande kunskap som behövs för befattningen som brandchef eller vice brandchef. Båda kurserna som omfattar vardera ca tio veckor bör anordnas såsom högskoleutbildning. Dessa kurser ingår även i brandingenjörsutbildningen och kan ges parallellt eller samordnat med denna. Kursen i Förebyggande II kan genomgåas separat eller som ett led i en vidareutbildning som syftar till tjänst som vice brandchef eller brandchef.

Förutom vidareutbildningen föreslår arbetsgruppen att statens brandnämnd skall anordna fortbildningskurser. Dessa kurser skall genomföras lokalt eller regionalt. Innehållsmässigt skall de i första hand koncentreras på att ge de kompletterande kunskaper som behövs med hänsyn till den tekniska utvecklingen. Uppgiften att leda personal i komplicerade situationer beaktas särskilt. Enligt arbetsgruppens mening har det stor betydelse att fortbildningskurser av detta slag kan återkomma regelmässigt under befälets yrkesverksamma liv. Fortbildningskurserna skall enligt förslaget utgöra ett komplement till vidareutbildningen.

5. Brandingenjörsutbildning m.m.

Brandingenjörsutbildningen är idag den enda eftergymnasiala ingenjörsutbildningen som ligger utanför högskolan. Arbetsgruppen anser det naturligt att brandingenjörsutbildningen jämnställs med annan teknisk utbildning och organiseras på ett likartat sätt. Sålunda föreslår arbetsgruppen att en allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen, inrättas i högskolan. Utbildningen bör omfatta 80 poäng, dvs två läsår, och förläggs till universitetet i Lund.

De praktiska momenten i högskoleutbildningen förutsätts bli tillgodosedda genom att viss del av utbildningen förläggs till kommunala brandförsvär och civilförsvärens anläggningar.

Med en sådan uppläggning av utbildningen bör den högskoleutbildade brandingenjören eller civilingenjören på brandlinjen kunna få anställning även hos andra arbetsgivare än kommunerna och staten.

6. Skorstensfejarutbildning

Tyngdpunkten i skorstensfejarnas och skorstensfejarmästarnas verksamhet förskjuts allt mer mot energihushållning. Samtidigt ökar de energiproducerande, energikonsumerande och miljöpåverkande anläggningarnas driftsäkerhet och driftekonomi i betydelse. Kraven på väl utbildad personal kommer därför att öka.

På samma sätt som när det gäller brandmannautbildningen talar starka skäl för att gymnasieskolan bereder möjlighet till grundläggande yrkesutbildning också för skorstensfejare. Arbetsgruppen föreslår att utbildningen genomförs som gymnasial lärlingsutbildning. Sådan utbildning innebär att eleven är anställd hos ett företag och får utbildning genom företagets försorg för ett visst yrke enligt föreskrifter som meddelas av skolmyndigheterna. Eleven får dessutom viss teoretisk undervisning genom gymnasieskolans försorg.

Arbetsgruppen anser att en särskild utbildning av tekniker inom sotningsväsendet bör införas. En sådan utbildning kan både underlätta genomströmningen i yrket och förhindra en kostsam överdimensionering av utbildningen av skorstensfejaremästare. Teknikerutbildningen föreslås omfatta sex veckor med statens brandnämnd som huvudman.

Vad angår skorstensfejaremästarna anser arbetsgruppen att utbildningsbehovet kan tillgodoses inom ramen för den tvååriga driftteknikerutbildningen i högskolan. Frågan om utbildningen bör anordnas som en särskild studieinriktning på driftteknikerlinjen får närmare övervägas av universitets- och högskoleämberget i samband med genomförandet av utbildningsreformen.

Arbetsgruppen föreslår att fortbildningskurser för tekniker och skorstensfejaremästare anordnas av statens brandnämnd.

7. Vissa behörighetskrav

Arbetsgruppen har behandlat organisationen av en ny utbildning och de tillträdeskrav som bör gälla till olika delar av utbildningen. Naturligtvis aktualiserar en förändrad utbildning också de behörighetskrav som bör gälla för att upprätthålla en viss befattning. Dessa frågor hör emellertid i huvudsak samman med genomförandet av reformen. Enligt arbetsgruppens mening bör de därför övervägas närmare i det sammanhanget.

Med hänsyn till det anförda har arbetsgruppen endast i mera allmänna ordalag uttalat sig i frågan om behörighetskrav för viss tjänst. Arbetsgruppen konstaterar att utvecklingen i samhället går mot att avskaffa formella behörighetskrav. Samtidigt är det uppenbart att den som utses till krävande befäls- eller chefsbefattningar förutom en god utbildning måste ha praktisk erfarenhet inom yrkesområdet. Detta gäller både brandväsendet och sotningsväsendet. För tjänst som utryckningsledare, vice brandchef eller brandchef eller som skor-

stensfejarmästare anser arbetsgruppen att det utöver utbildningen bör gälla ett minimikrav på ett års brandtjänst resp. sotningstjänst.

8. Genomförande

Arbetsgruppen anser att förslaget bör genomföras så snart som möjligt. Samtidigt måste det beaktas att det behövs tid för att planera och organisera den nya utbildningen.

Om riksdagen fattar ett principbeslut om den nya utbildningen under våren 1982, bör utbildningen kunna påbörjas hösten 1983. Vid den tidpunkten upphör den nuvarande utbildningen med undantag av brandmannaklassen hos statens brandnämnd. Denna utbildning måste övergångsvis fortgå t.o.m. budgetåret 1984/85.

Vidareutbildningen i statens brandnämnds regi föreslås inledningsvis bli förlagd till nuvarande utbildningsställen i Solna och Rosersberg. En decentralisering och samordning av brandnämndens utbildning med civilförsvarets utbildning kan ske först sedan statsmakterna har tagit ställning till den övergripande frågan om samordningen av räddningstjänsten i fred och krig. Arbetsgruppen anser att en samordning av utbildningen bör kunna medföra fördelar från kostnads- och effektivitetssynpunkt.

9. Kostnader

Driftkostnader

Arbetsgruppen beräknar att statens utbildningskostnader både för räddningstjänsten och för sotningsväsendet kommer att minska från nuvarande 10,2 milj. kr. till 7,3 milj. kr. om året när den nya utbildningen är helt genomförd. Arbetsgruppen utgår därvid från att den grundläggande utbildningen av brandmän - heltid och deltid - samt gymnasial lärlingsutbildning för skorstensfejare kan anordnas inom befintliga anslagsramar för gymnasieskolan och komvux.

Vad gäller de årliga kommunala kostnaderna minskar dessa från 26,8 milj. kr. till 26,6 milj. kr. Besparingar för kommunerna uppkommer främst till följd av den förändrade brandmannautbildningen. Besparingarna tas nästan helt i anspråk för att bekosta den väsentligt förbättrade fortbildningsverksamheten och utbildningen av deltidсанställda brandmän.

Under genomförandeskedet kommer det att uppstå vissa kostnader för både staten och kommunerna, främst genom att brandmannaklassen vid statens brandnämnd under en viss tid måste bedrivas parallellt med motsvarande utbildning inom gymnasieskolan. Statens ytterligare kostnader under budgetåren 1983/84 och 1984/85 har av arbetsgruppen beräknats till 3 milj. kr. per budgetår. För kommunerna beräknas motsvarande kostnader till 8 milj. kr. om året. Därutöver behövs för universitets- och högskoleämnetets del medel för genomförandet av högskoleutbildningen med sammanlagt ca 1 milj. kr.

Investeringar

Genom att utnyttja befintliga resurser på olika områden i samhället kommer behovet av investeringar för den föreslagna utbildningen att minimeras. Vissa investeringar för att komplettera resurserna är dock nödvändiga om förslagen skall kunna genomföras. Vad gäller vidareutbildningen där ett investeringsbehov i första hand kan förutses har arbetsgruppen funnit att den närmare analysen av detta behov måste anstå till dess utbildningen kan samordnas med civilförsvarets utbildning.

1 BAKGRUND

1.1 Nuvarande ordning

1.1.1 Författningsbestämmelser

Enligt 2 § brandlagen (1974:80) skall varje kommun svara för räddningstjänst och för förebyggande åtgärder mot brand i kommunen. För dessa uppgifter skall kommunen hålla ett brandförsvar som tillfredsställer skäligen anspråk på effektivitet. I brandförsvaret skall enligt 4 § brandlagen ingå en brandstyrka av betryggande storlek och sammansättning. Brandstyrkan skall bestå av en brandchef, en eller flera vice brandchefer, brandkår samt, om det behövs, brandvårn som är grundat på tjänsteplikt. Brandchef, vice brandchef och personal i kommunal brandkår skall vara heltidsanställda eller ha förbundit sig att fullgöra brandtjänst och annan räddningstjänst som deltidsanställd vid sidan av annan sysselsättning. För kommun skall vidare finnas en eller flera skorstensfejarmästare. I 27 § brandlagen bemyndigas regeringen att meddela ytterligare föreskrifter i de hänseenden som avses i lagen.

Enligt 1 § brandstadgan (1962:91) skall för varje kommun finnas en brandordning som tar upp de bestämmelser som utöver brandlagen och brandstadgan behövs för att reglera brandförsvarets verksamhet i kommunen. I brandordningen skall tas in bestämmelser om brandstyrkans organisation (4 §) och om den kompetens som fordras för kommunens brandbefäl (7 § 3 mom.). Den utbildning och kompetens som krävs för brandpersonalen i kommunerna blir beroende av de särskilda förhållandena i varje kommun. Kompetensfrågan prövas av länsstyrelsen i samband med fastställelse av eller ändring i brandordningen. I fråga om heltidsanställd brandpersonal skall enligt 7 § 1 mom. brand-

stadgan brandchef och vice brandchef ha avlagt brandingenjörs-examen, brandmästare ha avlagt brandmästarexamen och brandförmän ha avlagt brandförmänsexamen. Den som har avlagt brandmästarexamen kan dock när särskilda skäl föreligger i visst fall få utses till heltidsanställd brandchef eller vice brandchef. Deltidsanställd brandchef och vice brandchef skall enligt 7 § 2 mom. brandstadgan ha avlagt brandingenjörs- eller brandmästarexamen eller ha genomgått brandbefälskurs A. Övrigt deltidanställt befäl skall ha genomgått lägst brandbefälskurs C. För viss kommun kan dock medges att endast brandchefen och en vice brandchef skall ha utbildning och att det skall räcka med brandbefälskurs B för dem.

I brandordningen skall enligt 16 § brandstadgan införas bestämmelser om kommunen skall vara indelad i ett eller flera sotningsdistrikt eller tillsammans med annan kommun bilda ett sådant distrikt. Inom varje sotningsdistrikt skall det finnas en skorstensfejare som har avlagt mästarexamen för skorstensfejare.

Särskilda kompetensregler gäller i vissa fall enligt övergångsbestämmelser i brandstadgan.

Statens brandnämnd har enligt sin instruktion (1974:408) till uppgift bl.a. att i anslutning till brandstadgans kompetensföreskrifter meddela utbildning för brandpersonal och skorstensfejare (2 §). Vidare skall brandnämnden genom annan utbildningsverksamhet och försöks- och utvecklingsarbete främja sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna. Hos nämnden finns en utbildningsenhet som förestås av en utbildningschef (6 §). Till nämnden är knutet ett utbildningsråd (8 §). Utbildningsrådet består av brandnämndens överdirektör, som är rådets ordförande, utbildningschefen och fem särskilt av regeringen utsedda ledamöter. Enligt 11 § instruktionen får i arbetsordning eller genom särskilt beslut överlämnas åt rådet att avgöra ärende eller grupp av ärenden som rör utbildningsverksamheten och som inte skall avgöras av nämnden i plenum.

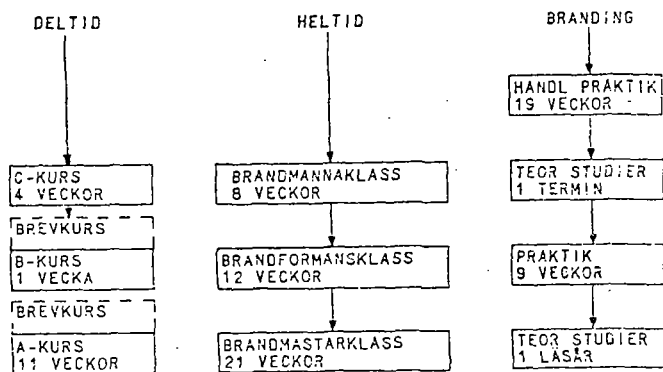
För utbildningen gäller ett stort antal bestämmelser i stadgan (1965:854) för statens brandskola samt punkterna 2 och 3 övergångsbestämmelserna till stadgan. Vidare finns föreskrifter i förordningen (1976:538) om vissa läroplaner m.m. vid statens brandnämnd.

1.1.2 Nuvarande utbildning

Statlig utbildning av brandpersonal och skorstensfejare sker i dag centralt för hela landet vid statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna. Vissa praktiska moment i utbildningen äger emellertid rum i anslutning till civilförsvarsstyrelsens utbildnings- och övningsanläggning i Rosersberg. Vissa kurser genomförs regionalt. Brandnämndens utbildning har vad gäller omfattning och inriktning varit i stort sett oförändrad sedan 1960-talet.

Följande principskiss ger en översikt av nuvarande utbildning.

BRANDPERSONAL

Heltidsanställd brandpersonal får en introduktionsutbildning av varierande längd inom det egna brandförsvaret i samband med anställningen. Efter något års anställningstid får den

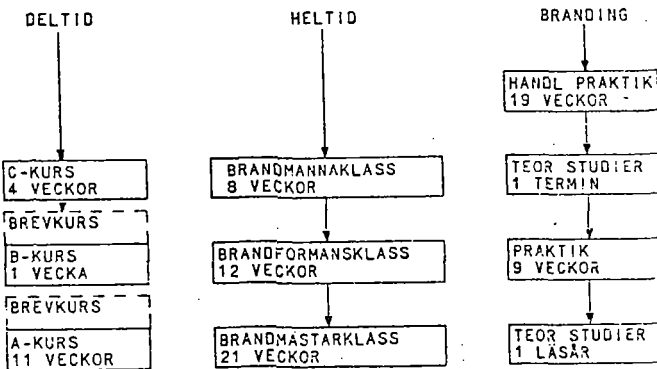
För utbildningen gäller ett stort antal bestämmelser i stadgan (1965:854) för statens brandkola samt punkterna 2 och 3 övergångsbestämmelserna till stadgan. Vidare finns föreskrifter i förordningen (1976:538) om vissa läroplaner m.m. vid statens brandnämnd.

1.1.2 Nuvarande utbildning

Statlig utbildning av brandpersonal och skorstensfejare sker i dag centralt för hela landet vid statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna. Vissa praktiska moment i utbildningen äger emellertid rum i anslutning till civilförsvarestyrelsens utbildnings- och övningsanläggning i Rosersberg. Vissa kurser genomförs regionalt. Brandnämndens utbildning har vad gäller omfattning och inriktning varit i stort sett oförändrad sedan 1960-talet.

Följande principskiss ger en översikt av nuvarande utbildning.

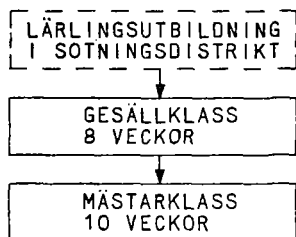
BRANDPERSONAL

Heltidsanställd brandpersonal får en introduktionsutbildning av varierande längd inom det egna brandförsvaret i samband med anställningen. Efter något års anställningstid får den

Utbildningsgången frångår av följande skiss

SKORSTENSFEJARPERSOAL

Vid sidan av den utbildning som anordnas vid brandnämnden genomförs en tvåårig specialkurs i gymnasieskolan för skorstensfejare. Kursen har endast genomförts i Stockholm och har därför haft begränsad betydelse.

Utbildningen vid statens brandnämnd bedrivs vid nämndens utbildningsenhet. Den till utbildningsenheten fast knutna personalen utgörs av en utbildningschef, en avdelningsdirektör/studierektor, fyra byrådirektörer, en ämneslärare och elva tjänstemän vid enhetens kansli. Dessutom skall personalen utökas med en avdelningsdirektör och en assistent för utbildnings- och övningsverksamhet vad avser beredskap mot kärnkraftsolyckor. Vid sidan av den fasta personalen utnyttjas ett stort antal (ca 300) deltidstjänstgörande lärare.

Utbildningen av brandpersonal och skorstensfejare har under budgetåret 1981/82 följande omfattning.

Central utbildning:

Brandingenjörsklass	(en)	30 elever; 1x40 veckor
Brandmästarklass	(tre)	90 elever; 3x21 veckor
Brandförmånsklass	(tre)	90 elever; 3x12 veckor
Brandmannaklass	(fem)	150 elever; 5x8 veckor
Brandbefälskurs A	(en)	30 elever; 1x11 veckor
Mästarklass skorstensfejare	(en)	30 elever; 1x10 veckor
Gesällklass skorstensfejare	(en)	30 elever; 1x8 veckor

Regional utbildning:

Brandbefälkurs B	(fyra)	80 elever;	4x1 veckor
Brandbefälkurs C	(tjugo)	400 elever;	20x4 veckor
Brandmannaklass	(sex)	180 elever;	6x8 veckor

Statens brandnämnds totala kostnader för utbildningen uppgår till drygt 10 milj. kr., varav 1 784 000 kr. utgör medel för ökad utbildning med anledning av avtalad arbetstidsförkortning. Vidare disponerar brandnämnden ca 4,5 milj. kr. från anslaget Beredskap mot kränksolyckor för bl.a. utbildning och övning.

De kommunala kostnaderna för brandmannautbildningen är stora beroende på att lön samt traktamenten och ersättning för resor utgår under studietiden. De totala kommunala kostnaderna för dessa poster kan uppskattas till ca 27 milj. kr. årligen. Därtill kommer kostnaderna för den på vissa håll upp till ca 14 veckor långa introduktionsutbildningen.

1.2 Översyn av utbildningen

Den nuvarande brandlagen trädde i kraft den 1-juli 1974. Genom denna lag utvidgades kommunernas ansvarsområde och därmed brandstyrelsens uppgifter till att gälla allmän räddningstjänst och inte som tidigare enbart släckning av brand. Med räddningstjänst förstås i brandlagen - under vissa förutsättningar - verksamhet som syftar till att vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge avvärja eller begränsa skada på människor eller egendom eller i miljön.

I propositionen (1975:185) till brandlagen anförde chefen för dåvarande civildepartementet bl.a. följande:

I och med att kommunernas verksamhet för räddningstjänst vidgas till att omfatta också andra former av räddningstjänst än brandsläckning kommer behovet av utbildning för olika personalgrupper inom den lokala räddningstjänstorganisationen självfallet att öka. Detta gäller både teoretisk och praktisk utbildning. Utbildning i brandförsvar bedrivs av statens brandskola för vilken medel anvisas över statsbudgeten. Som redovisats i det föregående meddelar brandskolan emellertid f.n.

endast teoretisk undervisning. Skolan saknar egna resurser för att meddela även praktisk undervisning.

Räddningstjänstutredningen stryker starkt under det ökade utbildningsbehovet. Under remissbehandlingen har frågan om en allmän översyn av den nuvarande brandförvarsutbildningen tagits upp. Denna fråga har också väckts i andra sammanhang. Sålunda hemställde brandskolans styrelse i september 1970 hos Kungl. Maj:t om en utredning av utbildningen inom brandförsvaret. Även personalorganisationerna inom brandförsvaret och Svenska kommunförbundet har hemställt om en sådan utredning. Med hänsyn till att samhällsutvecklingen har medfört starkt ökade krav på de nuvarande brandkårernas personal anser jag en sådan översyn väl motiverad från både effektivitets- och arbetarskyddssynpunkt. Tidpunkten för en översyn är nu lämplig, eftersom hänsyn kan tas också till det utbildningsbehov som den allmänna räddningstjänsten framkallar. Jag avser att senare hos Kungl. Maj:t hemställa om bemyndigande att tillkalla sakkunniga för ett sådant utredningsuppdrag.

I oktober 1973 bemyndigade regeringen chefen för dåvarande civildepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga med uppgift att verkställa översyn av brandförvarsutbildningen m.m. De sakkunniga¹ avgav i juni 1979 betänkandet (Ds Kn 1979:5) Brandförvarsutbildningen.

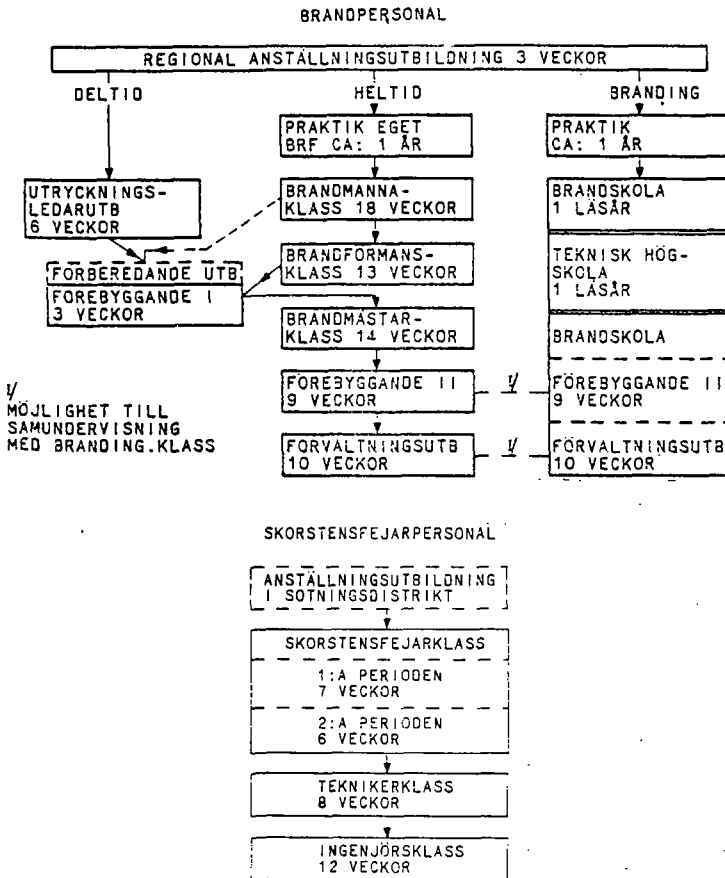
De sakkunniga föreslog en kraftig förbättring av den av statens brandnämnd bedrivna utbildningen av hel- och deltid- anställd brandpersonal samt personal i sotningsväsendet. Enligt utredningsförslaget skulle utbildningen få ett väsentligt utökat praktiskt innehåll. Det krävdes för att genomföra förslaget investeringar på 172,5 milj. kr. i 1978 års penningvärde. I dessa investeringar ingick kostnader för den utflyttning av brandnämnden till Rosersberg som riksdagen² år 1973 hade beslutat om. De årliga statliga driftkostnaderna uppskattades till 52,8 milj. kr. De kommunala kostnadsökningarna beräknades till betydande belopp. De sakkunniga föreslog vidare en ökning av personalen vid brandnämndens utbildningsenhet. Lärarbehovet vid utbildningsenheten avsågs bli till-

¹Fastighetschefen Sture Holmqvist, ordförande, riksdagsledamoten Allan Gustafsson och brandmästaren Arne Nilsson.

²Prop 1973:55, InU 1973:22, rskr 1973:220.

godosett bl.a. genom att personal lånades in från det kommunala brandväsendet. Utredningsförslaget skulle bli genomfört i tre etapper under en period på fem och ett halvt år efter riksdagens beslut.

Följande skiss ger en översikt av den i betänkandet föreslagna utbildningen.

En mera utförlig redovisning av förslaget fogas som bilaga 1 till denna promemoria.

1.3 Remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag

Betänkandet angående brandförsvarsutbildningen har remissbehandlats. Sammanlagt 40 myndigheter och organisationer har avgivit yttranden.

Vad gäller utbildningens omfattning och innehåll är remissutfallet nästan odelat positivt. Många remissinstanser har betecknat den föreslagna omfattningen av utbildningen som ett minimum. De relativt fåtaliga invändningar som har förts fram i fråga om utbildningens innehåll gäller tämligen detaljbetonade frågor.

I fråga om utbildningens organisation är remissutfallet mera blandat. Flera remissinstanser, bl.a. skolöverstyrelsen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet, har uttalat tvekan inför de höga kostnaderna och föreslagit att möjligheterna till en samordning med det allmänna skol- och högskoleväsendet undersöks. Civilförsvarsstyrelsen har förordat en samordning med dess verksamhet. Enligt dessa remissinstanser skulle därigenom betydande samordningsvinster kunna göras.

En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden fogas som bilaga 2 till denna promemoria.

1.4 Överarbetning av de sakkunnigas förslag, m.m.

I december 1980 tillsattes en arbetsgrupp inom regeringskansliet med företrädare för kommandepartementet, försvarsdepartementet, budgetdepartementet och utbildningsdepartementet. Gruppen fick till uppgift att med hänsyn till remisskritiken skyndsamt överarbeta förslaget till översyn av brandförsvarsutbildningen m.m. Arbetsgruppen skulle i erforderlig utsträckning samråda med berörda myndigheter och organisationer.

För arbetsgruppen har inte utfärdats särskilda direktiv.

Arbetsgruppen har sammanträtt med företrädare för civilförsvorstyrelsen, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen, universitets- och högskoleämberget, statens brandnämnd, Svenska kommunförbundet samt med företrädare för de fackliga organisationerna. Vidare har studiebesök gjorts på brandnämndens utbildningsenhet, civilförsvarets anläggningar i Rosersberg, Revingeby och Sandö, Malmö brandförsvaret och dess övningsanläggning Barbara, brandförsvaret i Stockholm och Göteborg samt luftfartsverkets brandskola på Arlanda. Arbetsgruppen har också besökt Lunds universitet och diskuterat utbildningsfrågor med berörda institutioner.

Till regeringen har från Svenska kommunförbundet samt brandchefen i Motala och Vadstena kommuner kommit in skrivelser med synpunkter på brandförvarsutbildningen. Statens brandnämnd har på regeringens uppdrag redovisat ett förslag till provisorisk utformning av utbildning i annan räddningstjänst än brandsläckning. Arbetsgruppen har inom ramen för arbetet med en ny räddningstjänstutbildning behandlat och prövat dessa frågor.

2 ALLMÄNNA UTGÅNGSPUNKTER

Samhällets räddningstjänst består av allmän räddningstjänst och olika former av särskild räddningstjänst. Den allmänna räddningstjänsten har till uppgift att ingripa vid brand, oljeutflöde, ras, översvämning eller annat nödläge för att avvärja eller begränsa skad på människor eller egendom eller i miljön. Särskild räddningstjänst är bl.a. fjällräddning, flygräddning, sjöräddning och räddningstjänst vid olyckor i atomanläggning. Det kommunala brandväsendet har ansvaret för den allmänna räddningstjänsten och deltar i särskild räddningstjänst.

Brandförsvarsutbildningen skall tillgodose de utbildningskrav som måste uppställas för brandväsendets personal. Personalen består av brandmän samt av brandförmän, brandmästare och brandingenjörer, vilka tjänstgör som befäl. För befattning som brandchef och vice brandchef krävs brandingenjörsexamen. Efter dispens kan även brandmästare förordnas till sådan befattning. En stor del av brandpersonalen är deltidсанställd. De deltidсанställda har p.g.a. sitt vanliga arbete endast möjlighet att genomgå relativt korta kurser. En utbildning som tillgodoser de krav som ställs på de olika kategorierna inom brandväsendet kan - med hänsyn till de uppgifter som brandväsendet nu har - karaktäriseras som en räddningstjänstutbildning, alltså en utbildning som täcker ett vidare område än brandsläckning.

En modernisering av räddningstjänstutbildningen har länge ansetts vara en angelägen fråga. Såväl tillkomsten av 1974 års brandlag med dess utvidgning av kommunernas ansvar för räddningstjänsten som den fortgående samhällsutvecklingen ställer större krav på brandpersonalens kunnande än vad den nuvarande utbildningen kan ge. Det förslag som de sakkunniga för översyn av brandförsvarsutbildningen avgav år 1979 innebar en förbättrad och utvidgad utbildning. I stort sett innebar förslaget en

fördubblad utbildningstid för brandpersonalen och för personalen inom sotningsväsendet. Förslaget innebar emellertid samtidigt en kraftig ökning av de årliga utbildningskostnaderna och betydande investeringskostnader. Flera tunga remissinstanser ansåg därför att de sakkunniga i större utsträckning borde ha eftersträvat en samordning med annan utbildning i samhället.

Arbetsgruppen har haft till uppgift att organisatoriskt överarbeta förslaget till översyn av brandförsvarsutbildningen m.m. Det har gällt att undersöka möjligheterna att samordna utbildningen med annan utbildning i samhället och att belysa konsekvenserna av detta. För att bedöma de organisatoriska frågorna har det i viss mån varit nödvändigt för arbetsgruppen att också beröra de olika utbildningarnas innehåll och omfattning. Arbetsgruppen har emellertid inte sett det som sin uppgift att närmare gå in på dessa frågor. Betänkandet om brandförsvarsutbildningen innehåller i denna del detaljerade förslag som i allt väsentligt har godtagits av remissinstanserna. Sedan statsmakterna i princip har tagit ställning till den framtida utbildningen och angett kostnadsramarna för denna får det därför ankomma på de ansvariga myndigheterna att närmare bestämma kursernas innehåll.

En väsentlig utgångspunkt för arbetsgruppen har varit de allmänna ekonomiska riktlinjer som enligt statsmakternas beslut gäller för allt reformarbete. Arbetsgruppen vill erinra om att föredragande statsrådet i budgetpropositionen år 1980 (prop. 1980/81:100 bil. 2) uttalade att det under de närmaste åren inte kommer att finnas något utrymme för en politik präglad av kostnadskrävande reformer och löften. Enligt föredraganden borde därför intresset inte i första hand koncentreras på förslag till i och för sig befogade öknings- och nya insatser. Övervägandena borde i stället avse möjligheterna till begränsningar och omprioriteringar inom ramen för gjorda åtaganden. I samband med riksdagens behandling av propositionen uttalade finansutskottet (FiU 1979/80: 15) att det även för riksdagens budgetbehandling måste vara en självklar utgångspunkt att de samlade statsutgifternas ökningstakt dämpas. Om i något fall utgifter utöver budgetför-

slaget bedöms som oundgängliga, borde dessa enligt utskottet kompenseras genom en motsvarande neddragning av utgifterna för något annat ändamål. Utskottet fann vidare anledning att framhålla att en självklar utgångspunkt för riksdagens ställningstaganden under detta och kommande riksmöten bör vara att kommuner och landstingskommuner inte annat än undantagsvis åsamkas nya utgifter till följd av statliga beslut. Dessa riktlinjer för reformarbetet kommer också till uttryck i de tilläggsdirektiv (Dir. 1980:20) angående finansieringen av reformer som efter riksdagsbehandlingen av 1980 års budgetproposition utfärdades till samtliga kommittéer och särskilda utredare. Utgångspunkten skall enligt direktiven vara att alla förslag som kommittéerna lägger fram skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser inom det område som förslagen avser.

För arbetsgruppen har sålunda gällt att kostnaderna för den moderniserade räddningstjänstutbildningen måste ligga inom nuvarande kostnadsramar. Staten och kommunerna skall inte få ökade kostnader. Att genomföra reformen med dessa förutsättningar medför enligt arbetsgruppens mening att man i betydande utsträckning måste utnyttja befintliga utbildningsresurser och samordna utbildningen med annan utbildning.

Samordningen med annan utbildning i samhället innebär att de allmänna principer som gäller inom utbildningsväsendet kommer att slå igenom även på detta område. En bärande tanke är att utbildningarna inte får leda till alltför begränsade arbetsuppgifter eller motverka den enskildes möjligheter till återkommande utbildning. Utbildning är ett av de viktigaste redskapen för att genomföra önskade förändringar inom ett område. Det är därför väsentligt att de nya utbildningarna får en sådan utformning att de står i samklang med utvecklingen på arbetsmarknaden.

Enligt arbetsgruppens mening bör de nya utbildningarna i möjligaste mån organiseras inom ramen för gymnasieskolan eller högskolan. Allmänt sett är förutsättningarna härför goda. Den överväldigande delen av ungdomsutbildningen sker inom gymnasieskolan. Dagens gymnasieskola omfattar 25 olika linjer och ca

375 specialkurser. Vidare finns bl.a. försöksverksamhet med särskild lärlingsutbildning. I dimensioneringen av utbildningen sammanvägs olika utgångspunkter nämligen arbetsmarknadens behov, elevernas önskemål samt tillgängliga utbildningsresurser. Vad gäller högskolan bör framhållas att en ny högskole-reform trädde i kraft år 1977. Ett utmärkande drag i den nya högskoleorganisationen är att det i den ryms ett betydligt bredare fält av utbildningar än tidigare och att all utbildning inom högskolan skall knytas an till forskning. En annan viktig del av reformen är att andra regler nu gäller för tillträde till utbildningen. Nya grupper av studerande bereds härigenom tillfälle till högskoleutbildning.

Även om arbetsgruppens strävan har varit att i största möjliga utsträckning samordna brandförsvarsutbildningen med utbildningen i gymnasieskolan och högskolan finner arbetsgruppen att det kvarstår ett utbildningsbehov som inte lämpligen kan tillgodoses på detta sätt. Det gäller den vidareutbildning som krävs bl.a. för uppgifter som brandförman, brandmästare och tekniker inom sotningsväsendet. Det gäller också fortbildningen av personal på olika nivåer.

Det utbildningsbehov som kvarstår bör enligt arbetsgruppens mening tillgodoses genom samordning med annan likartad utbildning så långt detta är möjligt. Närmast till hands ligger en samordning med civilförsvarsutbildningen. Arbetsgruppen har sett det som en angelägen uppgift att undersöka förutsättningarna för en sådan samordning. Möjligheterna härtill begränsas enclleertid av den mera övergripande frågan om en samordning av räddningstjänsten i fred och räddningstjänsten i krig. Denna fråga övervägs f.n. Arbetsgruppen utgår därför från att vidareutbildningen och fortbildningen tills vidare får anordnas utan den eftersträlvade samordningen.

En samordning med det allmänna skolväsendet innebär en långtgående decentralisering av utbildningen. Enligt arbetsgruppens mening bör strävan vara att i möjligaste mån decentralisera också den vidareutbildning och fortbildning som ligger utan-

för det allmänna utbildningsväsendet. Möjligheterna härtill är emellertid delvis beroende av den nyssnämnda frågan om en samordning av räddningstjänsten i fred och krig.

Vad gäller den utbildning av personal inom räddningstjänsten och sotningsväsendet som inte kan inordnas i gymnasieskolan eller högskolan bör enligt arbetsgruppens mening grundprincipen vara att utbildningen koncentreras till sådana ämnesområden för vilka utbildning inte redan finns tillgänglig. Utbildning som annan personal i motsvarande befattningar inom den kommunala verksamheten kan få genom ett redan befintligt kursutbud bör således inte ingå i den framtida utbildningen.

Arbetsgruppen anser att det är väsentligt att den framtida utbildningen, även om den anordnas av skilda huvudmän, bildar ett helt utbildningssystem. Den hittills tillämpade principen med starkt åtskilda utbildningssteg bör alltså ersättas med en mera sammanhållen utbildning. Principen bör vara att den grundläggande utbildningen utformas på ett sådant sätt att den erfarne och i övrigt lämpade befattningshavaren kan avancera till mera ansvarsfulla uppgifter. Utbildningssystemet bör vidare göra det möjligt för personalen att under hela den yrkesverksamma tiden vidareutbilda sig till nya och mera kvalificerade uppgifter.

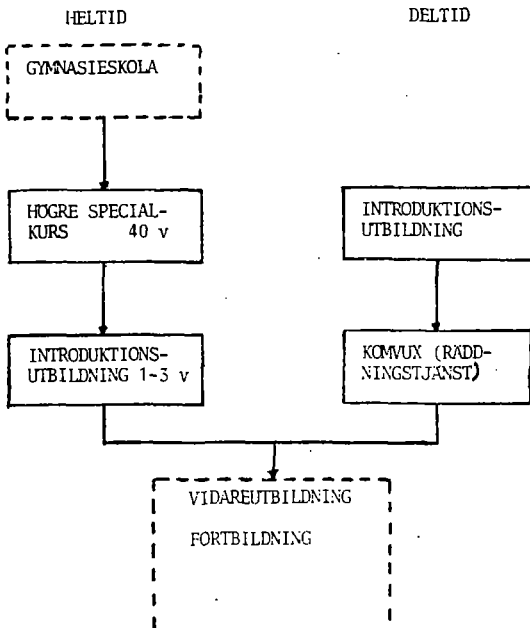
I fråga om den närmare utformningen av utbildningen har arbetsgruppen ansett det betydelsefullt att ta hänsyn till de nya krav som i dag ställs på personalen. Räddningstjänsten har blivit allt mera komplicerad. Det förebyggande brandskyddet kräver tekniskt kvalificerade överväganden. Sotningsväsendets arbetsuppgifter har allt mer kommit att utvidgas till att omfatta frågor om uppvärmning och ventilation. Arbetsgruppen återkommer till dessa frågor vid den följande behandlingen av utbildningen.

Arbetsgruppen har haft till uppgift att pröva frågan om att inordna den grundläggande utbildningen för heltidsanställda brandmän i gymnasieskolan. Detta ligger i linje med den av statsmakterna uttalade målsättningen att alla ungdomar som lämnar grundskolan skall garanteras utbildning, arbete eller praktik. Man strävar efter att förlägga ungdomsutbildning som bygger på grundskola till gymnasieskolan. En grundläggande utbildning av brandmän inom gymnasieskolan bör enligt arbetsgruppens mening kunna ge bredare kunskaper. Samtidigt kan utbildningen anordnas inom befintliga kostnadsramar. Utbildning inom gymnasieskolan kommer därtill att ge den enskilde större valfrihet på arbetsmarknaden och bättre utvecklingsmöjligheter än en s.k. inomverksutbildning.

De deltidanställda brandmännens utbildning har alltid varit eftersatt. I princip har de heltidsanställda och deltidanställda brandmännen samma arbetsuppgifter vid ett nödläge och borde därför ha samma utbildning. De deltidanställdas övriga eller huvudsakliga yrkesverksamhet har emellertid i alla tider utgjort ett hinder för att ge dem en tillfredsställande utbildning. Detta hinder torde aldrig kunna övervinnas helt. Väsentligt förbättrade förutsättningar för en utbildning av de deltidanställda brandmännen torde emellertid kunna skapas om den grundläggande utbildningen kan ske inom den kommunala vuxenutbildningen, komvux. Inom komvux bör man nämligen kunna genomföra utbildningen utan att i alltför hög grad inkräkta på de deltidanställdas huvudsysselsättningar.

I de följande avsnitten tar arbetsgruppen upp frågorna om utbildning för heltidsanställda och deltidanställda brandmän.

Det förslag som arbetsgruppen lämnar kan åskådliggöras genom följande skiss.

3.1 Heltidsanställda brandmän

3.1.1 Inledning

Heltidsanställda brandmän får för närvarande dels en introduktionsutbildning vid respektive brandförsvaret i samband med anställningen, dels en traditionell skolutbildning i brandmannaklassen vid statens brandnämnds utbildningsenhet. Brandmännen övas dessutom vid den egna brandkåren enligt föreskrifter i kommunernas brandordningar. Introduktionsutbildningen är beroende av de olika brandförsvarens skiftande resurser. Utbildningens längd varierar från någon vecka till omkring 14 veckor i de tre största kommunerna. Brandmannaklassen vid brandnämnden omfattar åtta veckor, varav sju veckor teori och en vecka praktik.

De sakkunniga föreslog att heltidsanställda brandmän skulle få tre veckors anställningsutbildning vid någon av tio utvalda brandkårer, s.k. utbildningsbrandkårer, (skede I). Därefter skulle brandmännen genomgå en delvis handledd praktik under ca ett år vid eget brandförsvar (skede II). En avslutande yrkesutbildning under 18 veckor skulle ske vid brandnämndens utbildningsenhet (skede III). Yrkesutbildningen vid brandnämndens utbildningsenhet skulle vara en kompetensutbildning.

Som skäl för att skede III av utbildningen borde koncentreras till en plats anförde de sakkunniga att elevunderlaget inte gjorde det ekonomiskt möjligt att bygga upp nödvändiga övningsresurser på flera platser. En uppdelning av utbildningen skulle enligt de sakkunniga dessutom medföra att systemet med deltidsanställda lärare skulle bli bestående. De sakkunniga ansåg att erfarenheterna visade att detta system fungerade otillfredsställande.

Skolöverstyrelsen, Landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet framhöll i sina remissyttranden att utbildningen av brandmän borde anordnas av det allmänna skolväsendet.

3.1.2 Utbildningens mål m.m.

Brandmannayrket ställer stora krav på personalen. Brandmannen skall kunna bemästra de mest skiftande situationer. Han befinner sig själv ofta i direkt fara. Samtidigt kan hans insatser ha avgörande betydelse för att rädda människor och för att hindra eller begränsa stora egendomsskador eller skador i miljön. De krav som ställs på brandmannen bör naturligtvis tjäna som utgångspunkter när en ny räddningstjänstutbildning skall organiseras.

I dagens läge är det god tillgång på sökande till heltidsanställning inom brandmannayrket. Yrket anses attraktivt. Detta har medfört att man vid rekryteringen av brandmän på heltid har möjlighet att få höga krav tillgodosedda. I varje fall för

de större kommunerna har vissa gemensamma principer tillämpats vid rekryteringen. De som anställts kan beskrivas ungefär enligt följande

- ålder mellan 20 och 30 år
- värnpliktstjänstgöring fullgjord
- gymnasieutbildning på yrkesteknisk linje
- något eller några års yrkesverksamhet inom något för räddningstjänsten värdefullt yrke (plåtslagare, snickare, byggnadsarbetare, bilmekaniker, yrkesförare osv.)
- mycket god fysik
- körkort och gärna körvana

Tidigare verksamhet inom något praktiskt yrke anses ha stort värde för användbarheten inom den allmänna räddningstjänsten. Före anställningen genomgår de sökande också regelmässigt praktiska och teoretiska prov under någon dag. De praktiska proven syftar främst till att fastslå grundkondition, simkunighet och stresstålighet. Vidare prövas förmågan att vistas på höjder samt i trånga, mörka och rökfyllda utrymmen. Proven kan de olika brandförsvaren emellan skilja sig i detaljutformningen. Från brandförsvarens håll påpekas att erfarenheterna visar att man på ett fullt tillfredsställande sätt kan skilja ut dem som inte lämpar sig för brandmannayrket.

En fullt utbildad heltidsanställd brandman bör enligt arbetsgruppen

- kunna hantera normalutrustningen
- kunna rökdykning och strålföring
- vara godkänd uttryckningsförare
- kunna grundläggande släcknings- och räddningsteknik
- ha kunskap i akutsjukvård med tonvikt på omhändertagande av skadade personer

- kunna utföra enklare underhålls- och reparationsarbeten
- ha en lämplig teoretisk bas för vidareutbildning.

3.1.3 Utbildningens organisation m.m.

Arbetsgruppen har haft till uppgift, förutom att pröva frågan om en integration av brandmannautbildningen med utbildningen inom gymnasieskolan och komvux, att bedöma förutsättningarna för en samordning med annan utbildning. Traditionellt utför brandkårernas personal ett stort antal ambulanstransporter. Det är sjukvårdshuvudmännen som i princip ansvarar för sjuktransporterna. Dessa anlitar dock i hög grad, vid sidan av eller i stället för egen personal, brandkårerna i det praktiska arbetet. Arbetsgruppen utgår från att det under överskådlig tid kommer att finnas både kommunal och landstingskommunal ambulanspersonal. Det finns därför redan av denna anledning skäl att samordna utbildningen för brandmän och ambulansmän.

Arbetsgruppen anser att brandmannautbildningen måste innehålla ett stort inslag av akutsjukvård. Dels anlitas på sätt som nyss har sagts personalen ofta i ambulanstjänst. Dels är omhändertagandet av skadade personer på en olycksplats en angelägen arbetsuppgift för all räddningspersonal.

Brandmännen måste därför kunna bedöma vad de drabbade har för skador och kunna ge en första hjälp åt skadade personer. De skadade måste indelas i prioritetsgrupper så att de mest angelägna fallen kommer till sjukhus först. Brandmannen skall vidare medverka till att skadade förs bort från själva olycksplatsen. Efterson brandmännayrket är förenat med många risker är det dessutom angeläget att brandpersonalen vid nödläge kan bistå och ta hand om skadade arbetsskamrater.

Ambulanspersonal genomgår för närvarande en sju veckors grundutbildning i form av en specialkurs i gymnasieskolan. Ambulansmannen har till viss del behov av en utbildning med samma innehåll som brandmannens. Det gäller bl.a. uttrycknings-

förarutbildning och sambandstjänst m.m. Ambulansmännen har dessutom behov av kunskaper i räddningstjänst för att kunna göra insatser i det inledande skedet på en olycksplats och för att kunna samverka med brandmännen vid olika typer av nödlägen. En gemensam utbildningsgrund är enligt arbetsgruppens mening ägnad att främja en sådan samordning mellan olika delar av samhällets räddningstjänst som räddningstjänstkommittén (Kn 1979:01) behandlar i sitt betänkande (SOU 1981:82) Samhällets räddningstjänst.

Arbetsgruppen ser påtagliga fördelar i en samordning av utbildningen av brand- och ambulanspersonal. En samordning medför också att utbildningen får en större total volym. Den större volymen ger bättre förutsättningar för att sprida utbildningen till fler gymnasieorter i landet än vad som skulle bli fallet om vardera utbildningen ordnades för sig. Denna decentraliseringseffekt är lika betydelsefull för båda yrkesområdena. En annan trolig effekt för båda yrkesområdena är en ökad jämställdhet. Kvinnor tjänstgör redan som ambulansmän. Arbetsgruppen föreslår därför att en samordnad räddningstjänstutbildning i vid bemärkelse anordnas, dvs. det anordnas en utbildning som leder till både ambulans- och brandmannayrket.

Arbetsgruppen har haft som en av sina uppgifter att pröva frågan om hur den grundläggande utbildningen av heltidsanställda brandmän kan inordnas i gymnasieskolan. Gymnasieskolan är i dag uppdelad på fem minst treåriga linjer och på tjugo tvååriga linjer. Vidare förekommer bl.a. ett stort antal specialkurser. Nästan 90 % av alla elever som går ut grundskolan söker sig till gymnasieskolans olika linjer och kurser. Arbetsgruppen har övervägt följande alternativ.

- en tvåårig linje
- en särskild gren inom en tvåårig yrkesinriktad linje
- en tvåårig specialkurs (direkt grundskoleanknuten specialkurs)
- en ettårig högre specialkurs

Arbetsgruppen vill i detta sammanhang erinra om att utredningen (U 1976:10) om den gymnasiala utbildningen bl.a. skall pröva frågan om gymnasieskolans nuvarande konstruktion med linjer och näraliggande specialkurser är ändamålsenlig. Enligt vad arbetsgruppen har erfarit väntas utredningen under december 1981 avge sitt principbetänkande angående den framtida gymnasieskolan.

Mot bakgrund av det begränsade utbildningsbehovet (ca 500 elever om året) anser arbetsgruppen att en utbildning för räddningstjänstens behov inte kan komma i fråga inom gymnasieskolans nuvarande linjeorganisation. Arbetsgruppen anser sig således inte kunna förorda en tvåårig yrkesinriktad linje eller en särskild gren inom en befintlig tvåårig yrkesinriktad linje.

En tvåårig specialkurs i gymnasieskolan, dit eleven kan söka direkt efter grundskolan, förordades av Svenska kommunförbundet i dess remissyttrande över de sakkunnigas förslag. Alternativet ger enligt arbetsgruppens mening flera fördelar. Inom utbildningen kan rymmas allmänna ämnen dvs. svenska, matematik och språk samt olika ämnen inom industri- och hantverksområdet. En avsevärd praktisk utbildning får plats inom tidsramen. Vidare bör en sådan kurs kunna ge en kvalificerad teoretisk utbildning i olika former av räddningstjänst i fred och krig, inbegripet en grundläggande sjukvårdsutbildning. Kursen kan inte bara ge de önskvärda kvalifikationerna att vara brandman och ambulansman utan också en god grund för att efter en vidareutbildning kunna fungera som utryckningsledare. Alternativet har emellertid också nackdelar. Dessa kan ytterst härledas till elevernas ålder. Utbildningen avslutas nämligen i 18-årsåldern. Brandförsvarets önskemål om erfarenhet och mognad hos de nyanställda är därför svåra att uppfylla. Vidare medför elevernas ålder begränsade möjligheter till praktisk körutbildning och fullständig rökdykarutbildning.

En ettårig högre specialkurs förutsätter att eleven har genomgått lägst tvåårig utbildning i gymnasieskola eller motsvarande äldre utbildning. Denna kurs inrymmer flertalet av de fördelar som nyss har angivits beträffande specialkursen direkt efter grundskolan. De delar av utbildningen som inte ryms i den ettåriga högre specialkursen har eleven i huvudsak genomgått i sin tidigare utbildning. En påtaglig fördel är att eleverna har hunnit uppnå en högre ålder. Detta ger möjligheter till kör- och rökdykarutbildning. En säkrare bedömning av elevens lämplighet för yrket torde också bli möjlig. Dessutom kan man räkna med att 18-åriga elever har större benägenhet än yngre elever att söka sig till de studieorter där utbildningen anordnas. Om den högre specialkursen ges en tillräcklig praktisk inriktning, kan man dessutom räkna med att elever som tidigare har genomgått någon av gymnasieskolans yrkesinriktade linjer söker sig dit. Genom att ge sådana sökande företräde vid intagningen till specialkursen tillgodoser man brandförsvarens önskemål om att kunna rekrytera personal med praktisk läggning och erfarenhet.

Att anordna räddningstjänstutbildningen som en ettårig högre specialkurs ligger i linje med de skolpolitiska strävandena. I budgetpropositionen 1981 (1980/81:100 Bil. 12 s. 233) anförde föredraganden att det kan bli svårt att erbjuda högskoleutbildning åt alla elever som önskar det. För att möjliggöra för dessa elever att komma in på arbetsmarknaden fordrades - utan en ökning av dimensioneringen totalt sett - en omfördelning inom gymnasieskolan till förmån för kortare yrkesinriktade högre specialkurser. Det var enligt föredraganden angeläget att ett läroplansarbete för sådana kurser snarast inleddes. Dessa uttalanden föranledde inte någon erinran från riksdagens sida (UbU 1980/81:22, rskr. 1980/81:283).

Mot bakgrund av det anförda har arbetsgruppen funnit att det i avvaktan på resultatet av gymnasieutredningens arbete är lämpligast att inordna utbildningen av heltidsanställda brandmän i gymnasieskolan genom att anordna utbildningen i form av en ettårig högre specialkurs.

Skolöverstyrelsen beslutar vilka specialkurser, grenar eller varianter av sådana kurser, som får finnas i gymnasieskolan för utbildning inom området industri och hantverk och därmed till sin art jämförligt område samt inom områdena jordbruk, skogsbruk, trädgårdsnäring, vårddyrken, husligt arbete, handels- och kontorsyrken, fritidshem och lekplatser. Specialkurser för annan utbildning får finnas efter medgivande av regeringen (skolförordningen 7 kap. 5 §). För att kunna genomföra den av arbetsgruppen föreslagna ordningen krävs det således beslut av regeringen.

Räddningstjänsten ställer vissa rent medicinska fordringar på den enskilde av fysisk och psykisk art. Förutom att fysiska handikapp inte går att förena med utryckningstjänst krävs en god fysisk grundkondition. Därtill kommer att brandmannayrket kräver arbete på höga höjder, i mörka och rökfyllda lokaler och under stress. Arbetsgruppen anser därför att det för tillträde till utbildningen bör krävas ett läkarutlåtande om god hälsa.

I fråga om behörighet att intas som elev i räddningstjänstutbildningen bör skolöverstyrelsen efter samråd med berörda parter utfärda bestämmelser. Särskilda behörighetskrav bör därvid gälla.

Av resursskäl bör utbildningen anordnas som inbyggd utbildning vid ett brandförsvaret och hos sjukvårdshuvudmannen. Undervisningen i arbetsteknik eller annan undervisning med samma syfte förläggs helt eller delvis till ett brandförsvaret som har möjlighet att tillhandahålla lärare, lokaler och undervisningsmateriel. Den inbyggda utbildningen avseende akutsjukvården bör anordnas på motsvarande sätt av sjukvårdshuvudmannen. För brandmannautbildningen bör statsbidrag utgå enligt samma regler som gäller för inbyggd utbildning inom vårdområdet.

Särskilt statsbidrag till anskaffande av undervisningsmateriel för specialkursen förutsätts inte utgå.

3.1.4 Utbildningens innehåll

Arbetsgruppen har övervägt betydelsen av viss praktisk erfarenhet för att eleverna bättre skall kunna tillgodogöra sig undervisningen i gymnasieskolan. Även om eleverna får viss sådan erfarenhet i samband med den inbyggda undervisningen föreslår arbetsgruppen att en kortare tids praktik hos brandkår läggs in i början av läsåret. Därigenom får eleverna på ett tidigt stadium möjlighet att pröva om de passar för yrket.

Den timplan för utbildning av heltidsanställda brandmän som de sakkunniga lade fram omfattade ca 18 veckor. Även om detta förslag innebar mer än en fördubbling av dagens utbildning ansågs det erforderligt både från samhällets och den enskildes synpunkt. Många skäl härför återopades, t.ex. de relativt små utryckningsstyrkorna, de allt mera komplicerade räddningsinsatserna, arbetarskyddets krav m.m. Arbetsgruppen delar i dessa avseenden den uppfattning som framfördes av de sakkunniga. Det bör dessutom framhållas att det är väsentligt att den grundläggande utbildningen ges tillräckligt utrymme för att kunna fungera som bas för den fortsatta utbildningen.

Inom 1978 års försvarskommitté övervägs att kommunerna skall ges ansvaret för ledningen vid beredskap och krig av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå. Det innebär bl.a. att det kommunala brandförsvaret och den lokala civilförsvarsorganisationen kan samordnas mer än tidigare. Dessa tankegångar leder till att viss grundläggande utbildning i fråga om civilförsvarets ledning och metoder bör ingå i räddningstjänstutbildningen. En sådan utbildning bör anordnas även om en samordning mellan den fredstida och den krigstida räddningstjänsten inte kommer till stånd. Brandförsvarets personal är nämligen ofta krigsplacerad inom civilförsvaret.

Arbetsgruppen har i det föregående framhållit de påtagliga fördelarna med att samordna den grundläggande räddningstjänstutbildningen med grundläggande utbildning i akutsjukvård. Arbetsgruppen föreslår därför att den nya räddningstjänstutbildningen anordnas som en samordnad utbildning som - utöver den grundläggande utbildningen i traditionell släcknings- och räddningstjänst - kompletteras med en utbildning i akutsjukvård.

Arbetsgruppen föreslår att utbildningen omfattar ca 40 utbildningsveckor (ett läsår). Den bör i huvudsak innehålla följande moment.

- praktik vid brandförsvaret 2-3 veckor
- räddningstjänst i fred och krig
- förebyggande brandförsvaret
- akutsjukvård m.m.
- utryckningsföretjänst
- övriga ämnen

En allvarlig invändning mot den nuvarande brandmannautbildningen är bristen på praktiska inslag. Arbetsgruppen förordar därför att minst halva undervisningstiden vad avser räddningstjänstdelen skall anslås åt praktiska övningar vid brandkår. Vad gäller den del av utbildningen som berör akutsjukvård m.m. bör på motsvarande sätt de praktiska inslagen tillgodoses hos sjukvårdshuvudmannen.

Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att fastställa tim- och kursplaner för specialkursen.

3.1.5 Dimensionering

Antalet tjänster för heltidsanställda brandmän beräknades av de sakkunniga till ca 3 200 för hela landet år 1977. Det årliga nyrekryteringsbehovet av brandmän till dessa tjänster uppskattades till omkring 240.

För närvarande genomförs en arbetstidsförkortning inom brandmannayrket. Denna avses vara genomförd för alla kommuner år 1982. Arbetstidsförkortningen medför att kåren av heltidsarbetande brandmän ökar och kommer att uppgå till drygt 4 000 personer. Detta innebär att utbildningsbehovet är större än vad de sakkunniga räknade med. Statens brandnämnd beräknar därför i dag att utbildningsbehovet vad avser heltidsanställda brandmän knappast kommer att understiga 300 elever om året. Till grund för denna beräkning ligger också att det blir stora avgångar ur kåren under de närmaste åren.

Arbetsgruppen föreslår en gemensam grundläggande utbildning för den allmänna räddningstjänsten och för ambulanstjänsten. Utbildningsbehovet för ambulanstjänsten gör att dimensioneringen bör utökas med 200 elevplatser om året. Mot bakgrund härav beräknar arbetsgruppen att den framtida utbildningen bör omfatta ca 500 elever årligen.

3.2 Deltidsanställda brandmän

3.2.1 Inledning

Deltidsbrandmännen utgör 60 % av landets brandmannakår och skall i princip kunna bemästra samma slags nödlägen som de heltidsanställda brandmännen.

Utbildningen av deltidanställda brandmän består för närvarande av en introduktionsutbildning. Denna varierar från några dagar till en vecka. Utbildningen genomförs antingen lokalt med respektive kommun som huvudman eller regionalt i regi av Svenska kommunförbundets länsavdelningar. Fortbildning sker genom övningsverksamhet inom det egna brandförsvaret. Denna är av högst skiftande kvalitet.

De sakkunniga underströk det stora utbildningsbehovet. Med hänsyn till de deltidanställdas övriga yrkesverksamhet bedömdes det emellertid som orealistiskt att ge de deltidanställda en längre utbildning än tre veckors introduktionsutbildning.

3.2.2 Utbildningens organisation m.m.

Arbetsgruppen delar uppfattningen att utbildningsbehovet är i princip detsamma för heltidsanställda och deltidсанställda brandmän. Trots detta tvingas man konstatera att det saknas praktiska möjligheter att göra en jämförbar utbildning för dessa båda kategorier.

Den årliga nyrekryteringen inom deltidskåren uppgår till ca 1 500 personer. Av utredningens beräkningar framgår att en tre veckors introduktionsutbildning för denna personalkategori skulle kräva 4 800 lektionstimmar vid var och en av de föreslagna tio utbildningsbrandkårerna. Eftersom de sakkunniga beräknade nettoarbetstidsuttaget per lärare till 1 200 timmar om året skulle den nu aktuella undervisningen kräva fyra heltidstjänster vid varje utbildningsbrandkår eller ca 40 heltidstjänster för hela landet. Enligt arbetsgruppens mening är det från kostnadssynpunkt inte möjligt med en så stor personalinsats i dagsläget.

Arbetsgruppen har därför diskuterat andra vägar för att skaffa de deltidсанställda brandmännen en godtagbar yrkesutbildning. Därvid har gruppen kommit fram till att den bästa lösningen är en kortare introduktionsutbildning som genomförs vid respektive brandförsvaret eller regionalt i regi av kommunförbundets länsavdelningar. Arbetsgruppen föreslår att denna grundläggande utbildning skall kompletteras med utbildning inom den kommunala vuxenutbildningens (komvux) ram.

Utbildningen bör bedrivas på så många platser som möjligt med hänsyn till utbildningsbehov och utbildningsresurser.

Komvux finns nu i alla kommuner i landet utom en och är organisatoriskt knutet till skolenhet med gymnasieskola. I kommuner som saknar gymnasieskola är komvux knutet till grundskolan. I ett 70-tal kommuner finns särskilda skolenheter för vuxenutbildning med egen skolledning och administration. Inom komvux anordnas utbildning som motsvarar gymnasieskolans

linjer och specialkurser. Varje ämne utgör en kurs. De stora yrkestekniska ämnena delas dock upp i flera kurser som kan läsas separat. Vidare finns inom komvux särskild yrkesinriktad utbildning. Den saknar motsvarighet i gymnasieskolan. Skolöverstyrelsen fastställer läroplaner för komvux. Beträffande yrkesinriktad utbildning sker det efter samråd med arbetsmarknadens parter. Vilken utbildning som skall erbjudas beslutas av skolstyrelsen i kommunen. Även härvid äger samråd med arbetsmarknadens parter rum.

Utbildningen i komvux kan organiseras som heltids-, deltid- eller fritidsstudier. Den kan genomföras på dagtid eller kvällstid och den kan sträckas ut i tiden eller koncentreras till kortare perioder. Den kan därigenom anpassas efter elevernas möjligheter att delta. För att komvux skall få starta kurser måste de omfatta varaktigt lägst tolv deltagare, i glesbygd lägst åtta.

Komvux använder i regel ungdomsskolans lokaler och utrustning. I utbildning för deltidsanställd brandpersonal kan med fördel undervisningen till viss del meddelas av brandpersonal inom en större brandkårs lokaler. Personalen anställs då som timlärare i komvux och brandkårens utrustning kan utnyttjas i demonstrationssyfte.

Skolöverstyrelsen bör få i uppdrag att efter samråd med statens brandnämnd och arbetsmarknadens parter fastställa läroplan för utbildning inom komvux av deltidsanställda brandmän. Den sammanlagda utbildningstiden i komvux bör inte understiga 120 undervisningstimmar.

4 VIDAREUTBILDNING OCH FORTBILDNING INOM RÄDDNINGSTJÄNSTEN

4.1 Allmänna överväganden

Arbetsgruppen anser att räddningstjänstutbildningen i enlighet med moderna utbildningsprinciper och så långt resurserna medger bör erbjuda kurser, både för att uppnå en högre behörighet (vidareutbildning) och för att bibehålla och fördjupa förvärvade kunskaper (fortbildning). Enligt arbetsgruppens mening skall vidareutbildningen och fortbildningen stå öppen för såväl heltids- som deltidsarbetande brandpersonal. Befälsutbildningen bör vara densamma för både heltidsanställda och deltidsanställda. Arbetsgruppen anser att vidareutbildningen och fortbildningen bör på ett så naturligt sätt som möjligt komplettera varandra.

Staten har hittills tillhandahållit den vidareutbildning inom räddningstjänstområdet som krävs för att vissa formella kompetenskrav skall uppfyllas. I denna vidareutbildning har också i viss utsträckning ingått vad som kan betecknas som fortbildning. Kommunerna har dessutom själva ombesörjt fortbildning, ofta med stöd av Svenska kommunförbundets länsavdelningar. Det har emellertid funnits ett klart behov av en mera systematisk fortbildning.

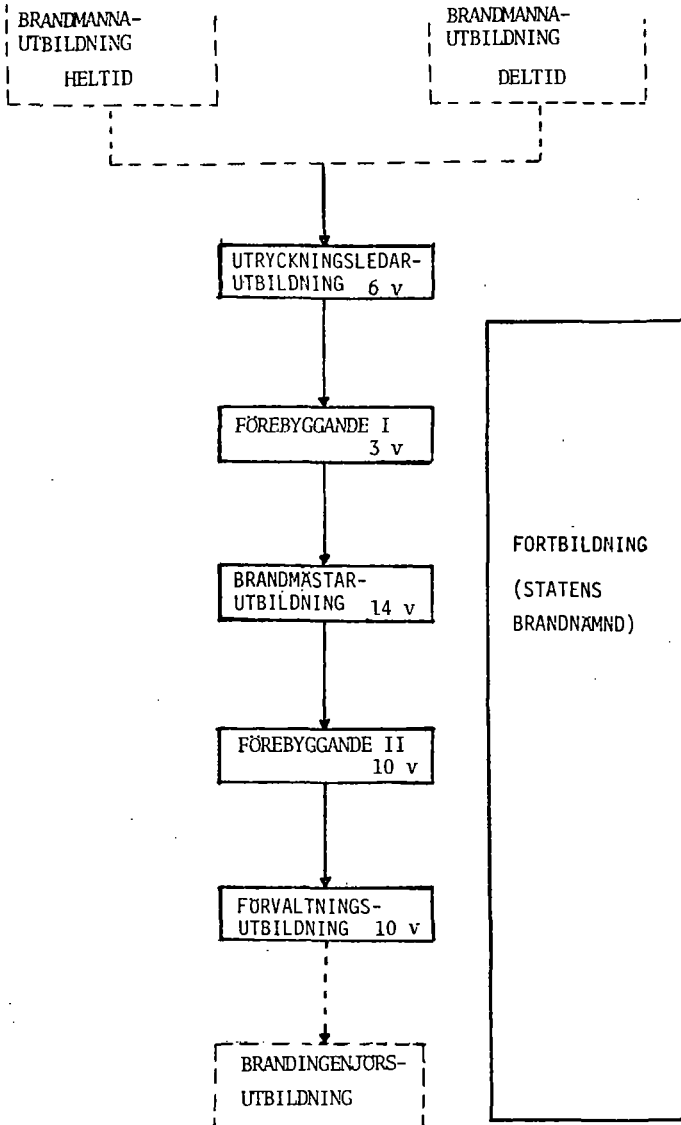
Arbetsgruppen anser att staten bör ställa utbildnings- och samordningsresurser till förfogande för vidareutbildning och fortbildning. Det finns ingen anledning att ändra på den hittills tillämpade principen att staten tillhandahåller den vidareutbildning som krävs för att brandbefälen skall kunna fullgöra sina uppgifter inom räddningstjänstområdet. Däremot

anser arbetsgruppen att den allmänna utbildning i arbetsledning, personaladministration och redogöraransvar som ges personal i förmans- och andra arbetsledande befattningar inte skall ingå i den statliga utbildningen. I räddningstjänstutbildningen bör nämligen inte onödigtvis ingå inslag där det redan finns ett betydande utbud av kurser på olika håll i samhället. Vidareutbildningen inom räddningstjänsten bör således enligt arbetsgruppens mening starkare än vad nu är fallet och i större utsträckning än vad utredningen föreslog koncentreras på räddningstjänstens problem och arbetsmetoder i samband med utryckningen.

Arbetsgruppen föreslår följaktligen inte någon förmansutbildning av det slag som hittills har meddelats av statens brandnämnd. Detta innebär inte att arbetsgruppen anser att befattningar som brandförmän inte behövs i fortsättningen inom brandförsvaret. Arbetsgruppen har endast övervägt hur utbildningen av förmännen lämpligen bör anordnas.

Arbetsgruppen anser att fortbildningen behövs för att ge personalen kunskap om nylieter inom yrkesområdet. Detta har särskilt stor betydelse både från effektivitetssynpunkt och arbetarskyddssynpunkt. Den snabba tekniska utvecklingen inom räddningstjänstområdet gör behovet av kompletterande kunskaper särskilt framträdande.

Arbetsgruppens förslag illustreras i följande principskiss

4.2 Vidareutbildning

4.2.1 Utryckningsledare

Lägsta befälstjänsten inom brandförsvaret är f.n. brandförman. Deltidsanställd brandförman skall enligt brandstadgan ha avlagt lägst brandförmansexamen. Kompetensutbildningen sker vid statens brandnämnds utbildningsenhet. För inträde i brandförmansklassen krävs genomgången brandmannaklass och minst sex års anställning vid brandkår. I praktiken har de antagna genomsnittligt tio års anställningstid. Brandförmansklassen omfattar i dag tolv veckor, varav elva veckor teori och en vecka praktik. Deltidsanställt brandbefäl med undantag för brandchef och vice brandchef skall enligt brandstadgan ha genomgått lägst brandbefälkurs C. Denna kurs som omfattar fyra veckor genomförs regionalt i statens brandnämnds regi.

De sakkunniga övervägde om en särskild brandförmansutbildning är erforderlig eller om den i framtiden kan ersättas av en förbättrad brandmannautbildning. De sakkunniga konstaterade att brandmannautbildningen skulle behöva förlängas avsevärt om den skulle ersätta den särskilda brandförmansutbildningen. Med hänsyn till att endast ca 40 % av brandmännen erhåller befattning som brandförmän och då vanligtvis först efter 10-15 år ansåg de sakkunniga att såväl ekonomiska som pedagogiska skäl talade mot en sådan förändring. Trots höjda ambitioner inom områden befälsföring, övningsledarutbildning, materielvård och annan räddningstjänst än brand behövde utbildningstiden enligt de sakkunnigas mening inte ökas med mera än en vecka eller från 12 till 13 utbildningsveckor. För deltidсанställt brandbefäl föreslogs en sex veckors utryckningsledarkurs som i princip skulle ersätta brandbefälkurs C.

Arbetsgruppen anser att de krav som ur räddningstjänstens synpunkt bör ställas vad gäller den första befordringstjänsten är att befattningshavaren i fråga skall

- kunna fungera som utryckningsledare för liten utryckning (enfordonsutryckning)

- kunna fungera som fordons- och gruppchef vid större utryckningar
- kunna fungera som övningsledare/instruktör
- ha en lämplig bas för vidareutbildning.

Enligt arbetsgruppens mening bör en utbildning som uppfyller dessa krav anordnas som en utryckningsledarutbildning. Utbildningen skall i första hand ha som mål att ge de kunskaper om risker och arbetsmetodik som behövs för att utryckningsledarna skall kunna leda en insatsstyrka så att både personalens och allmänhetens säkerhet tillvaratas på bästa möjliga sätt. Arbetsgruppen finner det naturligt att statens brandnämnd är huvudman för utryckningsledarutbildningen.

Utryckningsledarutbildning skall enligt arbetsgruppens mening uppställas som ett krav för att få leda en utryckning oavsett befälsnivå. Också brandingenjörer skall följaktligen ha gått igenom utryckningsledarutbildning för att få leda en utryckning. Arbetsgruppen föreslår att utryckningsledarutbildningen för såväl heltidsanställda som deltidanställda skall omfatta sex veckor. Därvid beaktar gruppen följande.

Den väsentligt förbättrade grundutbildningen som arbetsgruppen föreslår medför att den första befälsutbildningen kan begränsas. Arbetsgruppens förslag om en förbättrad fortbildning talar också för detta. Därtill kommer att utbildningen enligt arbetsgruppens mening skall koncentreras till räddningstjänstens krav i samband med utryckningen. Det måste förmodas att utbildningsbehovet är störst för de deltidanställda eftersom deras grundutbildning inte är lika fullständig som de heltidsanställdas. De deltidanställdas övriga förvärvsverksamhet lägger emellertid hinder i vägen för att utryckningsledarutbildningen görs längre än vad de sakkunniga har föreslagit, nämligen sex veckor. Arbetsgruppen anser att kursen bör få samma innehåll för både heltidsanställda och deltidanställda. Det närmare kursinnehållet bör bestämmas av statens brandnämnd.

Heltidsanställd brandman som skall genomgå utryckningsledarutbildning bör enligt arbetsgruppens mening ha minst ett års anställning i brandtjänst inom statligt eller kommunalt brandförsvaret. För deltidsanställda brandmän, som får mindre praktisk erfarenhet av utryckningar än de heltidsanställda, föreslår arbetsgruppen ett krav på minst två års anställningstid. Arbetsgruppen anser nämligen att det fordras yrkeserfarenhet för att kunna tillgodogöra sig en befälsutbildning.

För att kunna tillgodogöra sig utryckningsledarutbildning krävs enligt arbetsgruppens mening grundläggande teoretiska kunskaper inom ämnesområdet. Arbetsgruppen föreslår därför att som behörighetskrav skall gälla att sökanden har genomgått gymnasieskolans räddningstjänstutbildning. Deltidsanställda brandmän skall ha genomgått räddningstjänstutbildning inom komvux och bör ha gymnasiekompetens i allmänna ämnen motsvarande lägst tvåårig gymnasieskola. Gymnasiekompetens kan den deltidsanställda brandmannen få inom komvux. Även genomgången brandmannaklass hos statens brandnämnd, alltså den nuvarande brandmannautbildningen, skall enligt arbetsgruppens mening medföra behörighet att söka till utryckningsledarutbildningen.

Antalet heltidsanställda brandförmän beräknades av de sakkunniga till nära 600. Det årliga utbildningsbehovet uppskattades till ca 100 elever. Statens brandnämnd beräknar emellertid i dag behovet till ca 150. Denna ökning beror bl.a. på ålderstrukturen i kåren och en större personalrörlighet. Utryckningsledarutbildning för deltidsanställda brandmän beräknades av de sakkunniga behövas för ca 300 personer per år. Statens brandnämnd delar denna bedömning. Arbetsgruppen anser mot denna bakgrund att utryckningsledarutbildningen bör dimensioneras för 450 elever om året. I denna beräkning ingår även utryckningsledarutbildning för brandingenjörs elever (jämför kap. 5).

4.2.2 Förebyggande brandförsvaret

Enligt kursplanerna vid statens brandnämnds utbildningsenhet får heltidsanställd brandpersonal i brandförmånsklassen 44 och i brandmästarklassen 154 timmars undervisning inom ämnesområdet förebyggande åtgärder mot brand. För deltidсанställd personal sker denna utbildning inom brandbefälkurs A och B, där ämnesområdet omfattar 82 resp. 35 undervisningstimmar.

De sakkunniga föreslog att en särskild kompetensutbildning i förebyggande åtgärder mot brand skulle skapas för allt brandbefäl med undantag av brandingenjörer. Utbildningen skulle delas upp i två kurser, Förebyggande I och Förebyggande II, vilka skulle utgöra en vidareutbildning efter genomgången brandförmånsklass resp. brandmästarklass. Elever som inte hade gått igenom brandförmånsklass men hade antagits som elev till Förebyggande I skulle enligt förslaget genomgå särskild förberedande utbildning omfattande en vecka. Förebyggande I och Förebyggande II skulle omfatta tre resp. nio utbildningsveckor.

De sakkunniga har utförligt redovisat motiven för att skapa en särskild utbildning i förebyggande åtgärder mot brand. Arbetsgruppen delar uppfattningen att en särskild utbildning i två nivåer behövs med hänsyn till arbetsuppgifterna och för att få en rationell utbildning.

Förebyggande I skall enligt arbetsgruppens mening ge sådana kunskaper att den som har genomgått utbildningen kan utföra brandsyn av rutinkaraktär och vissa tillståndsbesiktningar. Kursen skall också ge kunskaper för allmän rådgivning angående förebyggande åtgärder mot brand. Arbetsgruppen ansluter sig i princip till den studietid och det studieinnehåll som de sakkunniga föreslog. Förebyggande I skall därför omfatta tre veckor. Statens brandnämnd bör vara huvudman för utbildningen. Brandnämnden bör utforma kursplanen i samband med ett genomförande av arbetsgruppens förslag.

Brandmannutbildningen inom gymnasieskolan utgör enligt arbetsgruppens mening en tillräcklig grund för Förebyggande I. Den brandman som önskar genomgå Förebyggande I bör dock först ha gått igenom utryckningsledarutbildning. Erfarenhet som utryckningsledare bör nämligen vara av stort värde för att kunna tillgodogöra sig kursen. Sådan erfarenhet krävs också för att kunna fungera som brandsyneförrättare m.m., vilket är syftet med kursen. Arbetsgruppen anser att det också bör finnas en möjlighet för erfarna brandmän att genomgå Förebyggande I. För tillträde till kursen bör således lång erfarenhet inom yrket jämföras med utbildning som utryckningsledare.

De sakkunniga och statens brandnämnd förutsätter att Förebyggande I skall kräva 150 platser per år. Arbetsgruppen gör inte någon annan bedömning.

Förebyggande II föreslås överensstämma med motsvarande utbildning för brandingenjörerna. Arbetsgruppen återkommer till denna utbildning i kap. 5.

4.2.3 Brandmästare

Heltidsanställd brandmästare skall enligt brandstadgan ha avlagt lägst brandmästarexamen vid statens brandnämnds utbildningsenhet. För inträde i brandmästarklass krävs avlagd brandförmansexamen. I praktiken har de antagna till brandmästarklass genomsnittligt ca 14 års anställningstid i statligt eller kommunalt brandförsvär. Brandmästarklassen omfattar i dag 21 undervisningsveckor, varav 20 veckor teori och en vecka praktik.

Konkurrensen om platser till brandmästarklasserna är stor. Förutom sökandens personliga meriter är kommunens behov av utbildad arbetskraft avgörande vid intagningen. Detta medför i praktiken att kommunen antingen måste ha en ledig befattning aktuell inom överskådlig tid eller måste ha ett annat liknan-

de skäl för att en anställd skall få vidareutbildning. Kvalificerade sökande får inte sällan vänta mycket länge på den vidareutbildning som ger möjlighet till befordran.

De sakkunniga konstaterade att en ökad vertikal rörlighet inom brandmannayrket var önskvärd. De fann vidare att yrkets krav på brandmästarna hade förändrats väsentligt under senare år. På grund därav föreslogs en helt ny uppläggning av utbildningen av heltidsanställda brandmästare. Brandmästarutbildningen skulle enligt förslaget kortas från 21 till 14 veckor. I utbildningstiden inräknades därvid inte den tre veckor långa obligatoriska kursen i förebyggande brandförsvar (Förebyggande I) som skulle utgöra ett kvalifikationskrav för inträde i brandmästarklassen. För brandmästare med specialuppgifter inom förebyggande brandskydd föreslogs ytterligare en kurs i förebyggande brandförsvar, Förebyggande II, och för befattning som brandchef eller vice brandchef dessutom en kurs i förvaltningskunskap. Dessa båda kurser överensstämde i sak med brandingenjörernas motsvarande utbildning.

Brandmästaren har i huvudsak följande arbetsuppgifter, nämligen

- a) utryckningsledare då flera fordon ingår i utryckningsstyrkan
- b) sektorbefälhavare vid stora insatser
- c) utbildningsledare
- d) övningsledare
- e) brandinspektör och
- f) brandchef eller vice brandchef.

Merparten av landets drygt 600 brandmästare tjänstgör huvudsakligen som utryckningsbefäl samt utbildnings- och övningsledare. Av återstoden tjänstgör omkring 200 som vice brandchef eller brandchef. Endast ett mindre antal

brandmästare har renodlade arbetsuppgifter antingen som besiktningsbrandmästare eller brandsinspektör eller som brandmästare eller verkmästare.

Arbetsgruppen har föreslagit att en utryckningsledarutbildning införs för allt blivande brandbefäl. Denna utbildning inriktas närmast på att leda mindre utryckningsstyrkor. Det finns enligt arbetsgruppens mening ett behov av en högre befälsutbildning mellan utryckningsledareutbildningen och brandingenjörsutbildningen. Den högre befälsutbildningen bör enligt arbetsgruppens mening liksom ifråga om utbildningen av brandförmän koncentreras till räddningstjänstens krav i samband med utryckningen. Detta innebär att utbildningen i första hand bör inriktas på ledning av större utryckningar, samverkan med andra myndigheter, m.m.

Även om brandmästarutbildningen enligt arbetsgruppens mening i första hand skall inriktas på rollen som mera kvalificerad utryckningsledare, finns det vissa andra krav som också bör tillgodoses. Brandmästarna har ofta att utföra kvalificerat administrativt och personalledande arbete. Det är uppgifter som normalt ligger på brandchefen men som måste avlastas honom. Enligt arbetsgruppens mening måste därför brandmästarna få kunskaper för att kunna fullgöra dessa uppgifter. Arbetsgruppen anser därför att brandmästarutbildningen skall innehålla sådana inslag av förvaltningskunskap och administration som är specifika för räddningstjänsten. Utbildningstiden bör såsom de sakkunniga föreslog vara 14 veckor.

Enligt arbetsgruppens mening bör för antagning till brandmästarutbildning krävas genomgången utryckningsledarutbildning och förebyggande I. Vidare bör såsom de sakkunniga föreslog krav uppställas på allmän behörighet vilket innebär kunskaper i svenska, matematik, engelska och kemi motsvarande lägst två årskurser i gymnasieskolan.

De sakkunniga förutsatte ett årligt utbildningsbehov av 60 brandmästare. Arbetsgruppen gör ingen annan bedömning. Genom den avtalade arbetstidsförkortningen kan dock utbildningsbehovet på sikt öka något.

Brandmästarutbildningen bör enligt arbetsgruppens mening ha statens brandnämnd som huvudman.

4.2.4 Förvaltningsutbildning

För de brandmästare som önskar nå befattning som brandchef eller vice brandchef anser arbetsgruppen i likhet med de sakkunniga att det är nödvändigt att tillskapa en särskild utbildning i förvaltningskunskap. Arbetsgruppens förslag i fråga om befälsutbildning innebär liksom de sakkunnigas, att det inte vidare kommer att finnas någon särskild utbildning av deltidsanställda brandchefer och vice brandchefer. De s.k. A- och B-kurserna kommer att upphöra. Befälsutbildningen blir densamma för heltidsanställda och deltidsanställda. Det blir i första hand en kommunal angelägenhet att besluta om det med hänsyn till de lokala förhållandena är möjligt att ha deltidstjänstgörande på någon av dessa befattningar. Förvaltningsutbildningen bör förutsätta att eleven har genomgått brandmästarutbildningen och Förebyggande II. Utbildningen behandlas närmare i kapitel 5.

4.3 Fortbildning

Det utbud av fortbildningskurser på räddningstjänstområdet som ställs till förfogande av olika myndigheter och organisationer är inte systematiserat. Enligt arbetsgruppens mening är behovet av fortbildning särskilt betydelsefullt på detta område. Varje år ökar antalet transporter av farliga laster. Lagringen av hälso- och miljöfarliga varor är betydande. Det är en svår uppgift att på ett snabbt och riktigt sätt ta hand om löskomna gifter och miljöfarliga varor m.m. Personalen

inom räddningstjänsten bör enligt arbetsgruppens mening hållas informerad om nya rön inom bekämpningstekniken liksom erfarenheter från inträffade olyckor eller tillbud. Arbetsgruppen vill också betona att en systematiserad fortbildning ökar de anställdas vilja och förmåga att ta ett större ansvar. Fortbildningen blir med arbetsgruppens förslag ett återkommande led i en utbildningskedja. Arbetsgruppen föreslår att statens brandnämnd skall tilldelas resurser för att samordna, bedriva och sprida information om fortbildningskurser.

Arbetsgruppen har övervägt hur de fortbildningsresurser som staten tillhandahåller bör dimensioneras och organiseras. Enligt arbetsgruppens mening bör statens brandnämnd få i uppdrag att inom en bestämd medelsram tillhandahålla kurser för fortbildning av befälet inom räddningstjänsten. Vid kursernas uppläggning bör samråd ske med Svenska kommunförbundet och berörda myndigheter. Kurserna bör anordnas regionalt eller lokalt och inriktas på aktuella ämnesområden. De bör i princip erbjudas allt befäl inom räddningstjänsten. Kurserna bör omfatta några dagar. Föreläggningen till olika delar av landet bör göras på sådant sätt att kommunernas kostnader hålls på så låg nivå som möjligt. Liksom hittills kommer brandmännen att få kontinuerlig fortbildning i samband med den övningsverksamhet som alltid pågår inom brandförsvaret.

4.4. Samordning och decentralisering

Arbetsgruppen har strävat efter att samordna räddningstjänstutbildningen med annan utbildning och att decentralisera utbildningen. Genom att brandmannautbildningen förläggs till gymnasieskolan och komvux tillgodoses båda dessa mål när det gäller den grundläggande utbildningen.

I syfte att undersöka förutsättningarna för en samordning av vidareutbildningen och fortbildningen med annan utbildning har arbetsgruppen studerat annan likartad utbildning. Sådan utbildning förekommer på många områden i samhället. Luftfarts-

verket utbildar på Arlanda flygplats vapenfria tjänstepliktiga för flygplatsbrandkåren. Flygvapnet utbildar i Halmstad räddningspersonal. Generaltullstyrelsen ger vid tullskolan i Stockholm en utbildning i marin räddningstjänst. Marinen utbildar på Berga örlogsskolor personal i skyddstjänst. Sjöbefälsskolor på olika platser undervisar om fartygsbrand m.m. Många industrier har behov av personal med specialkunskaper inom olika räddningstjänstområden och utnyttjar då oftast Svenska brandförsvärsföreningens kurser.

Enligt arbetsgruppens mening skulle rationaliseringsvinster troligen kunna göras genom en bättre samordning. Detta är emellertid ett omfattande och långsiktigt arbete. Inom ramen för arbetsgruppens uppdrag har det inte varit möjligt att göra en fullständig kartläggning av denna fråga eller komma med mera långtgående förslag om samordning. Frågan bör enligt arbetsgruppens mening tas upp i ett fortsatt samordningsarbete.

Den utbildning av vapenfria tjänstepliktiga som äger rum i luftfartsverkets regi på Arlanda ger enligt samstämmiga uppgifter ett mycket gott resultat. Också det försök som har bedrivits under åren 1979 och 1980 på civilförsvärets anläggning i Rosersberg med långtidsutbildning av vapenfria tjänstepliktiga inom civilförsväret har enligt preliminära utvärderingar slagit väl ut. Det har inte ingått i arbetsgruppens uppdrag att ta ställning till annan utbildning än utbildningen av personal till de kommunala brandförsvären. Arbetsgruppen vill dock påpeka att vapenfria tjänstepliktiga som utbildas för räddningstjänstuppgifter kan bli användbara både som instruktörer och som deltidbrandmän. Detta har inte kunnat beaktas av arbetsgruppen när det gäller dimensioneringen av utbildningen av deltidanställda brandmän.

Den nuvarande kompetensutbildningen för den kommunala räddningstjänsten bedrivs i första hand centralt på statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna och i Rosersberg. Den decentralisering av viss utbildning till vissa större brandförsvär som hittills har genomförts har gett positiva erfarenheter. De praktiska inslagen i räddningstjänstutbildningen måste enligt arbetsgruppens mening öka. I det nuvarande ekonomiska läget kan inte resurser avsättas för att centralt bygga upp anordningar för praktisk utbildning. Genom en decentralisering av verksamheten kan befintliga utbildningsanordningar och befintlig administration utnyttjas. Koncentrationen av undervisningen till Solna och Rosersberg medför större kostnader för kommunerna än nödvändigt. Dessutom tvingas eleverna i många fall till långa resor. Det är alltså enligt arbetsgruppens mening flera fördelar med att räddningstjänstutbildningen decentraliseras. Arbetsgruppen har efter studiebesök på civilförsvarets anläggningar och på vissa större brandförsvär funnit att möjligheterna till decentralisering och samordning är goda.

En samordning mellan räddningstjänstutbildningen och motsvarande civilförsvärsutbildning ligger f.ö. i linje med de överväganden som 1978 års försvarskommitté gör och som siktar till att samordna räddningstjänsten i fred och krig. Övervägandena innebär att den lokala civilförsvärsverksamheten knyts till kommunerna och att dessa därigenom ges ansvaret för ledningen av civilförsvärsverksamheten på lokal nivå. Räddningstjänstkommittén anser också i betänkandet (SOU 1981: 82) Samhällets räddningstjänst att fördelar kan vinnas med en sådan samordning. Enligt arbetsgruppens mening medför samordningen av räddningstjänstutbildningen och civilförsvärsutbildningen ett bättre utnyttjande av lärarna och en ökad möjlighet till gemensamt utnyttjande av anläggningarna. De kvalificerade räddningstjänstlärarna kan verka för att fördjupa civilförsvärsutbildningen. De kan också användas som en regionalt placerad expertresurs som kan stå till förfogande vid bl.a. större kemikalieolyckor. Dessa experter kan t.ex.

förstärka kustbevakningens organisation om ett kemikalieutsläpp skulle inträffa till sjöss (se prop. 1980/81:119 bil. 3, CU 1980/81:38, rskr. 1980/81:376).

Arbetsgruppen anser att en samordning mellan räddningstjänstutbildning i fred och krig skulle ge följande positiva effekter, nämligen

- centrala samordningsvinster inom administrationen
- bättre utnyttjande av investeringarna för övningsändamål
- rationellare utnyttjande av de administrativa resurserna
- bättre utnyttjande av lärarna
- högre kvalitet på både den fredstida och den krigstida räddningstjänsten samt
- en regionalt placerad expertresurs för ingripanden vid svårare olyckor.

Arbetsgruppen föreslår därför att utbildningen av utryckningsledare och brandmästare samt kursen Förebyggande I förläggs till civilförsvarets utbildningsanläggningar. Dessa är f.n. tre, nämligen Sandö, Rosersberg och Revingeby. I en framtid kan också den planerade anläggningen i Skövde bli aktuell.

Den nu föreslagna decentraliseringen förutsätter att frågan om en samordning mellan statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen har avgjorts av statsmakterna. Det är enligt arbetsgruppens mening ur praktisk synpunkt olämpligt att skapa regionala utbildningsorganisationer utan gemensam huvudman. De tänkta samordningsvinsterna kan heller inte tillvaratas i någon högre grad förrän efter en total samordning. Decentraliseringen måste därför anstå och utbildningen inom statens brandnämnds utbildningsenhet tills vidare i huvudsak bedrivs i nuvarande former. I vad mån viss del av utbildningen kan och bör regionaliseras under denna tid anser arbetsgruppen att det

bör överlätas åt brandnämnden att ta ställning till. I och för sig ligger det nära till hands att förlägga en del av utryckningsledarutbildningen och Förebyggande I regionalt. Ytterst blir dock detta en fråga om att på bästa sätt utnyttja befintliga resurser.

4.5 Lärare till statens brandnämnds utbildning

Arbetsgruppen har övervägt hur behovet av lärare för den av statens brandnämnd bedrivna vidareutbildningen och fortbildningen skall kunna fyllas. De sakkunniga har uttalat att det är angeläget att radikalt minska antalet timplärare. Heltidsanställda lärarkrafter är enligt de sakkunniga att föredra av både ekonomiska och praktiska skäl. Lärarna kan antingen vara fast anställda eller förordnade på viss tid. De sakkunniga ansåg att en större växelverkan mellan de kommunala brandförsvaren och brandnämnden skulle vara till fördel för båda parter. Arbetsgruppen ansluter sig i princip till de tankegångar som de sakkunniga har fört fram i fråga om inlåning av personal från brandväsendet.

Volymen på statens brandnämnds utbildning minskar högst väsentligt med arbetsgruppens förslag. Brandnämndens utbildningsenhet har f.n. sju heltidsanställda lärare. Då har inte medräknats personal för utbildning för beredskap mot kärnkraftsolyckor. På utbildningsenheten produceras ca 17 000 elevveckor undervisning om året. För den regionala utbildningen är motsvarande tal ca 3 000. Huvuddelen av all denna undervisning ges av timanställda lärare.

Den vidareutbildning som enligt arbetsgruppens förslag skall genomföras av statens brandnämnd kommer att omfatta ca 2 000 elevveckor. 2 000 elevveckor kräver med en klasstorlek av 30 elever ca 70 undervisningsveckor. Eftersom en heltidsanställd lärare kan beräknas producera ca 20 undervisningsveckor per

år anser arbetsgruppen att den nuvarande personalstyrkan på utbildningsenheten i huvudsak bör kunna meddela den föreslagna undervisningen. Enligt arbetsgruppens mening bör alltså utnyttjandet av timlärare kunna avsevärt begränsas. De heltidsanställda lärare vid utbildningsenheten som inte tas i anspråk för den nu nämnda undervisningen eller för central administration bör kunna svara för i vart fall en del av den regionala fortbildningen. Arbetsgruppen anser att en kapacitet motsvarande tre kvalificerade lärare bör finnas för fortbildningen.

5 BRANDINGENJÖRSUTBILDNING M.M.

5.1 Utbildning av brandingenjörer

5.1.1 Inledning

Enligt 7 § brandstadgan (1962:91) skall brandchef och vissa andra befattningshavare ha avlagt brandingenjörsexamen. Denna examen avläggs vid statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna. Antagning till utbildningen sker vartannat år med ca 30 studerande. Som behörighetskrav gäller i princip slutförd tre- eller fyraårig gymnasieskola.

Brandingenjörsutbildningen omfattar f.n. 85 utbildningsveckor fördelade på 28 veckor utbildningstjänstgöring, 55 veckor teoretisk undervisning och två veckor praktisk undervisning. Utbildningen indelas i fyra skeden, nämligen

- 19 veckor handledd, grundläggande brandmannautbildning vid kommunal brandkår med heltidsanställd personal
- en termins studier vid brandnämnden
- nio veckor praktisk befälsutbildning vid kommunal brandkår med heltidsanställd personal samt
- ett läsårs studier vid brandnämnden.

De sakkunniga föreslog en förändrad brandingenjörsutbildning vad gäller både utbildningens innehåll och omfattning. Beträffande utbildningens längd föreslog de sakkunniga en ökning med 65 veckor till 150 veckor. Enligt förslaget disponerades utbildningstiden på följande sätt,

- anställningsutbildning under tre veckor vid utbildningsbrandkår
- delvis handledd praktik i allmän räddningstjänst under minst 100 tjänstgöringsdygn (motsvarar ett arbetsår).
- utbildning under ett läsår vid brandnämndens utbildningsenhet
- utbildning under ett läsår vid teknisk högskola samt
- utbildning under en termin vid brandnämndens utbildningsenhet.

Däriigenom innebar förslaget i stort sett 52 veckor utbildningstjänstgöring, 69 veckor teoriundervisning vid brandnämnden och teknisk högskola samt 24 veckor praktisk undervisning vid statens brandnämnd.

I fråga om behörighetskraven ansåg de sakkunniga det angeläget att dessa överensstämmer med dem som gäller för andra motsvarande eftergymnasiala utbildningar. Vidare borde kraven utformas så att vidareutbildning till brandingenjör underlättas för den som redan är anställd i brandväsendet.

5.1.2 Allmänna synpunkter

Brandskyddsfrågor av olika slag har av tradition - både i Sverige och utomlands - behandlats ganska schematiskt och i stor utsträckning baserats på erfarenhet, "tumregler" eller på resultat av enkla prövningar. Vid jämförelser med andra delar av det tekniska och industriella området har brandskyddsområdet länge karaktäriserats av stor knapphet på utvecklingsbetonade arbeten. Samtidigt har det i samhället skett en utveckling mot stora komplexa system som innebär att sårbarheten för och konsekvenserna av olyckor har ökat. Detta har lett till en alltmer besvärande trist på brandskyddstekniskt välutbildad personal med kompetens att på tekniskt-vetenskaplig grund angripa skyddstekniska problem. De kraftigt ökande

brandskadorna under de senaste åren understryker detta.

I dag är det nästan uteslutande kommuner och vissa andra offentliga arbetsgivare som anställer brandingenjörer. Arbetsgruppens arbete har i första hand varit inriktat på att lägga fram förslag till en förbättrad utbildning för brandingenjörer inom brandförsvaret. Med den uppläggning av utbildningen som föreslås i det följande är det dock sannolikt att brandingenjörerna kan få anställningar även inom den privata sektorn. Vidare är det sannolikt att kvinnor kommer att utbilda sig till brandingenjör.

De kommunala brandchefernas bedömning av säkerheten påverkar den fysiska planeringen samt byggnaders konstruktion och utformning. Brandchefens ställningstaganden i dessa för samhälls- och uppbygganden så viktiga frågor kan ha avgörande betydelse för människors liv. De påverkar också ekonomi, industriens konkurrenskraft, sysselsättning, bostadsbyggande m.m.

Räddningstjänsten har under senare år starkt ändrat karaktär. På våra vägar och järnvägar transporteras ständigt brand- och explosionsfarliga ämnen. De moderna flygplanen tar fler och fler passagerare. Oljeföroreningar och andra miljöskador har ökat i omfattning. Som en följd av denna utveckling kan dagens brandingenjör ställas inför allvarliga problem som man inte tidigare hade anledning att räkna med.

Förutom att en brandchef skall behärska såväl de förebyggande som de skadeavhjälpare delarna av sitt fackområde ställs i dag krav på operativ ledning av större räddningsinsatser, planläggning av sådana samt förmåga att inhämta, utnyttja och förmedla ny kunskap av betydelse för räddningstjänsten. Han skall även kunna samverka med andra räddningsorgan m.m.

Brandchefen är dessutom en administrativ förvaltningschef. Detta förutsätter god inblick i kommunal förvaltning. Han

skall planera och leda den egna verksamheten med en ofta omfattande personaladministration, upphandling m.m. De inom brandskyddet mycket speciella arbetarskyddsfrågorna förtjänar också att nämnas.

5.1.3. Studieorganisation m.m.

Som nyss har framhållits ställer brandchefens funktioner krav på en fördjupad och breddad kompetens. Mot denna bakgrund delar arbetsgruppen de sakkunnigas och remissinstansernas uppfattning att kvaliteten i brandingenjörsutbildningen måste höjas. Arbetsgruppen anser att detta mål bäst kan uppnås genom att brandingenjörsutbildningen som helhet bedrivs som högskoleutbildning.

Brandingenjörsutbildningen är idag den enda eftergymnasiala ingenjörsutbildningen som ligger utanför högskolan. Arbetsgruppen anser, liksom ett flertal remissinstanser, det naturligt att brandingenjörsutbildning jämställs med annan teknisk utbildning och organiseras på ett likartat sätt. Detta förutsätter att utbildningen hålls samman under en enda utbildningshuvudman, nämligen högskolan. Att utbildningen till stora delar kommer att vara praktiskt inriktad kan inte anses utgöra något hinder därvidlag. I ett stort antal mera yrkesinriktade högskoleutbildningar utgörs ca hälften av utbildningstiden av praktik.

Vid en sammahållen utbildning kan ett effektivare utnyttjande av resurser uppnås. En sådan lösning har dessutom pedagogiska fördelar. Den viktiga integrationen mellan teoretiska och praktiska undervisningsmoment medför kortare utbildningstid. Vidare underlättas en önskvärd samordning med annan närbesläktad teknisk högskoleutbildning, såsom driftpersonalutbildning samt väg- och vattenbyggnadsteknisk utbildning. Härigenom kan betydande besparingar ske genom samutnyttjande av lärare, lokaler och utrustning. För de studerande måste det vara önskvärt att kunna genomföra hela sin utbildning på i

princip en och samma ort.

Av betydelse för gruppens ställningstagande att inordna utbildningen i högskolan har även varit det av remissinstanserna påtalade behovet av en vetenskaplig/teknisk grund för yrkesområdet. I dag ger brandingenjörsutbildning inte behörighet till forskarutbildning. Enligt riksdagens beslut skall principen om ett samband mellan forskning och grundläggande utbildning vara en central del i det fortsatta reform- och utvecklingsarbetet inom högskolan. En viktig form av forskningsanknytning är att forskningsresultat direkt kan tas till vara i den grundläggande utbildningens innehåll och arbetsformer.

Arbetsgruppen förordar därför att en allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen, inrättas. Utbildningen bör omfatta 80 poäng, dvs. två läsår.

Beträffande innehållet i brandingenjörsutbildningen anser arbetsgruppen i enlighet med de sakkunniga att tyngdpunkten bör ligga på utbildning i räddningstjänst och i förebyggande åtgärder mot brand samt sådana tekniska ämnen som är av särskild betydelse härför. De administrativa funktioner och myndighetsfunktioner som en brandchef utövar måste också motsvaras av moment i utbildningen. Som framgår av avsnitten 4.2.2 och 4.2.4 bör den del av brandingenjörsutbildningen som avser förvaltningskunskap och förebyggande åtgärder mot brand (Förebyggande II) organiseras även som en vidareutbildning för brandmästare.

Det är angeläget att de studerande har någon erfarenhet från verksamheten vid brandkår innan den egentliga tekniska utbildningen påbörjas. Det bör ankomma på universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) - som har att utarbeta utbildningsplan - att överväga om denna praktik (ca. tre veckor) skall ingå som en del av den föreslagna tvååriga utbildningen eller utgöra ett särskilt behörighetskrav för tillträde till den.

En del studerande som har genomgått den nya brandingenjörsutbildningen kommer sannolikt att vilja bygga på den till att omfatta examen som civilingenjör, t.ex. på väg- och vattenbyggnadslinjen. Det är angeläget att berörda utbildningsmyndigheter planerar brandingenjörsutbildningen så att en sådan påbyggnad underlättas.

5.1.4 Behörighet

Arbetsgruppen delar de sakkunnigas uppfattning att de regler för allmän behörighet till högskoleutbildning som anges i högskoleförordningen (1977:263) bör tillämpas för tillträde till den nya brandingenjörsutbildningen. I enlighet med vad som har sagts i det föregående bör det ankomma på UHÄ att bestämma de särskilda förkunskapskrav som bör gälla utöver den allmänna behörigheten.

I tidigare brandingenjörsutbildning (motsvarande) var upp till 25 % av eleverna brandmän. Detta procenttal har sjunkit med åren. Numera rekryteras endast en eller två av 30 elever ur denna kategori. Arbetsgruppen anser detta förhållande otillfredsställande. Kraven för tillträde till brandingenjörsutbildningen bör i möjligaste mån utformas så att vidareutbildning underlättas för den i brandväsendet redan anställde.

5.1.5 Dimensionering och lokalisering

För närvarande utbildas ca 30 brandingenjörer vartannat år. Med hänsyn till den vidgade arbetsmarknad som kan förutses för högskoleutbildade brandingenjörer föreslår arbetsgruppen att ca 25 studerande per år antas till brandingenjörsutbildningen.

Vid val av lokaliseringsort för den nya högskoleutbildningen bör i första hand de alternativ övervägas som från utbildnings-synpunkt erbjuder de bästa förutsättningarna att utnyttja befintliga lokaler och anläggningar samt erbjuder möjligheter till samordning med annan verksamhet.

Brandingenjörsutbildningen kräver tillgång till övningsfält och omfattande räddningsutrustning såsom fordon m.m. Erforderliga resurser finns i anslutning till Stockholm, Göteborg och Lund. Vid sin avvägning mellan dessa alternativ har arbetsgruppen funnit att brandingenjörsutbildningen bör förläggas till universitetet i Lund. Därigenom kan det kunnande och den erfarenhet som redan nu finns vid universitetet tas tillvara. Landets enda professur i byggnadstekniskt brandskydd är knuten till universitetet i Lund sedan den 1 juli 1981. Vid universitetet finns dessutom vissa lediga resurser på grund av tidigare neddragningar av antalet nybörjarplatser i bl.a. civilingenjörsutbildningen. Där finns också goda möjligheter till samordning med andra utbildningar.

Den praktiska delen av utbildningen kan genomföras antingen vid civilförsvarets anläggning Revingeby eller vid Malmö brandförsvares övningsfält Barbara. Övningsfältet är utrustat för räddningstjänstutbildning inom kommunalt brandförsvaret. Staten har investerat ca 4,5 milj. kr. i detta övningsfält, vilket kan påverka utbildningskostnaderna. Ytterligare investeringar i övningsfältet erfordras sannolikt inte med anledning av brandingenjörsutbildningen. Samverkan kan naturligtvis också ske med andra brandförsvaret i närheten av Lund.

5.2 Högskoleutbildning för brandmästare

5.2.1 Inledning

Enligt 7 § brandstadgan (1962:91) skall brandchef och vissa andra befattningshavare ha avlagt brandingenjörsexamen. Länsstyrelsen kan emellertid medge att också brandmästare utses till brandchef eller till befattning som normalt kräver brandingenjörsexamen. Det finns i dag 104 brandchefer och 98 vice brandchefer för vilka länsstyrelsen har medgett att brandmästarexamen utgör erforderlig behörighet.

De sakkunniga föreslog att en särskild kurs i förebyggande åtgärder mot brand (Förebyggande II) skulle anordnas som en vidareutbildning för brandmästare. Enligt förslaget skulle kursen omfatta nio utbildningsveckor. Vidare föreslog de sakkunniga att de brandmästare som skulle inneha befattning som brandchef eller vice brandchef skulle komplettera sin brandmästarutbildning med en särskild förvaltningsutbildning. Denna utbildning som föreslogs omfatta tio utbildningsveckor skulle enligt förslaget genomföras som samundervisning med brandingenjörseleverna.

I sina förslag till ny brandmästarutbildning har arbetsgruppen utgått från brandmästarens huvudfunktion som kvalificerad utryckningsledare. Arbetsgruppen anser att den brandmästare som har genomgått den nya utbildningen måste komplettera sina kunskaper när det gäller förebyggande brandförsvar och förvaltningskunskap om han avser att söka befattning som brandchef eller vice brandchef. För att tjänstgöra som besiktningsbrandmästare krävs endast vidareutbildning i förebyggande brandförsvar.

Arbetsgruppen har övervägt vem som bör vara huvudman för brandmästarnas utbildning i förebyggande brandförsvar och förvaltningskunskap. De sakkunniga föreslog att utbildningen skulle ombesörjas av högskolan och administreras av statens brandnämnd. Enligt arbetsgruppens förslag skall emellertid högskolan vara huvudman för brandingenjörsutbildningen. Eftersom innehållet i kurserna Förebyggande II och förvaltningskunskap utgör en del av brandingenjörsutbildningen är det enligt arbetsgruppens mening naturligt att dessa kurser anordnas av högskolan. Arbetsgruppen förutsätter att vidareutbildningen av brandmästare kan ges parallellt eller integrerat med ingenjörsutbildningen. I viss omfattning bör den kunna anordnas i form av s.k. distansundervisning. Detta innebär att studierna kan bedrivas delvis på hemorten och delvis i högskolans lokaler.

5.2.2 Förebyggande brandförsvar

Kursen i förebyggande brandförsvar, Förebyggande II, bör enligt arbetsgruppens mening ha samma omfattning (ca 10 veckor) och innehåll som motsvarande utbildning för brandingenjörerna. Kursen skall ge erforderliga kunskaper för sådan brandsyn, ritningsgranskning och rådgivning som det ankommer på brandchef att utföra. En brandmästare som har genomgått denna kurs kan således tjänstgöra som besiktningsbrandmästare.

För tillträde till kursen Förebyggande II skall enligt arbetsgruppens mening krävas genomgången brandmästarutbildning.

Antalet nybörjarplatser bör vara 30 om året.

5.2.3 Förvaltningsutbildning

Enligt arbetsgruppens mening är det nödvändigt, inte minst från rättssäkerhetssynpunkt, att kunskaperna i förvaltningskunskap utökas för den brandmästare som avser att söka tjänst som brandchef eller vice brandchef. Arbetsgruppen anser att brandmästarnas vidareutbildning i förvaltningskunskap bör ha samma kunskapsinnehåll och omfattning som brandingenjörernas (ca 10 veckor).

För att bli antagen till utbildningen skall enligt arbetsgruppens mening krävas att eleven har gått igenom brandmästarutbildning och Förebyggande II.

Antalet nybörjarplatser bör vara 15 om året.

6.1 Inledning

Inom varje kommun finns ett eller flera sotningsdistrikt. Varje distrikt förestås av en skorstensfejarmästare. Antalet distrikt minskar successivt genom sammanslagningar. Inom över-skådlig tid beräknas antalet distrikt kunna minska till omkring 300. För närvarande är det ca 2 100 personer verksamma inom sotningsväsendet. Därav är ca 440 skorstensfejarmästare.

Utbildningen av personal inom sotningsväsendet sker för närvarande i form av traditionell lärlingsutbildning hos en skorstensfejarmästare. Lärlingsutbildningen avslutas i princip med gesällklassen vid statens brandnämnd. Gesällklassen omfattar åtta veckor och genomås efter minst två års arbete inom skorstensfejaryrket. Lärlingsutbildningen kan kompletteras med frivilliga lärlingskurser om två veckor. Utbildningen kan därefter byggas på med mästartklass (tio veckor) vid brandnämnden. Tillträde till mästartklass förutsätter genomgången gesällklass. Utbildningen anses från branschens sida vara alltför teoretiskt inriktad och komprimerad.

Vid sidan av denna utbildning anordnas i gymnasieskolan en tvåårig specialkurs för skorstensfejare. Undervisningen bedrivs som inbyggd utbildning och antalet intagningsplatser till kursen är 16. Utbildningen är förlagd till Stockholm. Även om kursen är öppen för elever från hela landet kommer i praktiken de flesta eleverna från Storstockholmsområdet. Bl.a. på grund härav har specialkursen en begränsad betydelse för rekryteringen till och utbildningen för yrket.

Sedan år 1941 har statens brandnämnd och dess föregångare varit huvudman för utbildningen av skorstensfejare. Detta har motiverats av det mått av förebyggande brandförsvar som ingår i skorstensfejarens yrkesutövning, både när det gäller eldstadsbesiktningar och sotningsuppgifter. Sambandet med räddningstjänstutbildningen har i viss mån minskat genom att de båda yrkesområdena har utvecklats åt olika håll. Fortfarande finns beröringspunkter inom de mera teoretiska delarna av utbildningarna. Tyngdpunkten i skorstensfejarnas verksamhet förskjuts emellertid alltmer mot energihushållningens område. Innehållet i utbildningen måste därför delvis ges en annan inriktning än tidigare.

De sakkunniga konstaterade att utvecklingen inom uppvärmnings- och ventilationsområdet under senare år har gått mycket snabbt och fört med sig komplicerade system och konstruktioner. De förändringar som har skett har enligt de sakkunniga skapat ett klart uttalat behov av breddning och fördjupning av innehållet i utbildningen för skorstensfejare. Dessutom ansåg sig de sakkunniga kunna konstatera ett ökande behov av kategorin förmän/verkmästare, vilket skulle motivera en särskild utbildning för dessa. De sakkunniga föreslog mot bakgrund härav att personal inom sotningsväsendet i framtiden skulle få kompetensutbildning på fyra nivåer, nämligen:

- anställningsutbildning på arbetsgivarens ansvar
- grundutbildning hos statens brandnämnd i två perioder (sju resp. sex veckor)
- teknikerklass (arbetsledare) hos brandnämnden (åtta veckor)
- ingenjörsklass hos brandnämnden (tolv veckor).

6.2 Allmänna överväganden

Mot bakgrund av utvecklingen under senare år inom sotningsväsendets arbetsfält har kraven på personalen skärpts. Förutom kunskaper i sotnings- och rensningsteknik krävs numera större insikter än tidigare i husbyggnadsteknik samt värme-

och ventilationsteknik. Behovet av kunskaper om skilda fysikaliska och kemiska förlopp har ökats. Kännedom om de bestämmelser i brand- och byggnadslagstiftningen som har betydelse för yrkesområdet krävs nu liksom tidigare. Vidare behövs kunskaper om förebyggande åtgärder mot brand.

Arbetsgruppen anser att samma skäl som talar för en samordning av räddningstjänstutbildningen med annan utbildning i samhället gäller för skorstensfejarutbildningen. På samma sätt som när det gäller räddningstjänsten bör därför skorstensfejarutbildningen inordnas i gymnasieskolan och högskolan. Arbetsgruppen anser vidare att i skorstensfejarutbildningen bör ingå en särskild teknikerutbildning med statens brandnämnd som huvudman.

Den utbildning arbetsgruppen föreslår framgår av följande skiss.

6.3 Utbildning av skorstensfejare

Liksom när det gäller den grundläggande utbildningen av brandmän måste det beaktas att samhället strävar mot att yrkesutbildning av ungdom bör ske i gymnasieskolan. En decentraliserad studicorganisation är att föredra av praktiska skäl. Arbetsgruppen anser därför att den grundläggande utbildningen av skorstensfejare bör anordnas inom gymnasieskolan.

Skorstensfejaryrket är ett traditionellt hantverksyrke. Arbetsgruppen har övervägt olika möjligheter att inordna skorstensfejarutbildningen i gymnasieskolan. Med hänsyn till att rekryteringen till yrket är så liten - endast ca 60 skorstensfejare om året - är det inte möjligt att knyta utbildningen till någon befintlig linje. Lösningen att låta skorstensfejarutbildningen bli en specialkurs direkt efter grundskolan förefaller inte heller realistisk. Den nuvarande specialkursen i Stockholm har visat sig inte kunna locka elever från landet i övrigt. Ytterligare en möjlighet skulle kunna vara att anordna skorstensfejarutbildningen som en högre specialkurs som bygger på genomgången tvåårig gymnasieskola. En sådan lösning har förordats av skolöverstyrelsen i dess remissyttrande över de sakkunnigas betänkande. Till skillnad från brandmannayrket har det emellertid varit vissa svårigheter att rekrytera personal till skorstensfejaryrket. Mot denna bakgrund kan enligt arbetsgruppens mening krav på genomgången gymnasieskola verka hämmande på rekryteringen.

Arbetsgruppen har också övervägt gymnasial lärlingsutbildning. Sådan utbildning får anordnas med stöd av förordningen (1980:533) om försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning. Utbildningen innebär att den som är anställd hos ett företag också är elev i gymnasieskolan. Genom företagets försorg får eleven utbildning för ett visst yrke enligt föreskrifter som meddelas av skolmyndigheterna. Såväl grundutbildning som färdigutbildning skall kunna förekomma. Grundutbildningen skall ge grundläggande kunskaper och färdigheter, medan färdigutbildningen innebär fördjupning av kunskaperna och

ytterligare färdighetsträning. Utbildningen i företaget kan på olika sätt varvas med mera traditionella studier i gymnasieskolan.

Gymnasial lärlingsutbildning syftar till att ge de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna börja utöva yrket. Utöver de rent yrkestekniska kunskaperna och färdigheterna skall utbildningen i företaget ge erforderlig insikt om frågor som rör miljö, arbetarskydd, försäkringar, arbetsmarknadsparternas roll och uppgift, medinflytande och jämställdhet samt den lagstiftning som reglerar dessa frågor och övriga förhållanden på arbetsplatsen. Eleven skall så långt möjligt ges tillfälle att delta och medverka i uppgifter som kan levandegöra och befästa insikterna i dessa frågor.

I propositionen (1979/80:145) om gymnasial lärlingsutbildning påpekade föredraganden att de reguljära studievägarna till gymnasieskolan inte kan tillgodose utbildningsbehovet för verksamhetsområden där rekryteringsbehovet är förhållandevis lågt. Enligt föredragandens uppfattning borde lärlingsutbildningens individuella utformning, möjligheten till geografisk spridning av intagningsplatserna och det förhållandet att intagningen kan ske vid olika tidpunkter på året medföra att lärlingsutbildningen blir ett värdefullt komplement till övriga studievägar i gymnasieskolan.

Enligt arbetsgruppens mening är skorstensfejarutbildningen väl lämpad för gymnasial lärlingsutbildning. Arbetsgruppen anser det värdefullt att den gymnasiala lärlingsutbildningen ger en möjlighet till decentraliserad utbildning. Lärlingsutbildningen bör enligt arbetsgruppens mening omfatta totalt tre år. Den teoretiska undervisningen kan ges i form av s.k. varvad utbildning, vilket innebär att viss utbildning ges som koncentrerad undervisning och viss utbildning som en brevkurs i hemorten. En elev som redan har genomgått en för yrket lämpad linje inom gymnasieskolan bör enligt arbetsgruppens mening kunna befrias från delar av den gymnasiala

lärlingsutbildningen. Den koncentrerade undervisningen i allmänna ämnen sker vid gymnasieskola. Den rena yrkesutbildningen ges i sotningsdistrikt eller gymnasieskola på hemorten. För vissa delar av den rena yrkesutbildningen kan det behövas speciella lärarkrafter och särskild utrustning. Detta behov bör i så fall liksom hittills tillgodoses genom att utbildningen i dessa delar äger rum vid en institution som har de ifrågavarande möjligheterna.

Arbetsgruppen anser att den kursplan som de sakkunniga föreslog bör tjäna som underlag när utbildningen läggs upp. Det bör ankomma på skolöverstyrelsen att utforma utbildningen efter samråd med berörda myndigheter och arbetsmarknadsparter. En gymnasial lärlingsutbildning av nu skisserat slag kan finansieras inom befintliga kostnadsramar för sådan utbildning.

6.4 Utbildning av tekniker inom sotningsväsendet

De sakkunniga konstaterade ett ökande behov av kategorin förmän/verkmästare inom sotningsväsendet och föreslog att en särskild teknikerutbildning skulle införas. Arbetsgruppen finner ingen anledning att frånga detta förslag. En sådan utbildning ökar förutsättningarna för en naturlig genomströmning inom yrket. Denna utbildningsnivå kan inte uppnås enbart genom fortbildning.

Arbetsgruppen anser att utbildningen av tekniker bör koncentreras på sådana frågor som rör den tekniska sidan av yrkesverksamheten. Däremot anser arbetsgruppen att den utbildning i arbetsledning, personalansvar, företagsekonomi m.m. som ges personal i förmans- och andra arbetsledande befattningar inte behöver ingå i teknikerutbildningen. Orsaken härtill är att denna utbildning inte onödigtvis bör belastas med inslag där det redan finns ett betydande utbud av kurser på olika håll i samhället. Mot denna bakgrund anser arbetsgruppen att teknikerutbildningen bör kunna genomföras på sex

veckor. Den bör såsom de sakkunniga föreslog dimensioneras för 25 elever om året.

Arbetsgruppen har övervägt frågan om huvudman för teknikerutbildningen. Statens brandnämnd bedriver f.n. utbildning av personal för sotningsväsendet och nämnden har stor vana vid att organisera utbildning. Även om en viss förskjutning från räddningstjänsten mot energihushållningens område har ägt rum, bör brandnämnden vara huvudman för teknikerutbildningen. Genom detta ställningstagande utesluter arbetsgruppen inte att det i framtiden kan visa sig att annan än brandnämnden är lämpligare som huvudman.

De merkostnader för de enskilda företagare som den nya teknikerutbildningen orsakar har inte föranklats några erinringar under remissbehandlingen av de sakkunnigas förslag. Vid överläggningar med företrädare för arbetsgivarna har understrukits vikten av att teknikerutbildningen genomförs.

6.5 Utbildning av skorstensfejarmästare

De energiproducerande, energikonsumerande och miljöpåverkande anläggningarnas driftsäkerhet och driftekonomi ökar i betydelse. Kraven på dessa anläggningars underhåll och skötsel skärps. Som tidigare har påpekats har det skett - och kommer att ske - en allt större förskjutning av skorstensfejarnas verksamhet mot energihushållning. Detsamma gäller naturligtvis också i ännu högre grad för skorstensfejarmästarna. Detta förhållande bör påverka utformningen av den framtida skorstensfejarmästarutbildningen i högre grad än vad de sakkunniga föreslog.

Behovet av utbildade skorstensfejarmästare har av de sakkunniga beräknats till 15 om året. Arbetsgruppen, som delar denna uppfattning, har undersökt möjligheterna att samordna skorstensfejarmästarutbildningen med annan eftergymnasial teknisk utbildning. I högskolan anordnas sedan två år en

tvåårig utbildning för drift- och underhållsteknisk personal, driftteknikerlinjen. Efter genomgången utbildning har de studerande utbildningsmässiga förutsättningar att efter något års yrkesverksamhet självständigt kunna ansvara för drift- och underhåll av enklare energi-, miljö- och fastighetstekniska anläggningar. Vid komplexa anläggningar av sådant slag skall de studerande ha den förståelse för tekniska processer som behövs för att kunna ansvara för drift- och underhåll av delsystem. De skall vidare i arbetsledande funktioner kunna samverka med andra.

Driftteknikerutbildningen inleds med ett års företagsförlagd praktisk utbildning. Därefter följer ett teoriår vilket även innefattar laborationer. Studieinriktningar finns nu bl.a. i kraft- och värmeteknik och i fastighetsteknik. Antalet nybörjarplatser, ca 300 innevarande budgetår, är fördelade på sju orter. För tillträde till driftteknikerutbildningen gäller de allmänna behörighetskraven för högskolan. Vidare krävs kunskaper i matematik motsvarande två årskurser på tvåårig linje i gymnasieskolan samt maskinteknik motsvarande två årskurser på drift- och underhållsteknisk linje (särskilt behörighetskrav). För den som inte uppfyller behörighetskraven finns det möjlighet att inom den kommunala vuxenutbildningen läsa kurser som ger de nödvändiga kunskaperna.

Arbetsgruppen anser att det utbildningsbehov som kan förutses i fråga om skorstensfejarmästarna kan tillgodoses inom ramen för driftteknikerutbildningen. Arbetsgruppen föreslår därför att skorstensfejarmästarutbildningen knyts an till driftteknikerutbildningen i högskolan. Förslaget innebär för den enskilde större valfrihet när det gäller studieort, möjlighet till påbyggnadsutbildning (tvåårig driftingenjörsutbildning) och en vidgad arbetsmarknad på sikt. Enligt arbetsgruppens mening bör det undersökas om utbildningen bör anordnas som en särskild studieinriktning inom driftteknikerlinjen. Visst kunskapsinnehåll - bl.a. om lagstiftningen på

området - är speciell för skorstensfejarmästarutbildningen. Det bör ankomma på universitet- och högskoleämbetet att lägga fram förslag i denna fråga. Arbetsgruppen utgår från att ämbetet i förekommande fall även tar upp frågan om dimensionering och lokalisering. Även om arbetsgruppen nu inte kan förutse behovet av en särskild inriktning inom driftteknikerlinjen har medel för utbildningen beräknats i kapitel 9.

6.6 Fortbildning

Arbetsgruppen anser att tekniker och skorstensfejarmästare bör erbjudas fortbildning på motsvarande sätt som föreslås för brandbefälet. Statens brandnämnd bör bli huvudman för denna fortbildningsverksamhet. Den bör anordnas lokalt eller regionalt.

Arbetsgruppen har i det föregående behandlat organisationen av en ny utbildning inom räddningstjänstområdet och för skorstensfejarväsendet. Därvid har de tillträdeskrav som bör gälla för olika delar av utbildningen tagits upp. Naturligtvis aktualiserar en förändrad utbildning också de behörighetskrav som bör gälla för att upprätthålla en viss befattning. Även om arbetsgruppens uppdrag har gällt utbildningsfrågorna, har gruppen ansett att behörighetsfrågorna i någon mån bör beröras i ett avslutande kapitel. Det är dock med hänsyn till arbetsgruppens egentliga uppgift inte någon fullständig genomgång. Dessa frågor hör i huvudsak samman med genomförandet av reformen. Enligt arbetsgruppens mening bör de därför övervägas närmare i det sammanhanget.

Dagens brandförsvarsutbildning är i stor utsträckning en s.k. kompetensutbildning. De sakkunniga önskade behålla kompetenskraven och i vissa fall utvidga kraven till att omfatta fler utbildningar än tidigare. Utvecklingen i samhället går mot att avskaffa formella kompetenskrav. Arbetsgruppen anser därför att formella krav på viss utbildning bör vara förbehållna vissa speciella befattningar.

Arbetsgruppen har flera gånger understrukt att den som leder en utryckningsstyrka inom brandförsvaret måste ha utryckningsledarutbildning. Detta gäller allt befäl. Den som handlägger förvaltningsärenden angående det förebyggande brandförsvaret måste också enligt arbetsgruppens mening ha utbildning för detta. Beroende på uppgifternas art skall därför krävas att befattningshavaren har gått igenom någon av kurserna Förebyggande I eller Förebyggande II. Befattning som brandchef eller

vice brandchef kräver enligt arbetsgruppens mening antingen brandingenjörsutbildning eller brandmästarutbildning kompletterad med kurserna Förebyggande II och förvaltningskunskap.

Skorstensfejarmästare som också har arbetsuppgifter med myndighetsutövning bör enligt arbetsgruppens mening ha gått igenom den föreslagna högskoleutbildningen för att kunna utses till skorstensfejarmästare för sotningsdistrikt.

Under en övergångstid bör nuvarande brandmästarexamen utgöra tillräcklig bakgrund för befattning som brandchef eller vice brandchef. Äldre utbildning för skorstensfejarmästare bör också i framtiden vara tillräcklig för tjänst som skorstensfejarmästare. Även äldre förmansutbildning och kurserna för deltidsbefäl bör jämföras med motsvarande utbildning enligt arbetsgruppens förslag.

Enligt arbetsgruppens mening bör i vissa fall ställas upp krav på praktisk erfarenhet för att få uppehålla viss tjänst. Brandingenjören skall ha minst ett års anställning i brandtjänst inom brandförsvaret innan han får tjänstgöra som utryckningsledare. I tjänstgöringen får inte inräknas den tre veckors praktik som arbetsgruppen har föreslagit som bakgrund till studierna. Arbetsgruppen anser att också för tjänst som skorstensfejarmästare bör ställas krav på praktisk sotningstjänst inom sotningsdistrikt under ett år.

Arbetsgruppen anser det angeläget att de föreslagna utbildningarna kan påbörjas så snart som möjligt. I sina beräkningar utgår arbetsgruppen från att riksdagen år 1982 fattar ett principbeslut om det nya utbildningssystemet.

Efter statsmakernas beslut krävs omkring ett års arbete innan den nya utbildningen kan börja fungera. Under denna tid skall läroplaner för gymnasieskolan och komvux samt utbildningsplaner för högskolan utarbetas. Kursplaner för högskoleutbildningen måste tas fram. Statens brandnämnd måste också utarbeta nya kursplaner. De författningar som berörs av den förändrade räddningstjänstutbildningen måste överarbetas.

8.1 Tidsplan för genomförandet m.m.

Arbetsgruppen räknar med att all ny utbildning kan starta hösten 1983. Samtidigt kan äldre utbildning upphöra med undantag för brandmannaklassen hos statens brandnämnd. Denna måste fortsätta till dess gymnasieutbildade brandmän finns att tillgå på arbetsmarknaden. Arbetsgruppen beräknar att brandmannaklassen kan upphöra tidigast vid slutet av läsåret 1984/85. Ifråga om den nya utbildningen av skorstensfejare, tekniker och skorstensfejarmästare uppkommer inte några genomförande-problem.

Den nya brandmannautbildningen som inleds hösten 1983 kommer förmodligen inte att från början kunna anordnas på alla de 15-20 platser som arbetsgruppen anser önskvärt för att åstadkomma en tillräcklig regional spridning. Arbetsgruppen utgår emellertid från att en sådan spridning skall uppnås inom ett eller ett par år därefter.

De första gymnasieutbildade brandmännen kommer att lämna skolan våren 1984. Även om vissa av eleverna i första årskullen vid den tidpunkten skall göra sin första värnplikts-tjänstgöring, kommer andra elever att omedelbart söka anställning. Nyanställning av utbildade brandmän kan successivt upphöra efter vårterminen 1984 och utbildningen i brandmannaklassen hos statens brandnämnd sluta hösten 1985.

Brandmannaklassen enligt nuvarande ordning bör enligt arbetsgruppens mening i princip ha nuvarande längd och innehåll så länge den pågår. Statens brandnämnd bör dock vara oförhindrad att göra de förändringar av studieinnehållet som utvecklingen kan kräva och som kan genomföras inom befintliga anslagsramar.

De föreslagna utbildningsvägarna utryckningsledarutbildning, Förebyggande I och brandmästarutbildning skall stå öppna för dem som i dagsläget skulle gå igenom närmast motsvarande utbildning. Personal av olika kategorier som önskar förbättra sin tidigare genomförda utbildning bör hänvisas till den föreslagna fortbildningen. Denna skall stå öppen för allt befäl inom den kommunala räddningstjänsten.

Högskoleutbildningen av brandingenjörer förutsätts starta samtidigt med övriga utbildningsvägar hösten 1985. Detta gäller också vidareutbildningen av brandmästare i kurserna Förebyggande II och förvaltningskunskap. Dessa kurser ingår först i ett senare skede av brandingenjörernas kursplan. Enligt arbetsgruppens mening hindrar detta inte att sådan vidareutbildning skall kunna erbjudas brandmästare redan under första läsåret.

8.2 Decentralisering och samordning

Arbetsgruppen har föreslagit en långtgående decentralisering av den av statens brandnämnd bedrivna utbildningen genom att utnyttja gymnasieskolan, komvux, civilförsvarets anläggningar och andra resurser. Emellertid har arbetsgruppen därvid konstaterat att en decentralisering till civilförsvarets utbild-

ningsanläggningar knappast är fullt genomförbar utan att räddningstjänstutbildningen för fred och krig har en gemensam huvudman. Tidpunkten när detta kan ske är det inte möjligt att uttala sig om i dag.

Intill dess en för brandförsvaret och civilförsvaret gemensam utbildningsorganisation kan byggas upp måste utbildningen hos statens brandnämnd bedrivas i stort sett i nuvarande former och på nuvarande platser. Under denna första fas av genomförandet kan det bli erforderligt att i viss mån anpassa studieinnehållet till de resurser som står till buds inom nuvarande organisation. Så snart som möjligt måste dock enligt arbetsgruppens mening en gemensam planering ske för hur erforderliga resurser skall kunna byggas upp för en samordnad utbildningsorganisation på civilförsvaresanläggningarna.

9 KOSTNADER

Arbetsgruppen räknar med att den föreslagna utbildningen skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser. Den skall alltså vara kostnadsneutral i förhållande till dagens utbildning. Detta gäller såväl de statliga som de kommunala kostnaderna.

Kostnadsberäkningarna bygger på den dimensionering av utbildningen som har föreslagits tidigare i promemorian. Under genomförandeskedet uppkommer vissa extra kostnader som redovisas särskilt. Tabellen på omstående sida visar sammanfattningsvis föreslagna studievägar, utbildningstider och huvudmän samt det beräknade utbildningsbehovet för den nya utbildningen.

9.1 Driftkostnader

9.1.1 Nuvarande driftkostnader

Statens brandnämnds kostnader för kompetensutbildning av heltidsanställd räddningstjänstpersonal uppgår i dag till 6,6 milj. kr. om året. För deltidsanställda är motsvarande kostnader 3,2 milj. kr. Kostnaderna för utbildning av personal inom skorstensfejårväsendet uppgår till 0,4 milj. kr. I de angivna kostnaderna är samtliga utgifter för utbildningsverksamheten inräknade, såsom löner, administration, läromedel, lokaler, transporter m.m. De sammanlagda kostnaderna uppgår till omkring 10,2 milj. kr.

Vid sidan av dessa kostnader har brandnämnden till följd av riksdagens beslut (prop. 1980/81:90 bil. 2, JoU 1980/81:24, rskr. 1980/81:274) särskilda medel för att organisera och

Föreslagna studievägar, utbildningstider och huvudmän samt det beräknade utbildningsbehovet

Kategori	Utbildningstid enl förslaget	Huvudman enl förslaget	Utbildningsbehov/år	
			dagsläget	förslaget
Brandmän				
- heltid	ett läsår	gymnasieskolan	330	500
- deltid	120 timmar ⁽¹⁾	komvux	-	1 500
Utrycknings- ledare ⁽²⁾				
- heltid	6 veckor	brandnämnden	90	150 ⁽³⁾
- deltid	6 veckor	brandnämnden	400	300
Förebyggande I	3 veckor	brandnämnden	-	150
Brandmästare				
- heltid	14 veckor	brandnämnden	60	60
- deltid ⁽⁴⁾	14 veckor	brandnämnden	30	30
Förebyggande II	10 veckor	högskolan	-	30
Förvaltning	10 veckor	högskolan	-	15
Brandingenjörer	två läsår	högskolan	15	25
Skorstensfejare	tre år (lärlings- utbildning)	gymnasieskolan	60	60
Tekniker	6 veckor	brandnämnden		25
Skorstensfejar- mästare	två läsår	högskolan	15	15

1) Motsvarar 3 veckor

2) Dagens benämning brandförmansklass resp. C-kurs

3) Inkl. brandingenjörselever

4) Dagens benämning A-kurs

administrera utbildning och övning av beredskapsorganisationen för atomolyckor. Arbetsgruppen har inte övervägt någon ändring i denna verksamhet.

Av flera skäl är de nuvarande kommunala kostnaderna för räddningstjänstutbildningen svåra att beräkna. Ett samlat statistiskt material saknas. Arbetsgruppen har inte ansett det nödvändigt att ta fram ett sådant material.

De sakkunniga valde att beräkna de kommunala kostnaderna genom att detaljstudera förhållandena i ett visst, utvalt län. Arbetsgruppen har inte haft i uppdrag att göra så detaljerade beräkningar. I stället har en mera schablonmässig beräkningsmetod valts. Arbetsgruppen har utgått från ett uppskattat medeltal för löner, resekostnader och traktamenten för den berörda personalen.

Med denna metod har arbetsgruppen beräknat de årliga kommunala kostnaderna för den nuvarande kompetensutbildningen av heltidsanställd brandpersonal till 17,4 milj. kr. Motsvarande kostnad för deltidsanställd personal kan på samma sätt beräknas till 6,4 milj. kr. För annan utbildning av deltidsanställda brandmän har arbetsgruppen uppskattat de kommunala kostnaderna till 3 milj. kr. (motsvarar lönekostnader för 1 500 personer under en vecka). De kommunala kostnaderna för utbildningen i räddningstjänst beräknas sålunda till 26,8 milj. kr. om året. Härutöver har kommunerna kostnader för utbildning av brandmän och fortbildning vilka inte här kunna beräknas.

9.1.2 Framtida driftkostnader

Kostnaderna för den brandmannautbildning som föreslås inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen, komvux, kan enligt arbetsgruppens mening täckas inom befintliga anslagsramar.

Gymnasieskolan delas organisations- och resursmässigt i två delar. Den "stora ramen" omfattar alla linjer och grundskoleanknutna specialkurser om minst ett års längd. Den "lilla ramen" omfattas av kortare kurser och kurser som har speciella

inträdeskrav utöver fullgjord grundskoleutbildning. Den lilla ramen, omfattar 32 830 platser innevarande läsår. Skolöverstyrelsen fördelar, med undantag av 1 000 platser för kurser för invandrarungdom, platserna på olika utbildningsområden. Alla platser inom den lilla ramen utnyttjas inte. Det bör därför vara möjligt att inrymma räddningstjänstutbildningen som högre specialkurs inom denna ram.

För den inbyggda utbildningen som arbetsgruppen föreslår bör statsbidrag utgå enligt samma regler som gäller för inbyggd utbildning inom vårdområdet. Detta statsbidrag utgår för ett läsår med högst 15 000 kr. per klass med minst åtta elever. Skolöverstyrelsen beräknar i sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 den genomsnittliga årliga kostnaden per klass inom vårdområdet till 12 150 kr.

Arbetsgruppen förutsätter att undervisningsmateriel för den inbyggda utbildningen kan ställas till förfogande av kommunerna och sjukvårdshuvudmännen. Något särskilt statsbidrag för sådant undervisningsmateriel bör enligt arbetsgruppens mening inte utgå.

Den gymnasiala lärlingsutbildningen för skorstensfejare anser arbetsgruppen kan rymmas inom ramen för sådan utbildning.

Vad gäller den av statens brandnämnd anordnade vidareutbildningen utgår arbetsgruppen i sin bedömning från de nuvarande driftkostnaderna. Dessa kostnader överförs på de nya utbildningsvägarna i proportion till kurslängd och elevantal. Kostnaden blir sammanlagt för staten 4,9 milj. kr. och för kommunerna 13,1 milj. kr. Den fortbildning av befäl inom räddningstjänsten samt tekniker och skorstensfejarmästare som arbetsgruppen föreslår att brandnämnden skall bedriva beräknas kosta staten 1 milj. kr. I detta belopp ingår kostnaden för såväl lärare som central administration. Arbetsgruppen förutsätter att kommunerna kommer att låta personalen inom räddningstjänsten delta i återkommande fortbildning. Kostnaderna för fortbildningen både för staten och kommunerna blir beroende på de kommunala ambitionerna. Inom den kommunala räddningstjänsten finns i dag ca 1 000 heltidsanställda och ca 2 500

deltidsanställda befäl. Arbetsgruppen räknar med en genomsnittlig kommunal årskostnad för fortbildning av heltidsanställda av 1 000 kr. och för deltidsanställda av 800 kr. Detta medför en total kostnad för kommunerna på omkring 3 milj. kr. om året. Arbetsgivarnas kostnader för fortbildning av tekniker och skorstensfejarmästare är begränsade och har inte kunnat uppskattas.

Arbetsgruppen beräknar kostnaderna för utbildningen inom högskolan enligt de principer som tillämpas för annan sådan utbildning. Den statliga kostnaden för högskoleutbildningen av brandingenjörer och skorstensfejarmästare beräknas till 1,4 milj. kr. Någon kommunal kostnad uppkommer inte. Statligt studiestöd utgår till elever på den nuvarande brandingenjörslinjen. Sådant studiestöd kommer också med den nya utbildningen att kunna utgå till elever vid högskolan enligt gällande regler. Om möjligheterna att få studiestöd utnyttjas helt, uppgår stödet till 2,2 milj. kr.

Sammanfattningsvis beräknar arbetsgruppen de framtida driftkostnaderna för utbildningen till 7,4 milj. kr. för staten och 26,6 milj. kr. för kommunerna.

De beräkningar av de framtida driftkostnaderna som arbetsgruppen sålunda redovisar avser tidpunkten när all ny utbildning är genomförd och all äldre utbildning har upphört. Utbildningen hos statens brandnämnd förutsätts i beräkningarna fortsarande bedrivs i huvudsak centralt. Enligt arbetsgruppens uppfattning kommer utbildningskostnaderna att förändras när den samordnade utbildningen vid civilförvarsanläggningarna har genomförts. Såväl kostnaderna för transporter, lokaler och administration som lärarkostnaderna kan förutsättas minska efter en samordning.

9.1.3 Sammanställning av de beräknade driftkostnaderna

I följande sammanställning redovisas nuvarande och framtida beräknade driftkostnader för staten och kommunerna.

Kategori	Nuvarande årliga kostnader ⁽¹⁾		Framtida årliga kostnader ⁽¹⁾	
	Statliga kostnader	Kommunala kostnader	Statliga kostnader	Kommunala kostnader
	Tusental kr.	Tusental kr.	Tusental kr.	Tusental kr.
Brandmän heltid	2 990	8 300	- (2)	-
Brandmän deltid	-	3 000	- (2)	10 500
Utryckningsledare ⁽³⁾ heltid	1 050	3 300	1 050	2 900
Utryckningsledare ⁽⁴⁾ deltid	2 800	5 360	2 100	5 800
Förebyggande I	-	-	450	1 500
Brandmästare ⁽⁵⁾ A- och B-kurs	1 700	5 800	1 080	2 900
Förebyggande II	-	-	100	- (6)
Förvaltningsutbildning	-	-	60	- (6)
Brandingenjör ⁽⁷⁾	825	-	1 160	-
Skorstensfejare	170	-	- (2)	-
Tekniker	-	-	250	- (6)
Skorstensfejarmästare ⁽⁷⁾	230	-	100	-
Fortbildning (brandnämnden)	-	-	1 000	3 000
Summa	10 185	26 810	7 350	26 600

1 1981 år kostnadsläge

2 Kostnaden täcks inom befintliga ramar för gymnasieskolan resp KOMVUX

3 Dagens benämning brandförmansklass

4 Dagens benämning C-kurs

5 Ersätts av brandmästarutbildning. Förebyggande II och förvaltningsutbildning

6 Endast ett obetydligt antal elever är kommunalt anställda

7 Särskilda utgifter för studiemedel har inte beräknats

9.2 Investeringar

De sakkunniga beräknade i sitt förslag kapitalkostnaderna till ca 170 milj. kr. Detta belopp inkluderade en flyttning av hela statens brandnämnds verksamhet till Rosersberg. De huvudsakliga kostnaderna avsåg emellertid den nya utbildning som de sakkunniga föreslog.

Arbetsgruppen har genom att förlägga den grundläggande utbildningen av brandmän till gymnasieskolan och konvux kunnat utnyttja befintliga resurser. När det gäller den gymnasiala lärlingsutbildningen av skorstensfejare finns också möjligheter att utnyttja befintliga resurser. Även högskolcutbildningen ger sådana möjligheter.

I fråga om den vidareutbildning som föreslås få statens brandnämnd som huvudman är det svårare att uppskatta kapitalkostnaderna. Brandnämnden har i dag vissa resurser för att bedriva praktisk undervisning på Rosersberg. Nämnden saknar dock möjligheter att bedriva praktisk undervisning i brandsläckning. För att möjliggöra också sådan utbildning behövs vissa investeringar.

Arbetsgruppen har funnit att den närmare analysen av vilka investeringar som erfordras måste anstå till dess en samordning av brandnämndens och civilförsvarets utbildning kan genomföras. De resurser som finns på civilförsvarets anläggning i Rosersberg kan liksom f.n. utnyttjas som en bas för utbildningsverksamheten under övergångstiden. Resurser bör sedan kompletteras med sådana anläggningar och med sådan materiel som är till nytta för både den fredstida och den krigstida räddningstjänstutbildningen.

9.3 Extra kostnader under genomförandeskedet

Den föreslagna utbildningen beräknas starta hösten 1983. Som har beskrivits i kap. 8 upphör samtidigt all nuvarande utbildning med undantag för brandmannaklassen hos statens brandnämnd. Utbildningen i brandmannaklassen påverkar såväl de statliga som de kommunala kostnaderna. Arbetsgruppen har

beräknat att utbildningen i brandmannaklassen måste pågå t.o.m. budgetåret 1984/85. Under budgetåren 1983/84 och 1984/85 erfordras därför från statens sida ett medelstillskott till statens brandnämnd om ca 3 milj. kr. i dagens penningvärde för vardera budgetåret. De kommunala kostnaderna under motsvarande tid beräknas till ca 8 milj. kr. om året.

För universitets- och högskoleämbetets del fordras genomförandemedel om 900 000 kronor. Ämbetet behöver också 150 000 kr. för planering av den nya högskoleutbildningen. Arbetsgruppen anser inte att ytterligare medel erfordras för att genomföra den nya utbildningen.

Bilaga 1

SAMMANFATTNING AV BETÄNKANDET (Ds Kn 1979:5) BRANDFÖRSVARsutBILDNINGEN

Inledning

Statens brandskola, som inrättades år 1941 och som genom sammanslagning med statens brandinspektion sedan 1974 organisatoriskt utgörs av statens brandnämnds utbildningsenhet, har till uppgift att i anslutning till kompetensföreskrifterna i brandstadgan (1962:91) utbilda brandpersonal och skorstensfejare och att genom annan utbildningsverksamhet och brandteknisk forskning främja brandförsvarets utveckling.

Utbildningens innehåll och omfattning var senast föremål för utredning 1962, då nuvarande överdirektören vid statens brandnämnd, Swen Hultqvist, i egenskap av tillkallad sakkunnig avgav promemorian "Utbildningen vid statens brandskola m m".

I samband med att Räddningstjänstutredningen avgav sitt betänkande (SOU 1971:50) och remissbehandlingen av detta, väcktes frågan om en allmän översyn av den nuvarande brandförsvarsutbildningen. Liknande tankar framfördes även i andra sammanhang av dåvarande brandskolans styrelse, Svenska Kommunförbundet och personalorganisationerna inom brandförsvaret.

De sakkunniga, som tillkallats enligt beslut 1973-10-12, har bl a genom enkäter till utbildningsenhetens lärare och ca 200 elever, besök vid flera kommunala brandförsvaret inom landet, studiebesök vid brandskolor i Finland och England

samt skola för utbildning av skorstensfejare i Danmark och Västtyskland skaffat sig den erforderliga bakgrunden för avgivandet av de i det följande redovisade förslagen.

Samhällsutvecklingens inverkan på brandförsvarsutbildningen

Den teknologiska utvecklingen inom vårt samhälle har under senare år varit påtaglig och har för brandförsvarets del medfört en ständigt ökande mängd svärbemästrade problem på såväl den släckande som förebyggande sidan. Nya processer och automatiseringen inom industrin, nya material och nya tekniker i byggandet ställer allt större krav på de anställda inom brandförsvaret och kräver hela tiden större kunskaper på det tekniska området och kunskaper om den utrustning personalen har att arbeta med och ansvara för. På våra vägar och järnvägar transporteras ständigt stora mängder sk farligt gods, i hamnarna är fartygen större och alltmer komplicerade, och de moderna flygplanen tar fler och fler passagerare. Som en följd av denna utveckling kan dagens brandman utan föregående varning ställas inför komplicerade och allvarliga problem av en art som man inte hade anledning att räkna med bara för några år sedan.

Räddningstjänstutredningen (SOU 1971:50) resulterade i en ny brandlag enligt vilken det kommunala brandförsvaret i princip ålades ansvaret för all räddningstjänst som enligt lag eller författning ej åvilar annan. Detta ställer följaktligen även krav på en väsentligt annan bredd ifråga om brandpersonalens kunnande.

Genom kommunsammanläggningarna har utryckningsområdena blivit större. Bekämpningsmaterielen har

blivit effektivare men också mer komplicerad. Samtidigt har kommunerna ägnat ett allt större intresse åt kostnadsbesparingar inom brandförsvaret. Dessa förhållanden måste påverka utbildningen, såväl dess omfattning som innehåll.

Utvecklingen inom uppvärmnings- och ventilationsområdet och därmed sotningsväsendets arbetsområde har under senare år gått mycket snabbt och fört med sig betydligt mera tekniskt avancerade system och konstruktioner.

Bestämmelserna för installation av värmeapparater, utförande av rök- och ventilationskanaler samt tillhörande byggnadsdelar har ökat starkt i omfattning och utformas i allt större utsträckning mot bakgrund av funktionskrav i stället för som fixerade material- och måttkrav.

Förutsättningarna för att ordna en godtagbar yttre och inre miljö sammanhänger bl a med funktionen hos och kontrollen av anordningar för uppvärmning och ventilation. Detta gäller såväl arbetsmiljö som boendemiljö.

Under senare år har även angelägenheten av energihushållning betonats allt starkare, vilket i hög grad rör frågor om uppvärmning och ventilation.

Utvecklingen inom vår svenska skola har under senare år bl a inneburit, att flertalet yrkesverksamma individer inom de praktiska yrkena får en tvåårig yrkesutbildning inom ramen för den nya gymnasieskolan. Detta medför fullt naturligt krav på liknande möjligheter från brandförsvarets personal, samtidigt som det finns anledning att utnyttja de baskunskaper i allmänna ämnen, som den nya skolan ger.

De successivt ökade kraven på utbildningens kvalitet liksom lärarpersonalens ökade värdering av fritiden har vidare visat sig medföra allt större svårigheter att bygga en skolas resurser på deltidsanställda lärare.

Heltidsanställd brandpersonal (kapitel 4)

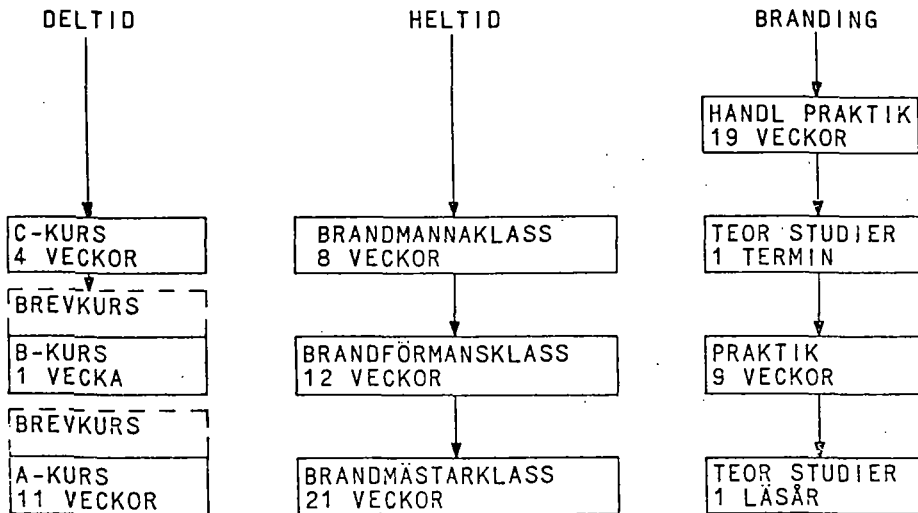
Principskissen å följande sida ger en översiktlig jämförelse av nuvarande och föreslagen utbildning för heltidsanställd brandpersonal.

Den heltidsanställda brandmannens kompetensutbildning omfattar idag sju veckors teoretisk och en veckas praktisk utbildning. De sakkunniga föreslår, bl a mot bakgrund av samhällsutvecklingen, att den framtida kompetensutbildningen skall omfatta tre veckors anställningsutbildning (skede I), en delvis handledd praktik under cirka ett år vid eget brandförsvaret (skede II) och en avslutande yrkesutbildning under arton veckor (skede III). Den föreslagna utbildningen är till ungefär lika delar teoretisk och praktisk.

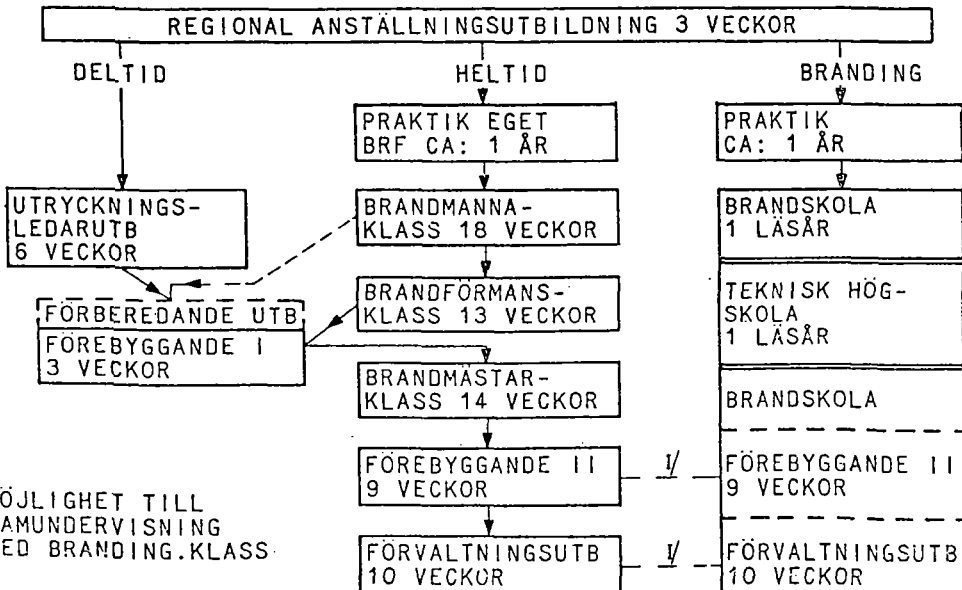
Den heltidsanställda brandförmannens kompetensutbildning omfattar idag elva veckors teoretisk och en veckas praktisk utbildning. De sakkunniga föreslår att den framtida kompetensutbildningen skall omfatta tretton veckor och ägna väsentligt större utrymme åt bl a arbetsledar- och instruktörsutbildning.

Den heltidsanställda brandmästarens kompetensutbildning omfattar idag tjugoväcka veckors teoretisk och en veckas praktisk utbildning. Genom att de sakkunniga föreslår en påbyggnadsutbildning (se nedan) för de brandmästare som skall ägna sig åt

PRINCIPSKISS NUVARANDE KOMPETENSUTBILDNING BRANDPERSONAL

PRINCIPSKISS FÖRESLAGEN KOMPETENSUTBILDNING BRANDPERSONAL

1/ MÖJLIGHET TILL SAMUNDERVISNING MED BRANDING.KLASS

uppgifter inom det förebyggande brandförsvaret eller som skall inneha befattning som brandchef eller vice brandchef, kan tiden för kompetensutbildning reduceras till fjorton veckor.

För de brandförmän som skall ägna sig åt arbetsuppgifter inom det förebyggande brandförsvaret samt som förutbildning för de brandförmän som skall genomgå brandmästarutbildning, föreslår de sakkunniga en särskild utbildning i förebyggande brandförsvaret, "Förebyggande I". Vissa brandmän föreslås kunna erhålla dispens från kravet på avlagd brandförmänsexamen för att kunna genomgå denna utbildning, men skall då i gengäld genomgå en veckas förberedande utbildning.

De brandmästare som skall inneha befattningar som besiktningsbrandmästare eller motsvarande samt de som skall inneha befattning som brandchef eller vice brandchef, föreslås genomgå en kompletterande utbildning, "Förebyggande II", omfattande nio veckor.

Brandmästare, som skall inneha befattning som brandchef eller vice brandchef, föreslås komplettera sin brandmästarexamen och sin särskilda utbildning i förebyggande brandförsvaret, "Förebyggande II", med en särskild förvaltningsutbildning omfattande tio veckor.

Genom de sakkunnigas förslag att tillskapa en särskild utbildning för tillsynsfunktionen samt för brandchefer och vice brandchefer, har utbildningstiden kunnat begränsas för de som ej har behov av denna utbildning. Samtidigt kan de som genomgår denna utbildning begränsas till antalet och förutsättas vara mera motiverade att genomgå utbildningen.

Utbildningen av brandingenjörer omfattar idag åttiofem utbildningsveckor uppdelade på fyra skeden. Första skedet varar omkring nitton veckor

och innefattar handledd grundläggande brandmannautbildning. Andra skedet omfattar en vårtermins studier vid statens brandnämnd. Tredje skedet varar omkring nio veckor och innefattar handledd praktisk utbildning vid kommunal brandkår. Fjärde skedet omfattar ett läsårs studier vid brandnämnden. De sakkunniga föreslår, att den framtida brandingenjörsutbildningen genomföres under fem skeden enligt följande:

- Skede 1: Anställningsutbildning under tre veckor vid utbildningsbrandkår
- Skede 2: Delvis handledd praktik i allmän räddningstjänst under minst 100 tjänstgöringsdygn (motsvarar ett arbetsår)
- Skede 3: Utbildning under ett läsårs vid brandnämndens utbildningsenhet
- Skede 4: Utbildning under ett läsårs vid teknisk högskola
- Skede 5: Utbildning under en termin vid brandnämndens utbildningsenhet

Genom de sakkunnigas förslag till utbildningsordning får de som avlagt brandmästarexamen väsentligt större möjligheter att komplettera sin utbildning till brandingenjörsexamen.

Deltidsanställd brandpersonal (kapitel 5)

Principskissen ovan ger även en översiktlig jämförelse av nuvarande och föreslagen utbildning för deltidanställd brandpersonal.

De sakkunniga har enligt direktiven bl a fått i uppdrag att överväga om ytterligare kategorier

av deltidanställd brandpersonal än de som får utbildning vid statens brandnämnd, bör utbildas genom statens försorg. - Landets cirka 11 000 deltidanställda brandmän, utgörande 60 % av landets brandpersonal, saknar idag helt kompetensutbildning. Den anställningsutbildning, som erhålles genom respektive kommuners försorg är i hög grad varierande och uppgår i princip maximalt till fem dagar.

De sakkunniga har funnit detta förhållande mycket otillfredsställande och föreslår, att landets deltidanställda brandmän skall erhålla en kompetensutbildning som utgörs av skede I i den heltidsanställdes brandmannens utbildning och som genomföres som tre veckors anställningsutbildning vid utbildningsbrandkårer.

Det deltidanställda brandbefälet kan idag genomgå brandbefälkurs A, B eller C. Brandbefälkurs A omfattar elva undervisningsveckor, brandbefälkurs B en vecka jämte särskild brevkurs och brandbefälkurs C fyra undervisningsveckor.

De sakkunniga har erfarit, att det idag i många kommuner föreligger stora svårigheter att rekrytera lämpliga personer till brandchefs- och vice brandchefsbeftattningar för vilka kompetenskravet utgörs av genomgången brandbefälkurs A. Denna svårighet torde hänga samman dels med problem att erhålla erforderlig ledighet från huvudanställningen under den elva veckor långa kompetensutbildningen, dels svårigheterna att senare förena en deltidanställning som brandchef eller vice brandchef med annan anställning. Dessa svårigheter har i flera kommuner medfört antingen att beftattningen som deltidanställd brandchef eller vice brandchef upprätthålls av beftattningshavare utan föreskriven kompetens, eller att kommunen tecknat avtal med

annan kommun om gemensam - ofta heltidsanställd - brandchef eller vice brandchef.

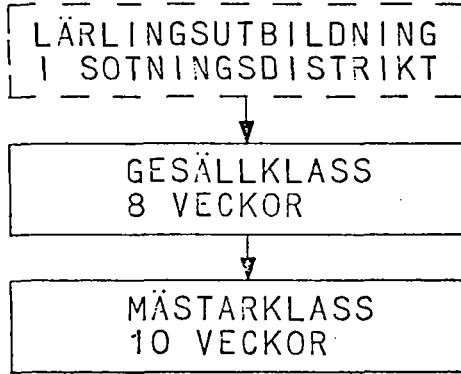
De sakkunniga har vidare konstaterat att brandbefälskurs A skulle behöva utökas i ej oväsentlig omfattning för att på ett bättre sätt än för närvarande tillgodose utbildningsbehovet. De sakkunniga befarar dock att dagens rekryteringssvårigheter genom en förlängning av utbildningstiden ytterligare skulle komma att öka. Detta förhållande, i förening med bedömningen att brandchefen i egenkap av både myndighetsperson och utryckningsbefäl behöver kunna omspanna ett mycket brett register av kunskap och erfarenhet gör att dessa arbetsuppgifter rimligtvis ej kan tillfredställande fullgöras som deltidssyssla. De sakkunniga föreslår därför, att deltidсанställd brandchef framdeles skall ha avlagt lägst brandmästarexamen kompletterad med särskild utbildning i förebyggande brandförsvär och förvaltningsutbildning.

För deltidсанställda vice brandchefer och övrigt deltidсанställt brandbefäl föreslår de sakkunniga en utryckningsledarutbildning omfattande sex veckor, vilken är inriktad på arbetsuppgifterna som utrycknings- och övningsledare. De deltidсанställda vice brandcheferna föreslås komplettera denna utryckningsledarutbildning med "Förebyggande I" samt den förberedande utbildning, omfattande en vecka, som också genomgås av de heltidsanställda brandmän som ej har avlagt brandförmänsexamen.

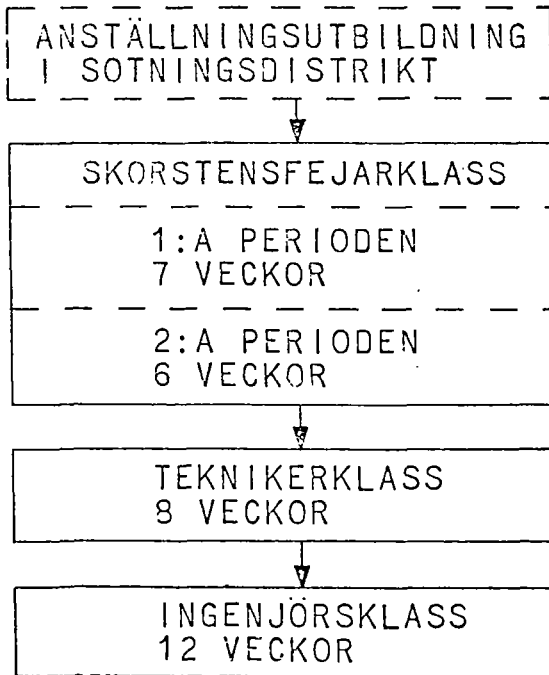
Personal i sotningsväsendet (kapitel 6)

Personal i sotningsväsendet erhåller idag utbildning vid statens brandnämnds utbildningsenhet dels i en mästarclass, omfattande tio undervisningsveckor och dels i en gesällclass, omfattande åtta undervisningsveckor.

PRINCIPSKISS NUVARANDE KOMPETENSUTBILDNING
SKORSTENSFEJARPERSOAL

PRINCIPSKISS FÖRESLAGEN KOMPETENSUTBILDNING
SKORSTENSFEJARPERSOAL

De sakkunniga föreslår, att den framtida kompetensutbildningen för denna personalkategori skall genomföras i en ingenjörsklass, en teknikerklass och en skorstensfejarklass omfattande tolv, åtta respektive tretton undervisningsveckor.

De sakkunniga föreslår vidare att genomgången skorstensfejarklass skall vara obligatorisk för personal inom sotningsväsendet med - normalt - två års anställning.

Resursbehov (kapitel 10)

Statens brandnämnds utbildningsenhet disponerar idag provisoriska lokaler i Solna och Rosersberg. Enligt utredningsdirektiven har de sakkunnigas arbete även bedrivits mot bakgrund av riksdagens beslut att statens brandnämnd skall lokaliseras till Sigtuna kommun.

Lokaliseringen till Sigtuna kommun medför behov av omfattande investeringar i byggnader för administration, undervisning, förläggning och utspisning.

Enligt de sakkunnigas direktiv skall den framtida utbildningen vara såväl teoretisk som praktisk, vilket innebär investeringsbehov i utbildningsanordningar och materiel, brand- och räddningsfordon.

Den tänkta samlokaliseringen med CUFA Rosersberg (Civilförsvarets utbildnings- och förrådsanläggning i Rosersberg) erbjuder möjligheter till samutnyttjande av vissa anläggningar men främst en gemensam förråds- och serviceorganisation.

Utbildningsenhetens personella resurser utgöres idag av en utbildningschef, fyra byrådirektörer, en ämneslärare, nio tjänstemän vid enhetens kansli samt ca 100 deltidsanställda lärare för den centrala och ca 200 deltidsanställda lärare för den regionala utbildningen.

Utvidgningen av utbildningsvolymen och lokaliseringen till Sigtuna/Rosersberg kommer att öka de redan idag stora svårigheterna att rekrytera lämpliga deltidsanställda lärare, varför de sakkunniga föreslår att lärarfrågorna i framtiden i stor utsträckning skall lösas genom att personal från det kommunala brandförsvaret skall "inlånas" till utbildningsenheten.

De personella resurserna vid utbildningsenheten inklusive brandskolan föreslås utgöras av 13 handläggare, 19 biträden samt 41 årsbefattningar som lärare/instruktörer.

För den regionala anställningsutbildningen samt utryckningsledarutbildningen av deltidsanställt brandbefäl föreslås, att staten träffar överenskommelse med tio kommuner om att till deras brandförsvär, "utbildningsbrandkårer", förlägga denna utbildning.

Vid den genomsnittliga utbildningsbrandkåren kommer att erfordras lokalresurser motsvarande en investering på ca 4 milj kronor, fordon och annan materiel till en kostnad av ca 0,9 milj kronor samt personella resurser motsvarande 5 årsbefattningar på brandingenjörs-/brandmästarnivå.

Beträffande samordningen mellan brandförsvärs- och civilförsvärsutbildningen hänvisas till särskilt yttrande i bilaga Q.

Kostnader (kapitel 11)

För staten beräknas det totala investeringsbehovet till ca 172,5 miljoner kronor och den årliga driftkostnaden till 32,8 miljoner kronor.

Väsentliga delar av såväl investerings- som driftkostnaderna är en följd av redan fattat lokaliseringsbeslut.

Enligt de sakkunnigas beräkningar kommer kommunernas totala personalkostnader för brandförsvaret att öka med ca 1,6 - 1,7 % som en följd av förslaget.

Uppbyggnadstakt (kapitel 12)

De sakkunniga föreslår, att förslaget till ändrad brandförsvarsutbildning genomföres i tre etapper, 1.5, 3.5 respektive 5.5 år efter det att riksdagen behandlat den av utredningen föranledda propositionen.

Statens investeringskostnader kommer enligt förslaget för etapp 1 att uppgå till 0 kronor, för etapp 2 till 123,5 miljoner kronor och för etapp 3 till 49 miljoner kronor.

Statens driftkostnader enligt förslaget uppgår för etapp 1 (inklusive dagens driftkostnader) till ca 11,6 miljoner kronor, för etapp 2 (inklusive dagens kostnader och kostnaderna för etapp 1) till 28,4 miljoner kronor och för etapp 3 (inklusive dagens kostnader och kostnaderna för etapp 1 och 2) till 32,8 miljoner kronor.

Bilaga 2SAMMANSTÄLLNING AV REMISSYTTRANDE ÖVER BETÄNKANDET (Ds Kn 1979:5)
BRANDFÖRSVARsutbildningen1 Remissinstanser

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av rikspolisstyrelsen, överbefälhavaren, civilförsvarsstyrelsen, socialstyrelsen, televerket, statens järnvägar, sjöfartsverket, luftfartsverket, statskontoret, byggnadsstyrelsen, skolöverstyrelsen, universitets- och högskoleämbetet, generaltullstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, statens planverk, statens brandnämnd, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Blekinge, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Värmlands, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands och Norrbottens län, Landstingsförbundet, Svenska kommunförbundet, Brandmännens riksförbund, Svenska brandbefälets riksförbund, Svenska kommunalarbetareförbundet, Svenska skorstensfejareförbundet, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund, Svenska brandförsvarsföreningen, Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige, Tjänstemännens centralorganisation samt Sveriges civilingenjörsförbund.

Universitets- och högskoleämbetet har bifogat yttranden från tekniska högskolan i Stockholm och universitetet i Lund. Länsstyrelserna har bifogat yttranden från Stockholms, Uppsala, Älvkarleby, Boxholms, Linköpings, Norrköpings, Ydre, Kalmar, Mörbylånga, Karlskrona, Helsingborgs, Malmö, Sjöbo, Göteborgs, Munkedals, Karlstads, Arjängs, Kungsörs, Västerås, Gävle, Ovanåkers, Sundsvalls, Ange, Östersunds, Åre, Arjeplogs och Luleå kommuner samt från Svenska kommunförbundets länsavdel-

ningar i Kalmar och Jämtlands län. Länsstyrelsen i Jämtlands län har därjämte bifogat ett yttrande från skorstensfejarmästaren Eric B. Aström, Östersund. Svenska kommunförbundet har bifogat yttranden från sina länsavdelningar i Örebro och Östergötlands län.

Yttrande över betänkandet har dessutom avgetts av Örebro kommun.

2 Förslaget i stort

De sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m.m. föreslår en kraftig förbättring av utbildningen av den heltidsanställda brandpersonalen samt personalen i sotningsväsendet. Brandchef skall enligt förslaget endast kunna vara den som har avlagt lägst brandmästarexamen och genomgått viss kompletterande utbildning. De sakkunniga föreslår en utvidgning av personalen vid statens brandnämnds utbildningsenhet. Denna flyttas i enlighet med riksdagens beslut ut till Rosersberg i Sigtuna kommun. Det ökade lärarbehovet vid utbildningsenheten avses bl.a. bli tillgodosett genom att personal lånas in till utbildningsenheten från det kommunala brandförsvaret. Viss utbildning skall vidare förläggas till tio utbildningsbrandkårer. Utredningsförslaget avses bli genomfört i tre etapper under en period på fem och ett halvt år efter riksdagens beslut.

Ett inte obetydligt antal remissinstanser, bl.a. statens brandnämnd, länsstyrelserna i Uppsala, Västmanlands och Jämtlands län, Helsingborgs och Sjöbo kommuner, Svenska brandbefälets riksförbund, Svenska kommunalarbetareförbundet, Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund, Tjänstemännens centralorganisation och Östergötlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet anser reformen angelägen och att den bör genomföras så skyndsamt som möjligt. Länsstyrelsen i Stockholms län och Arjeplogs kommun ifrågasätter dock om inte utredningen inriktat utbildningen på en alltför hög ambitionsnivå eller att förslaget är oréalistiskt ur kostnadssynpunkt. Civildöversvarsstyrelsen anser att man i förslaget inte i tillräcklig utsträckning har tillvaratagit möjligheterna till ökad integration

mellan freds- och krigsräddningstjänst samt att det krävs ytterligare studier och undersökningar i detta avseende. Regeringens ställningstagande till den framtida brandförvarsutbildningen bör enligt styrelsens mening ske bl.a. med utgångspunkt från civilförsvarsstyrelsens studier av civilförsvarets utveckling på sikt och 1978 års försvarskommittés prövning av studiernas resultat.

3 Brandmannautbildningen

De sakkunniga anser att statens brandnämnds utbildningsenhet även i framtiden skall ha hand om brandförvarsutbildningen. Förutom en tre veckors anställningsutbildning för alla vid någon av tio utbildningsbrandkårer och praktik vid brandkår avses enligt förslaget brandmannautbildningen bli koncentrerad till brandskolan.

Skolöverstyrelsen, landstingsförbundet och Svenska kommunförbundet (majoriteten) anser att utbildningen av personal inom brandväsendet bör anordnas av det allmänna skolväsendet.

Kommunförbundet föreslår att brandmannautbildningen inordnas som en tvåårig specialkurs i gymnasieskolan dit elever kan söka direkt från grundskolan. Utbildningen kan enligt förbundet förläggas i anslutning till de blivande utbildningsbrandkårerna. Den teoretiska undervisningen föreslås bli anordnad i gymnasieskolan på dessa orter och kompletterad med praktiska tillämpningar på utbildningsbrandkårerna. Den direkt i läroplanen ingående handledda praktiken anordnas enligt förbundets förslag som s.k. inbyggd utbildning enligt skolförordningen i varje län, t.ex. hos brandförsvaret på elevens hemort. Kommunförbundet framhåller att för inbyggd utbildning måste statsbidrag utgå motsvarande vad i dag gäller för industriella yrkesutbildningar till kommunerna för att täcka de merkostnader som uppkommer under praktiktiden. - Kommunförbundet anser att gymnasieskolans lärare kan utnyttjas i de allmänna ämnen och att brandkåren i kommunen kan medverka i den brandtekniska delen. Den nuvarande fordonsparken, utrustningen och övningsanordningarna kan enligt kommunförbundets

mening utnyttjas även för utbildning så att man tillvaratar de befintliga resurserna på ett rationellt och ekonomiskt sätt. Om någon komplettering av utrustningen vid utbildningsbrandkårerna ändå måste ske anser kommunförbundet att visst statsbidrag bör utgå. - Förbundet anser vidare att grundutbildningen av brandpersonal såsom hittills inte bör vara koncentrerad till ett ställe. Genom detta förslag ökas möjligheterna att erhålla utbildad brandpersonal i olika regioner vilket medför att en bredare rekrytering kommer till stånd. Denna utbildning kan enligt förbundets mening även vara lämplig för andra områden än enbart för det kommunala brandförsvaret, t.ex. för industribrandförsvaret och statliga verksbrandförsvaret.

Bland övriga remissinstanser tar endast Arjeplogs kommun och brand- och civilförsvarnämnden i Örebro kommun upp frågan om att utbildningen bör ske inom ramen för gymnasieskolan. Vidare framhåller Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund att skorstensfejaryrket är ett sådant udda yrke att det inte ryms inom ramen för gymnasieskolan.

4 Brandingenjörsutbildningen

De sakkunniga föreslår att utbildningen på sju terminer av brandingenjörer skall bestå av anställningsutbildning vid utbildningsbrandkår, praktikår vid kommunalt brandförsvaret, ett läsår vid teknisk högskola och övrig utbildning vid brandskolan.

Flertalet av de remissinstanser som yttrar sig i denna del anser att teknisk högskola bör utnyttjas i brandingenjörsutbildningen och då i högre grad än vad utredningen föreslår. Till dessa remissinstanser hör Universitets- och högskoleämbetet, Helsingborgs kommun, Östersunds kommun, Svenska kommunförbundet, Svenska brandförsvarsföreningen och Centralorganisationen SACO/SR.

Svenska brandförsvarsföreningen förordar således att tekniska högskolan i Stockholm blir huvudman för brandingenjörsutbildningen och att utbildningen organiseras som särskild utbildningslinje eller studieriktning vid högskolan. Detta skulle enligt före-

ningen möjliggöra en bredare utbildning och rekrytering av brandingenjörer till försäkringsverksamhet och annan förebyggande verksamhet utan att detta behöver ske på det kommunala brandförsvarets bekostnad. Föreningen anför att genom en förläggning till teknisk högskola skulle en nära koppling till tekniskt-vetenskapligt utvecklingsarbete möjliggöras. Den kunskapsmässiga bakgrunden till skyddsinsatser som görs måste enligt brandförsvarsföreningens mening alltid hållas i nivå med den tekniska utvecklingen i övrigt. Enligt föreningen är det sannolikt att detta kan uppnås endast med en i den tekniska utbildningen i övrigt väl integrerad utbildning i brandförvarstekniska frågor. Föreningen framhåller att även vid den här föreslagna lösningen är det naturligt att de resurser och den speciella kompetens som kommer att finnas i den föreslagna brandskolan utnyttjas så att delar av brandingenjörsutbildningen förläggs till brandskolan. Med knytningen till teknisk högskola anser föreningen att det bör vara möjligt att väsentligt reducera genomförandetiden.

Centralorganisationen SACO/SR anser i motsats till utredningens förslag att brandingenjörsutbildningen skall brytas ut ur den utbildning som är förlagd till statens brandnämnds utbildningsenhet och i stället överflyttas till teknisk högskola och där utgöra en särskild civilingenjörsutbildning. Detta hindrar dock inte att vissa direkt brandförsvarsbetonade utbildningsmoment förläggs till statens brandnämnds utbildningsenhet. - Brandingenjörernas verksamhet inom samhällets brand- och räddningstjänst har avgörande betydelse för stora delar av samhällsuppbyggnaden. Brandingenjörernas uppfattning präglar stadsplanerna, byggnaders konstruktion och utseende, industriernas och företags utformning osv. Brandingenjörernas ställningstaganden i dessa för samhällsuppbyggnaden så avgörande frågor kommer därför att få ekonomiska konsekvenser, som är av stor betydelse för samhället, bostadsbyggandet, industriernas konkurrenskraft, försäkringspremier osv. Ur samhällets synpunkt är det därför av största vikt att brandingenjörsgruppens utbildning förbättras och att detta snabbt genomförs. Mot bakgrund av brandingenjörernas ansvarsförhållanden innebär en bättre utbildning också möjligheter att skapa en bättre arbetsmiljö för brandpersonalen. - En överflyttning av

brandingenjörsutbildningen till tekniska högskolan medger en direkt knytning mellan vardagslivets arbete och forskning, som inom brandförsvaret i dag är mycket eftersatt. Överflyttningen får fördelaktiga konsekvenser genom att den samverkan som sker i det praktiska livet mellan brandingenjören och andra ledande befattningar i samhället förbättras på grund av en gemensam utbildningsbakgrund. Brandingenjören får härigenom också möjlighet till en direkt uppföljning av utvecklingen inom andra grenar av samhällslivet. Den brandtekniska forskningen kan bli ett naturligt led i samband med brandingenjörsutbildningen på tekniska högskolan och tillfredsställa det starka behovet av att samordna brandteknisk och annan högre teknisk forskning och utveckling. - SACO/SR anser att en överflyttning av brandingenjörsutbildningen till teknisk högskola utan några större kostnader kan genomföras omedelbart. SACO/SR föreslår att detta initiativ sker i form av s.k. uppdragsutbildning för att så småningom helt integreras i högskolans kontinuerliga undervisning, varvid brandingenjörsutbildningen blir en utbildningslinje.

Övriga remissinstanser har i huvudsak inte haft några erinringar mot utredningsförslaget i denna del. Svenska kommunalarbetareförbundet anför dock att förbundet kan acceptera att den allmän-tekniska delen av brandingenjörsutbildningen förläggs till teknisk högskola men menar att strävan bör vara att en särskild brandingenjörslinje ändå inrättas. Även möjligheten att senare helt förlägga denna till brandskolan bör enligt förbundets mening prövas.

5 Samordning med bl.a. civilförsvaret

De sakkunniga hänvisar beträffande samordningen mellan brandför-svar- och civilförsvarsutbildningen till ett särskilt yttrande av civilförsvarsstyrelsens expert i utredningen.

Utbildningen av brandpersonal för civilförsvarets undsättnings-organisation bygger enligt yttrandet i princip på den förutsätt-ningen att personalen redan har erforderliga kunskaper i brand-

tjänst. Civilförsvarsutbildningen som är en tvåveckorskurs upp-
ges ta sikte på att ge kunskaper om undsättningsplutonens verk-
samhet, planering av insatser, ledning, taktik och teknik, samt
samverkan inom och utom den egna plutonen. Enligt civilförsvars-
styrelsens expert finns det för närvarande inga skäl som talar för
en samordning av brandförsvarsutbildningen med civilförsvarsut-
bildningen.

Av utredningsförslaget framgår att samlokaliseringen av civil-
försvarsstyrelsens och statens brandnämnds centrala utbildning
kan ge rationaliseringsvinster genom att civilförsvarsstyrelsens
service-, förråds- och internatresurser på Rosersberg utnyttjas
i största möjliga utsträckning och att statens brandnämnd får möj-
lighet att "köpa" vissa tjänster av civilförsvarsstyrelsen. Loka-
liseringen till Rosersberg medför emellertid enligt förslaget be-
hov av omfattande investeringar i byggnader för administration,
undervisning, förläggning och utspisning.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att på sikt bör möjligheterna
att integrera det föreslagna utbildningssystemet med civilför-
svarsutbildning tillvaratas i större omfattning. De civilför-
svarsinslag som då bör ingå i utbildningen måste enligt styrel-
sen utökas vilket synes möjligt inom ramen för en totalt sett
oförändrad utbildningstid. Enligt civilförsvarsstyrelsens me-
ning bör alltså målsättningen på längre sikt vara att brandper-
sonal som har genomgått utbildning i fredstida räddningstjänst
i princip bör kunna placeras i undsättningsbefattningar utan
kompletterande civilförsvarsutbildning. Vid fortsatt planering
och fysisk utbyggnad av utbildningsanläggningar för räddnings-
tjänst anser civilförsvarsstyrelsen att en total samordning bör
komma till stånd omfattande hela samhällets behov av dylika an-
läggningar. En mer fullständig integration kommer enligt sty-
relsens uppfattning att förhindra att kostnadskrävande utbild-
ningsanläggningar utvecklas i olika riktningar med påföljande
risker för onödiga investeringar. Sjöfartsverket anser att då
nya övningsanläggningar planeras för brandmansutbildningen bör
beaktas att sjöfartens brandskyddskommitté samt sjömans- och
sjöbefälsskolorna kan ha behov av att utnyttja sådana anlägg-

ningar. Luftfartsverket delar utredningens uppfattning om nödvändigheten av en bättre samordning av samhällets resurser för särskilda kurser vid sidan av kompetensutbildningen. Verket ser positivt på en ökad samverkan med statens brandnämnd inom utbildningsområdet flygplansbrand. Statskontoret pekar på vikten av att investeringsbesluten avseende etapperna två och tre baseras på en i särskild ordning verkställd undersökning eftersom de föreslagna investeringarna är så stora. Härvid bör enligt statskontorets mening resursanspråken ytterligare prövas liksom förutsättningarna för att i större utsträckning än vad som har föreslagits utnyttja brandförsvarets och civilförsvarets anläggningar för praktiska utbildningsmoment. Byggnadsstyrelsen anför att styrelsen i enlighet med ett uppdrag från Kungl. Maj:t sedan våren 1979 bedriver en utredning tillsammans med byggnadsstyrelsen, civilförsvarsstyrelsen, brandnämnden, försvarsmakten och luftfartsverket i syfte bl.a. att ge ett underlag för en utbyggnadsplan för Rosersbergsområdet. Utbyggnadsplanen torde enligt styrelsen vara klar till hösten 1980. Byggnadsstyrelsen framhåller att en sådan utbyggnadsplan kommer att underlätta såväl en framtida planering för brandnämndens blivande anläggningar i Rosersberg som en bedömning i vad mån en samordning av brandförvarsutbildningen med civilförvarsutbildningen och eventuellt även med luftfartsverkets brandkärsutbildning kan äga rum. Generaltullstyrelsen anser att frågan om kustbevakningens behov av utbildning för brandbekämpning till sjöss kan tillgodoses genom deltagande i vissa delar av den föreslagna utbildningsverksamheten bör studeras närmare. Motsvarande synpunkter kan enligt generaltullstyrelsen även framföras beträffande kustbevakningens behov av utbildning inom kemikalieskyddsområdet. Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att frågan om en samordnad brandförvars- och civilförvarsutbildning bör prövas ytterligare. Bl.a. skulle enligt länsstyrelsen en samordning av utbildningen kunna medföra minskade kostnader totalt sett för freds- och krigsräddningstjänsten. Vidare medför enligt länsstyrelsens uppfattning en samordning också att de olägenheter som uppstår vid brandförsvaren i samband med att personalen inkallas till civilförvarsövningar elimineras. Länsstyrelsen i Västmanlands län ifrågasätter om inte ett bättre samutnyttjande av tillgängliga och tillkommande resurser i Rosersberg bör kunna uppnås än vad som har framgått av ut-

redningens förslag. Länsstyrelsen i Norrbottens län anser att man på sikt bör tillvarata möjligheterna av en samordning av brandförsvarsutbildningen och utbildningen av civilförsvarspersonal. Behovet av speciell civilförsvarsutbildning bör enligt länsstyrelsen kunna inplaneras och genomföras inom ramen för den föreslagna tiden för brandförsvarsutbildningen. Enligt länsstyrelsens uppfattning bör målsättningen vara att brandpersonal som har genomgått utbildning i framtida räddningstjänst kan placeras i civilförsvaret utan kompletterande civilförsvarsutbildning.

6 Regional utbildning

De sakkunniga föreslår att den regionala kompetensutbildningen förläggs till tio utbildningsbrandkårer vilka ges bästa möjliga geografiska spridning. Antalet utbildningsbrandkårer anges vara grundat på det beräknade elevunderlaget.

I yttrandet i betänkandet från civilförsvarsstyrelsens expert anförts att det kan finnas skäl att överväga att utforma de regionala övningsanläggningarna för brandförsvaren så att de även kan användas för civilförsvarets undsättningsövningar. De merkostnader för investering som en sådan samordning medför uppvägs enligt experten på sikt av inbesparingar av resekostnader och civilförsvarspenning. Enligt yttrandet är det angeläget att möjligheterna för utnyttjande av även övriga regionala övningsfält för civilförsvarsövningar beaktas innan planerade anläggningar kommer till utförande.

Civilförsvarsstyrelsen tillstyrker att viss brandförsvarsutbildning skall genomföras regionalt vid s.k. utbildningsbrandkårer. Enligt styrelsen kan övervägas huruvida ytterligare utbildningsverksamhet bör förläggas regionalt i stället för att sammanföras till en central utbildningsanstalt av stort format, som i sådant fall mer kan ges karaktären av befälsskola. Civilförsvarsstyrelsen anför att regionala utbildningskårer synes komma att bli av visst värde vid skärpt beredskap dvs. då civilförsvarsstyrelsens fasta anläggningar för utbildning och övning kan bli otillräckliga i antal. Att samordna brandförsvarsutbildningen med utbildningen av civilförsvarspersonal synes enligt

länsstyrelsen i Stockholms län av skilda skäl inte vara ändamåls-
enligt. Länsstyrelsen anser det däremot angeläget att de övnings-
anläggningar som byggs upp vid de föreslagna utbildningsbrand-
kårerna och vid andra brandkårer samnyttjas med de anordningar
civilförsvaret behöver för sina undsättningsövningar. Enligt läns-
styrelsen är det fördelaktigt för civilförsvaret med hänsyn till
de mycket korta övningstiderna att kunna bedriva övningarna utan
alltför långa resvägar och det är lämpligt för brandkårerna om
övningarna sker inom kommunens gränser. Både brandväsendet och
civilförsvaret har därför enligt länsstyrelsens mening gemensamma
intressen av lokala övningsfält. Länsstyrelsen i Östergötlands län
franhåller att vid utbyggnaden av de regionala övningsanläggningarna
bör även civilförsvarets behov av dylika anläggningar beaktas. Be-
träffande förslaget om regional utbildning synes detta enligt läns-
styrelsen i Västmanlands län helt överensstämma med målsättningen
att så långt möjligt utnyttja befintliga personal-, materiel- och
anläggningsresurser. Länsstyrelsen anser att en fråga som inte i
tillräcklig grad har belysts av utredningen är möjligheten att
lägga all brandmannaklassutbildning till de regionala utbildnings-
kårerna. En fördel skulle därvid enligt länsstyrelsens mening nås
genom att den centrala utbildningen i Rosersberg kunde koncentre-
ras till befälsutbildning och att anläggningen där härigenom fick
bli enbart en befälsskola. Länsstyrelsen biträder förslaget att
de regionala övningsanläggningarna bör utformas så att de även
kan användas för civilförsvarets undsättningsövningar. Länsstyrel-
sen i Västernorrlands län franhåller att för ett samutnyttjande
av anläggningar för civilförvars- och brandförvarsutbildning
talar - förutom ekonomiska skäl - det alltmör påtagliga intresset
för att söka få ett till det fredliga räddningsarbetet bättre an-
knutet civilförvar. Länsstyrelsen i Jämtlands län anför att de
föreslagna regionala utbildningsbrandkårerna torde utgöra ett
verksamt hjälpmedel att främja en god rekrytering och fortbildning.
Man bör enligt länsstyrelsen undersöka om inte ytterligare kurser
vid sidan om de föreslagna kan förläggas till regionala utbild-
ningsbrandkårer i stället för till den centrala utbildningsenhe-
ten. Enligt Ostersunds kommun bör det beaktas att det kan finnas
skäl att överväga att utforma de regionala övningsanläggningarna
för brandförsvaren så att de även kan användas för civilförsvarets

undsättningsövningar. Det bör vidare enligt kommunen undersökas om inte försvarsmakten har behov av att för viss utbildning nyttja föreslagna regionala anläggningar eller lokaler.

7 Brandchefs kompetens

Enligt utredningsförslaget skall, förutom brandingenjörer, brandmästare som har kompletterat sin brandmästarexamen och sin särskilda utbildning i förebyggande åtgärder mot brand med en särskild förvaltningsutbildning kunna inneha befattning som brandchef eller vice brandchef. Även för deltidsanställd brandchef uppställs enligt förslaget dessa krav på kompetens.

Länsstyrelsen i Östergötlands län anser att brandchefstjänsten bör vara en heltidssyssla. Vidare ansluter sig länsstyrelsen till utredningsförslaget om heltidsanställd brandchef gemensam för två eller flera kommuner men anser att på sikt bör varje kommun ha egen heltidsanställd brandchef. Ydre kommun föreslår att deltidsanställda brandchefer och vice brandchefer i kommuner upp till ett visst invånareantal som har flera år i sin tjänst, är väl inarbetade i sina resp. kommuner och ofta är ganska långt uppkomna i åren bör kunna få behålla sin behörighet tills naturlig avgång sker och då ersättas med befäl som har kompetens enligt utredningsförslaget. En påbyggnadskurs i räddningstjänst och förebyggande brandförsvar skulle enligt kommunens mening kunna genomföras. Då det gäller det administrativa arbetet anser kommunen att de bör vara tillräckligt väl förtrogna med detta. I fråga om kompetenskrav på brandchef delar länsstyrelsen i Malmöhus län helt utredningens uppfattning om samhällsutvecklingens inverkan på brandförsvaret. De framförda synpunkterna gör det dock enligt länsstyrelsens mening mycket tveksamt om man i framtiden från tillsynsmyndighetens sida kan acceptera deltidsanställda brandchefer. Länsstyrelsen undantar härvid det fall att vederbörande samtidigt är anställd på heltid i annan kommun och att kommunerna avtalat om gemensam brandchef. Utredningsförslaget beträffande vice brandchef bitröds av Karlstads kommun. anser att det är en utveckling i rätt riktning att deltidsanställda brandchefer försvinner och ersätts med heltidsanställda. Enligt kommunen innebär förändringen ökade lönekostnader för

mindre kommuner som nu har deltidsanställda brandchefer men att man i gengäld får en kvalificerad kraft för brandförsvarets förvaltning. Brandchefens utbildning har enligt kommunen med i dag gällande avtal dock bekostats av annan (större) kommun. Arjängs kommun påpekar att förhållandet att den deltidsanställda brandchefen får lämna plats för heltidsanställd medför en ökad kostnad men ger naturligtvis kommunen tillgång till en mera kvalificerad kraft för brandförsvarets förvaltning. Länsstyrelsen i Jämtlands län anser att samhället bör underlätta för deltidsanställd brandpersonal att skaffa sig utbildning till brandchef och vice brandchef samt för deltidsanställda befäl att förkovra sig till heltidsbefattningar. Enligt Åre kommun har den genomförda kommunsammanläggningen ökat uppgifterna för brandcheferna vilket har gjort det allt svårare för den deltidsanställda brandchefen att klara uppgifterna. Detta har enligt kommunen medfört att brandcheferna i allt större utsträckning blir heltidsanställda. Med hänsyn till den successiva övergång till heltidsanställda brandchefer som har skett i praktiken anser kommunen att utredningens förslag bör godtas. Åre kommun framhåller att heltidsanställda brandchefer för mindre kommuner kommer att rekryteras bland brandmästare som har skaffat sig erforderlig tilläggsutbildning. Detta gör det enligt kommunen inte möjligt att rekrytera brandchef inom det egna brandförsvaret med endast deltidsanställd personal. Kommunen anser att det bör vara möjligt även för deltidsanställd brandman att skaffa sig sådana kunskaper att han kan söka brandchefsbefattning i egen mindre kommun. Kommunen framhåller att den deltidsanställda brandmannen mycket väl kan ha sådan teoretisk utbildning och praktisk erfarenhet från bl.a. arbetsledande funktion i sin huvudanställning samt dessutom vara väl orienterad i den egna kommunen med införskaffade goda relationer till kommuninvånarna att en kompletterande utbildning vid utbildningsenheten skulle göra honom väl skickad att upprätthålla tjänsten som brandchef i en mindre kommun. Vidare bör enligt Åre kommun de brandchefer och vice brandchefer som för närvarande har brandbefälskurser A och B och fungerar i sina tjänster ges möjligheter till kompletterande utbildningsformer så att de kan upprätthålla tjänsterna på heltid i fortsättningen.

8 Inlåning av lärare

I betänkandet framhålls att statens brandnämnd har haft stora svårigheter att rekrytera fast anställda lärare. De sakkunniga ser att en större växelverkan mellan det kommunala brandförsvaret och statens brandnämnds utbildningsenhet är till fördel för båda parter. Enligt de sakkunniga ankommer det inte på dem att ta ställning till formen för inlåning av aktuell personal utan denna måste bli föremål för förhandlingar mellan staten, Svenska kommunförbundet och personalorganisationerna.

Statens brandnämnd anser att inlåning av instruktörer från fältet är ett av utredningens förslag som bör utvecklas ytterligare. Systemet bör enligt brandnämnden vara ömsesidigt dvs. medlemmar av den befintliga fasta lärarkadern bör ges möjlighet att delta i någon form av utbytestjänstgöring för att hålla önskvärd kontakt med utvecklingen på fältet. Gävle kommun framhåller att den av de sakkunniga framförda tanken att i likhet med engelsk förebild för en viss tid genom exempelvis förordnande rekrytera lärare från olika brandförsvaret torde kunna ge många fördelar för utbildning. Även Malmö kommun tillstyrker förslaget i denna del. Västerås kommun anser att principen med inlåning av lärare är mycket positiv för undervisningen men att de praktiska konsekvenserna för kommunen måste studeras närmare. Länsstyrelsen i Gävleborgs län anför att rekrytering av utbildningspersonal genom inlåning torde ge utbildningen många fördelar. En sådan rekryteringsform leder till större verklighetsanknytning och ökad flexibilitet men länsstyrelsen finner det dock tvivelaktigt om en lösning av rekryteringsproblemen erhålles genom en sådan inlåningsform. Enligt länsstyrelsen torde problemen främst utgöras av den enskilde brandmannens möjligheter att på annan ort och under en begränsad tid upprätthålla en tillfällig befattning. Svenska brandbefälets riksförbund har synpunkter att inlånade lärare bör ha någon form av pedagogisk utbildning för att kunna föra ut sina kunskaper på ett rätt sätt. Svenska kommunalarbetsförbundet framhåller att de svårigheter som hittills har förelegat när det har gällt att rekrytera lärare talar för att kraftfulla åtgärder måste vidtas för att förebygga en akut bristsituation när den nya utbildningsorganisationen

börjar verka i full skala. Förbundet vill mot denna bakgrund ge förslaget om inlånade lärare sitt fulla stöd. Dessa lärare och instruktörer skulle enligt förbundet genomgående ha aktuell yrkeserfarenhet att tillföra undervisningen vilket blir särskilt angeläget i och med att de praktiska inslagen ökar väsentligt. Även om lärarna och instruktörerna sannolikt kommer att rekryteras bland yrkesverksamma utbildningsledare ute på kårerna och därmed ha erfarenhet av kunskapsförmedling, menar kommunalarbetsförbundet att de bör ha möjlighet att genomgå någon form av bl.a. pedagogisk utbildning för att deras erfarenheter skall kunna nyttjas fullt ut. Kommunalarbetsförbundet anser att lärarfrågan är av central betydelse för ett framgångsrikt genomförande av en ny brandförsvarsutbildning och vill därför särskilt betona det angelägna i att de stora resurser som läggs ned i byggnader och utbildningsorganisation inte blir underutnyttjade beroende på att rekryteringen av yrkeserfaren lärarpersonal eftersätts. Tjänstemännens centralorganisation anser att utredningens förslag om inlåning av lärare från de kommunala brandförsvaren har vissa fördelar, bl.a. att lärarna kan förmedla erfarenheter av praktiskt arbete vid brandförsvar. Centralorganisationen menar dock att skall den föreslagna utbildningen fungera måste det finnas lärare som både kan förmedla praktiska och teoretiska kunskaper och att man i utredningen inte tillräckligt belyst de problem som finns med inlåning av lärare, vikariefrågan, byte av bostadsmiljö osv. Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund anser att möjligheten till anställande av inlånad personal bör undersökas även för skorstensfejarpersonal.

9 Organisationen av utbildningsfrågorna i statens brandnämnd

I betänkandet föreslås att den nuvarande utbildningsenheten i statens brandnämnd ersätts av en utbildningsavdelning i nämnden som består av en utbildningsbyrå, brandskolan och utbildningsbrandkåren. Personalen vid utbildningsbyrån och brandskolan föreslås utgöra 13 handläggare, 19 biträden och 41 årsbefattningar som lärare/instruktörer. Enligt de sakkunniga gör de nuvarande otillräckliga resurserna det svårt att tillfredsställa lösa uppgiften enligt nämndens instruktion att genom annan utbild-

ningsverksamhet och försöks- och utvecklingsarbete främja sådan räddningstjänst som ankommer på kommunerna. Förslaget innebär en väsentligt ökad utbildningsvolym.

Statskontoret anser att utbildningsfrågorna inom statens brandnämnd fortsättningsvis borde kunna organiseras i en utbildningsenhet med två underenheter. Enligt statskontorets mening skulle till den ena av dessa enheter lämpligen föras frågor avseende planering, utbildningsadministration, läromedel, pedagogiska frågor m.m. och den andra enheten utgöras av brandskolan. Hit kan enligt statskontoret också frågor avseende de föreslagna utbildningsbrandkårerna förläggas. Länsstyrelsen i Jämtlands län framhåller att det är av stor vikt att statens brandnämnd får tillräckliga administrativa resurser för att den för kommunerna relativt kostbara utbildningen skall ge så bra resultat som möjligt. Svenska kommunförbundet anser att statens brandskola kan inrikta sina utbildningsinsatser på det utbildningsbehov som finns kvar på skolan om förbundets förslag i övrigt följs samt i större utsträckning ägna sig åt försöks- och utvecklingsarbete, läromedelsutveckling m.m. Svenska kommunalarbetsareförbundet anför att det torde vara en allmän uppfattning att de nuvarande administrativa resurserna på brandskolan är otillräckliga. Förbundet vill därför understryka vikten av att utredningsförslaget följs när det gäller de administrativa funktionerna. Något som förbundet efterlyser i organisationsförslaget är de elevsociala frågorna. Vidare vill förbundet framhålla behovet av tillräckliga resurser för bl.a. egen läromedelsframställning som även bör ha möjlighet att följa och tillgodogöra sig internationell forskning och utbildning på området. Vad brandforskning i övrigt beträffar menar förbundet att det naturliga samband som föreligger mellan forskning och utbildning även bör komma till uttryck på detta område. Den utveckling av inhemsk brandforskning som har påbörjats bör enligt kommunalarbetsareförbundets mening efter hand få en anknytning till skolan. Enligt förbundet bör inte minst när det gäller utvecklingen av material och utrustning den höga nyttjandegrad som följer av användning i utbildningssammanhang ha mycket att tillföra forskningen. Förbundet ansluter sig också till

förslaget att samla andra utbildningar än kompetensutbildning under brandnämndens utbildningsavdelning samt betonar att brandskolan bör erhålla de administrativa resurser som krävs för att utveckla fortbildningsinsatser för de olika kategorierna brandpersonal.

Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund finner det angeläget att uppgifter för brandnämnden och dess utbildningsenhet att bedriva visst försöks- och utvecklingsarbete bibehålls men vill understryka att denna verksamhet måste ges bättre utrymme i verksamheten än hittills och erforderliga resurser. Enligt förbundet kan detta arbete vid brandnämnden koncentreras till sådana frågor som inte kommer att behandlas av den egentliga brandforskningsverksamhet som styrelsen för svensk brandforskning skall bedriva. Exempelvis kan enligt förbundets mening arbetet omfatta utveckling av arbetsmetoder och teknisk utrustning för arbetsuppgifterna inom såväl brand- som sotningsväsendet, vilka uppgifter hör nära samman med undervisningen.

10 Kommunernas kostnader

De sakkunniga förutsätter att några förändringar vad avser kostnadsfördelningen mellan staten och kommunerna i förhållande till vad som för närvarande gäller inte skall ske. Staten avses svara för kostnaderna för kompetensutbildning och vissa särskilda kurser. Förslaget innebär ökade kostnader för kommunerna främst genom att även landets deltidsanställda brandmän omfattas av en obligatorisk kompetensutbildning. Utbildningskostnaderna för den heltidsanställda personalen ökar på grund av den ökade kompetensutbildningen. Här torde enligt betänkandet dock finnas vissa kostnadsbesparande effekter för kommunerna genom att den lokala utbildningen kan minska. De sakkunniga har med utgångspunkt från en enkätundersökning i Östergötlands län beräknat att kommunernas kostnader för utbildning av personal ökat med 1,6 - 1,7 % av brandförsvarets totala personalkostnader. Till denna kostnad kommer enligt de sakkunniga den eventuella kostnaden för personliga lönetillägg vilken efter tio år kan beräknas till 0,1 % och efter 25 år 0,3 % av nuvarande personalkostnader.

Länsstyrelsen i Stockholms län anser att eftersom kommunerna kommer att stå som arbetsgivare under hela utbildningstiden kommer ett genomförande av utbildningen enligt utredningens förslag att innebära avsevärt ökade kostnader för kommunerna. Beredskap för en brandmannainsats inom Stockholms brandförsvaret kostar enligt länsstyrelsen årligen mer än 400 000 kr. Det kan därför enligt länsstyrelsens mening ifrågasättas om inte utredningen inriktat utbildningen på en alltför hög ambitionsnivå och att det blir nödvändigt att göra vissa neddragningar på utbildningstiderna. Uppsala kommun anser att merkostnaden för kommunerna får anses vara skälig med hänsyn till den kvalitetsökning och flexibilitet som tillförs brandförsvarsutbildningen. Kalmar kommun framhåller att kan man genom ett effektivt brandförsvaret begränsa eller ännu bättre förebygga bränder är det väl använda pengar. Det kostar enligt kommunens mening alltid pengar att försäkra sig mot olyckshändelser av olika slag. Mörbylånga kommun anser att större vikt bör fästas vid kostnadsaspekterna. Den kostnadsjämförelse mellan nuvarande och föreslagna utbildning som redovisas i betänkandet äger enligt kommunen inte relevans vad avser Mörbylånga kommuns brandförsvarsorganisation. Munkedals kommun ställer sig skeptisk till den beräknade kostnadsökningen för kommunerna framför allt i kommuner med deltidsanställd personal där omsättningen på personalstyrkan är ganska stor. Karlstads kommun framhåller att kommuner i detta sammanhang räknas till de större kommunerna där utbildningskostnaderna inte kommer att öka och att man får ta hänsyn till de ekonomiskt positiva effekter som blir följden av att till Karlstad lokaliseras en utbildningsbrandkår. Arjängs kommun anser den i betänkandet angivna ökningen av utbildningskostnaden vara för låg för kommunen. Länsstyrelsen i Västmanlands län finner det angeläget påpeka att de i betänkandet angivna kostnaderna måste hållas under observation så att inte vissa kommuner drabbas av kostnadsökningar av en helt annan storleksordning än den angivna. Länsstyrelsen tillägger att det bör i detta sammanhang beaktas att den tekniska utveckling som skett inom räddningstjänsten ständigt medför ökade materiel- och utrustningskostnader för kommunerna. Kungsörs kommun anser att kostnadsökningarna för kommunen kan med hänsyn till en bättre utbildning betraktas som marginella. Åre kommun anser den av utredningen

angivna kostnadsökningen för kommunerna vara acceptabel enär kommunerna i utbyte får ett väl utbildat brandförsvaret. Jämtlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet framhåller att mot bakgrund av kommunernas alltmer ökade kostnader för brandförsvaret bör den föreslagna ökade utbildningen ske i etapper under relativt lång tid. Arjeplogs kommun anser det oréalistiskt ur kostnadsynpunkt att förordna heltäckande utbildning för både storstads- och glesbygdsbrandkårer. Under alla förhållanden framstår det som klart för kommunen att de regionalekonomiska olikheter som finns måste utjämnas med heltäckande bidrag för resor, trakamenten m.m. från staten. Östergötlands länsavdelning av Svenska kommunförbundet ifrågasätter om den föreslagna kostnadsökningen överensstämmer med överenskommelsen mellan staten och kommunförbundet att staten inte skall föreslå ändringar som vållar kommunala kostnadsökningar. Enligt länsavdelningens uppfattning bör staten bestrida en större del av kostnadsökningen än vad utredningen föreslår.

11 Utbildningens innehåll

Utredningsförslaget innehåller detaljerade förslag till timplaner för de föreslagna utbildningsvägarna. Dessa timplaner skall enligt de sakkunniga ses som ramar för målinriktningen. Remissinstanserna har i stort godtagit förslaget i denna del.

Socialstyrelsen anför att den på regeringens uppdrag utrett frågan om ambulanspersonalutbildningens innehåll och omfattning. Ifrågasvarande utredning bör beaktas anser styrelsen. Svenska Kommunalarbetsareförbundet berör frågan om utbildning i akutsjukvård och anser att brandmännens utbildning i detta ämne bör föregås av viss praktik inom sjukvården. Televerket bedömer det angeläget att brandförsvartsutbildningen också inriktas på kunskap om teleteknisk materiel, dess installation och funktion. Generaltullstyrelsen förklarar sig utgå från att utbildning kommer att ges i olje- och kemikaliebekämpning i och på vatten. Generaltullstyrelsen anser också att lagstiftningen om vattenförorening från fartyg bör behandlas i räddningstjänstutbildningen. Vidare anser generaltullstyrelsen liksom Sjöfartsverket att utbildning bör ges i fråga om

brand- och kemikaliebekämpning ombord i fartyg. Luftfartsverket anser det önskvärt att såväl brandmänna- som brandförmansklassen omfattas av räddningstjänstutbildning vid en flygplats. Statens brandnämnd anser att ämnena brandsläckningslära och husbyggnadsteknik bör utvidgas vad gäller brandmästarutbildningen. Tjänstemännens Centralorganisation anser att arbetsledarutbildningen bör utökas. I förvaltningsutbildningen bör enligt organisationens mening ämnet utredningsteknik ingå.

Svenska Brandbefälets Riksförbund ifrågasätter om inte handled praktisk befälsutbildning bör ingå i brandingenjörsutbildningen.

Förteckning över remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över departementspromemorian (Ds Kn 1981:24) Utbildning i räddningstjänst m. m.

1 Remissinstanser och inkomna yttranden

Efter remiss har yttranden över departementspromemorian avgetts av rikspolisstyrelsen (RPS), civilförsvartsstyrelsen (CFS), socialstyrelsen, sjöfartsverket (SjöV), luftfartsverket (Lfv), statskontoret, riksrevisionsverket (RRV), statens strålskyddsinstitut (SSI), universitets- och högskoleämbetet (UHÄ), skolöverstyrelsen (SÖ), generaltullstyrelsen, arbetarskyddsstyrelsen, statens brandnämnd, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs- och Bohus, Västmanlands och Västernorrlands län, Uppsala, Jönköpings, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs och Norrbottens läns landsting, Stockholms, Uppsala, Älvkarleby, Nyköpings, Boxholms, Linköpings, Norrköpings, Ydre, Jönköpings, Växjö, Kalmar, Gotlands, Karlskrona, Kristianstads, Helsingborgs, Malmö, Sjöbo, Halmstads, Göteborgs, Munkedals, Mariestads, Karlstads, Årjängs, Örebro, Västerås, Falu, Gävle, Ovanåkers, Härnösands, Sundsvalls, Ånge, Östersunds, Åre, Umeå, Arjeplogs och Luleå kommuner, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO), Brandmännens riksförbund, Svenska brandbefälens riksförbund, Sveriges skorstensfejares riksförbund, Svenska brandförsvärsföreningen, styrelsen för svensk brandforskning, Sveriges civilförsvärsförbund samt Försäkringsbranschens Service AB.

Mörbylånga kommun har förklarat att de avstår från att yttra sig.

Överbefälhavaren, statens planverk och Vänersborgs kommun har meddelat att de inte har några erinringar mot förslaget.

Universitets- och högskoleämbetet har till sitt remissvar fogat yttranden från Lunds universitet, Tekniska högskolorna i Lund och Stockholm, Chalmers tekniska högskola, högskolan i Sundsvall/Härnösand samt högskolan i Örebro. Länsstyrelsen i Uppsala län har bifogat yttranden från Enköpings och Östhammars kommuner. Länsstyrelsen i Södermanlands län har bifogat yttranden från Södermanlands läns landsting, länskolnämnden och kommunförbundets länsavdelning, länsstyrelsen i Kalmar län har bifogat yttranden från Västervik och Vimmerby kommuner, från kommunförbundets länsavdelning och från länskolnämnden samt länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län från Tanums kommun. Vidare har Malmöhus läns landsting bifogat yttranden från Lunds sjukvårdsdistrikt och Landskrona kommun. Stockholms kommun har bifogat en PM från kommunförbundets länsavdelning i Stockholms län. Försäkringsbranschens Service AB, FSAB, har

bifogat yttrande från Svenska Försäkringsbolags Riksförbund och Folksam. Till remissvaret från Stockholms kommun har fogats ett särskilt uttalande. Till remissvaren från Svenska kommunförbundet och från Styrelsen för svensk brandforskning har fogats särskilda reservationer.

Utän föregående remiss har yttranden avgivits av brandchefen i Värnamo kommun och tekn. lic. Vilhelm Sjölin.

2 Reformen som helhet

Flertalet av remissinstanserna framhåller behovet av en moderniserad räddningstjänstutbildning och anser att arbetsgruppens förslag är ett steg i riktning att förverkliga detta behov. Från flera håll uttalas tillfredsställelse med att räddningstjänstutbildningen genom förslaget kan samordnas med annan befintlig utbildning i gymnasiet och vid högskolan. Från något håll anförs att förslaget till utbildning bäddar för ett bredare rekryteringsunderlag och ger ungdomarna goda möjligheter att via sidospår nå fram till en anställning inom brandförsvaret. Från andra håll påpekas att arbetsgruppen har lyckats lägga fram ett förslag som väsentligt ökar baskunskaperna inom allmän räddningstjänst och sotning till samma kostnad som nuvarande utbildning.

Civilförsvarsstyrelsen konstaterar generellt att de synpunkter, som styrelsen framförde i sitt yttrande över betänkandet av sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m. m. (Ds Kn 1979:5) beaktats och tillvaratagits i det överarbetade förslaget. Detta gäller framförallt styrelsens uppfattning att en ökad integration mellan räddningstjänstutbildning för freds- och krigsändamål borde eftersträvas, icke enbart ur rent samhällsekonomisk synvinkel utan även för att brandförvars- och civilförvarsutbildning borde kunna göra ömsesidiga effektivitetsvinster med ett gemensamt resursutnyttjande. Detta sammanhänger med att kraven på räddningstjänsten under fredstida nödläge resp. krig i icke oväsentlig utsträckning är identiska, något som enligt styrelsens mening följdriktigt borde påverka bl. a. utbildningsverksamheten. Arbetsgruppens förslag till en ökad samordning inom den allmänna räddningstjänstens område överensstämmer alltså väl med de intentioner, som styrelsen tidigare givit uttryck för. Samordningen torde innebära en bättre hushållning av samhällets resurser inom räddningstjänstutbildningens område, vilket på sikt och med i stort sett oförändrade kostnadsramar rimligen borde gagna handlingsberedskapen hos berörd personal, oberoende av om denna är placerad inom brandförsvaret, civilförsvaret eller – som kommer att ske i allt mer ökad omfattning – inom båda sektorerna.

Styrelsen anför vidare att som följd av en total integration av utbildningen inom räddningstjänstens område torde brandförvarsutbildningen kunna förnyas till att bli mer praktiskt orienterad mot räddningstjänstens specifika krav och miljöer, en reform som visat sig gynnsam redan i den begränsade samordning som sker i nuläget genom att Statens Brandnämnd kan utnyttja

civildövarsstyrelsens anläggning i Rosersberg. Att t. ex. blivande utryckningsledare bör få betydande inslag av praktiska moment i sin utbildning ställer sig för civilövarsstyrelsen helt naturligt. Traditionellt har civilövarsvarets utbildning i undsättning givits en i hög grad praktisk inriktning och även om brandövarsvaret har behov av andra utbildningsanordningar för praktisk utbildning av yrkesbefäl, bedömer styrelsen att behoven i icke obetydlig utsträckning bör vara identiska. Ett utökat samarbete i bl. a. dessa frågor bör, enligt civilövarsstyrelsens mening, komma till stånd redan innan de berörda myndigheterna ev. bildar ett gemensamt statligt ämbetsverk och därigenom även gagna räddningstjänsten i krig, dvs. vitala delar av civilövarsvarets verksamhet.

Ytterligare en samordningseffekt av klar fördel för civilövarsvarets beredskap är att utbildningen decentraliseras på det långt gående sätt som arbetsgruppen föreslagit. I CK-gruppens rapport II (Ds Fö 1981:10) bedömdes att decentraliserad utbildning och övning är av största betydelse under civilövarsvarets beredskap, enär detta i stort sett är den enda formen av utbildning och övning som går att genomföra under sådana omständigheter. Civilövarsstyrelsen betraktar m. a. o. det föreslagna decentraliserade utbildningssystemet som en tillgång för räddningstjänsten i krig. Ännu ett sätt, på vilket det framlagda förslaget med ett system av mer renodlade kurser för brandövarsvarets personalkategorier kan komma att gagna räddningstjänsten i krig, är de möjligheter som borde föreligga att helt integrera civilövarsvarets frågor i den kommande utformningen av läroplaner. Därigenom bör krigsplacering inom civilövarsvarets undsättningsenheter kunna ske med bibehållet kort tidsuttag för grundutbildning, varefter yrkesbrandpersonalen deltar i civilövarsvarets reguljära övningsverksamhet. Denna övningsverksamhet bedöms kunna ge ömsesidiga vinster, dels genom att yrkesbrandpersonalen får nödvändig erfarenhet att leda större räddningsinsatser, dels genom att civilövarsvaret tillförs professionell kapacitet till gagn för undsättningsenheterna. Vid utarbetande av läroplaner bör alltså samverkan ske även med civilövarsstyrelsen för att utrymme skall kunna beredas för civilövarsvaret, vilket i sin tur medför att brandpersonalens utbildning för krigsplacering inom civilövarsvaret kan genomföras med endast kortare tidsuttag.

Socialstyrelsen ställer sig principiellt positiv till en samordning av utbildningen för räddningstjänst med övrig utbildning inom det allmänna skol- och högskoleväsendet samt bl. a. med civilövarsvarets utbildning. Styrelsen anser vidare att det är värdefullt att brandmän får en utbildning som gör dem rustade att kunna ta hand om skadade personer på olycksplatser.

Sjöfartsverket anför att brandpersonal inom kommuner med hamnar bör ha viss kunskap om brandbekämpning på fartyg och de problem som är förbundna därmed.

Sjöfartsverket har vissa tillsyns- och samordnande uppgifter beträffande

sjöräddningen i landet. Olika former av sjöräddning bedrivs av tullens kustbevakning, marinen, flygvapnet, brandförsvaret, polisen, privata organisationer, televerket och sjöfartsverket. Gemensamma operativa övningar har genomförts och kommer även framdeles att genomföras. Vidare driver sjöfartsverket en sjöräddningsskola på Arkö som vapenfri värnplikt. Denna skolas erfarenheter och kapacitet kan även komma till användning för andra kategorier.

Enligt den nu tagna prop. 1981/82:94 om transport av farligt gods kommer en ny enhet att få ett övergripande ansvar för att de som i olika funktioner är sysselsatta med transport av farligt gods får utbildning. Denna enhet föreslås lokaliserad till sjöfartsverket. I vilken utsträckning detta kommer att medföra ett ökat engagemang från sjöfartsverkets sida ang. utbildningen i räddningstjänst kommer sannolikt att närmare konkretiseras i det nu förestående kommittéarbetet ang. ny myndighetsorganisation för landtransporter av farligt gods.

Luftfartsverket noterar att promemorian i sin helhet är väl genomtänkt och att arbetsgruppen har beaktat de förslag som avgivits vid remissbehandlingen av betänkandet. Detta torde enligt verket skapa goda förutsättningar för en förbättrad utbildning inom brandförsvaret utan att utbildningskostnaderna och de statliga investeringarna behöver öka. Verket noterar också med tillfredsställelse att arbetsgruppen funnit det lämpligt att samordna utbildningen med annan utbildning i samhället.

Enligt luftfartsverkets mening är det dock önskvärt att man i brandmannautbildningen behandlar ämnet flygräddningstjänst för att förbereda såväl brandbefäl som brandmän inför en så specifik situation som ett flyghaveri utgör.

För att utryckningsledaren snabbt skall kunna sätta sig in i den rådande situationen och på ett effektivt sätt kunna lösa sina arbetsuppgifter, bör han redan under utbildningen till utryckningsledare, ha erhållit erforderliga kunskaper i flygräddningstjänst. Dessa kunskaper bör grunda sig på såväl teoretisk som praktisk utbildning.

Luftfartsverket ser dessutom positivt på arbetsgruppens förslag att en utredning om samordning av utbildning mellan flygvapnet, generaltullstyrelsen och marinen kommer till stånd. Verket ansluter sig i övrigt till arbetsgruppens förslag bland annat avseende fortbildning vid statens brandnämnd och samordning av utbildningen med civilförsvarsstyrelsen. Luftfartsverket har inte funnit anledning att kommentera arbetsgruppens förslag avseende brandingenjörsutbildning och utbildning av personal inom sotningsväsendet.

Statskontoret anser att arbetsgruppen har lämnat förslag som torde vara väl ägnade att tillfredsställa kraven på standardhöjning i utbildningen samtidigt som resursanspråken i stat och kommuner kan hållas nere. Arbetsgruppens förslag om att i huvudsak inordna utbildningen i gymnasium och högskola tillstyrks.

Statskontoret har inte i detalj prövat arbetsgruppens förslag i frågor som ämnesindelning eller timfördelning i utbildningsinsatsernas olika moment. Sakkunskapen i dessa frågor finns på annat håll. Däremot vill statskontoret anföra att det skulle vara av stort värde om reformen kunde genomföras samtidigt med andra aktuella förändringar på räddningstjänstens område. Om det sålunda bedöms sannolikt att beslut snart kommer att fattas om en utvidgad samordning mellan räddningstjänsten i fred och krig, innefattande en sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen, bör beslut om förändringar i utbildningen anstå till samma tillfälle. Nödvändiga organisationsförändringar centralt och lokalt kan då genomföras i ett sammanhang och risken för i tiden utsträckta störningar i organisationernas arbete minimeras.

Statens strålskyddsinstitut anför att i utbildningen av såväl heltidsanställda som deltidanställda brandmän och vidareutbildning till utryckningsledare samt för kurserna förebyggande I och II bör ingå grundläggande undervisning om hur man skyddar sig mot joniserande strålning och hur man uppträder på skadeplats där radioaktiva ämnen eller andra strålkällor finns. Denna utbildning bör på högre nivå (brandmästare och brandingenjör) utökas med tanke på de situationer som brandbefäl på högre nivå kan träffa på både i utryckningstjänst och vid arbete med förebyggande brandförsvaret och det ansvar som härvid åvilar dem.

Strålskyddsinstitutet instämmer i arbetsgruppens förslag till framtida organisation av utbildning i räddningstjänst m. m., eftersom samordning med det allmänna skol- och högskoleväsendet samt med civilförsvarets utbildning synes kunna ge betydande samordnings- och rationaliseringsvinster.

Arbetsgruppen har inte berört den utbildning som ingår i den förbättrade beredskapen mot kärnkraftolyckor. Under ca tre års tid skall 5 500 befattningshavare utbildas för att kunna tjänstgöra i sina befattningar vid kärnkraftolycka. Befattningshavarna utgöres främst av länsstyrelse-, polis-, brandförsvars-, kustbevaknings- och sjukvårdspersonal.

Utbildningen för kärnkraftberedskapen är speciell beträffande lärare och särskild expertis och berör elevkategorier som inte omfattas av räddningstjänstutbildningen. Den bör därför enligt institutets mening särskiljas från övrig räddningstjänstutbildning.

Generaltullstyrelsen instämmer i den framförda uppfattningen att rationaliseringsvinster skulle kunna göras genom en bättre samordning av nu förekommande räddningstjänstutbildning som bedrivs av olika huvudmän. Styrelsen anser därför att förutsättningarna för en sådan samordning snarast bör närmare utredas i samråd med berörda myndigheter.

Statens brandnämnd anför att arbetsgruppen har i sin promemoria betonat vikten av en varvad praktisk och teoretisk utbildning avseende all räddningstjänst. Brandnämnden ser detta som positivt. Nämnden vill i detta

sammanhang även understryka betydelsen av praktisk erfarenhet mellan de olika utbildningsstegen.

Statens brandnämnd skall enligt arbetsgruppen samordna och bedriva fortbildning. Nämnden stöder helt detta förslag, men vill påpeka att för att kunna ge en för all personal målinriktad fortbildning bör denna i lämpliga delar genomföras regionalt och centralt samt anpassas till aktualiserat ämnesområde. Ett lokalt genomförande skulle p. g. a. alltför begränsade resurser ej nå upp till önskad målsättning.

En fördelning av utbildningsansvaret i den omfattning som arbetsgruppen föreslår, finner nämnden kunna medföra samordningssvårigheter, som dock kan undvikas genom att det övergripande samordningsansvaret läggs hos nämnden.

Länsstyrelsen i Stockholms län vill för sin del understryka det angelägna i att samordning av brandnämndens och storstockholmsregionens behov av övningsfält för utbildning i räddningstjänst beaktas i det fortsatta arbetet.

Stockholms kommun vill i ett särskilt uttalande av borgarråden John-Olof Persson (s), Inger Båvner (s), Mats Hulth (s), Ingemar Josefsson (s), och Lennart Löf (s) understryka vikten av att jämställdhetsaspekter hävdas och att aktiva åtgärder måste vidtas i utbildningen för att bryta könsbundet yrkes- och utbildningsval.

Brandman, brandmästare och brandingenjör är i extremt hög grad mansdominerade yrken. Verksamheten skulle vinna mycket på om det fanns fler kvinnor inom detta område.

Linköpings kommun anser att intrycket av arbetsgruppens förslag är att förslaget kommer att ge brandförsvaret sämre personal i framtiden. Principiellt har kommunen inte något att erinra mot att den grundläggande utbildningen i räddningstjänst läggs under gymnasieskolan och Komvux. Däremot ifrågasätts om den utbildningen kan anordnas inom befintliga kostnadsramar. Stora krav kommer att ställas på lärare, lokaler och utrustning även om det blir fråga om s. k. inbyggd utbildning vid brandförsvaret och sjukvårdshuvudmannen. Förutsättningar syns saknas att genom föreslagen ändring i utbildningen uppnå samhällsekonomiska besparingar. Vidare påpekas att formerna för rekrytering till kurserna inte är helt utvecklade. Eftersom förslag till kurs- och timplaner saknas så är det enligt kommunen svårt att bedöma vilka nuvarande resurser inom gymnasieskolan och Komvux, som skulle kunna användas i denna nya utbildning. Möjligheterna att inom de nuvarande kostnadsramarna frigöra resurser för den utbildningen är mycket små enligt kommunens mening.

Norrköpings kommun anför att det framlagda förslaget till utbildning inte uppfyller förväntade anspråk på en bättre utbildning. Personalkostnaderna inom räddningstjänsten har under senare tid skjutit i höjden snabbare än hos andra verksamheter. Större krav måste därför ställas på personalens kunskaper och effektivitet. I den bilden måste utbildningen förbättras och staten ta sitt fulla ansvar i egenskap av huvudman för utbildningen.

Kalmar kommun menar att Kalmar torde vara en lämplig ort för regional utbildning enl. ovan. Som skäl för detta åberopas bl. a. att Kalmar har länets största brandförsvaret och i Kalmar finns vårdyrkesskola med utbildning av ambulanspersonal. Vidare planerar kommunen ett brandövningsområde inom f. d. F 12:s område och Kalmar är också centralort inom berört civilförvarsområde. I Kalmar finns vidare en enhet för luftfartsverkets räddningstjänst och sjöbefälsskola med specialkunskaper i bl. a. farligt gods/farliga transporter.

Karlskrona kommun menar att arbetsgruppens förslag till brandförvarsutbildning synes – med utgångspunkt från de angivna förutsättningar att föreslagna reformer skall kunna genomföras inom befintliga ekonomiska ramar – utgöra en klar förbättring jämfört med dagens brandförvarsutbildning.

Kristianstads kommun tillstyrker arbetsgruppens förslag på den framtida utbildningen inom brandförsvaret och sotningsväsen. Enligt kommunens åsikt har arbetsgruppen lyckats framlägga en utredning som väsentligt ökar baskunskaperna inom allmän räddningstjänst och sotning till samma kostnad som nuvarande utbildning. Kommunen anser det väsentligt att det totala utbildningsförslaget fastställs och genomföres så skyndsamt som möjligt. Kommunen som har en nybyggd brandstation och nytt övningsområde anmäler sitt intresse för att bli utbildningsort för den nya brandmannautbildningen.

Malmö kommun anser att det är naturligt att Malmö brandkår och dess övningsplats Barbara, som redan är säte för omfattande utbildningsverksamhet, tillföres sådan 1-årig specialkurs i gymnasieskolan som föreslås. Vidare är det naturligt att den till Lund föreslagna brandingenjörsutbildningen får sin praktiska del förlagd till Malmö och övningsplatsen Barbara; alternativet – civilförsvarets övningsfält i Revinge – är underlägset Barbara åtminstone personellt vad gäller lärarnas erfarenheter från praktisk räddningstjänst.

Kommunen anför vidare att principen att grundutbildningen knyts till gymnasieskolan, utbildningen av de deltidsanställda till kommunala vuxenutbildningen och den högre vidareutbildningen till högskolan ligger helt i linje med organisationen av utbildning inom andra yrkesområden. Kommunen delar arbetsgruppens uppfattning att utbildningen såväl till allmän räddningstjänst som till olika former av särskild räddningstjänst bör knytas till de etablerade utbildningsformerna.

Halmstads kommun menar att arbetsgruppens förslag i förstone ger ett mycket splittrat och svåröverskådligt intryck. Utbildningen är spridd över ett flertal skolanstalter utan till synes någon gemensam nämnare. Följande är inblandade: hemortsbrandkåren, gymnasium på ett 15–20-tal platser, utbildningsbrandkårer, komvux, statens brandskola i Stockholm resp. Rosersberg samt högskolan i Lund. En omfattande organisation således, som måste bli svår att administrera och leda centralt. Den gjorda kostnadsberäkningen och fördelningen mellan stat och kommun blir osäker varför

kommunerna får vara observanta på att inga ytterligare kostnadskrav läggs på dem. En oredovisad tung bit är investeringen i nya övnings- och utbildningsanläggningar i Rosersberg.

Utbildningsförslaget har enligt kommunen dock många förtjänster utöver sparprogrammet. Utbildningen bäddar för ett bredare rekryteringsunderlag och ger ungdomarna goda möjligheter att via sidospår nå fram till en anställning inom brandförsvaret som kan passa dem bättre än den släckande brandmannens. Med modifieringar kan utbildningen också vara användbar för andra anställningar såväl inom den offentliga sektorn som verkstads- och skyddssidan.

Vidare anser kommunen att den utlokaliserade utbildningen förutsätter att man har god tillgång på lämpliga och kompetenta lärare på utbildningsbrandkårerna. Av arbetsgruppens förslag framgår inte hur man tänkt försäkra sig om denna väsentliga tillgång och även sörja för kontinuitet när någon slutar.

Halmstads kommun anser också att det är möjligt att den föreslagna utspridningen av grundutbildningen kommer att medföra försämrade rekryteringsmöjligheter främst för de kommuner, där inte utbildningen bedrivs. Ungdomar på denna utbildningsnivå är ännu inte benägna att byta hemort.

Göteborgs kommun påpekar att då kursplaner saknas i förslaget finns inte grunder för att helt bedöma innebörden av promemorian, t. ex. kostnadsramarna.

Kommunen avvisar tanken på att förlägga grundutbildningen som brandman vid gymnasieskolan. Utredningens uppfattning att utbildningen vid gymnasieskolan kan ske utan kostnader anser kommunen som helt verklighetsfrämmande.

Kommunen anser beträffande grundutbildning av heltidsanställda brandmän att om kostnadsläget förhindrar en nyutveckling av utbildningen bör denna fortsätta som nu.

Årjängs kommun anser att vad som avviker mellan föreliggande förslag och det som sakkunniggruppen lämnade är integreringen med det allmänna skolväsendet. Den låga omsättningen av personal inom brandförsvaret bör i hög grad beaktas vid dimensionering av utbildningen. När det gäller balans mellan tillgång och efterfrågan på personal har nuvarande system sina fördelar.

Västerås kommun menar att utredningen innehåller flera positiva förslag. De ekonomiska beräkningarna har förutsatt att gymnasieskolan och tekniska högskolan tar vissa kostnader inom befintliga ramar. Detta förefaller enligt kommunen orealistiskt optimistiskt i dagens pressade budgetsituation på alla utbildningsenheter.

Sundsvalls kommun framhåller att promemorian är väl genomtänkt och

utarbetad. Arbetsgruppens förslag innebär en reformering och förbättring av utbildningen i räddningstjänst. Förslaget syftar dessutom till en samordning med annan utbildning i samhället och eftersträvar en decentralisering av utbildningen i räddningstjänst. Kommunen tillstyrker arbetsgruppens förslag till utbildning i räddningstjänst under förutsättning att berörda brandförsvaret tillföres de resurser (lärarkrafter) som behövs för den föreslagna utbildningen (ettårig högre specialkurs i gymnasieskolan, komvux och annan regional utbildning). Kommunen anser vidare att den föreslagna utbildningen i räddningstjänst snarast möjligt bör komma till stånd.

Svenska kommunförbundet (majoriteten) anför att för ca två år sedan behandlade styrelsen det betänkande som framlades av sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m. m. (Ds Kn 1979:5). Styrelsen framhöll då det väsentliga i att den framtida brandmannautbildningen förstärks och bättre bringas i överensstämmelse med arbetsuppgifternas ökade bredd och svårighet. Brandförsvaret har mer och mer utvecklats mot en räddningstjänst i vid mening. Denna utveckling kan förväntas komma att fortsätta. Det utredningsarbete som f. n. bedrivs inom räddningstjänstkommittén ger starkt stöd åt detta antagande.

De framtida uppgifterna för räddningstjänstorganen kommer enligt styrelsen att kräva större kunskaper hos den personal som har att svara för samhällets säkerhet och skydd. Detta gäller givetvis även för den deltidsanställda personalen. I dag är det ca 160 kommuner av totalt 279 som enbart har deltidsanställda brandmän för utryckningstjänst.

Enligt styrelsens uppfattning kommer förutsättningarna för kommunerna att rekrytera bra brandmän att försämrats avsevärt i förhållande till nuläget om arbetsgruppens förslag till utbildning inom gymnasieskolan genomföres. Många kommuner kommer i bästa fall att kunna välja mellan 1–2 mindre mogna och motiverade gymnasieutbildade brandmän. I dag har man mycket större urvalsmöjlighet bland sökande med en icke obetydlig arbetslivserfarenhet, som med nuvarande urvalsmetoder visat sig vara såväl lämpade som väl motiverade för yrket.

Bristande resurser vad främst avser övningsanläggningar men även fordon m. m. enligt arbetsgruppens förslag medför att den skisserade utbildningen sannolikt blir relativt bristfällig vid genomförande i gymnasieskolans regi eftersom särskilt statsbidrag till anskaffande av undervisningsmateriel förutsätts inte utgå.

Styrelsen kan alltså inte tillstyrka arbetsgruppens förslag utan förordar att brandmannautbildningen anordnas med utgångspunkt från det betänkande som sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m. m. (Ds Kn 1979:5) framlade.

I en reservation till kommunförbundets yttrande anför dock att det enligt minoritetens uppfattning är en viktig utgångspunkt att grundutbildning i framtiden skall krävas innan en person anställs i kommunens brandförsvaret och räddningstjänst i övrigt. Principen att grundutbildning skall föregå

anställning i kommunal tjänst är viktig av flera skäl och bidrar bl. a. till att personalen har en för arbetsuppgifterna lämplig och jämn utbildningsnivå.

Den inom regeringskansliet tillsatta arbetsgruppen föreslår nu efter förnyade överväganden att den grundläggande yrkesutbildningen för räddningstjänstpersonal inordnas i det allmänna skolväsendet. Detta leder också till att utbildningskostnaderna för samhället nedbringas till en rimlig nivå. Denna synpunkt har fått ökad tyngd genom de senaste årens negativa utveckling av samhällsekonomin.

Genom att utnyttja resurserna i det allmänna skolväsendet möjliggörs en större geografisk spridning av utbildningen i landet. Befintlig utrustning och lokalutrymme vid brandkårerna kan utnyttjas och utbildningskostnaderna kan inte minst av detta skäl hållas nere. Genomgående skulle den grundläggande räddningstjänstutbildningen med arbetsgruppens förslag överensstämma med allmänt rådande utbildningsprinciper.

Mot angiven bakgrund ser kommunförbundets minoritet positivt på arbetsgruppens förslag att inordna den grundläggande räddningstjänstutbildningen i det allmänna skolväsendet. Minoriteten noterar speciellt att det ursprungliga förslaget till ändrad brandförsvarsutbildning genom arbetsgruppens överarbetning getts en vidare inriktning mot räddningstjänst, vilket är en viktig förändring.

Kommunförbundets minoritet stöder det i departementspromemorian presenterade förslaget till en ettårig högre specialkurs i gymnasieskolan – efter exempelvis tvåårig verkstadsteknisk eller fordonsteknisk utbildning – såsom en bred räddningstjänstutbildning där även ambulanstjänst ingår. En breddad utbildning i gymnasieskolan ökar också förutsättningarna för kvinnor att genomgå grundläggande räddningstjänstutbildning. Med hänsyn till den mycket sneda könsfördelning som i dag råder inom brandmannautbildningen ser minoriteten självfallet positivt på en sådan utveckling.

Landstingsförbundet är positivt till att en översyn gjorts, men finner det anmärkningsvärt att ett nytt förslag till utbildning av ambulanspersonal lagts fram utan att kontakt tagits med vare sig socialdepartementet, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen eller Landstingsförbundet. Förbundet vill härvid hänvisa till en rapport som socialstyrelsen på uppdrag av regeringen 1979 framlagt om ambulanspersonalens utbildning. Likaså har förslag till ny grundutbildning utarbetats inom skolöverstyrelsen (skolöverstyrelsens regeringskrivelse dnr S 80: 240).

Tjänstemännens Centralorganisation (TCO) framhåller att tullverkets kustbevakning ålades 1974 huvudmannaskapet för kemikaliebekämpningen till sjöss. I enlighet med fastställt anskaffningsprogram har en ganska omfattande upphandling skett av skydds- och specialutrustning för sådan bekämpning. Utrustningen förrådshålls i de fyra tullregionerna. Huvudmannaskapet har ålegat tullverket i mer än sju år utan att lämplig utbildning tagits fram i viss mån beroende på begränsad tillgång på utbildningsresurser.

Förhållandet har skapat ett uppdämt behov av utbildning inom kemskyddsområdet. Med hänsyn till den problematik som hänger samman med en effektiv kemskyddsberedskap finner TCO det angeläget med en samordnad utbildning över flera sektorer.

I anslutning till att det i föreliggande promemoria diskuteras kemikalieutbildning för brandbefäl anser TCO det vara angeläget och lämpligt att kustbevakningspersonalen så långt det är möjligt bör knytas till sagda utbildning. Lämpligen kan den personliga självskyddsutbildningen anslutas till gymnasiedelen och den mera offensiva vidareutbildningen anslutas till högskoledelen som ingår i brandingenjörskursen. Därutöver krävs naturligtvis specialutbildning med hänsyn till kustbevakningens maritima verksamhet.

Svenska brandbefälens riksförbund konstaterar att arbetsgruppen föreslår att utbildningen för brand- och skorstensfejarpersonalen uppdelas på ett flertal huvudmän. Förbundet finner det oroväckande att den framtida brandförsvarsutbildningen saknar en sammanhållande kraft. Enligt förbundets uppfattning är det ett samhälleligt slöseri att inte låta brandförsvarsutbildningen erhålla en huvudman. Statens brandnämnd eller dess framtida efterföljare torde enligt förbundet vara det lämpligaste organet för en dylik uppgift.

I en tid av krympande resurser för gymnasieskolan är det tacknämligt att resurser trots allt finns inom skolväsendets ramar så att den blivande brandpersonalen kan ges en yrkesutbildning som motsvarar andra gymnasieungdomars. Det är ett bekant faktum att lämpliga övnings- och utbildningsanläggningar endast finns på ett fåtal platser i landet. Förbundet förutsätter att blivande gymnasieorter tillföres resurser i form av övnings- och utbildningsanläggningar, fordon, steg- och pumputrustningar, rökskydd etc.

Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund anför att som motivering för sina förslag har arbetsgruppen i sina allmänna utgångspunkter pekat på en strävan efter samordning med annan utbildning, en eftersträvan att decentralisera utbildningen och en nödvändig återhållsamhet med kostnadsökningar samt ett behov av att likväl reformera utbildningen.

Vad gäller samordningen med annan utbildning i samhället har remissbehandlingen inte påkallat detta beträffande utbildningen av personalen i sotningsväsendet utan fastmera har de sakkunnigas förslag om att brandnämnden även fortsättningsvis skall vara huvudman för denna utbildning tillstyrkts. Arbetsgruppen själv har på sakliga grunder exkluderat en samordning med gymnasieskolan. Förslaget angående den gymnasiala lärlingsutbildningen innebär en oacceptabel försämring av grundutbildningen.

Den eftersträlvade decentraliseringen av utbildningen är ett motiv, vilket självklart inte har någon bärkraft för ett underlag av 60 elever per år.

Beträffande kostnaderna för utbildningen kan statens kostnader för utbildningen av personalen i sotningsväsendet rimligen inte vara något objekt för statsfinansiella sparåtgärder.

Vad angår reformeringen av utbildningen leder förslaget angående skorstensfejarutbildningen till en försämrad utbildning, vilket enligt riksförbundets uppfattning inte är förenligt med reformåtgärder.

Landsorganisationen (LO) hyser sympati för det resonemang som förs om de allmänna principerna som gäller inom utbildningsväsendet.

Enligt LOs uppfattning torde emellertid kvalitetskravet i utbildningen ha större förutsättning att kunna upprätthållas i enlighet med de sakkunnigas förslag än på det sätt som föreslagits av arbetsgruppen.

Synpunkter från anställda bör enligt LO tillmätas stor betydelse i fråga om möjligheterna att åstadkomma en bra och säker verksamhet såväl för samhället som den anställda personalen.

I förordandet av det förslag som framlagts av de sakkunniga och i vilket en relativt stor enighet tycks ha instämt, ligger också den osäkerhet beträffande möjligheterna att erhålla en jämn och kvalitativt hög nivå på utbildningen genom den av arbetsgruppen föreslagna decentraliseringen och uppdelningen på fyra huvudmän.

Kompetensen hos de som av arbetsgruppen föreslås fungera som lärare borde ha berörts av arbetsgruppen.

LO delar arbetsgruppens uppfattning om behovet av praktisk inriktning på utbildningen, vilket dock inte får undanskymma behovet av pedagogiska kunskaper hos de som regionalt föreslås fungera som handledare/lärare. Motsatta anspråk på kännedom om faktiska förhållanden torde kunna ställas på lärare som skall verka inom den föreslagna gymnasiala/komvuxdelen av utbildningen.

LO anser därvid att arbetsgruppens förslag ej kan accepteras.

Styrelsen för svensk brandforskning menar att med tanke på möjligheterna att tillföra brandingenjörsutbildningen kunskap, rön och erfarenheter är det en klar fördel att utbildningen förläggs till teknisk högskola.

Även om brandingenjörsutbildningen är huvudmottagaren av resultat från brandforskningen, skall värdet för andra personalkategorier inte försummas. Förslaget om att decentralisera brandutbildningen till ett stort antal gymnasieskolor ter sig enligt styrelsen därför olyckligt. Genomförs det förslaget, kommer det att väsentligt försämra möjligheterna att föra in resultaten från brandforskningen. Det är särskilt betänkligt, eftersom det gäller också frågor av karaktären arbetarskydd.

2.1 Brandmannutbildningen

2.1.1 Utbildning av heltidsanställda brandmän

Arbetsgruppen har föreslagit att en ettårig högre specialkurs anordnas i gymnasieskolan (= 40 veckor). Utbildningen skall vara utformad som en räddningstjänstutbildning i vid bemärkelse. Utbildningen skall innehålla ett stort inslag av utbildning i akutsjukvård och samordnas med utbildning av ambulanspersonal. Den som genomgått utbildningen skall kunna tjänstgöra både som brandman och ambulansman.

I fråga om den grundläggande utbildningen av heltidsanställda brandmän är remissutfallet splittrat. Omkring hälften av instanserna tillstyrker i princip förslaget medan andra anför kritiska synpunkter på olika delar. Detta förhållande gäller även förslaget att låta utbildningen leda till både brandmanna- och ambulansyrket.

Socialstyrelsen anser att det är värdefullt att brandmän får en utbildning som gör dem rustade att kunna ta hand om skadade personer på olycksplatser.

Av arbetsgruppens förslag framgår emellertid att brandmännen efter genomgång av denna utbildning även skall kunna tjänstgöra som ambulanspersonal. *Socialstyrelsen* anser att förslaget till utbildning inte beaktar de krav på yrkeskunnande som måste ställas på ambulanspersonal.

Dessa krav tillgodoses inte i förslaget till ny brandförsvarsutbildning. *Socialstyrelsen* anser därför att brandmän med föreslagen brandförsvarsutbildning inte kommer att ha yrkeskompetens för att kunna tjänstgöra som ambulanspersonal.

Socialstyrelsen kan inte acceptera föreliggande förslag till utbildning såsom yrkesutbildning för verksamhet som ambulanspersonal. *Styrelsen* har utifrån sina utgångspunkter intet att erinra beträffande förslaget i övrigt till utbildning för brandmannayrket.

Skolöverstyrelsen anför att de fördelar som arbetsgruppen ser i en samordning av utbildningen av brand- och ambulanspersonal delas också av SÖ, som även ser påtagliga fördelar i att eleverna uppnått sådan ålder att deras lämplighet för yrket bör vara lättare att bedöma.

Avgörande för frågan är dock regeringens ställningstagande till SÖ:s skrivelse 1981-06-01 (dnr S 80:240) angående utbildning av ambulanspersonal, som också är avgörande för bedömningen av vilka studievägar som kan utgöra lämplig rekryteringsbas.

SÖ ifrågasätter arbetsgruppens förslag att inleda utbildningen med tre veckors praktisk tjänstgöring vid brandförsvar för att under den perioden kunna bedöma elevens förutsättningar för ett fortsatt arbete inom räddningstjänsten. SÖ anser att de sökande bör ges möjlighet att pröva sina förutsättningar för arbete inom räddningstjänsten före antagning till utbildningen dels så att kursen kan starta med homogena elevgrupper dels så att sökande som inte blir antagen har möjlighet gå in i annan utbildning.

Då utryckningsförartjänst är ett viktigt moment i utbildningen, bör som regel krävas körkort vid kursens början.

SÖ förutsätter att i räddningstjänsten redan verksam heltidsanställd personal kan erhålla erforderlig utbildning inom kommunal vuxenutbildning organiserad som heltids-, deltids- eller fritidsstudier. Det är också angeläget för den deltidanställda personalen vid räddningstjänsten med en grundutbildning motsvarande de viktigaste delarna av mål och innehåll från den högre specialkursen.

Statens brandnämnd kan inte tillstyrka arbetsgruppens förslag att inordna utbildningen av heltidsanställda brandmän i gymnasieskolan. Kravet på att en blivande brandman skall genomgå tvåårig yrkesinriktad gymnasieutbildning är visserligen bra, men synes ställa den som förvärvat sig två-, tre- eller fyraårig icke yrkesinriktad gymnasieutbildning utan möjlighet att vinna inträde i den 1-åriga högre specialkursen. Att förlägga nämnda specialkurs till gymnasieskolan medför, enligt nämndens mening, dock övervägande nackdelar. En artonåring är knappast mogen för denna utbildning. Han saknar i regel arbetslivserfarenhet och har att efter avslutad utbildning fullgöra militärtjänst. Då den blivande brandmannens fysiska och psykiska status vanligen är sådan att han uttas till militär befäls- eller specialutbildning får man räkna med att han först efter ca två år efter genomgången brandmannautbildning kan söka tjänst som brandman. Erfarenheten visar att något års uppehåll mellan brandmannautbildning och inträde i aktiv tjänst medför behov av en omfattande repetition av grundutbildningen. Specialkursen avses genomföras på ett begränsat antal orter. Brandförsvaren, särskilt i de mindre kommunerna, kommer genom utbildningens förläggning till gymnasieskolan att förlora den personliga lokalanknytning som visat sig vara en väsentlig faktor.

Brandnämnden ställer sig vidare tvivlande till att befintliga kommunala resurser medger ett åtagande av ansvar för den högre specialkursen utan personella- eller materiella förstärkningar.

Enligt nämndens uppfattning bör brandmannautbildningen läggas under brandnämndens utbildningsansvar och i likhet med dagens utbildning genomföras på ett fåtal orter.

Länsstyrelsen i Uppsala län menar att under alla tider har många tonåringar känt dragning mot brandmänna (-räddningstjänste) yrket beroende av den äventyrliga och på händelser mångfacetterade verksamheten. Man kan därför inte helt bortse från att risk finns för en överrekrytering och därmed åtföljande besvikelse när vederbörande elev finner sig olämplig eller av annan anledning inte kan få anställning efter genomgången utbildning. Länsstyrelsen vill därför särskilt framhålla vikten av att intagningen till den 1-åriga högre kursen i gymnasieskolan föregås av ingående lämplighetstester av elevens fysiska och psykiska möjlighet att fullfölja en påbörjad utbildning. Det är också viktigt att dessa tester, behörighetskrav och läkarutlåtande

utformas så att samma bestämmelser kommer att gälla över hela landet. Behörighetskraven bör således motsvara de krav som inom de flesta brandförsvär i landet ställs på en brandman som skall börja inom yrket. Här genomförs exempelvis prov för arbete på höga höjder, förmåga att orientera sig i rökfyllda lokaler osv.

Undervisningen avses enligt förslaget att förläggas helt eller delvis till ett brandförsvär förutsatt att där finns tillgång till lärare, lokaler och undervisningsmateriel. Här måste enligt länsstyrelsen klarläggas vem som betalar instruktörernas löner då sådan undervisning troligen endast i undantagsfall kan ske under ordinarie tjänstgöringstid. Undervisningsmateriel och liknande kan inte alltid bindas upp vid en utbildning då materielen till största delen är i utryckningsberedskap.

Länsstyrelsen anser vidare att föreslaget statsbidrag om 15 000 kronor per kurs synes vara i minsta laget för att täcka kurskostnaderna, varför en omprövning bör ske.

Länsstyrelsen i Södermanlands län framhåller att arbetsgruppen har haft till uppgift att pröva frågorna om att inordna den grundläggande utbildningen för heltidsanställda brandmän och skorstensfejare i gymnasieskolan som 1-årig inbyggd högre specialkurs. Länsstyrelsen delar den uppfattning, som arbetsgruppen lagt fram, samt anser vidare i likhet med länskolnämnden att eleverna bör rekryteras från lämpliga linjer inom gymnasieskolans 2-åriga kurser.

Arbetsgruppen anser att brandmannautbildning även skall omfatta nuvarande ambulansutbildning. Räddningstjänstkommittén har i sitt principbetänkande "Samhällets räddningstjänst" (SOU 1981:82) ansett "att genom de ökade kraven på sjukvårdsutbildning och på erfarenheter av praktiskt sjukvårdsarbete kommer det efter hand att bli alltmer nödvändigt med särskild ambulans- och särskild räddningstjänstpersonal". Landstinget har i yttrande till länsstyrelsen påpekat att skolöverstyrelsen nyligen har presenterat ett förslag till påbyggnadsutbildning av ambulansförare. Dessa skulle härigenom i princip få undersköterskekompetens.

De uppgifter som kräver samtidig medverkan från såväl brandförsvär som ambulansorganisation torde i förhållande till respektive organs övriga uppgifter vara mycket få. Med hänsyn härtill och till att respektive funktion fordrar kvalificerade kunskaper inom skilda områden samt att dessa kunskaper måste byggas på och vidmakthållas genom kompletteringsutbildning anser länsstyrelsen det vara mycket tveksamt att slå ihop dessa funktioner.

Länsstyrelsen vill dock betona att brandpersonal bör ha grundläggande utbildning i sjukvård och att denna i vissa avsnitt kan vara densamma som meddelas ambulansförare.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller att förslaget innebär att den framtida brandmannen i regel inte har någon tidigare yrkeserfarenhet att falla tillbaka

på, utan kommer direkt från gymnasieskolan, ev. via värnplikten, till brandförsvaren.

Av den anledningen är det enligt länsstyrelsen väsentligt att inträdeskraven utformas så, att elvernas lämplighet, tidigare yrkeserfarenhet och utbildning får en avgörande betydelse för denna utbildning. Lämpligheten kan undersökas genom t. ex. olika tester i likhet med de som flera större brandkårer använder i dag.

Den framtida utbildningen för brandmän bör förläggas till de orter som dels har stora brandförsvär, dels har en vårdskoleutbildning. För Kalmar läns del bör en dylik utbildning med fördel placeras i Västervik och/eller i Kalmar. Underlag finns knappast för ytterligare utbildningsplatser inom länet.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län påpekar att eftersom utbildningen till brandman på heltid föreslås bedrivas som högre specialkurs är krav uppställda i fråga om behörighet att söka inträde till utbildningen. Det bör dock klagöras vilka yrkesinriktade linjer i gymnasieskolan som, enligt vad arbetsgruppen säger, är så lämpliga för brandmannayrket att de skall ge företräde vid intagning till utbildningen. Länsstyrelsen vill här även framhålla betydelsen av att brandförsvaren tillförs personal som varit verksamma en tid i yrken som nu är i fråga. För en del av dessa yrkeserfarna kan det bli aktuellt att anordna kompletteringsutbildning så att de kan skaffa sig behörighet att söka inträde till utbildningen.

Vidare bör påpekas att arbetsgruppens förslag innebär att brandmannautbildningen på de flesta orter kommer att få två huvudmän – en för ambulansmannautbildningen (sjukvårdshuvudmannen) och en för den övriga utbildningen (kommunen).

Länsstyrelsen i Västmanlands län anser att en alltför tidig specialisering kan ur flera synpunkter vara till nackdel. I de flesta fall är eleverna ungdomar vars intresse och yrkesinriktning på något år i hög grad kan mogna. De bör därför få välja specialistutbildning så sent som möjligt. Av de fyra alternativ som arbetsgruppen övervägt anser länsstyrelsen därför att den ettåriga specialkursen som påbyggnad av en tvåårig gymnasiekurs är att föredra.

Enligt länsstyrelsen kommer det sannolikt att bli en eftersökt utbildning utan rekryteringsproblem trots de inträdeskrav inte minst fysiska som måste ställas. Till utbildningen kommer sannolikt även många "äldre" att söka.

Målsättningen att den som genomgått räddningstjänstutbildningen skall kunna tjänstgöra både som brandman och ambulansman ger enligt styrelsen viss valfrihet för den enskilde. Den gemensamma utbildningen för brandmän och ambulanspersonal skapar också elevunderlag för en decentralisering av utbildningen till flera orter.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län tillstyrker att den grundläggande utbildningen förläggs till gymnasieskolan på det sätt som föreslås i promemorian. Från regionalpolitisk synpunkt vore det värdefullt om den föreslagna ettåriga högre specialkursen för länets vidkommande förläggs till Kramfors gymnasieskola.

Malmöhus läns landsting anför att det är sjukvårdshuvudmännen som ansvarar för sjuktransporter, men traditionellt utför brandkårens personal ett stort antal ambulanstransporter. Inom M-landstinget finns landstingsanställd ambulanspersonal i Lund, Hörby, Sjöbo och Burlöv (en amb.). All övrig ambulanstransport utföres av brandmän.

Det är ett mycket ansvarsfyllt arbete som lägges på ambulansmannen. Hur den hastigt insjuknade tages om hand och hur den första hjälpen ges på olycksplatsen kan vara av livsavgörande betydelse.

Landstinget har därför sett fram emot en förnyad och förstärkt utbildning för ambulanspersonal. Den nuvarande grundkursen i sjukvård på 7 veckor har ansetts alltför kort för att kunna inrymma all den undervisning som erfordras för denna personalgrupp.

I promemorian anges inte hur stort utrymme som bör disponeras för utbildning i akutsjukvård (arbetsgruppen överlåter åt skolöverstyrelsen att fastställa tim- och kursplaner), men att döma av allt övrigt lärostoff som föreslås ingå i utbildningen under ett läsår på 40 veckor kan troligtvis inte utbildningen i akutsjukvård bli så mycket mer omfattande än vad som nu förekommer.

Tillsynsläkarna för ambulansväsendet fordrar en påtagligt utvidgad grundutbildning för ambulansförare. Det förslag till utbildning av ambulanspersonal som skolöverstyrelsen lämnade till utbildningsdepartementet i juni 1981 omfattade 40 veckors grundutbildning.

Enligt landstingets bedömning torde den nu föreslagna utbildningen komma att ge alltför knapp tid för sådan undervisning som ger kunskaper i rätt omhändertagande av svårt skadade människor.

Vid rekrytering av brandmän tillgodoses bl. a. yrkeserfarenhet inom något för räddningstjänst värdefullt yrke (plåtslagare, snickare, byggnadsarbetare, bilmekaniker, yrkesförare osv.).

Landstinget anser att för ambulansmän vore genomgång av 2-årig vårdlinje en adekvat utbildning före inträde till högre specialkurs i räddningstjänst.

Utredarna anser att av resursskäl bör utbildningen i akutsjukvård anordnas som inbyggd utbildning och föreslår att sjukvårdshuvudmannen skall erhålla statsbidrag för denna utbildning.

I bilaga 12 till budgetpropositionen 1982, prop. 1981/82:100, föreslås emellertid att statliga bidrag för gymnasial inbyggd landstingskommunal utbildning skall slopas. Om riksdagen antager budgetförslaget skulle kostnaderna helt överföras på sjukvårdshuvudmannen.

Landstinget anser att, om av ekonomiska skäl utbildning i räddningstjänst inte får bli mer omfattande än en ettårig högre specialkurs inom gymnasieskolan, så borde rekrytering till denna utbildning ske i huvudsak från gymnasieskolans vårdlinje och att statsbidrag skall utgå för utbildning i akutsjukvård.

Göteborgs och Bohus läns landsting anför att utredningen föreslår att en ettårig *högre* specialkurs inrättas i gymnasieskolan för en samordnad räddningstjänstutbildning dvs. en utbildning som leder till både ambulans- och brandmannayrket. För inträde till denna högre specialkurs krävs genomgången gymnasieutbildning. Utbildningen föreslås anordnas som inbyggd utbildning vid ett brandförsvaret och hos sjukvårdshuvudmannen.

Som utgångspunkt för sitt yttrande vill landstinget fastslå att uppläggning och innehåll i utbildningen för räddningstjänst är beroende av de arbetsuppgifter som ingår i räddningstjänsten.

I landstingsområden där man valt att anknyta sjuktransporterna till den kommunala räddningstjänsten torde den föreslagna utbildningen ev. kunna fungera.

I andra landsting som i stället valt en sjukhusanknuten ambulansorganisation torde den föreslagna utbildningen inte fungera. Kraven på sjukvårdsutbildning ökar då och önskemål finns att ambulanspersonalen skall ha undersköterskekompetens för att även kunna tjänstgöra på akutsjukvårdsavdelningar. En sådan tjänstgöring är en förutsättning för att kunskaperna i akutsjukvård skall kunna bibehållas.

Landstinget är tveksamt till att den sjukvårdsutbildning som kan komma att inrymmas i den föreslagna ettåriga specialkursen är tillräcklig för att kunna fungera som utbildning av ambulanspersonal. Den föreslagna utbildningen bör i stället inriktas mot brandmannayrket. Även häri måste givetvis ingå viss sjukvårdsutbildning. Genom denna uppläggning ställs mindre krav på sjukvårdsapparaten i form av praktikplatser. Dessa är nämligen en trång sektor vad gäller all vårdutbildning. Särskilt besvärlig är situationen vad gäller akut- och intensivvård. Vägledande princip har därvid varit vid de senaste läroplansomläggningarna att "spara" dessa praktikområden till de som behöver platserna bäst. Att i detta läge utbilda samtliga brandmän för ambulanstjänstgöring synes orimligt.

Vad gäller utbildningen av ambulanspersonal har denna varit föremål för utredningar inom såväl Socialstyrelsen som Skolöverstyrelsen. Landstinget finner det märkligt att samordning inte skett med dessa instanser.

Kopparbergs läns landsting framhåller att arbetsgruppen ser påtagliga fördelar i en samordning av utbildningen av brand- och ambulanspersonal. Den som har genomgått utbildningen skall kunna tjänstgöra både som brandman och som ambulansman. Landstinget för sin del ställer sig tveksam till förslaget. I Kopparbergs län finns enbart landstingskommunal ambulanspersonal. Inom landstinget är f. n. en utredning om 80-talets ambulanssjukvård föremål för remissbehandling. Utredningen har haft som direktiv att betona sjukvårdsinnehållet i ambulansverksamheten. Utredningsförslaget innebär beträffande ledning och medicinskt ansvar att ambulansverksamheten skall ses som en del av lasarettens akutmottagningar eller vårdcentraler och stå under ledning av chefen för akutmottagningen eller vårdcentralen. Härigenom kan en kontinuerlig fortbildning komma till stånd kompletterad

med teori och praktik inom bl. a. intensivvård, förlossning och operation. Kompetenskravet för nyanställning av ambulanspersonal fastställs till lägst underskötare/-erska. Tanken är vidare att vid behov skall läkare eller sjuksköterska medfölja ambulans.

Av ovannämnda framgår att landstingets ambition vad gäller ambulanspersonalens sjukvårdsmässiga kompetens är högre än vad en brandmannautbildning kan erbjuda även om i utbildningen skulle byggas in akutsjukvård.

Landstinget finner det vara bristande samordning mellan de olika förslag till ny grundutbildning för ambulanspersonal som aviserats på senare tid. Dels har socialstyrelsen 1979 på regeringens uppdrag utrett frågan om ambulanspersonalutbildningens innehåll och omfattning, dels har skolöverstyrelsen 1980 lagt förslag om ny grundutbildning (40 veckor) och om kompletteringskurs (20 veckor) för ambulanspersonal, dels läggs föreliggande förslag om gemensam räddningstjänstutbildning (brandman och ambulansman).

Skulle en samordnad räddningstjänstutbildning i vidare bemärkelse införas på gymnasieskolan ser dock landstinget positivt på att utbildningen i hög grad blir praktiskt inriktad. Landstinget bedömer det som mycket angeläget att kunskaper om akutsjukvård i så fall införs i brandmannautbildningen.

Norbottens läns landsting finner det anmärkningsvärt att ett nytt förslag till utbildning av ambulanspersonal nu läggs fram utan att vare sig socialdepartementet, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen eller landstingsförbundet varit representerade i arbetsgruppen. Förhållandet framstår som än mer anmärkningsvärt om man betänker att ett inom dessa instanser väl förankrat förslag till såväl ny grundutbildning för ambulanspersonal som kompletteringsutbildning för vårdare i ambulans redan ligger på regeringens bord (skolöverstyrelsens regeringsskrivelse dnr S 80:240).

När det gäller sakinnehållet i promemorian så är landstinget positivt till att utbildning för räddningstjänst och sotningsväsende inordnas i gymnasieskolan och sprids till fler orter och till att räddningstjänstutbildning och motsvarande civilförsvarsutbildning samordnas. Landstinget ställer sig också bakom tanken på att utbildning för räddningstjänst och sjuktransporter samordnas, men är tveksamt till om det bör ske på det sätt som föreslås i promemorian.

Under mer än tio års tid har man arbetat för att höja kvaliteten på ambulanspersonalens utbildning. Kanske är arbetsgruppens förslag ett steg i rätt riktning. Men då måste inträdeskravet för den som vill ägna sig åt ambulanstjänst vara genomgången vårdlinje eller motsvarande, dvs. undersköterskekompetens. I annat fall riskerar vi att ambulanspersonalens utbildning inte blir stort bättre än i dag. Även om inget läroplansförslag presenteras i promemorian så framgår det klart att arbetsgruppen ser

räddningstjänsten – främst brandtjänsten – som utbildningens huvudingrediens.

Landstinget menar därför att arbetsgruppens förslag bör omarbetas i nära samverkan med dem som utarbetat det tidigare omnämnda förslaget till ny grundutbildning för ambulanspersonal. Kanske kan grundutbildningen för räddningstjänst och grundutbildningen för ambulanspersonal organiseras med gemensam start under 10–15 veckor. Eller – om gymnasieutredningens 3-terminssystem går igenom – under 1 av 3 terminer. Oavsett hur utbildningarna organiseras bör dock gemensamma praktiska övningar anordnas.

Oavsett hur grundutbildningen byggs upp bör också den tidigare omnämnda kompletteringsutbildningen för vårdare i ambulans anordnas och vidareutbildningsmöjligheter skapas för ambulanspersonal. Ambulanstjänsten måste göras mer attraktiv genom befordringstjänster. Samordning av räddningstjänst och ambulanstjänst är mycket viktig men får inte ske på bekostnad av ambulansutbildningens kvalitet.

Stockholms kommun framhåller att när det gäller utbildningens organisation och ekonomi finns det anledning till vissa invändningar mot arbetsgruppens förslag. Kommunerna styr i dag sin rekrytering själva, dvs. man uppställer kvalifikationskrav, testar och utbildar sina nyanställda. Genom att yrket upplevs som attraktivt brukar det finnas ett stort antal sökande att göra urvalet bland. Det innebär också att man fritt kan välja tidpunkt och antal som skall rekryteras. Detta sker då till priset av att kommunen får stå för kostnaden för utbildningen inklusive elevernas löner under kurstiden. Om den grundläggande brandmannautbildningen inordnas i gymnasieskolan kan kommunerna rekrytera "färdiga" brandmän. Det medför emellertid att kommunernas inflytande på behörighetskrav, urval, kursinnehåll och antal utbildningsplatser försvagas eller helt upphör. Följande aspekter bör särskilt beaktas i detta sammanhang.

Behovet av nyanställningar till kårerna kan variera relativt kraftigt år från år. Det påverkas av sådana faktorer som förändring av brandpersonalens tjänstgöringstid, anhopning av pensionsavgångar vissa år och nya åtaganden. Vid dimensioneringen av specialkursen krävs en stor följsamhet till det rådande personalbehovet ute i kårerna. En förutsättning för att man skall kunna hålla numerären i vaktstyrkorna är att det går att nyanställa vid behov.

Brand- och räddningstjänsten ställer höga krav på personalen i fråga om fysisk status och praktiska färdigheter. Vid intagningen till den högre specialkursen måste därför särskilda behörighetskrav uppställas. Meritvärderingen bör betona praktiska färdigheter. Kraven måste också beakta att tjänsten i de större brandförsvaren är mer krävande än i andra kårer.

Ett speciellt problem blir att inträdet i yrket kommer att ske redan vid 17–18 års ålder, vilket är betydligt tidigare än f. n. Lämpligheten för yrket

(mognad, körskicklighet m. m.) kanske inte alla gånger kan avgöras i så tidigt skede. Det torde vara en fördel om den tre veckor långa praktiktiden kan läggas i början på sommaren dvs. ett par månader före den egentliga kursens början. En elev som "hoppas av" kan då ersättas av en reserv.

En gemensam utbildning för brand- och ambulansmän strider mot den utveckling som finns inom många landsting, som innebär att ambulansyrket integreras i sjukvården. Även om de två funktionerna samverkar på större skadeplatser och till någon liten del har en gemensam kunskapsbas så finns enligt brandförsvaret inte skäl för en sådan samordning.

Uppsala kommun anser att behörighetskrav och läkarutlåtande bör utformas så att samma bestämmelser gäller över hela landet. Behörighetskraven bör således motsvara de krav som i dag på många håll i landet ställs på en brandman som skall börja inom yrket. Han prövas t. ex. i arbetet på höga höjder och förmågan att orientera i rökfyllda lokaler, m. m.

Arbetsgruppen föreslår att undervisningen förläggs helt eller delvis till ett brandförvar som har möjlighet att tillhandahålla lärare, lokaler och undervisningsmateriel.

Här finns enligt kommunen anledning påpeka att detta kommer att bli en väsentligt utökad verksamhet för dessa brandkårer. Man måste ha klarlagt vem som betalar instruktörernas löner då sådan undervisning endast i undantagsfall kan ske på tjänstgöringstid. Beträffande undervisningsmateriel och liknande skall observeras att dessa inte alltid kan bindas upp vid en utbildning då materielen ofta är i utryckningsberedskap. F. ö. är det ytterst tveksamt om föreslaget statsbidrag om 15 000 kr. per kurs täcker kostnaderna.

Arbetsgruppen har insett betydelsen av att eleverna får en praktisk erfarenhet innan man slutligen bestämmer sig för yrket. Denna praktiska period har föreslagits omfatta 2 - 3 veckor.

Kommunen instämmer med arbetsgruppens uppfattning om betydelsen av den praktiska tjänstgöringen. Frågan är bara vem som skall avgöra om vederbörande är lämplig för yrket eller inte. Ett instrument måste tas fram som ger brandchefen möjlighet att tillsammans med gymnasieskolan avgöra om eleven är lämplig eller inte.

Ett särskilt problem är enligt kommunen att inträdet i yrket kommer att ske redan vid 17 - 18 års ålder, vilket väsentligt försvårar lämplighetsbedömningen.

Nyköpings kommun tillstyrker brandmannautbildningens samordning med ambulansmannautbildningen. Den föreslagna utbildningen ger även riksomfattande normer för grundutbildning samt höjer deltidsbrandmannens utbildningsnivå, vilket är positivt ur tjänstgöringssynpunkt. Däremot försämrar brandförsvarets möjligheter att rekrytera brandmän (heltid) med lämplig yrkesutbildning och yrkeserfarenhet genom föreslagen grundutbildning inom gymnasieskolan.

Brandförsvaren på de aktuella gymnasieorterna har enligt kommunens

uppfattning knappast (vilket arbetsgruppen förutsett) i dagsläget resurser för att svara för den praktiska utbildningen, utan här måste staten gå in med stödjande åtgärder i form av hjälp till övningsanläggningar, utbildningsmateriel, lärarpersonal m. m.

Linköpings kommun framhåller att en i Linköping ledigförklarad brandmannatjänst söks i dag av 100–200 personer. Den som anställs är i normalfallet ca 23–25 år, har en gymnasial yrkesutbildning, 4–6 år inom det yrke han utbildats i, har fullgjort värnplikt el motsv. Anställningen föregås av bl. a. en dags intensiva tester och intervjuer. Enligt arbetsgruppens förslag skall brandmannautbildningen inordnas i gymnasieskolan i form av en 1-årig högre specialkurs. Antagning till utbildningen sker med utgångspunkt från främst skolbetyg (vanligtvis 2-årigt gymnasium) och ett läkarutlåtande. Den högre specialkursen inleds med 2–3 veckors praktik vid brandkår varigenom "eleverna på ett tidigt stadium får möjlighet att pröva om de passar för yrket". Årligen antages i hela landet ca 500 elever vilket beräknas motsvara behovet av brand- och ambulansmän. – De kommunala brandkårerna blir framdeles hänvisade till att rekrytera brandmän från en oerhört liten grupp som i sin tur antagits till utbildning på väsentligt sämre grunder än vad som sker med dagens urvalsmetoder. Detta kan befaras ge en betydligt sämre brandpersonal på sikt.

Kommunen anför vidare att brandskoleutredningen föreslog efter bl. a. en omfattande enkät bland tidigare elever och skriftväxling med för utbildningen ansvarig läkare att akutsjukvårdsutbildningen skulle utökas till 25 timmar. Arbetsgruppen föreslår nu att den skall utökas till ca 15 veckor. I socialstyrelsens förslag till 20 veckors utbildning för ambulanspersonal ingår sambandstjänst och räddningstjänst som två delämnena i "Arbetslivsorientering". Ämnet föreslogs totalt omfatta 50 timmar. Körkunskap ingick överhuvudtaget inte i denna utbildning men däremot med 85 timmar i 40-veckorsutbildningen. Arbetsgruppen föreslår nu att brandmännen får ca 15 veckors akutsjukvårdsutbildning och ambulansmän ca 15 veckors utbildning i allmän räddningstjänst m. m. Man anar att skälet är att man vill få tillräckligt elevunderlag för att kunna få ambulans- och räddningstjänstutbildningen spridd till 15–20 platser. Är detta samhällsekonomi när mindre än hälften av landets brandmän (enligt "Samhällets räddningstjänst" 764 brandmän) tillika är ambulansmän? Och när tendensen pekar relativt entydigt på en uppdelning av de två yrkesområdena.

Kommunen konstaterar att arbetsgruppen anser att utbildningen kan rymmas inom befintliga ramar för gymnasieskolan. Skolstyrelsen i Linköpings kommun säger i detta hänseende "Vad man däremot måste ställa sig frågande till är påståendet att den föreslagna utbildningen, genom att läggas under gymnasieskolan och KOMVUX, kan anordnas inom befintliga kostnadsramar. Räddningstjänstens personal är en för samhället mycket viktig arbetsgrupp, för vilken specialutbildning av högsta kvalitet krävs. Detta i sin tur ställer stora krav på lärare, lokaler och utrustning och att detta

skall kunna erbjudas inom befintliga kostnadsramar är enligt skolstyrelsen en omöjlighet, även om det blir fråga om s. k. inbyggd utbildning vid brandförsvaret och sjukvårdshuvudmannen. Förutsättningar att, genom dessa förslag till ny utbildning i räddningstjänst uppnå samhällsekonomiska besparingar saknas således, anser skolstyrelsen." Skolstyrelsens i Linköping konstaterande är enligt kommunen särskilt intressant eftersom arbetsgruppens förslag utarbetats mot bakgrunden att man skall göra samhällsekonomiska besparingar. Man kan här ana ett försök att dölja vad kostnaderna för utbildningen verkligen blir samt ett försök till dold kostnadsövervältning från stat till kommun.

Norrköpings kommun framhåller att brandstyrelsen och brandchefen har ständigt betonat betydelsen av brandmännens yrkeskunskaper såsom snickare, plåtslagare, elektriker osv. Brandförsvarens utryckningsstyrkor är sammansatta av personer som, förutom sin brandmannautbildning, även har en bakgrund som civila yrkesmän. Utryckningsstyrkornas effektivitet, såväl heltidsanställdas som deltidsanställdas, är i hög grad beroende av personallens kunskaper från industrin, byggarbetsplatsen, bilverkstaden etc.

Arbetsgruppens förslag att rekrytera ungdom i 18-årsåldern till särskild utbildning genom ettårig specialkurs innebär ett flertal osäkerhetsmoment, bl. a. om ungdomar i den åldern kan anses ha uppnått den psykiska och fysiska mognad som brandmannayrket kräver.

Inbyggd utbildning vid företag, institutioner etc. förutsätter kontinuerlig sysselsättning med det som utbildningen syftar till, varför en högre specialkurs i räddningstjänst m. m. vid gymnasieskolan, på det sätt utredningen föreslår, inte är genomförbar utan stora kostnader för utbildningskommunerna. Resurser för dylik utbildning saknas nämligen hos såväl brandförsvaret som gymnasieskolan. Utbildningen föreslås förlagd till 15–20 orter med ett utbildningsbehov av 500 personer/år, vilket innebär utbildning av 25–30 personer per år och utbildningskommun. Om statsbidrag skall utgå med högst 15 000 kr/år och utbildningskommun, uppstår frågan vem som i övrigt skall tillskjuta medel för övningsområden, lokaler, undervisningsmateriel inkl. fordon, lärare/instruktörer, förbrukningsmateriel, elevernas skyddsutrustning m. m.

Föreslagen likformighet i utbildningen för räddnings- och ambulanspersonal förefaller välgrundad och genomtänkt för de ungdomar som hamnar inom kommuner där samma personal bemannar såväl räddningstjänsten som ambulanstjänsten. Denna "dubbeltjänst" berör dock endast 60 à 70 personer, medan övriga får en inte alldeles bortkastad, men dock onödigt lång utbildning.

Växjö kommun påpekar att för att undvika att fysiskt olämpliga ungdomar söker till 40-veckors specialkurs bör utöver läkarundersökning någon form av konditionstest ingå i ansökningsförfarandet.

För brandförsvarets vidkommande är det enligt kommunen önskvärt att

anställa personal med praktik från arbetslivet, varför särskilda regler bör uppställas som underlättar antagandet av yrkesverksamma. Dock måste dessa regler kompletteras med en åldersbegränsning.

Den praktiska delen av utbildningen avses förläggas till kommunala brandkårer, vilket skapar vissa problem, då det knappast finns personella och materiella resurser för denna utbildningsvolym på brandkårerna av i dag. Statsbidrag för anskaffning av åskådningsmateriel bör erhållas.

Kalmar kommun framhåller att utbildningen för heltidsanställda brandmän bör, som arbetsgruppen föreslår, inordnas i gymnasieskolan såsom 1-årig högre specialkurs. Utbildningen bör helt domineras av allmän räddningstjänst med markant inslag av praktiska övningar vid brandkår på gymnasieorterna.

Av flera skäl torde det enligt kommunen inom överskådlig framtid inom flertalet regioner i landet finnas både kommunal och landstingskommunal ambulanspersonal. Redan av denna anledning finns skäl att samordna utbildningen för brandmän och ambulansmän. Brandmannautbildningen måste innehålla ett stort inslag av akutsjukvård, då omhändertagandet av skadade personer på en olycksplats är en angelägen uppgift för all räddningspersonal. Den aktuella utbildningen bör enligt kommunen m. a. o. leda till både ambulans- och brandmannayrket. Inom 1978 års försvarskommitté övervägs att kommunerna skall ges ansvaret för ledning vid beredskap och krig av civilförsvarsverksamheten på lokal nivå. Det innebär bl. a. att det kommunala brandförsvaret och den lokala civilförsvarsorganisationen kan samordnas mer än tidigare. Härför bör viss grundläggande utbildning i fråga om civilförsvarets ledning och metoder också ingå i räddningstjänstutbildningen, då f. ö. brandförsvarets personal ofta krigsplaceras inom civilförsvaret.

Karlskrona kommun menar att arbetsgruppens förslag i jämförelse med dagsläget ger en kraftig upplyftning av utbildningen. Genom att yrkesutbildningen kommer före anställningen begränsas även kommunernas kostnader bl. a. genom minskade löner-, rese-/traktaments-, och vikariekostnader. I förslaget inbegripes att utbildningen skall utgöra grundutbildning för såväl brand- som ambulansmannayrket. Med hänsyn till den ökade strävan att i högre grad integrera arbetet på skadeplatsen bedömes förslaget vara bra.

Helsingborgs kommun anser att föreslagen utbildning för brandmän inte utgör någon förbättring mot det nuvarande systemet utan resulterar snarare i en försämring av brandmannautbildningen.

Urvalet av elever till brandmannautbildning bör enligt kommunen styras från en heltidskår. Genom att en brandkår rekommenderar elever till utbildning fås elever som genomgått en anställningstest och man anpassar kurserna efter samhällets behov. Utbildningen bör förläggas till ett begränsat antal orter. Det bör ställas krav på övningsfält samt tillgång till åtminstone medelstor brandkår. Brandmännen bör också ha ett övergripande ansvar för

brandmannautbildningen så att den blir ett naturligt steg till uttryckningsledarutbildningen.

Göteborgs kommun ansluter sig i allt väsentligt till de synpunkter och förslag som arbetsgruppen framför och vill understryka att utbildningen kan anordnas som ettårig högre specialkurs inom gymnasieskolan med undervisningen i arbetsteknik och fackteori förlagd som inbyggd utbildning.

Kommunen vill dock framföra sin tveksamhet till arbetsgruppens förslag beträffande finansieringen av ifrågavarande utbildning. Även om undervisningen förläggs som inbyggd utbildning bedömer kommunen att det erfordras en viss dubbling av brand- och sjukvårdsmateriel. Det är därför rimligt att staten svarar för de kostnader som investering i ny undervisningsmateriel medför. Vidare bedömer kommunen att driftskostnaderna inte blir oväsentliga. Statsbidrag skall enligt förslaget utgå med vad som gäller för inbyggd utbildning inom vårdområdet. Detta statsbidrag är f. n. högst 15 000 kr./läsåret och klass med minst åtta elever. Det av arbetsgruppen föreslagna huvudmomentet i utbildningen synes motivera att utbildningen hänförs till inbyggd utbildning inom industri och hantverk. Detta innebär att kommunen erhåller statsbidrag per elev och undervisningstimme med ett belopp som avses täcka kostnaden för lön, materiel och lokaler.

Mariestads kommun framhåller att intagningsprövning, standardiserade lämplighetstest, bör ske av sökanden till högre specialkurs i räddningstjänst på samma sätt som angivits för anställning inom brandförsvaret. Intagningsproven bör ingå i eller ersätta introduktionsutbildningen. Endast introduktionsutbildning vid hemmabrandkår har stora brister som urvalsinstrument. Bedömningen blir lätt subjektiv, känslomässig och påverkbar av andra hänsyn än till räddningstjänstens behov t. ex. föreningstillhörighet och kompisförhållanden. För nyanställning inom räddningstjänsten bör krävas förutom högre specialkurs även ett halvt års provtjänstgöring. Provanställningen bör utgöra ett led i anställningen och vikariat jämnställas med sådan tjänst.

Karlstads kommun anser att om gruppens förslag genomförs finns risk för en "överproduktion" av 19-åriga brandmän.

Nuvarande system, där en brandman utbildas först efter en viss introduktionsutbildning och tjänstgöring inom brandförsvaret, torde enligt kommunen vara ett bättre alternativ därför att efterfrågan styr utbildningsbehovet, eleverna blir mer motiverade, elevernas ålder är något högre, eleverna har arbetslivserfarenhet, inget glapp finns mellan skola och anställning och brandförsvaren blir vid anställning ej bundna vid krav på fullgjord specialkurs.

Årjängs kommun tycker att om nuvarande system skulle bibehållas vid rekrytering av heltidsanställda brandmän borde deras introduktionsutbildning och den deltidsanställdes kunna sammanfalla.

Västerås kommun anför att en mer omfattande grundutbildning för

brandmän är väl motiverad mot bakgrund av de komplicerade och skiftande arbetsuppgifter en brandman ställs inför.

Föreslagen utbildning medför dock vissa negativa begränsningar i rekryteringshänseende. Yrkesarbetande med lämplig utbildning inom tekniska yrken som brandförsvaret har stor nytta av att i räddnings- och underhållstjänst tvingas genomgå en 40 veckors högre specialkurs i gymnasieskolan innan anställning kan påräknas.

Lönebortfall under utbildningstiden kommer att begränsa urvalet av duktiga sökande i 20–30 års åldern. Detta kan medföra ökade kostnader för brandförsvaret genom specialutbildning i andra yrken eller ökat nyttjande av främmande tjänster för materiel-, byggnads- och fordonsunderhåll.

Utbildningen kräver goda praktiska och teoretiska utbildningsanordningar.

Tanken på samordnad utbildning av brandmän och ambulansmän är enligt kommunen tilltalande men en viss differentiering av utbildningen inom ramen för kurser skulle sannolikt innebära högre tjänstbarhet inom resp. verksamhetsområde efter avslutad utbildning.

Falu kommun tillstyrker förslaget att anordna utbildning av heltidsanställda brandmän inom gymnasieskolans ram. Principiellt borde de deltidsanställda brandmännen ha samma kunskapsnivå vilket även arbetsgruppen framhåller. De rekryteringssvårigheter som redan nu finns på vissa håll i landet torde emellertid väsentligt accentueras om allt för stora krav på grundutbildning ställes.

Gävle kommun menar att den föreslagna 1-åriga utbildningen får ses som positiv då kunskapsnivån på nya brandmän troligen kommer att ligga betydligt högre än idag. Att utbildningen även innehåller sjukvårdsutbildning ser kommunen inte som något negativt då det är en del av arbetet och flera realistiska övningar har visat att akutsjukvård är en brist hos personal som inte arbetar med ambulansverksamhet.

Sundsvalls kommun konstaterar att den ettåriga specialkursen avses genomföras som inbyggd utbildning och förläggas till brandförsvaret i orter med väl utbyggd gymnasieskola, vilket innebär en positiv decentralisering av utbildningen. Sundsvall har en bred gymnasieutbildning, ett väl fungerande brandförsvaret samt ett storsjukhus för akutsjukvårdsutbildningen. Förutsättningarna finns alltså för brandförvarsutbildning i Sundsvall och det är kommunens mening att sådan utbildning med fördel kan förläggas hit. En förutsättning är givetvis att kommunen inte får överta utbildningskostnaderna utan får kompensation för den insats i personal och material som kommer att erfordras.

Östersunds kommun anför att förslaget om att en grundutbildning skall krävas för anställning i kommunens brandförsvaret är tillfredsställande. Den som anställs har då redan en lämpligt anpassad utbildning och har visat om vederbörande är lämplig för arbetsuppgifterna.

Umeå kommun tillstyrker att brandmannautbildningen sammanslås med

ambulansmannautbildningen och förlägges som en specialkurs till gymnasieskolan. Av regionaltekniska skäl bör enligt kommunen ca 40 % av utbildningsorterna placeras i Norrland trots att elevantalet inte blir heltäckande för våra behov. Viss omflyttning av elever från södra Sverige torde därför vara nödvändigt.

Arbetsgruppen har redovisat att staten inte tar på sig några kostnader för den praktiska utbildningen eftersom både lärarkostnader, instruktörer, brandfordon, materiel och annan utrustning som behövs för utbildningen skall tillhandahållas av den brandkår som finns på gymnasieorterna. I vissa fall kommer det att behövas kompletteringar av utrustning, materiel och fordon för att kunna genomföra utbildningen men vi förutsätter då att kommunen erhåller statsbidrag enligt gängse principer för bland annat utrustning.

Umeå kommun ser gärna att Umeå blir aktuell som utbildningsort för den tänkta brandmannautbildningen. Landstinget har även vårdutbildning i Umeå.

Svenska kommunförbundet (majoriteten) påpekar att specialkursen avses genomföras på ett begränsat antal orter. Brandförsvaret, särskilt i de mindre kommunerna, kommer härigenom att förlora den personliga lokala anknytningen som visat sig vara väsentlig vid rekrytering.

Enligt styrelsens uppfattning bör brandmannautbildningen förläggas under Statens brandnämnd och genomföras i intim samverkan med Civilförsvarets utbildning och med utnyttjande av deras utbildningsanläggningar. Härför talar också den framtida samordningen med kommunanknutet civilförsvaret.

Styrelsen kan alltså inte tillstyrka arbetsgruppens förslag utan förordar att brandmannautbildningen anordnas med utgångspunkt från det betänkande som sakkunniga för översyn av brandförvarsutbildningen m. m. (Ds Kn 1979:5) framlade.

Landstingsförbundet är positivt till att en översyn gjorts, i denna riktning, men finner det anmärkningsvärt att ett nytt förslag till utbildning av ambulanspersonal lagts fram utan att kontakt tagits med vare sig socialdepartementet, socialstyrelsen, skolöverstyrelsen eller Landstingsförbundet. Förbundet vill härvid hänvisa till en rapport som socialstyrelsen på uppdrag av regeringen 1979 framlagt om ambulanspersonalens utbildning. Likaså har förslag till ny grundutbildning utarbetats inom skolöverstyrelsen (skolöverstyrelsens regeringsskrivelse dnr S 80:240).

På grund av den bristfälliga belysningen av den del av föreslagen utbildning i räddningstjänst som berör ambulanspersonal anser förbundet det nödvändigt att arbetsgruppens förslag omarbetas i samarbete med berörda parter.

SACO/SR anser att denna utbildning bör kunna fungera bra som en

grundmodell. SACO/SR anser också att en samordning med skolväsendet är till fördel eftersom utbildningen blir mer likformig över landet samtidigt som den kan decentraliseras i ökad omfattning.

Brandmännens riksförbund anför beträffande utbildningen av heltidsanställda brandmän att rekryteringen till denna personalgrupp alltid har skett och alltså sker till nära 100 % från andra yrkes- och arbetsområden.

Brandförsvaret har därvid kunnat tillgodose sitt behov av specialutbildad personal i olika yrken, som inom dessa specialiteter har stor och värdefull arbetslivserfarenhet. Vidare har kommuner i dag på ett enkelt och praktiskt sätt kunnat rekrytera erfaret folk från den deltidsanställda personalgruppen då man inrättar tjänster som heltidsanställda brandmän. Denna möjlighet kommer i realiteten helt att bortfalla om kravet på genomgången gymnasieskola och specialkurs kommer att ställas för heltidsanställning inom brandförsvaret.

Det är inte troligt, att t. ex. en yrkesverksam bilmekaniker vid 35 års ålder och med 15 års tjänst som deltidsanställd brandman bakom sig söker heltidstjänst i brandförsvaret om detta medför att han dessförinnan måste skaffa sig en gymnasiekompetens genom studier på fritid. *Brandmännens Riksförbund* kan inte ansluta sig till det av arbetsgruppen framlagda förslaget till gymnasial utbildning och genomgången högre specialkurs.

I detta sammanhang vill *Brandmännens Riksförbund* som sin mening anföra, att oavsett om utbildningen sker vid särskilda utbildningsbrandkårer eller vid gymnasieskolor kommer denna att innebära kostnader.

Vidare anser förbundet troligt, att elever från gymnasieskolan, som genomgått högre specialkurs för brandförsvaret men som saknar arbetslivserfarenhet, i många fall kommer att välja annan verksamhet än brandförsvaret efter en kort tids anställning. Personer som däremot tar anställning i brandförsvaret vid något högre ålder och som har viss arbetslivserfarenhet torde på ett helt annat sätt ha förutsättningar för att efter genomgången utbildning och praktiktjänst bli kvar i tjänsten.

Genomföres arbetsgruppens förslag torde enligt förbundet särskilda övergångsbestämmelser behöva skapas för att medgiva att personer utan den föreskrivna teoretiska utbildningen kan medgivas anställning inom brandförsvaret. Dessa torde i så fall komma att behöva tillämpas under avsevärd tid.

Brandmännens Riksförbund delar inte arbetsgruppens uppfattning om att ambulanstjänsten och därmed utbildningen för denna bör integreras med de kommunala brandförsvaren. Visserligen ombesörjer ett relativt stort antal kommuner som entreprenörer sjukvårdshuvudmännens ambulanstransporter. I flera landstingskommuner svarar dock sjukvårdshuvudmannen själv för ambulanstransporterna och har för denna verksamhet egen personal.

Ambulanspersonalen kan då – om man inte sysslar med transporter – ha andra arbetsuppgifter inom sjukvården på sjukhus och/eller läkarstationer. Förbundet delar dock arbetsgruppens uppfattning om att en bättre sjuk-

vårdsutbildning av brandförsvarets personal är nödvändig och anser att denna bör ingå i den nya brandmannautbildningen.

Nuvarande förhållande med deltidsanställd ambulanspersonal bör enligt Brandmännens Riksförbunds uppfattning ersättas med enbart heltidsanställd personal. Genom heltidsanställning inom sjukvården som ambulansman, undersköterska, vårdbiträde eller liknande skulle såväl utbildningsfrågorna som anställningsförhållandena bättre svara mot behovet av personal. Dessutom skulle ambulanspersonalen få avsevärt större rutin vid omhändertagande av sjuka och skadade.

Räddningstjänstutredningen har dessutom i sitt betänkande uttalat, att man anser att landstingen även i fortsättningen bör vara huvudmän för ambulanssjukvården.

Förbundet delar dock arbetsgruppens uppfattning om att en bättre sjukvårdsutbildning av brandförsvarets personal är nödvändig.

Svenska brandbefälets riksförbund framhåller att representanter från förbundet har vid sammanträde med arbetsgruppen framfört betänkligheter mot förslaget att förlägga brandmannautbildningen till gymnasieskolan. Riksförbundet anser att den föreslagna utbildningslinjen begränsar brandförsvarens möjligheter att kunna rekrytera brandmän med yrkeskunskaper såsom plåtslagare, snickare, elektriker etc. Brandpersonalens kunskaper från olika områden betyder oerhört mycket för effektiviteten på skadeplatsen och utgör utan tvekan en av hörnstenarna i svenskt brandförsvaret idag.

Kommunerna åsamkas för närvarande vissa kostnader för utbildningen av brandpersonalen. Utbildningskostnaderna har uppenbarligen inte varit av den storleksordningen att man tvekat att låta brandpersonalen genomgå utbildningen. Sälunda har praktiskt taget alla heltidsanställda brandmän genomgått brandskolans brandmannaklass trots att undervisningen till 7/8 är teoretisk och ej obligatorisk.

Om arbetsgruppens förslag att förlägga utbildningen till gymnasieskolan blir genomförd, förordar förbundet krav på yrkeslivserfarenhet inom lämpligt yrke innan inträde beviljas i brandmannaklass.

Svenska brandförsvarsföreningen ser det som en klar fördel att arbetsgruppens förslag här också tillgodose näringslivets behov av räddningstjänstpersonal. Detta har sedan länge varit ett eftersatt område och den föreslagna breda utbildningen bör kunna tillgodose, förutom räddningstjänstens behov av utbildade brandmän, även behovet av säkerhetspersonal för många andra syften. Det är angeläget att inträdeskraven till brandmannautbildningen utformas så att de elever som antas också är lämpliga för yrket såväl psykiskt som fysiskt. Förutom att den av arbetsgruppen föreslagna läkarundersökningen bör ske mot bakgrund av yrkets hårda fysiska krav, bör det också övervägas om kompletterande praktiska test skall användas, t. ex. av den typ som idag används på flertalet större och medelstora brandkårer.

Det senare skulle kunna fungera som en viktig vägledning för eleven att bedöma sina framtida förutsättningar inom yrket.

2.1.2 Utbildning av deltidsanställda brandmän

Arbetsgruppen har föreslagit att utbildningen av deltidsanställda brandmän skall inledas med en kortare introduktionsutbildning vid respektive brandförsvaret eller regionalt i regi av kommunförbundets länsavdelningar. Denna grundläggande utbildning skall kunna kompletteras med utbildning inom den kommunala vuxenutbildningens (komvux) ram. Den sammanlagda utbildningen inom komvux bör inte understiga 120 undervisningstimmar.

Så gott som samtliga remissinstanser framhåller att förslaget att genomföra en grundutbildning för de deltidsanställda brandmännen är en sedan länge efterlängtd reform. Från flera håll understryks de svårigheter som f. n. föreligger för de deltidsanställda att genomgå utbildning med hänsyn till deras huvudarbetsgivare. Att anordna utbildningen inom komvux anses kunna vara en lösning på detta problem.

Skolöverstyrelsen förutsätter att i räddningstjänsten redan verksam deltidsanställd personal kan erhålla erforderlig utbildning inom kommunal vuxenutbildning organiserad som heltids-, deltids- eller fritidsstudier. Det är enligt styrelsen också angeläget för den deltidsanställda personalen vid räddningstjänsten med en grundutbildning motsvarande de viktigaste delarna av mål och innehåll från den högre specialkursen.

Arbetskyddsstyrelsen vill framhålla det angelägna i att det närmare klarlägges vilka slag av arbetsinsatser deltidsanställda kan utföra på ett från säkerhetssynpunkt tillfredsställande sätt. Det är också angeläget att de administrativa åtgärderna för att begränsa deras arbete till sådana insatser klarlägges.

Statens brandnämnd anför att utbildningen av deltidsanställd brandpersonal omfattar idag endast befälsutbildning. Den stora kadern deltidsanställda brandmän erhåller ej någon enhetlig utbildning. Arbetsgruppen föreslår en för alla deltidsanställda brandmän centralt styrd grundutbildning, vilket – trots den begränsade utbildningstiden – får ses som en klar förbättring. Förslaget om utbildning av deltidsanställt brandbefäl medför att den länge eftersträfvade bindningen till heltidsanställdas utbildning uppnås.

Enligt nämndens mening bör dock grundutbildningens längd och målsättning närmare fastställas och om möjligt genomföras innan anställning. En eftersträvansvärd gemensam utbildningsnivå skulle vidare uppnås om introduktionsutbildningen meddelades av brandnämnden genom regionalt anordnade kurser förslagsvis förlagda till civilförsvarets CUFA-anläggningar. Härigenom skulle en samordning av brandmannautbildningen och den obligatoriska civilförsvarsutbildningen kunna genomföras.

Nämnden önskar slutligen framhålla att vissa svårigheter kan vara förknippade med att ge kompletterande utbildning i Komvuxregi. Särskilt i glesbygdskommuner torde lokal utbildning vara svår genomförbar och medföra krav på ökad regional utbildning med åtföljande ökade kommunala kostnader för resor etc.

Länsstyrelsen i Södermanlands län tillstyrker i princip förslaget till grundutbildning för deltidsbrandmän. Länsstyrelsen vill fästa uppmärksamheten på de praktiska svårigheter som kan uppstå. Problem kan förekomma med att engagera deltidsbrandmän i organiserade fritidsstudier utanför ramen för huvudsysselsättning och obligatorisk övningsverksamhet som genomförs vid egen brandkår. För att kravet på elevunderlag för anordnande av kurser skall uppfyllas anser länsstyrelsen att regional samverkan är nödvändig.

Länsstyrelsen i Kalmar län framhåller att förslaget innebär en angelägen förbättring. En bättre samordning med utbildningen inom civilförsvaret bör dock eftersträvas.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län menar att rekryteringen av deltidsanställda brandmän är begränsad till personer, som bl. a. bor så att de kan uppfylla krav i fråga om anspänningstid. På vissa orter är rekryteringen redan i dag ett problem på grund av det begränsade underlaget. Det kan ifrågasättas om brandmannayrket på deltid förblir lika attraktivt om arbetsgruppens förslag om utbildning om minst 120 timmar för denna kategori genomförs. Det skall här ihåggkommas att utbildningen så gott som helt måste genomföras på vederbörandes fritid. Länsstyrelsen anser att förslaget är sakligt motiverat men vill inte utesluta att det kan medföra ökade rekryteringsproblem.

Nyköpings kommun anser att arbetsgruppen synes ha en överoptimistisk syn på de praktiska möjligheterna att kunna engagera deltidsbrandmän till organiserade fritidsstudier, speciellt då dessa kurser förmodligen måste arrangeras regionsvis (län). Dessa kurser kommer även att orsaka en kommunal kostnadsökning, som dock med hänsyn till utbildningsbehovet får accepteras.

Boxholms kommun anser att de deltidsanställda brandmännens utbildning för närvarande är eftersatt och att arbetsuppgifterna vid ett nödläge är samma för deltidsanställda som heltidsanställda brandmän.

De deltidsanställdas huvudsakliga yrkesverksamhet utgör enligt kommunen ett hinder för att de skall erhålla tillfredsställande utbildning. Om den grundläggande utbildningen förläggs inom den kommunala vuxenutbildningen förbättras förutsättningarna väsentligt för möjligheterna till utbildning för de deltidsanställda. Inom Komvux kan utbildning anpassas till brandmännens förhållanden så att den ej i alltför hög grad inkräktar på deras huvudsysselsättning.

Linköpings kommun framhåller att arbetsgruppen föreslår en kortare introduktionsutbildning samt minst 120 timmars undervisning i komvux regi.

Komvux kräver lägst 12 (i glesbygd 8) deltagare i en kurs. Detta innebär att kommunernas kostnader för denna utbildning i form av ersättning för förlorad arbetsinkomst, resor och traktamenten blir minst desamma som enligt brandskoleutredningens förslag. – Därtill kommer en befarad kostnadsövervältring från stat till kommun när det gäller kostnader för utbildningens genomförande.

Norrköpings kommun delar de sakkunnigas och arbetsgruppens uppfattning om nödvändigheten av ökad satsning för utbildning av deltidсанställd personal. Kommunen ifrågasätter dock om Komvux skall vara huvudman för verksamheten. Detta innebär att ytterligare medel måste tas från Komvux, vilket alltmer tunnar ut och begränsar Komvux ursprungliga syften. Vad ovan framförts om bristen på utbildningsresurser i utbildningskommunerna gäller även övriga lokala resurser för den föreslagna Komvux-utbildningen.

Ydre kommun anser att utbildningen av deltidсанställda brandmän i räddningstjänst alltid har utgjort ett stort problem, och svårigheterna har främst legat i att de egna resurserna har varit för små, samt att utverka ledighet från huvudanställningen under den tid som utbildningen varar. Kan förslaget om grundutbildning för denna kategori ske genom komvux, så bör dessa svårigheter enligt kommunen vara lösta. Utbildningen kan bedrivas av kommunen själv eller tillsammans med grannkommuner, utbildningen kan bedrivas på kvällstid och göras mycket flexibel.

Av de som har fått sin grundutbildning i räddningstjänst i gymnasieskolan, kan förhoppningsvis en liten del komma deltidskårerne till godo.

Kalmar kommun menar att utbildningen för de deltidсанställda brandmännen, som f. ö. utgör 60 % av landets brandmannakår, bör som arbetsgruppen föreslår efter introduktionsutbildning vid resp. brandförsvaret eller regionalt i regi av kommunförbundets länsavdelningar kunna kompletteras med utbildning inom den kommunala vuxenutbildningens ram.

Karlskrona kommun framhåller att de deltidсанställdas ordinarie yrkesverksamhet ofta utgör ett hinder för att kunna ge dem en tillfredsställande utbildning. Förslaget att få en grundläggande utbildning i Komvux regi och med en tidsmässig flexibel anpassning torde förmodligen vara lättare att genomföra ur rekryteringssynpunkt än de sakkunnigas förslag med en regional treveckors sammanhängande grundläggande kurs. En viss samordning exempelvis inom länets ram kommer dock förmodligen att bli erforderlig.

Kristianstads kommun vill nämna de farhågor som finns beträffande rekrytering av deltidсанställda brandmän och utryckningsledare inom vissa kommuner. Med den väsentligt utökade utbildningen och vissa arbetstagares svårighet att erhålla tjänstledighet från ordinarie arbete kan rekryteringen till vissa deltidsandkårer ytterligare försvåras. Kommunen hemställer därför att denna fråga övervägs ingående innan promemorian fastställs.

Helsingborgs kommun anser att föreslagna utbildning genom Komvux

lika väl kunde utföras av större brandkår till lägre kostnad. Även här bör brandnämnden kunna ha det övergripande ansvaret.

Sjöbo kommun anför att arbetsgruppen först konstaterar att utbildningsbehovet är lika stort för deltidsanställda som för heltidsanställda, med tanke på att samma situationer skall bemästras.

Då bör enligt kommunen detta faktum och inte i första hand ekonomin vara utslagsgivande för vilken utbildning som skall ges åt deltidsanställda brandmän. Detta bör stå helt klart om man samtidigt ser på kommunens kostnader för ett brandförsvaret med deltidsanställd brandpersonal i förhållande till heltidsanställning.

Att börja med en introduktionsutbildning är säkert en riktig tankegång anser kommunen vidare. Denna bör dock fullgöras på brandstationer med rökskyddsverkstad, slangverkstad, övningshus och personal som kan handleda under denna tid. Gärna regional utbildning som vi provat i Malmöhus län. Denna utbildning måste göras koncentrerad även om vuxenskolan har fler alternativ. Dels vill det anställande brandförsvaret ha brandmannen tillgänglig så snart som möjligt, dels vill troligen det brandförsvaret som står för utbildningen inte ha lokaler, personal och materiel upptagna under alltför lång tid. Tiden som anges – 120 undervisningstimmar – kan ge en godtagbar grund för att medfölja på räddningstjänstuppdrag.

Kort resväg till kursorten underlättar rekryteringen av kursdeltagare vilket styrker inriktningen mot små regioner och flera kursorter.

Halmstads kommun anser för sin del att deltidspersonalens utbildning alltför inte blir löst på ett godtagbart sätt. Deltidsbrandmannen ställs ofta inför samma räddningssituation som den heltidsanställda och måste, icke minst ur arbetarskyddssynpunkt, få en kvalificerad utbildning. Svårigheterna är stora och kostnaderna likaså. Kanske organisationsformen måste ändras? Möjligheterna att ge deltidsarna bättre utbildning bör enligt kommunen ytterligare studeras.

Göteborgs kommun anför att beträffande förslagen om utbildning av respektive deltidsanställda brandmän konstaterar kommunen att det ur skoladministrativ synvinkel är möjligt att genomföra utbildningarna på det sätt som föreslagits i promemorian. För närvarande saknas dock kompetens inom gymnasieskolan respektive komvux för att genomföra dylik utbildning. Den kompetens som måste tillföras finns inom brandförsvaret.

Mariestads kommun förordar arbetsgruppens förslag till brandmannautbildning utom beträffande möjligheten att via två års anställning som brandman och komvuxkurs i räddningstjänst erhålla behörighet till heltidstjänster.

Karlstads kommun konstaterar att för den deltidsanställda brandmannen föreslås en fyraveckorsutbildning inom Kom-Vux. Deltidsbrandmannens utbildning har enligt kommunen alltid varit eftersatt. En förbättrad utbildning för denna kategori är absolut nödvändig. Kom-Vux finns i samtliga kommuner. Med hänsyn till lågt utbildningsbehov i "mindre"

kommuner torde man få räkna med ett samarbete över kommungränserna.

Kommunen föreslår vidare att en samordning av grundutbildningen för både hel- och deltidspersonalen inom Kom-Vux utreds samt att man närmare penetrerar det totala utbildningsbehovet.

Årjängs kommun tycker att en mot nuvarande förhållanden förbättrad utbildning är nödvändig. Men även här är den låga omsättningen av personal, för underlag till lokala kurser, ett problem.

Samordning mellan kommunerna är enligt kommunen en lösning, men ändå kommer det bli svårt att synkronisera anställning och utbildning.

Kursens längd kan anses välbalanserad men den bör delas och omfatta två perioder om vardera två veckor.

Västerås kommun framhåller att behovet av en utökad grundutbildning är synnerligen angelägen. Anställningstiden är dock för närvarande starkt beroende av arbetsmarknadsläget på orten och omsättningen inom deltidskårerna kan bli relativt stor. Hur komvux skall kunna tillfredsställa detta behov som kan skifta från ort till ort måste enligt kommunen närmare utredas. Vidare är ev. studiebidrag eller provanställning med lön under utbildningstiden ett praktiskt – ekonomiskt problem som bör utredas. Vissa minimikrav bör även uppställas för anställning (såväl kunskapsmässiga som fysiska).

Falu kommun anser att svårigheter att rekrytera deltidsanställd personal till en så relativt lång utbildning – sex veckor – kommer säkerligen att uppkomma varför kursens tidsförläggning och uppdelning är av största vikt.

Gävle kommun menar att den föreslagna utbildningen blir en stor ambitionshöjning vilket kan innebära att det kan uppstå problem att få personalen att ställa upp på en sådan utbildning. Utbildningen måste antagligen anordnas regionalt då underlaget i varje kommun är för litet för att fylla en kurs per år.

Sundsvalls kommun framhåller att eftersom de deltidsanställda brandmännen rekryteras bland sådana som har sin huvudsysselsättning inom andra yrken är det mest praktiskt att knyta deras utbildning till komvux.

Åre kommun anför att de framtida uppgifterna inom räddningstjänstområdet kommer att ställa ökade krav på kunnande hos den personal som skall ingripa vid olika slag av nödlägen i samhället, varför en förbättrad utbildningsform är ytterst angelägen, både för personalens självförtroende och säkerhet samt till fromma för samhället i form av en förbättrad räddningstjänst. Framförallt gäller detta den största personalkategorin inom räddningstjänsten, de deltidsanställda, vilka i dagsläget icke erhåller någon grundutbildning vid statens brandnämnd.

Med den tänkta utformningen av utbildningen måste särskilda hänsyn tas till brandmannens huvudanställning, och utbildningen därför anpassas efter detta. I de mindre kommunerna, t. ex. Åre kommun som har mycket låg

personalomsättning, ca 4-5 brandmän/år, torde det bli nödvändigt med någon form av samverkan med annan kommun för att i komvux regi uppnå en så hög utbildningsnivå som möjligt med goda utbildningsresurser.

Umeå kommun påpekar att nyanställning av deltidsanställd personal ofta sker av en eller två brandmän i taget vilka skall utbildas snarast möjligt för att få sättas i tjänst. Det är inte enligt kommunen praktiskt genomförbart att samla ihop nyanställningar under ett eller två år och då genomföra utbildningen eftersom personalen måste ha den grundläggande utbildningen redan vid anställningens början. I ett glesbygdslän som Västerbotten torde det därför vara svårt att genomföra 3 veckors utbildning i Kom-Vux regi i respektive kommun. Utbildningen måste i stället centraliseras till några få orter inom länet vilket medför höga kostnader för respektive kommun.

Kostnaden för utbildning av en deltidsanställd brandman kommer att uppgå till ca 10 000 kr. (lön, traktamente och reseersättning) beroende på kursorten. Det är i många fall svårt för den deltidsanställda att ta sig loss från sin huvudanställning varför en uppdelning av 3-veckorsutbildningen i block om 1 vecka som skall fullgöras inom en viss tid torde vara en mera praktisk lösning.

Alternativet till nämnda förslag är enligt kommunen att personalen i omedelbar anslutning till anställningen som även skall medföra uppskov från det militära försvaret och inskrivning i civilförsvaret erhåller en inkallelse till 3 veckors krigs- och freds räddningstjänstutbildning. Härigenom underlättas möjligheterna att få den deltidsanställda brandmannen utbildad på ett snabbt sätt eftersom huvudarbetsgivarna normalt inte har något att invända mot att personalen fullgör militär- eller civilförvarstjänst.

Omsättningen av deltidsanställd personal är i dag så stor att många kommuner kommer att få betydande kostnadsökningar för utbildning enligt det lagda förslaget. Kommunen anser därför att förslaget blir för kostsamt varför staten i stället bör ta på sig personalkostnader, resor och traktamenten vid nämnda utbildning. Härigenom kan även små kommuner utbilda sin personal utan kostnader och standarden kan därigenom höjas väsentligt över hela fältet.

Svenska kommunförbundet (majoriteten) framhåller att beträffande grundutbildningen för deltidsbrandmän är detta en länge efterlängtd reform. I princip kan förslaget tillstyrkas men förbundets majoritet vill ändå peka på vissa svårigheter bl. a. de praktiska möjligheterna att engagera deltidsbrandmän i organiserade fritidsstudier utanför ramen för deras huvudsysselsättning och den obligatoriska övningsverksamheten som genomföres vid egen brandkår. Komvuxkurser som skall ha elevunderlag om 12 elever per kurs måste för flertalet kommuner förutsätta regional samverkan inom komvux.

Kommunförbundets minoritet anser att det också är angeläget att, såsom arbetsgruppen föreslår, en avkortad grundutbildning (omfattande minst 120

timmar) anordnas inom den kommunala vuxenutbildningen (komvux) för den deltidsanställda räddningstjänstpersonalen med i viktiga delar mål och innehåll som motsvarar specialkursen i gymnasieskolan. Även för deltidsanställning bör principen i framtiden vara utbildning före anställning. Förbundets minoritet är medveten om att denna princip av praktiska skäl för närvarande kan vara svår att upprätthålla i vissa kommuner, men anser ändå att den bör vara vägledande vid diskussioner om framtida utbildningssystem för deltidsanställda brandmän. Om riksdagen våren 1982 fattar beslut om ett kommunanknutet civilförsvar enligt 1978 års försvarskommittés förslag finns enligt förbundets minoritet anledning att noggrant pröva möjligheten att samordna grundutbildningen för deltidsanställda med civilförsvarsutbildningen. En sådan samordning bör medföra stora fördelar för såväl kommunerna som staten.

SACO/SR delar uppfattningen att Komvux bör vara en lämplig utbildningsanordnare för denna kategori genom sin flexibilitet, geografiska spridning och målinriktning. Redan nu sker liknande grundutbildnings- och fortbildningsinsatser inom Komvux för andra yrkeskategorier och ett system för regional samverkan är under uppbyggnad i stora delar av landet. Det är enligt organisationen väsentligt att man inom upptagningsområdet har tillgång till en någorlunda stor brandkår med resurser i form av lokaler, specialutrustning och ämnesexperter, som vid behov kan fungera som timplärare.

Den årliga rekryteringen till deltidskåren beräknas omfatta ca 1 500 personer. Detta innebär ett behov av en kontinuerligt återkommande utbildning. Som en följd av detta kan större och medelstora Komvuxenheter stimuleras att skaffa sig resurser i form av lokaler, lärare och erfarenheter allt till utbildningens fromma. Enligt *SACO/SR*:s uppfattning innebär den föreslagna utbildningen att landets deltidsanställda brandmän skulle kunna få en tillfredsställande kompetens.

Brandmännens riksförbund anför att som framhållits av sakkunniga för översyn av brandförsvarsutbildningen är grundutbildningen av den deltidsanställda brandkårspersonalen synnerligen varierande. Inga som helst kompetenskrav finnes. Det torde enligt förbundet snarare höra till undantagen än vara regel att en introduktions- eller grundutbildning omfattar fem dagar eller mer. I många kårer utgör fortfarande deltagande i kårens övningar den enda grundutbildningen för nyanställda. Detta är icke acceptabelt. Dåligt utbildade brandmän utgör en skaderisk icke enbart för sig själva utan även för kamrater, personer och objekt som de skall skydda. En bra grundutbildning bör därför självklart givas varje deltidsanställd brandman. För närvarande varierar utbildningen avsevärt inte bara i fråga om tid och omfattning utan även i fråga om kvalitet. *Brandmännens Riksförbund* delar arbetsgruppens uppfattning om de svårigheter som finns när det gäller att avväga brandförsvarets utbildningsbehov och brandmannens intresse av

att under så liten tid som möjligt vara frånvarande från huvudanställning/huvudsyssla.

Som förbundet inledningsvis framhållit saknas speciella kompetenskrav för deltidsanställda brandmän. Det konstaterade utbildningsbehovet har i vissa landsdelar lösts genom att kommuner regionsvis gått samman och ordnat kurser för nyanställda deltidsbrandmän. Arrangörer har i några fall varit Svenska Kommunförbundets länsavdelningar, i andra länens brandförsvarsförbund eller andra regionala sammanslutningar. Dessa kurser har omfattat 3-5 dagar. De har i vissa fall därefter kompletterats med specialkurser av olika slag. Uppskattningsvis torde grundutbildningen för den deltidsanställda personalen ske i den egna kommunens brandkår i ca en tredjedel av landets kommuner. I små kommuner med enbart deltidsanställt brandbefäl är utbildningen inte sällan undermålig. Arbetsuppgifterna för brandchef och vice brandchef med enbart deltidsanställning gör det inte möjligt att få tiden att räcka till för uppgiften som utbildare. Kunskaperna i pedagogik samt utbildningserfarenheterna är dessutom ofta otillräckliga.

Brandmännens Riksförbund anser därför, att de enskilda brandförsvaren inte skall syssla med introduktionsutbildning. Om den nu aktuella utbildningen skall betecknas som kompetensutbildning är det särskilt viktigt att denna gives samma inriktning och form och samma möjlighet till praktisk och teoretisk undervisning. Utbildningen bör i stället koncentreras till särskilda utbildningsbrandkårer. Dessa bör lokaliseras centralt inom den region från vilken eleverna avses komma.

Brandmännens Riksförbund anser det tveksamt om kostnadsskäl kan vara avgörande för om utbildningen skall bedrivas lokalt eller på utbildningsbrandkårer. Oavsett om utbildningen sker inom den egna kommunens brandförsvaret, genom kommunförbundets länsavdelningar eller genom annan regional organisation uppkommer kostnader. Samma är förhållandet om utbildningen sker vid särskilda utbildningsbrandkårer som administreras av Statens Brandnämnd. De faktiska kostnaderna torde enligt förbundets uppfattning bli i stort sett desamma i båda alternativen, medan resultatet av utbildningen torde bli bättre om den sköts av en huvudman - Statens Brandnämnds utbildningsenhet.

Brandmännens riksförbund anser således att introduktionsutbildningen/kompetensutbildningen för deltidsanställda brandmän bör bedrivas i första hand på särskilda utbildningsbrandkårer under ledning av Statens Brandnämnd;

Om detta icke kan genomföras bör utbildningen genomföras vid regionala utbildningsbrandkårer administrerade av kommunförbundets länsavdelningar eller annan likvärdig organisation efter en av Statens Brandnämnd fastställd kursplan; Ett enhetligt utbildningsprogram bör enligt förbundet upprättas och förutsättningar för dess genomförande i personallt och materiellt hänseende skapas. Statens Brandnämnd bör enligt förbundet vara huvudman för utbildningen. Förbundet anser också att en person som

antagits som brandman i kommunalt brandförsvar bör garanteras rätten till att genomgå sådan utbildning utan att det inkräktar på hans anställningsförhållanden i huvudsysselsättningen.

Beträffande arbetsgruppens förslag på kompletterande utbildning inom ramen för komvux anför Brandmännens Riksförbund viss tveksamhet. Rekryteringsbehovet växlar från ort till ort. Den personal som rekryteras har mycket skiftande yrken och arbetsuppgifter. Dessutom varierar åldern vid anställandet kraftigt. Nyrekrytering av personal sker när vakanser uppkommer och åldern bland dem som söker nyanställning som deltidsbrandmän ligger ofta i åldersgrupper mellan 30 och 40 år, i undantagsfall högre.

Huvudsysselsättningen bland de deltidanställda brandmännen är starkt varierande. Merparten är dock anställda i industriell verksamhet. Många deltidanställda brandmän har kvalificerad teoretisk utbildning medan andra i huvudsak har praktisk utbildning och erfarenhet. Utbildning och/eller erfarenhet i huvudsysselsättningen kan i vissa fall ersätta den teoretiska utbildning som föreslås genom komvux.

Brandmännens Riksförbund anser att behovet av kompletterande teoretisk utbildning bör närmare studeras innan den skrives in i utbildningsplanen. Hänsyn bör kunna tagas till den deltidanställda brandmannens utbildning i huvudsysslan samt hans kunskaper och erfarenheter i ämnesområden av betydelse för räddningstjänsten. I de fall där en person antagits till deltidanställd brandman och redan har sådana kunskaper som avses meddelas i komvux, skall den delen av utbildningen icke behöva fullföljas. Om ansvaret för de deltidanställda brandmännens kompetensutbildning anförtros Statens Brandnämnd bör den teoretiska utbildningen kunna inarbetas i den läroplan som skall tillämpas vid utbildningsbrandkårerna. Detta kan ske genom att utbildningen förlängs med någon ytterligare vecka.

Den anförda tveksamheten till förslaget om komvuxutbildningen grundar sig på uppfattningen att ett visst motstånd till att ta anställning som deltidanställd brandman kan tänkas uppkomma om utbildningen – särskilt då den teoretiska delen – gör intryck av att vara allt för avancerad och motivet för denna utbildningsdel mindre väl motiverad. Det är således angeläget om och när den teoretiska utbildningsplanen fastställs, att hänsyn till detta tages och att en noggrann avvägning av innehållet sker. Komvuxutbildning på hel- eller deltid vid sidan av ett arbete för försörjning av familjen torde enligt förbundet inte vara möjlig att genomföra utan betydande svårigheter. Rimligen torde fritidsundervisning vara den studieform som i så fall skulle kunna genomföras med minsta störningar i arbets- och familjelivet. En kursplan på 120 timmars teoretisk utbildning torde enligt förbundet medföra – om utbildningen genomföres på fritid – att tre timmar två kvällar per vecka måste avsättas under 20 veckor. Detta torde vara det hårdaste utnyttjande av fritid som kan väntas bli accepterat av personer med en i allmänhet etablerad tillvaro i samhället, alldenstund de ekonomiska fördelarna av en deltidan-

ställning i brandförsvaret är relativt begränsad.

Svenska brandbefälens riksförbund noterar att arbetsgruppen haft ambitionen att bibehålla de sakkunnigas förslag. Det torde råda stor enighet om att den blivande deltidsanställda brandmannen behöver någon form av grundutbildning. Förbundet ifrågasätter om KOMVUX kan garantera kvalitet och jämnhet i utbildningen. Varför inte förlägga utbildningen till gymnasieorterna (utbildningsbrandkårerna), där tillgång finnes på lärare och utbildningsanläggningar. Antagning till deltidstjänst bör enligt förbundet föregås av test och läkarundersökning samt fullföljd utbildning.

Svenska brandförsvarsföreningen anser att arbetsgruppens förslag även här innebär en väsentlig och angelägen förbättring för utbildningen av de deltidsanställda. SBF vill dock ifrågasätta om inte en bättre samordning med utbildningen inom civilförsvaret skulle vara att föredra, särskilt mot bakgrund av den tänkta samordningen av räddningstjänst i fred och krig. En sådan samordning blir särskilt intressant om anställningsutbildningen för de deltidsanställda kan anordnas via grundutbildning för civilförsvarsbehovet.

2.2 Vidareutbildning och fortbildning inom räddningstjänsten

Arbetsgruppen har föreslagit att staten även fortsättningsvis bör ställa utbildnings- och samordningsresurser till förfogande för uppnående av en högre behörighet (vidareutbildning) och för att bibehålla och fördjupa förvärvade kunskaper (fortbildning) för personal inom räddningstjänstområdet. Utbildningen föreslås stå öppen för och i princip vara densamma både för heltids- och deltidsanställda. Arbetsgruppen har föreslagit en *utryckningsledarutbildning* för allt blivande befäl. För brandmän som skall utföra arbetsuppgifter inom det förebyggande området föreslås en grundläggande kurs, *Förebyggande I. Brandmästarutbildningen* koncentreras på brandmästarens roll som högre utryckningsbefäl. Brandmästare som önskar få befattning som brandchef eller vice brandchef skall enligt förslaget genomgå två kurser, *Förebyggande II* och *Förvaltningskunskap*. Utryckningledarutbildningen, *Förebyggande I* och brandmästarutbildningen bör enligt förslaget ha statens brandnämnd som huvudman. Huvudman för *Förebyggande II* och *Förvaltningskunskap* bör vara högskolan. Förutom vidareutbildningen föreslås att statens brandnämnd skall anordna återkommande *fortbildningskurser* som ett komplement till vidareutbildningen.

Flertalet remissinstanser har tillstyrkt förslaget till vidareutbildning och fortbildning. Från flera håll har framhållits det positiva i den utökning av nuvarande utbildning som förslaget innebär, framför allt för det deltidsanställda brandbefälet. Några remissinstanser har också framhållit att det ligger fördelar i att den framtida utbildningen kommer att bilda ett helt utbildningssystem.

Universitets- och högskoleämbetet framhåller att vidareutbildning av

brandmästare med fördel kan anordnas inom högskolans ram. Arbetsgruppens förslag tillstyrks därför.

Statens brandnämnd lämnar i sitt yttrande följande synpunkter på de olika utbildningarna.

Brandmästarutbildningen leder till en renodlad räddningsbefälhavarkompetens som kan kompletteras för att bli besiktningsbrandmästare och/eller administratör. Utryckningsledar/räddningsbefälhavarutbildningen bör inlemmas i en mer differentierad utbildning i likhet med vad som sagts under rubriken brandingenjörer.

Brandförmannens arbetsledaruppgifter på skadeplatsen har en avgörande betydelse för utryckningsstyrkans effektivitet. Nämnden finner att samhällets utbud av instruktörs- och arbetsledarkurser inte motsvarar de speciella krav som brandförmansarbetet reser, varför utredningens förslag knappast kommer att leda till att redan i dag påtalade brister i brandförmansutbildningen elimineras.

Enligt brandnämndens uppfattning är kraven för tillträde till utryckningsledarutbildningen för låga för deltidsanställda vid jämförelse med heltidsanställda. De olika intagningskraven kan skapa genvägar för deltidsanställd att nå heltidsanställning som befäl.

Erfarenheter från räddningstjänst måste bilda grunden för Förebyggande I. Detta medför krav för behörighet av flerårig erfarenhet som utryckningsledare. Undantagsmöjligheter måste dock finnas för lämplig personal som på grund av t. ex. yrkesskada kan överflyttas till förebyggande verksamhet.

För att skapa kontinuitet i utbildningen anser brandnämnden att utbildningen Förebyggande I och II bör ha samma huvudman, förslagsvis nämnden.

Länsstyrelsen i Uppsala län framhåller beträffande utryckningsledareutbildningen att enligt förslaget skall en heltidsanställd brandman ha minst ett års anställning i brandtjänst för att få genomgå utryckningsledareutbildning. För deltidsanställd brandman har motsvarande anställningstid föreslagits till två år. Länsstyrelsens uppfattning – efter samtal med brandbefäl m. fl. – är att angivna anställningstider är för korta för att vederbörande skall uppnå den praktiska erfarenhet som erfordras för den krävande och ansvarsfyllda uppgiften en utryckningsledare kan ställas inför. F. n. erfordras sex års välmeriterad anställning innan vederbörande brandman kan söka till förmansklassen.

Länsstyrelsen i Kalmar län menar att det måste bedömas vara riktigt och stimulerande för den enskilde brandmannen att genom utbildning kunna avancera inom yrket. Samtidigt bör vunna kunskaper snarast överföras i praktisk tillämpning.

Nuvarande brandförmansklass omfattar 12 veckors utbildning. I arbetsgruppens förslag har denna skurits ned till endast 6 veckor. Länsstyrelsen anser att den utbildningstiden är alltför kort. Brandförmannen bör nämligen

även framdeles kunna användas såsom instruktör för brandmännen.

Förslaget innebär enligt länsstyrelsen en väsentlig förbättring av deltidsbefälets kompetens.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län delar bedömningen att samhällsutvecklingen ställer större krav i fråga om brandpersonalens kunnande än vad den nuvarande utbildningen kan ge. Mot den bakgrunden ställer sig länsstyrelsen något tveksam till förslaget att brandmästarutbildning, kompletterad med kursen Förebyggande II och Förvaltningskunskap skall vara tillräckligt för att erhålla tjänst som brandchef eller vice brandchef. Med den tyngd som miljöfrågorna alltmera får är utbildning inom bl. a. kemitekniska området mycket betydelsefull. Brandchefssysslan kräver vidare allmänt sett hög kompetens med hänsyn till de allt större krav som ställs på räddningstjänsten inom kommunerna.

Länsdomstolskommittén har i sitt betänkande (SOU 1981:75) Länsrätternas målområde – Administrativ tvåpartsprocess föreslagit att besvärshandlingen över brandsyneförelägganden överförs från länsstyrelse till länsrätt. Om kommitténs förslag genomförs – vilket länsstyrelsen i annat sammanhang motsatt sig – kommer detta att innebära behov av vidgat kunnande hos brandsyneförrättaren i fråga om de process- och förvaltningsrättsliga bestämmelser, som reglerar förfarandet, på grund av den mer formella prövningen i förvaltningsdomstol. Detta bör beaktas i utbildningsplanen för brandsyneförrättare även om utbildningen härigenom måste förlängas.

Länsstyrelsen framhåller vidare att då viss fortbildning enligt förslaget skall ske vid civilförsvarets utbildningsanläggningar bl. a. i Sandö, syns en viss samordning och gemensamt utnyttjande av utbildningsresurser kunna komma till stånd då Sandö ligger inom Kramfors kommun.

Länsstyrelsen vill understryka betydelsen av att den planerade fortbildningen vid civilförsvarets anläggningar kommer till stånd. Civilförsvarets anläggningar på Sandö disponerar redan i dag utbildnings- och övningsanordningar som syns väl lämpa sig för ifrågavarande utbildning. Möjlighet till ytterligare utvidgning av verksamheten har dessutom ökat betydligt genom tillkomsten av väg- och broförbindelse till den närbelägna Svanö. Från regionalpolitisk synpunkt är det av *största* vikt att sysselsättningen i Kramfors kommun kan vidmakthållas och på sikt ökas. En satsning på Kramfors kommun när det gäller brandutbildningen är således från regionalpolitisk synpunkt väl motiverad och önskvärd.

Stockholms kommun anser att när det gäller utbildningen av blivande förmän innebär arbetsgruppens förslag en försämring i jämförelse med sakkunnigas. Det saknas skäl att sätta behörighetskravet så lågt som vid 1 års brandmannatjänst. I genomsnitt har förmännen 14–15 års praktik som brandmän. Nuvarande krav på 6 år bör behållas. Under senare år har arbetsledarens roll blivit svårare. I Stockholms brandförsvaret har det bl. a. visat sig i ett minskat intresse för förmansyrket. Förslaget att de moment som

berör personalledning och personaladministration ska tas bort ur förmanutbildningen avstyrks.

I jämförelse med sakkunniga har arbetsgruppen inte gjort några väsentliga förändringar när det gäller blivande brandmästare och brandingenjörer. Uppdelningen av nuvarande brandmästarklass i fyra kurser tillstyrkes liksom den förbättrade brandingenjörsutbildningen. Utökningen från 15 utbildade ingenjörer per år till 25 per år är angelägen.

Uppsala kommun konstaterar att arbetsgruppen föreslår en vidareutbildning som benämns utryckningsledarutbildning under 6 veckor. Utryckningsledarutbildning fordras för att få leda en liten utryckning, vara övningsledare och lämplig bas för vidareutbildning. På sid. 47 nämns "Utryckningsledarutbildning skall enligt arbetsgruppens mening uppställas som ett krav för att få leda en utryckning *oavsett befälsnivå*. Också brandingenjörer skall följaktligen ha gått igenom utryckningsledarutbildning för att få leda en utryckning."

Här uppkommer frågan vid vilket tillfälle den brandingenjör som söker direkt från gymnasieskolan till brandingenjörsutbildningen skall få sin utryckningsledarutbildning. Detta framgår inte helt klart av arbetsgruppens förslag.

På sid. 48 föreslås att en heltidsanställd brandman skall ha minst ett års anställning i brandtjänst för att få genomgå utryckningsledarutbildning. Det förefaller vara en alldeles för kort tid, även om hänsyn tas till att vederbörande fått en 1-årig utbildning i gymnasieskolan. Den praktiska erfarenheten kan inte uppnås under ett års anställning i brandtjänst. F. n. fordras 6 års anställning innan vederbörande brandman kan söka till förmansklass.

Enligt arbetsgruppen skall en deltidsanställd brandman ha genomgått räddningstjänstutbildningen inom KomVux och bör dessutom ha gymnasiekompetens i allmänna ämnen motsvarande lägst 2-årig gymnasieskola. Här bör mycket kraftigt påpekas att man redan i dag har stora svårigheter att få befälsrekryteringen tillgodosedd inom deltidskårerna. Kraven är här allt för högt ställda och risken är stor för att rekryteringen till deltidsanställt brandbefäl inte kan tillgodoses.

Den föreslagna utbildningen "Förebyggande I" avser att ge kompetens för utförande av brandsyn av rutinkaraktär, ge möjlighet till allmän rådgivning ang. förebyggande brand. Kurstiden är föreslagen till att omfatta 3 veckor. Som kompetenskrav gäller en genomgången utryckningsledarutbildning mot bakgrund av att erfarenhet som utryckningsledare är av stort värde för att tillgodogöra sig kursen.

Även erfarna brandmän kan få möjlighet att genomgå "Förebyggande I" under förutsättning att man har lång erfarenhet inom yrket.

Kommunen instämmer med arbetsgruppens förslag med undantag av att begreppet "lång erfarenhet" bör ersättas med ett tidsbundet krav.

Arbetsgruppen föreslår införande av en utbildning kallad "Förebyggande II" där som kompetenskrav skall gälla genomgången brandmästarutbildning. (Sid. 169)

Kursen skall ge erforderliga kunskaper för den ritningsgranskning och rådgivning som det ankommer på brandchef att utföra. Innehållet skall motsvara den utbildning som skall ges för brandingenjörer.

Man kan ifrågasätta om den befattningshavare som enbart skall syssla med förebyggande brandförsvar måste ha brandmästarutbildning. På sid. 52 ger arbetsgruppen riktlinjerna för brandmästarutbildningen. Där sägs att brandmästarutbildningen i första hand skall inriktas på rollen som mera kvalificerad utryckningsledare. Brandmästarna har dock ofta att utföra kvalificerat administrativt och personalledande arbete. Brandmästarna måste därför få kunskaper för att fullgöra sådana uppgifter som inslag av förvaltningskunskap och administration som är specifika för räddningstjänsten.

Här ges således en 14 veckor lång brandmästarutbildning som sedan kan följas av en utbildning under 10 veckor i "Förebyggande II" för att vederbörande brandmästare skall kunna utföra brandsyner och ritningsgranskning och vara rådgivare till brandchefen.

Kommunens mening är att efter genomgången "Förebyggande I"-kurs skall vederbörande person i princip välja "yrkeslinje". Antingen väljer man att ägna sig åt räddningstjänst (brandmästarutbildning) eller åt förebyggande brandförsvar (Förebyggande II). Kommunen anser dock att möjligheter skall finnas för den som genomgått "Förebyggande II" att senare – om så önskas – kunna genomgå brandmästarutbildning.

Nyköpings kommun framhåller att räddningstjänstens speciella uppgifter och organisation ställer krav på personella kompetensregler, vilket tillfredsställs genom föreslagna utbildningsnivåer.

Brandförmansutbildningen (13 v) ersätts av utryckningsledarutbildning (6 v), vilket tillstyrkes. Dock bör observeras att kommunen för denna befälskategori, även i framtiden kommer att få kostnader för utbildning i allmän arbetsledning, administration m. m.

För deltidsanställd personal synes kravet på gymnasiekompetens för tillträde till utryckningsledarkurs något högt ställt. Därutöver uppkommer samma svårigheter som vid brandmannautbildningen – 6 veckors ledighet från ordinarie arbete.

Brandmästarutbildningen bör även fortsättningsvis bedrivas på central plats med möjligheter till bättre utbildningsresurser för att ge den kvalificerade utbildning som dessa befattningar kräver.

Förslaget till utökad *återkommande* fortbildning i brandnämndens regi kommer att fylla ett stort behov, med tanke på den utveckling som sker inom räddningstjänsten och det vida kunskapskrav som ställs på dagens brandpersonal.

Linköpings kommun anför att utryckningsledarutbildning på sex veckor gemensam för deltidsanställda utryckningsledare och heltidsanställda brandförmän samt brandingenjörer skall enligt arbetsgruppens förslag ersätta nuvarande C-kurs (4 veckor) och brandförmansklass (12 veckor). Arbetsgruppens förslag måste enligt kommunen ifrågasättas. Brandförmansklassen reduceras främst med utbildning i arbetsledning, personaladministration o. dyl. med hänvisning till annan tillgänglig utbildning. Dessa delar av utbildningen är de som enligt såväl lärare, elever som avnämare i första hand behöver förbättras. Det är verkligen att dölja kostnaderna att hänvisa till annan utbildning. Vad kostar en vecka på t. ex. kommunskolan? – Ca 4 000–5 000 samt lönekostnader.

Kurserna Förebyggande I och II samt Brandmästarkurs kan tillstyrkas (överensstämmer i princip helt med brandskoleutredningens förslag bortsett från att viss utbildning kan ske i form av distansundervisning vilket förefaller intressant).

Norrköpings kommun delar uppfattningen att en målinriktad utbildning i samband med förestående behov är att föredra i sådana ämnen som förebyggande brandförsvar och förvaltning. Sådan utbildning torde framför allt riktas mot kommunal personal, vilket arbetsgruppen inte förutsatt, eftersom inga kostnader upptagits.

Arbetsgruppen har lyckats splittra upp räddningspersonalens utbildning på tre olika huvudmän. Kan dessutom ingen samordning uppnås med Civilförsvaret, uppkommer ytterligare en intressent i utbildningssammanhanget. Vem har det övergripande ansvaret för utbildningen, och vem samordnar och får till stånd en erfarenhetsåterföring mellan de olika personalkategorierna och deras utbildningshuvudmän?

Kommittén tror att den föreslagna utbildningen ger sämre brandmän än dagens och avstyrker förslaget till förmån för de sakkunnigas förslag.

Ydre kommun menar att förslaget om samma utbildning för allt befäl i räddningstjänsten är bra, samma arbete kräver samma utbildning. Även en samordning av utbildningen med civilförsvaret och viss högre utbildning på högskolan måste ses som en framgång om det kan genomföras.

Växjö kommun framhåller beträffande utryckningsledarutbildningen att utbildningen även bör ingå som del i brandingenjörsutbildningen och ej som förslaget innebär att först efter anställning på kommunens bekostnad erhålla formell utryckningsledarkompetens.

Kursplanen i Förebyggande I bör enligt kommunen utformas så att elever erhåller tillräcklig kompetens att kunna tjänstgöra i besiktnings- och brandsyneverksamheten med tjänsteställning brandmästare, enär besiktningsförmän endast förekommer i begränsad omfattning. Detta torde innebära att delar av kursinnehållet i Förebyggande II bör överföras till I. Kursen bör i sådant fall förläggas tidsmässigt efter brandmästarutbildningen.

För brandmästarutbildningen anser utredningen att särskild utbildning i

arbetsledning m. m. ej behöver ingå i brandmästar- och utryckningsledarutbildningen när denna mycket väsentliga och eftersatta utbildning redan i dag finns tillgänglig på annat håll. Kostnaden för detta system kommer enligt kommunen att bli onödigt hög. För att uppnå avsett resultat måste denna typ av utbildning ingå i såväl brandmästar- som utryckningsledarutbildningen.

Utbildningen i Förebyggande II bör med hänvisning till vad ovan anförts inriktas på den mer formella samt ritningstekniska sidan av det förebyggande brandförsvaret, dvs. med målsättning att ge kompetens för framtida befattningar som brandchef i mindre kommuner.

Utbildningen i kommunal administration i Förvaltningsutbildningen är mycket behövlig och tidigare eftersatt, varför förslaget innebär en väsentlig förbättring.

De båda senare utbildningsgrenarna torde med den föreslagna studiegången enligt kommunens uppfattning innebära ekonomiska problem för såväl kommunerna som det enskilda brandbefälet. Efter genomförd utbildning har formell kompetens erhållits att söka vissa brandchefsbefattningar, dock i allmänhet icke i egen kommun, varför genomförandet av utbildning knappast kommer att kunna utföras i anställningen. Påföljden kan bli ett svagt intresse för denna utbildning.

Kalmar kommun tillstyrker arbetsgruppens förslag vad gäller brandmästarutbildning, vidareutbildning och fortbildning inom räddningstjänsten samt brandingenjörsutbildning i sin helhet. Detta innebär enligt kommunen att den framtida utbildningen, även om den anordnas av skilda huvudmän, bildar ett helt utbildningssystem. Härvid bör principen vara att den grundläggande utbildningen utformas på ett sådant sätt att den erfarne och i övrigt lämpade befattningshavaren kan avancera till mera ansvarsfulla uppgifter.

Karlskrona kommun fastslår att all vidare- och fortbildning föreslås få Statens brandnämnd som huvudman. När det gäller förmansutbildning föreslås att allt blivande befäl skall genomgå en sex veckors utryckningsledarutbildning. Den utbildning som erfordras i arbetsledning, personaladministration och materielansvar bör dock kunna ges genom redan befintliga kurser och utbildningsvägar. I förslaget har dock inte redovisats vilka sådana utbildningar som skall krävas för formell behörighet. I det fortsatta arbetet bör enligt kommunen givetvis de formella kraven fastställas och däri skall ingå även kraven på tjänstgöringstid och -innehåll.

Helsingborgs kommun anser utbildningen till befäl vara bra i den stegvisa del som förslaget innebär med 1 utryckningsledarutbildning, 2 förebyggande 1, 3 brandmästarutbildning, 4 förebyggande II, 5 förvaltningskurser, 6 fortbildningskurser.

Särskilt vill kommunen understryka fördelen med den utökning som förslaget innebär för det deltidsanställda brandbefälet. Man får dock markera att ett deltidsanställt brandbefäl med samma utbildning som en heltidsanställd ej bör ha rätt att söka en heltidsbefattning. Skulle så bli fallet

försvinner grunden för antagningsförfarandet vid brandkårer eftersom urvalet vid nyanställning av en deltidsbrandman kontra heltidsbrandman är helt olika.

Sjöbo kommun framhåller att vidareutbildningen för deltidsanställda brandmän med först en utryckningsledarutbildning som är lika för deltids- och heltidsräddningsbefälhavare är bra. Att sedan möjligheten finns för deltidsanställda att läsa vidare, får anses naturligt och riktigt, men kommer enligt kommunens uppfattning troligen inte att utnyttjas i någon högre grad.

Allt talar för att en högre grad av samverkan mellan kommunernas räddningstjänststyrkor blir nödvändig i framtiden. För att den deltidsanställda skall kunna samverka utan att känna sig "utanför" då även heltidsanställd personal finns med, måste vidareutbildningen för förmannen-utryckningsledaren hela tiden följas upp.

Halmstads kommun menar att räddningstjänsten måste leva med i förändringarna, som kommer på teknikutvecklingen. Det gäller olyckor i samband med kemikalier, transporter, oljeskador, miljön m. m. Det gäller också nyheter på byggsidan. Man saknar därför i förslaget möjligheter för tidigare utbildad personal att få repetitioner och del av nya rön och erfarenheter i form av kortare kurser. Särskilt för utryckningsledare, brandmästare, brandingenjörer, brandsyneförrättare. Det bör åvila brandnämnden och inte privata organisationer, som fallet är idag.

Likaså bör utbildningspaketet inrymma en forskningsstation för framtagning av bättre teknik, släckmedel, verktyg, fordon, robotar m. m.

Mariestads kommun förordar vidareutbildning till brandförman, brandmästare, vice brandchef och brandchef enligt arbetsgruppens förslag. Kompetenskrav bör uppställas för de olika befattningarna och liksom hitintills intagas i brandlagstiftningen.

Brandförmansutbildning bestående av introduktionsutbildning, komvuxkurs i räddningstjänst samt utryckningsledarutbildning för deltidsanställda förordas. Denna utbildning bör dock icke efter två års tjänst berättiga till heltidsanställning.

För anställning som deltidsanställd brandmästare med enbart utryckningstjänst bör yrkeserfarenhet och fullgjord utryckningsledarutbildning vara tillräcklig. För anställning som brandmästare med förutom utryckningstjänst även viss besiktningsverksamhet bör dessutom krävas 3-veckorskurs i förebyggande brandskydd.

Deltidstjänster som brandchef och vice brandchef bör enligt kommunen avskaffas. Därmed bortfaller behovet av utbildning för deltidsanställning. Övergångsbestämmelser erfordras i den lagstiftning vartill föreliggande räddningstjänstutredning (SOU 1981:82) förhoppningsvis leder.

Karlstads kommun konstaterar att vidareutbildningen och fortbildningen inom räddningstjänsten föreslås bli en statlig angelägenhet, och att denna

utbildning koncentreras på räddningstjänstens problem. Detta är positivt. Utbildningen i arbetsledning m. m. avses slopad.

Många kommuner anordnar redan i dag intern utbildning i personaladministration – arbetsledning m. m. (FIA). För att anställas som brandförman bör man ha genomgått en sådan utbildning.

Däremot får arbetsledarutbildning, som har samband med utryckningstjänst (befälsföring) icke fråntagas statens brandnämnd.

Västerås kommun anför beträffande utryckningsledarutbildningen att nuvarande brandförmansutbildning har kritiserats för att vara alltför kort och ofullständig. Arbetsledning, instruktörsutbildning är de mest eftersatta avsnitten i utbildningen. En förkortning av nuvarande 12 veckors utbildning till enbart 6 veckor kommer att ytterligare försvaga denna befälsutbildning på ett allvarligt sätt. Minst tre års praktik i allmän räddningstjänst bör kvarstå som krav för inträde till utryckningsledarutbildning.

Att brandmästare som önskar bli brandchef skall utbilda sig i förvaltningskunskap är enligt kommunen bra, problemet är hur dessa studier skall finansieras. En stor del av de presumtiva brandcheferna torde finnas bland de heltidsanställda brandmästare som för sin tjänst har genomgått Förebyggande II. I de kommuner där dessa brandmästare har tjänst finns det sannolikt inget behov av brandmästare med ytterligare utbildning.

Den låsning som i dag råder mellan möjligheten för viss sökande och behovet av utbildad personal i den kommun den sökande tjänstgör i är inte i alla avseende positiv. I dag kan det vara svårt för en duglig och intresserad brandman att utbilda sig till ex vis brandmästare för att senare söka tjänst som brandchef p. g. a. att i den kommun han råkar arbeta, är kvoten för brandmästare väl tillgodosedd en lång tid framöver. Medan i kommuner där brist på utbildade brandmästare kan råda underlättar detta för sökande med mindre meriter att få utbilda sig. Det i dag rådande förhållandet är otillfredställande varför ökad vikt bör läggas vid de personliga meriterna och mindre på kommunens behov.

Falu kommun framhåller att behovet av utryckningsledarutbildning ej nog kan betonas. Emellertid torde kravet på endast ett års praktik för att få genomgå utbildningen vara väl lågt. Detta gäller ej minst den deltidsanställda personalen. Kravet att brandingenjörer i utryckningstjänst skall ha genomgått utbildningen är självklart.

Gävle kommun menar att det kan vara väl motiverat att inte särskilja hel- och deltid då samma krav ställs på en utryckningsledare. En heltidsanställd förman skall i fortsättningen gå en kompetensutbildning omfattande sex veckor i stället för som i dag tolv veckor vilket kan ifrågasättas.

Utbildning i arbetsledning, personaladministration m. m. tas bort vilket får anses som otillfredställande då den delen bedöms bidra till att underlätta brandmannens steg över till arbetsledarfunktion.

Den strikta turordningen mellan kurserna bedömer kommunen som

otillfredsställande då de flesta av dess tjänster berör räddningstjänst och skulle behöva utryckningsledarutbildning, brandmästarutbildning och ev. förvaltningsutbildning. Därutöver finns tjänsten på förebyggande avdelning som är i behov av Förebyggande I och II.

Sundsvalls kommun anser att även en betydande del av den fort- och vidareutbildning, som skall administreras av Statens brandnämnd eller högskolan med fördel kan förläggas till Sundsvall eller i varje fall till länet. I Sundsvall finns bl. a. en hygglig övningsanläggning. En del av den utbildning som ligger ovanför grundutbildningen avser krigsförhållanden. Det är då rimligt att man härför utnyttjar de resurser som finns vid Sandöskolan. Vid sjöbefälsskolan i Härnösand finns driftsteknisk linje. Det borde vara ekonomiskt rimligt att man till denna knyter icke blott utbildning på det sätt som föreslås av arbetsgruppen utan också sådan brandutbildning för sjöbefäl som nu bedrivs endast i Helsingborg.

Östersunds kommun påpekar att den föreslagna vidareutbildningen avses omfatta utbildning till utryckningsledare och brandmästare, i förebyggande brandförsvaret samt förvaltningsutbildning. Samordning skall senare ske med civilförsvarsutbildning. Här är det angeläget att sträva efter regional utbildning i största möjliga utsträckning. Av erfarenhet från regionalt anordnade brandbefälskurser är det en önskan från de deltidsanställda brandmännen att kurserna förläggas så nära hemorten som möjligt. Vidareutbildningen bör därför förläggas till ett större antal orter i landet än vad utredningen redovisar.

Åre kommun framhåller att utryckningsledareutbildning avses genomföras under en sexveckorsperiod, i Statens brandnämnds regi, samt att utbildningen förläggas till en "utbildningsbrandkår". Vid denna utbildning, som vid brandmannautbildningen, måste stor hänsyn tas till den deltidsanställdes brandmannens huvudanställning och det bör härvid undersökas om utbildningstiden kan uppdelas i två skilda perioder. Det bör även tillses att flera kommuner än de tio som föreslagits får möjligheter att bli regionala utbildningsorter för räddningstjänstutbildning. Det förefinns nämligen stora svårigheter att sända deltidsanställda brandmän på utbildningar som ligger allt för långt från hemorten.

Åre kommun anser att det borde skapas möjligheter för deltidsanställda brandmän och brandförmän att medelst kompletterande utbildningsformer uppnå en sådan kompetens att de kan söka tjänster som heltidsanställda vice brandchefer eller brandchefer i mindre kommuner. I förslaget, utbildning i räddningstjänst m. m., synes detta vara, om än ganska omständligt, fullt genomförbart.

Det är vidare kommunens stora önskan att utbildningen utlokaliseras till så många "utbildningsbrandkårer" som det är möjligt så att även den lilla glesbygdskommunen kan utan alltför betungande ekonomiska insatser, utbilda deltidsanställda brandmän i den omfattning som erfordras för att de skall kunna utföra räddningstjänstuppgifterna som åläggs dem.

Umeå kommun har inget att erinra mot förslaget men vill ändå med eftertryck framföra tveksamheten att få loss deltidsanställd brandpersonal under 6 veckor för att utbilda dessa till räddningsledare. Redan i dag är det stora svårigheter att få loss den personal kommunen önskar få utbildade som räddningsbefälhavare även om kurstiden uppgår till 4 veckor. Ett alternativ är att personalen erhåller en inkallelseorder till civilförsvaret för nämnda utbildning. Om så sker torde huvudarbetsgivaren vara mer benägen att släppa ifrån sig den personal som vill och som kommunen anser är lämplig att utbilda till räddningsbefälhavare i freds- och civilförvarstjänst.

Kommunen har inget att erinra mot förslaget att genomföra Förebyggande 1 om tre veckor, brandmästarutbildning om fjorton veckor, Förebyggande 2 om tio veckor och förvaltningsutbildningen om tio veckor.

I dagens brandförvar liksom i andra verksamhetsgrenar förekommer det att personal måste omplaceras av hälsoskäl till andra arbetsuppgifter. En omplacering till förebyggande brandförvar är i vissa fall lämpligt men fordrar då att brandmannen kan erhålla adekvat utbildning. Vid omplaceringsfall bör därför Förebyggande 2 vara öppen för ansökan även om inte brandmästarkursen har genomgåts.

I förslaget har angetts att utbildningen för brandingenjörerna och dessutom viss brandmästarutbildning är förlagd till Lund vilket betyder mycket långa resvägar för brandpersonalen från Norrland. Detta medför även höga resekostnader och en större obenägenhet från brandpersonalen att genomgå erforderlig utbildning. Umeå kommun anser därför att vidare- och fortbildningen, brandmästarutbildningen och brandingenjörsutbildningen förläggs till Stockholmsområdet och ansluts till Stockholms tekniska högskola.

Det förekommer idag att många små kommuner inte har råd att utbilda brandpersonal vid högre kurser varför utbildad personal tillsätts på högre befattningar. Denna utveckling är inte bra men skulle kunna förändras om staten svarar för samtliga utbildningskostnader i form av löne-, traktamentes- och resekostnader.

Svenska kommunförbundet ser såsom positivt att resurser bibehålles och utvecklas vid Statens Brandnämnds utbildningsenhet dels för fortbildning och vidareutbildning i samråd med Kommunförbundet t. ex. i form av kurser för brandmästare och utryckningsledare, dels också för forsknings- och utvecklingsarbete i enlighet med styrelsens tidigare remissvar.

Tjänstemännens centralorganisation, TCO, anser att förmansbefattningar är nödvändiga inom räddningstjänsten. Arbetsledning i svåra situationer kräver goda kunskaper. TCO anser att detta särskilt måste beaktas och att arbetsledning måste ingå i utryckningsledarutbildningen. TCO anser även att personaladministration ska ingå i utryckningsledarutbildningen. Även om detta innebär att utbildningen måste förlängas. Även här är TCO positivt till att samtliga brandbefäl erhåller en grundläggande utryckningsledarutbild-

ning. Vad gäller deltidsanställda brandbefäl är det viktigt att utbildningen förläggs etappvis, för att möjliggöra för denna personal att genomgå utbildningen.

När det gäller kompetens för vad en person som genomgått utryckningsledarutbildningen får utföra vill TCO peka på att det finns en risk för att utryckningsledare i praktiken kan komma att leda även större utryckningar än enligt arbetsgruppens uppfattning. Speciellt kan detta inträffa inom deltidskåren.

Vad gäller Förebyggande I är det idag inte många deltidsanställda brandbefäl som sysslar med förebyggande arbete. Men TCO ser positivt på denna utvecklingsmöjlighet. Det är viktigt att Förebyggande I utformas så att denna utbildning kompletterar utryckningsledarutbildningen för deltidsanställda vice brandchefer, brandmästare tillika platschefer. Detta speciellt för de som är placerade i tätorter i kommuners ytterområde.

Vad gäller brandmästarutbildningen föreslår arbetsgruppen att utbildningen ska vara lika för hel- och deltidsanställt brandbefäl.

TCO ställer sig positivt till denna ambition att höja kompetensnivån. TCO menar även här att praktiska hinder kan göra det svårt, för i första hand deltidsanställda brandbefäl att delta i utbildningen. Denna måste alltså utformas på ett sådant sätt att även dessa kan delta.

Vad gäller Förebyggande II och Förvaltningskunskap så vill TCO understryka vikten av att en sådan kommer till stånd.

Statens brandnämnd föreslås anordna fortbildningskurser och att dessa ska genomföras lokalt eller regionalt.

TCO instämmer helt i att det är viktigt att fortbildning finns att tillgå och att denna betraktas som en naturlig del i befälets yrkesverksamma liv.

Brandmännens Riksförbund delar helt arbetsgruppens uppfattning om att möjligheter för vidareutbildning och fortbildning måste stå öppna för såväl heltids- som deltidsanställd personal.

Nuvarande förhållanden är helt oacceptabla. För närvarande förekommer, i vissa kommuner att befälet över brandstyrkan anförtros personal med enbart C-utbildning. Den föreslagna utryckningsledareutbildningen kommer att avsevärt förbättra situationen.

Brandmännens Riksförbund anser det riktigt att ansvaret för denna utbildning åvilar Statens Brandnämnd.

Svenska brandbefälets riksförbund hyser den uppfattningen att olika befälsgrader kommer att erfordras i framtiden för såväl hel- som deltidsanställda. I samband med insatser krävs två kvalificerade befäl. Den ene, som har ett mera övergripande ansvar bör benämnas brandmästare och den andre med ett detaljansvar brandförman. Organisationen för såväl hel- som deltidsstyrkor kan vara densamma och följaktligen benämningarna på befälskategorierna desamma. När det gäller längden av utbildningen får accepteras att den deltidsanställda har andra utgångspunkter i såväl tid som rum.

Praktisk erfarenhet är väsentlig för den som skall utbildas till brandbefäl och arbetsgruppen har inte – enligt förbundets mening – i tillräcklig utsträckning beaktat behovet därav.

Förbundet vill i detta sammanhang peka på den helt nyligen genomförda förkortningen av den heltidsanställda personalens arbetstid (från 56 timmar/vecka till 42 timmar) och dess konsekvenser för erfarenheterna av uttryckningstjänsten.

För att undervisning skall kunna meddelas på befälsnivå krävs en god praktisk bakgrund. Längden av praktisk erfarenhet bör därför noggrant övervägas.

2.3 Brandingenjörsutbildning

Arbetsgruppen föreslår att en allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen, inrättas i högskolan. Tyngdpunkten i innehållet i utbildningen bör enligt förslaget ligga på utbildning i räddningstjänst och på förebyggande åtgärder mot brand samt på sådana tekniska ämnen som är av särskild betydelse härför. De administrativa funktioner och myndighetsfunktioner som en brandchef utövar måste enligt förslaget också motsvaras av moment i utbildningen. Brandingenjörsutbildningen bör enligt förslaget omfatta 80 poäng, dvs. två läsår, och förläggas till universitetet i Lund. Enligt förslaget bör de regler för allmän behörighet till högskoleutbildning som anges i högskoleförordningen (1977:263) också tillämpas för tillträde till brandingenjörsutbildningen. Det bör vidare enligt förslaget ankomma på universitets- och högskoleämbetet att bestämma de särskilda förkunskapskrav som bör gälla utöver den allmänna behörigheten.

Nästan alla remissinstanser understryker att brandingenjörsutbildningens kvalitet måste höjas och anser att detta lämpligen kan uppnås genom att utbildningen förläggs till högskolan. De flesta tillstyrker förslaget om att inrätta en ny allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen. Förslaget att förlägga utbildningens till Lunds universitet har mött blandade reaktioner.

Universitets- och högskoleämbetet menar att utbildningens kvalitet måste höjas och att detta lämpligen kan uppnås genom att brandingenjörsutbildningen förläggs helt inom högskolans ram.

UHÄ anser det naturligt att den kompetens och erfarenhet inom det brandtekniska området som finns inom högskolan bör utnyttjas även för brandingenjörsutbildning. UHÄ tillstyrker därför förslaget att inom högskolan inrätta en ny allmän utbildningslinje, brandingenjörslinjen om 80 poäng.

I likhet med arbetsgruppen finner UHÄ att reglerna för allmän behörighet till högskoleutbildning bör tillämpas för tillträde till den nya brandingenjörslinjen. I samband med utbildningsplanearbetet avser UHÄ fastställa de

särskilda förkunskapskrav som skall gälla utöver den allmänna behörigheten. I detta sammanhang kommer UHÄ även att överväga om praktisk verksamhet vid brandkår skall utgöra ett särskilt förkunskapskrav eller om den kan ingå som en del av utbildningen inom linjen.

UHÄ tillstyrker förslaget att 25 studerande per år tas in på brandingenjörslinjen. I likhet med vad som sker beträffande annan högskoleutbildning kommer utbildningskapaciteten på brandingenjörslinjen att årligen provas.

Arbetsgruppen föreslår att brandingenjörslinjen förläggs till universitetet i Lund.

KTH anför i sitt remissyttrande till UHÄ att den nyligen inrättade avdelningen för byggnadstekniskt brandskydd vid universitetet i Lund synes ha varit ett huvudmotiv för den föreslagna förläggningen. KTH framhåller dock att brandingenjörerna i framtiden kommer att ha sin verksamhet långt utanför det byggtkniska området. Detta gäller särskilt modern industriell verksamhet där byggnaden både värdemässigt och riskmässigt enligt KTH ofta är närmast försumbar. Vidare anføres att tillgången på erfarna och kompetenta övningsassistenter är avgörande för utbildningens kvalitet. Mot denna bakgrund anser KTH att arbetsgruppen inte har redovisat tillräckliga skäl för en lokalisering av brandingenjörsutbildningen till universitetet i Lund. KTH föreslår att frågan om lokaliseringen ytterligare utreds.

I remissyttrandet till UHÄ från universitetet i Lund framhålls att förutsättningarna att ordna en kvalificerad brandingenjörsutbildning vid universitetet i Lund är utomordentligt goda. Inom sektionen för väg- och vattenbyggnad finns vetenskaplig verksamhet på mycket hög nivå inom avdelningen för byggnadstekniskt brandskydd, som kan tjäna som bas för centrala delar av utbildningen. Även i övrigt finns inom universitetet relevant kompetens för en rad väsentliga områden inom utbildningen liksom tillgång till kvalificerade lärare av betydelse i sammanhanget.

UHÄ anser att förutsättningarna att anordna brandingenjörsutbildning vid universitetet i Lund är goda. Detta gäller såväl det brandtekniska området som övriga områden av betydelse för utbildningen. UHÄ tillstyrker därför förslaget att brandingenjörslinjen förläggs till universitetet i Lund.

Statens brandnämnd finner den föreslagna förlängningen och förbättringen av den allmäntekniska utbildningen tillfredsställande. En utbildningsplanering som möjliggör att brandingenjörsexamen kan utnyttjas även inom andra verksamhetsfält än som kommunalt eller statligt brandbefäl är positiv. Utbildningen får dock inte genomföras med så brett spektrum att inte någon av aktuella samhällsfunktioner får sina behov tillgodosedda i tillräcklig omfattning. Utbildningens tyngdpunkt måste även i framtiden vara samhällets behov av kvalificerat brandbefäl. Inom ramen av föreslagna 80 veckor vid tekniska högskolan kan, enligt brandnämndens mening, knappast en fördjupning av den allmäntekniska utbildningen åstadkommas med mindre

än att detta sker på bekostnad av den räddningstekniska. Nämnden finner vidare kravet på endast tre veckors praktik innan brandingenjörsexamen alltför knapp.

Enligt brandnämndens mening är den föreslagna lokaliseringen av brandingenjörsutbildningen till institution för byggnadsteknik vid teknisk högskola inte att rekommendera. Risken är stor att utbildningens innehåll i alltför stor utsträckning kommer att präglas av byggnadsteknik, som endast i begränsad omfattning ingår i brandingenjörens kommande arbetsuppgifter. Dessa omfattar numer i mycket stor utsträckning räddningsinsatser i annat än byggnad. Omhändertagande av hälso- och miljöfarliga ämnen kan förutses få en alltmer ökad aktualitet. Med hänsyn till att undervisningen i brandtekniska och angränsade allmäntekniska ämnen meddelas av specialister med stationeringsort Stockholm bör vid val av teknisk högskola hänsyn tagas till detta. Specialister med motsvarande kompetens och arbetsuppgifter finnes ej utanför Stockholmsregionen. Förteckning över åberopad lärarpersonal etc. bifogas.

Nämnden finner att utbildningen bör förläggas till Stockholm med en strikt uppdelning i en allmänteknisk del, förlagd till tekniska högskolan och en räddningsteknisk del, förlagd till brandnämnden. Den praktiska utbildning som enligt arbetsgruppen skall genomföras av brandnämnden kräver centrala investeringar som härigenom skulle kunna få ett ökat utnyttjande.

Samordning med civilförsvarets centrala anläggning för praktisk räddningstjänstutbildning måste anses värdefull och även innebära ökad nyttjandegrad av gjorda investeringar. Huruvida brandnämnden eller tekniska högskolan skall stå som huvudman för utbildningen ser nämnden som mindre avgörande.

Arbetsgruppens förslag att brandingenjören/räddningsbefälhavaren endast skall genomgå den sex veckor långa utryckningsledarutbildningen finner nämnden var otillräckligt. På detta sätt får räddningsbefälhavaren med brandingenjörskompetens samma utryckningsledarutbildning som t. ex. hel- eller deltidsanställda brandförmän, som i huvudsak endast ger kompetens som befäl/arbetsledare vid enbils- eller grupputryckning. Utryckningsledarutbildningen måste således differentieras för att ge ökad kompetens för arbetsledning även vid medelstora och stora insatser.

Länsstyrelsen i Kalmar län delar arbetsgruppens synpunkter i riktigheten att överföra utbildningen till högskolan. Från flera håll har för länsstyrelsen påpekats att praktiktiden om ca 3 veckor före utbildningen vid högskolan är alltför kort. Praktiktiden bör åtminstone förlängas till ca 3 månader.

I samband med grundutbildningen bör den blivande brandingenjören genomgå en förkortad utryckningsledarkurs.

Efter något års anställning bör brandingenjören därpå genomgå en fördjupad utryckningsledarutbildning.

Vad gäller valet av utbildningsort bör denna fråga ytterligare studeras.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län delar arbetsgruppens mening om att kraven för inträde till brandingenjörsutbildningen i möjligaste mån bör utformas så att personal med erfarenhet från allmän räddningstjänst kan vinna inträde till utbildningen. Här bör dock påpekas att alla brandmän inte har allmän behörighet för högskolestudier i dag. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att kompletteringsutbildning anordnas så att brandförsvarspersonal på lämpligt sätt kan skaffa sig behörighet för inträde till brandingenjörsutbildningen.

Länsstyrelsen i Västmanlands län tillstyrker arbetsgruppens förslag att brandingenjörsutbildningen bör förläggas till universitetet i Lund.

Nyköpings kommun framhåller att av promemorians organisationskiss framgår möjligheten att två vägar finnas för att skaffa kompetens att vinna inträde till brandingenjörsutbildning, dels genom gymnasieskolans 4-åriga tekniska linje dels genom gymnasieskolans högre specialkurs samt fortbildning genom Statens Brandnämnd. Vi anser en sådan organisation mycket fördelaktig och lämplig.

Linköpings kommun anser att de stora bristerna i nuvarande brandingenjörsutbildning – arbetsledning, utryckningsledartjänst, instruktörstjänst m. fl. icke tekniska utbildningsavsnitt – syns inte förbättras utan snarare försämras i den mån det går att utläsa av förslaget. Brandingenjörsutbildningen bör ges högskolestatus men vara förlagd till "brandskola". Utbildningen i allmän-tekniska ämnen kan vara uppdragsutbildning vid teknisk högskola.

Norrköpings kommun har intet emot att undervisningen förläggs till teknisk högskola men ifrågasätter om Lund, men inriktning på byggnadstekniskt brandskydd, är den lämpligaste utbildningsanstalten.

Kritiken mot dagens utbildning av brandingenjörer riktas inte mot eventuella brister i tekniska kunskaper utan mot bristande befäls- och ledaregenskaper, vilket bl a kan bero på alltför kort praktisk undervisning före inträdet i skolan. Det är således väsentligt att den kommande generationen brandingenjörer får en väl tilltagen praktisk (gärna handledd) utbildning före inträdet i högskolan.

Växjö kommun anser att den föreslagna praktiska delen om 3 veckor är för kort och bör utökas till minst 3 månader samt ingå i utbildningen.

Fastställande av läroplanerna på den gymnasie- och högskolebaserade utbildningen ankommer på skolöverstyrelsen. Detta arbete måste ske i mycket nära samarbete med Statens brandnämnd, Svenska Brandbefälens Riksförbund och berörda fackliga organisationer m. fl.

Karlskrona kommun framhåller att brandingenjörsutbildningen föreslås förläggas till högskolan i Lund och omfatta två läsår dvs. 80 poäng. Såvitt kan utläsas av utredningen förefaller kraven på praktikutbildning vara alltför liten. Bristen i dagens utbildning bl. a. förvaltningskunskap, arbetsledning

och personaladministration verkar bli bestående även i den föreslagna utbildningen. Det synes därför rimligt att hänsyn tas till dessa brister och förslaget bör i stället omarbetas till att omfatta tre läsår dvs. 120 poäng.

Helsingborgs kommun anser att förslaget att förlägga brandingenjörsutbildningen till teknisk högskola är nödvändigt för att brandförsvaret skall kunna följa den tekniska utvecklingen. Högskoleutbildningen borde förlängas med ytterligare ett läsår för att bättre motsvara kravet i framtiden.

Halmstads kommun understryker att förhållandet att brandingenjörens utbildning inlemmas i högskolan måste vara positivt. Han ställs ofta i situationer, där hans bedömning i viktiga frågor kan ha avgörande betydelse för människoliv, ekonomi, bostadsbyggande m. m. Det är därför nödvändigt att han får tillgång till den vetenskap som endast högskolan kan ge.

Mariestads kommun menar att inträdeskravet ett års tjänst inom räddningstjänsten bör utbytas mot genomgång av gymnasieskolans högre specialkurs i räddningstjänst. I övrigt förordas arbetsgruppens förslag att utryckningsledareutbildning (6 veckor) förebyggande brandskydd (10 veckor) och förvaltningsutbildning (10 veckor) bör ingå i brandingenjörsutbildningen. Utbildningen bör dock förlängas till tre år (120 poäng) och motsvara civilingenjörsutbildning. Högskoledelen av utbildningen bör anordnas av högskola, som ligger nära högklassigt övningsfält, förslagsvis i Stockholm.

Västerås kommun framhåller att beträffande utryckningsledarutbildningen är det naturligtvis positivt att en sådan skall ges till alla som skall tjänstgöra som utryckningsledare. Det vore dock högst anmärkningsvärt om de kunskaper som skall bibringas eleverna under sex veckor inte skall kunna rymmas inom ramen för brandingenjörsutbildningen.

Konsekvenserna av att ställa ett års brandtjänst som kompetenskrav för att upprätthålla tjänst som utryckningsledare, vice brandchef eller brandchef måste utredas ytterligare. Förslaget innebär starka begränsningar för de nyexaminerade brandingenjörerna att söka arbete inom brandförsvaren, Det blir naturligtvis i motsvarande grad besvär för kommunerna att få en brandingenjörsutbildad sökande till vakanta tjänster. Eftersom de enda tjänsterna som de nyexaminerade brandingenjörerna har möjlighet att söka är rena brandingenjörstjänster där han inte heller det första året kan medverka i den beredskap som brandingenjörstjänsterna ofta är förknippade med. Förslaget förutsätter att en stor omsättning sker på dessa relativt sett få tjänster för att slussa in brandingenjörerna på de befattningar som kräver brandingenjörskompetens inom framför allt de mindre brandförsvaren.

Resonemanget enligt ovan förutsätter enligt kommunen att utredningen inte avser att hänvisa de brandingenjörsutbildade till rena brandmannatjänster under et år för att de skall meritera sig till ovan angivna tjänster. Det skulle rimma illa med tankegångarna kring resonemanget om att göra utbildningen forskningsmeriterande m. m. Praktiken bör varvas med teoretiska utbildningen genom brandskolans försorg så att samlade effekten av

olika praktiska skeden ger minst ett års praktik före räddningsledaruppgifter med större ansvar.

Oklarhet råder huruvida utredningen avser att jämställa brandingenjörsutbildningen med den kompletterande brandmästarutbildningen vad det gäller kompetenskravet för brandchefstjänster generellt. Om så är avsikten måste detta ifrågasättas, med tanke på den skillnad i utbildning som trots allt kommer att råda.

Utredningen anger vissa övergångsbestämmelser beträffande i dag redan utbildad brandmästar- eller förmansutbildad personal utan att beröra förhållandena för brandingenjörerna vilket i sig är förvånande och bör klargöras.

Utredningen innehåller flera positiva förslag. Ekonomiska beräkningarna har förutsatt att gymnasieskolan och tekniska högskolan tar vissa kostnader inom befintliga ramar. Detta förefaller orealistiskt optimistiskt i dagens pressade budgetsituation på alla utbildningsenheter.

En god utbildning i räddningstjänst är angelägen. Staten bör ikläda sig den så att kommunerna som nu är fallet, inte tvingas kompletteringsutbilda i nuvarande omfattning.

Tiden kan bättre användas till planerings- och övningsverksamhet inom brandförsvaret.

Falu kommun finner brandingenjörsutbildningens anknytning till högskola liksom utredningen fullt naturlig. Däremot torde i jämförelse med annan likartad högskoleutbildning 2 års kurstid vara för kort varför en utbildningstid av 3 år bör övervägas.

Med hänsyn till närheten till civilförsvarets anläggningar i Rosersberg, brandnämndens lokalisering till Sigtuna och kanske framför allt tillgången på lärare/föreläsare bör utbildningen knytas till Tekniska Högskolan i Stockholm.

Någon anledning att öka elevantalet till 25/år finner kommunen ej, då någon vidgad arbetsmarknad ej torde vara att vänta.

Gävle kommun anser att den föreslagna praktiken på 3 veckor är för lite utan förordrar brandskoleutredningsförslag på 1 års handledd praktik. Detta för att den blivande ingenjören ska ha en plattform att stå på i fortsatta studier och framför allt när han ska ut och fungera som befäl på någon kår.

Det första året skall ingenjören inte få vara utryckningsledare vilket säkert går bra på stora kårer med många ingenjörer men anställning på mindre kårer kräver ett deltagande som utryckningsledare redan efter någon månads tid därför bör utryckningsledareutbildningen komma in i ett tidigare skede.

Sex veckors utryckningsledarutbildningen har som målsättning att befattningshavaren i fråga skall kunna fungera som utryckningsledare för liten utryckning och kunna fungera som fordons- och gruppchef vid större utryckningar

Denna målsättning får anses vara för låg för en brandingenjör som kan ställas inför situationen att behöva samordna flera kommuners insatser, hjälpenheter från militära, experter och dylikt.

Östersunds kommun tycker att utbildningen av brandingenjörer som enligt förslaget skall ske inom teknisk högskola är ett bra förslag. Utbildningen skall omfatta 80 poäng. Det kan enligt kommunen övervägas om inte utbildningen bör utökas till 120 poäng vilket skulle ge möjlighet att bredda utbildningen i bl. a. administration, förvaltningskunskap, ekonomi och samhällsplanering.

Umeå kommun ansluter sig till att utbildningen förlägges till högskolan. Lokaliseringen till Lund är dock olycklig ur Norrlandssynpunkt eftersom tidigare erfarenheter visar att rekryteringen till de olika utbildningsenheterna normalt sker från högskolans uppland. Härigenom torde elever från Norrland bli ganska sällsynta vilket kan medföra att vi får rekryteringsproblem. Utbildningen bör därför ske vid högskolan i Stockholm.

Det kan enligt kommunen diskuteras om inte utbildningstiden bör förlängas med ytterligare en termin för att ge en relevant högskoleutbildning eftersom den även skall innehålla viss praktisk utbildning vid de olika brandförsvaren. Om kurstiden ökas medför det även att brandingenjörsutbildningen blir i stort sett en civilingenjörsutbildning med vissa kompletteringar.

Luleå kommun framhåller för sin del att med hänsyn till att, dels för utbildningen erforderliga resurser kommer att finnas i Luleå, dels regionalpolitiska skäl bör den föreslagna utbildningen av brandingenjörer förläggas till högskolan i Luleå.

Kommunen menar att utredningen har beträffande valet av lokaliseringsort för utbildningen påpekat vikten av samordning med befintliga resurser och därvid särskilt nämnt tillgång till brandövningsfält, omfattande räddningsutrustning och teknisk högskola.

Luleå kommun kommer under 1982 att påbörja projektering av ett brandövningsfält. Kostnaden för övningsfältet har beräknats till 7 000 000 kronor.

Vid kommunens brandförsvaret finns omfattande resurser för räddningstjänst i form av både utrustning och kunnande. I detta sammanhang är resurserna och erfarenheterna av brandsläckning i sträng kyla särskilt intressanta.

I Luleå finns även en teknisk högskola som har möjlighet att organisera den aktuella utbildningen.

Vid institutionerna för väg- och vattenbyggnad, samhällsbyggnad, arbetsvetenskap, materialteknik samt konstruktionsteknik bedrivs sådana verksamheter som är speciellt intressanta med avseende på brandingenjörsutbildning.

Svenska kommunförbundet tillstyrker förslaget att utbildningen av brandingenjörer överflyttas till högskolan. Förbundet är dock tveksamt till

arbetsgruppens förslag att utbildningen endast skall omfatta 80 poäng. Men hänsyn till att många brandingenjörer inom relativt kort tid efter sin utbildning vid högskolan kommer att upprätthålla befattningar som förvaltningschefer eller andra höga befattningar i kommunerna, bör övervägas att ytterligare bredda brandingenjörsutbildningen när den överförs till högskolan. Härvid är ämnen som administration, förvaltningskunskap, ekonomi och samhällsplanering av särskilt intresse. Enligt förbundet synes det lämpligt att utbildningen omfattar totalt 120 poäng. Som jämförelse kan nämnas utbildningen av hälsovårdsinspektörer vid Umeå universitet.

TCO instämmer i arbetsgruppens förslag att brandingenjörsutbildningen inrättas i högskolan.

Även brandingenjörer måste genomgå utryckningsledarutbildningen för att få tjänstgöra som befäl vid utryckningar.

TCO anser vidare att praktik ska ingå i brandingenjörsutbildningen i nödvändig omfattning.

SACO/SR anser att brandingenjörernas arbetsuppgifter i dag är av så stor samhälls- och ekonomisk betydelse att en avsevärd ambitionsökning av deras utbildning är nödvändig. Stora mänskliga och ekonomiska vinster finns att göra, om brandingenjörerna ges möjlighet att med ökad kompetens fullgöra sina uppgifter, inte minst att förebygga olyckor.

På brandingenjörernas grundutbildning bör kravet ställas att den ger en bred kvalificerad teknisk kunskapsnivå. Detta innebär att ämnesområden som hållfasthetslära, mekaniska konstruktioner och komponenter, material för byggande och konstruktioner, installationsteknik, samhällsplanering och transportteknik, kemi och kemisk processteknik måste ingå i utbildningen.

Den snabba tekniska utvecklingen medför att det är viktigt att de framtida brandingenjörerna har så goda tekniska och naturvetenskapliga grundkunskaper att de under sitt yrkesverksamma liv snabbt förmår assimilera nödvändig ny teknisk kunskap. Inom områden som exempelvis material- och kemiteknik går utvecklingen så snabbt att den är svår att följa vid sidan av normala arbetsuppgifter om man inte besitter goda kunskaper i fysik, kemi, mekanik och hållfasthetslära. Denna typ av baskunskaper gör det möjligt för brandingenjören att som yrkesverksam med hjälp av fortbildning möta de nu icke förutsägbara nya krav som uppkommer.

SACO/SR vill framhålla vikten av att den kvalificerade forskning som förekommer vid de tekniska högskolorna inom flera för brandingenjörerna viktiga områden på ett bättre sätt borde komma brandingenjörsutbildningen till godo. En god kontakt med den aktuella forskningen ökar brandingenjörernas chanser att i sin verksamhet snabbt föra in ny kunskap. I detta sammanhang vill SACO/SR påminna om intentionen i 1977 års högskolereform att nå en bättre forskningsanknytning.

SACO/SR förordar i likhet med utredningens förslag att brandingenjörsutbildningen förläggas till en etablerad teknisk högskola och inordnas under

högskolans huvudmannaskap.

Med utgångspunkt från det utbildningsbehov som inledningsvis redovisats för grundutbildningen av brandingenjörer bedömer SACO/SR att utbildningstiden åtminstone skall omfatta tre läsår motsvarande 120-poängsnivån. Brandingenjörernas viktiga samhällsuppgifter kan ställas i nivå med utbildningen av kommunernas hälsovårdschefer vilka erhåller en högskoleutbildning på tre läsår.

En dylik omfattning av utbildningstiden är en förutsättning för att de blivande brandingenjörerna får en bred teknisk utbildning, liksom att man härigenom skapar utrymme för den för utbildningen nödvändiga forskningsanknytningen. Det är därtill väsentligt att man kan samordna brandingenjörernas utbildning i operativt, taktiskt räddningsarbete med andra utbildningsanordnare.

SACO/SR anser också att en praktisk introduktionsutbildning på tre veckor är otillräcklig. Det är av utomordentligt stor betydelse för både samhället och eleven att utbildningen inleds med en längre praktikperiod vid ett eller flera kvalificerade brandförsvaret för att både eleven och brandförsvaret skall kunna bedöma elevernas fortsatta förutsättningar för att bli räddningsbefälhavare.

Organisationen utgår ifrån att universitets- och högskoleväsendet vid utarbetandet av utbildningsplan för brandingenjörsutbildningen samråder med företrädare för berörd yrkesverksam personal.

Svenska brandbefälens riksförbund menar att i likhet med annan utbildning inom brandförvarssektorn bör även brandingenjörsutbildningen reformeras. En placering av utbildningen på teknisk högskola får naturligtvis inte innebära inskränkningar i sådana för blivande brandingenjörer viktiga ämnen såsom befälstjänst, allmän räddningstjänst, personalledning m. m. Med tanke på arbetsgruppens förslag att den nyexaminerade brandingenjören skall genomgå en 6 veckors utryckningsledarkurs förefaller en förlängning av utbildningstiden med ytterligare ett läsår inte helt realistiskt. Utbildningen bör vidare knytas till Stockholms tekniska högskola, som har en större teknisk potential och som genom sitt geografiska läge har större förutsättningar att tillsammans med statens brandnämnd genomföra de räddningstekniska utbildningsdelarna.

Svenska brandförsvärsföreningen framhåller att arbetsgruppens förslag innebär att brandingenjörsutbildningen förläggs till högskolan som en allmän utbildningslinje. SBF tillstyrker detta förslag och anser att det möjliggör en betydligt bättre koppling mellan den tekniska utvecklingen i övrigt och skyddstekniken. SBF vill dock framföra invändningar mot arbetsgruppens förslag i några avseenden. Förslaget anger en praktik av endast tre veckor före utbildningen vid högskola. SBF anser att detta är för kort tid att skapa den rätta förutsättningen och förståelsen för den kommande utbildningen och föreslår i stället tre månader, vilket överensstämmer med det generella praktikkravet vid teknisk högskola. Denna praktik bör kunna fullgöras såväl

vid kommunal- som industribrandkår eller därmed likvärdig verksamhet.

SBF anser vidare att den generella utryckningsledarkursen, lämpligen i förkortad form, med fördel kan ingå i den grundläggande utbildningen. Det framgår däremot klart av den målformulering som arbetsgruppen gjort för den föreslagna utryckningsledareutbildningen att denna är otillräcklig för brandingenjörsutbildningen. Därför finns ett klart behov av en mer avancerad utryckningsledareutbildning, som bör förläggas efter något års anställning. Denna utbildning bör ta sikte på de övergripande lednings- och samordningsuppgifter, som brandingenjören/utryckningsledaren har att åtgärda.

För brandingenjörer, som i likhet med arbetsgruppens intentioner kommer att söka sig till olika skyddssektorer även utanför den traditionella, finns behov av anpassad utbildning. SBF föreslår att denna skapas i form av en specialkurs, omfattande ca 10 poäng, i områdena industriell skyddsteknik, försäkringslära och risk management.

Utredningen föreslår att brandingenjörsutbildningen förläggs till Lunds Universitet. Som huvudmotiv för detta anförs att landets enda professur i byggnadstekniskt brandskydd finns vid Universitetet i Lund. Mot bakgrund av brandingenjörernas breda verksamhetsområde, där det byggnadstekniska brandskyddet bara utgör en del av många, anser vi att arbetsgruppens motivering är otillräcklig på denna punkt. Föreningen föreslår därför att lokaliseringen ytterligare utreds mot bakgrund av de krav som utbildningens innehåll och karaktär medför. Förutom Lund bör därvid Göteborg (CTH) och Stockholm (KTH) i första hand prövas.

Sveriges civilingenjörsförbund framhåller att brandingenjörsutbildningen under en längre tid på ett allvarligt sätt har släpat efter samhälls- och kunskapsutvecklingen.

Brandingenjörernas arbetsuppgifter är i dag av stor samhällelig och ekonomisk betydelse att en avsevärd ambitionsökning i deras utbildning är nödvändig. Stora mänskliga och ekonomiska vinster finns att göra, om brandingenjörerna ges möjlighet att med ökad kompetens fullgöra sina uppgifter, inte minst att förebygga olyckor.

På brandingenjörernas grundutbildning bör krav ställas på en bred kvalificerad teknisk kunskapsnivå. Detta innebär att ämnesområden som hållfasthetslära, mekaniska konstruktioner och komponenter, material för byggande och konstruktioner, installationsteknik, samhällsplanering och transportteknik, kemi och kemisk processteknik måste ingå i utbildningen.

Förbundet vill framhålla att det inte är tillräckligt att de brandingenjörer som i framtiden skall utbildas har kunskaper som svarar mot dagens krav. Den inom många områden snabba tekniska utvecklingen medför att det är viktigt att de framtida brandingenjörerna har så goda tekniska och naturvetenskapliga grundkunskaper att de under sitt yrkesverksamma liv snabbt förmår assimilera nödvändig ny teknisk kunskap. Inom områden som

exempelvis material- och kemiteknik går utvecklingen så snabbt att den är svår att följa vid sidan av normala arbetsuppgifter om man inte besitter goda kunskaper i fysik, kemi, mekanik och hållfasthetslära. Denna typ av baskunskaper gör det möjligt för brandingenjören att som yrkesverksam med hjälp av fortbildning svara upp mot de nu icke förutsägbara nya krav som uppkommer.

CF vill också framhålla att det förekommer en kvalificerad forskning vid de tekniska högskolorna inom flera för brandingenjörerna centrala områden. Det är uppenbart att ett bättre samband mellan denna forskning och brandingenjörsutbildningen skulle vara till stor fördel för denna. Brandingenjörernas arbetsuppgifter måste betraktas som fullt ut så kvalificerade att en god kontakt med den aktuella forskningen ökar deras chanser att i sin verksamhet snabbt föra in ny kunskap. I detta sammanhang vill CF också påminna om intentionen i 1977 års högskolereform att nå en bättre forskningsanknytning. Brandingenjörsutbildningen torde i själva verket mera naturligt kunna forskningsanknytas än flertalet utbildningar, som genom högskolereformen överfördes till högskolan.

Brandingenjörerna är även rekryteringsbas för brandcheferna i landet vilka har ett ansvarsområde som omfattar en eller flera kommuner. I framtiden kan man påräkna att den kommunala räddningstjänsten kommer att utvidgas och omfatta ett kommunanknutet civilförsvar. Härvid måste brandmyndigheten vara beredd att ta ansvar för människors skydd i såväl fred som krig.

I överensstämmelse med arbetsgruppens förslag förordar Sveriges Civilingenjörsförbund att brandingenjörsutbildningen förläggs till en etablerad teknisk högskola och inordnas under högskolans huvudmannaskap.

Vid valet av teknisk högskola för brandingenjörsutbildningen vill förbundet förordna att i första hand Tekniska högskolan i Stockholm (KTH) får ansvaret för utbildningens huvudmannaskap. Valet av högskola grundas dels på högskolans allmänna förutsättningar att förmedla en så bred teknisk utbildning som möjligt, dels på möjligheterna att integrera brandingenjörernas utbildning i operativ, taktisk räddningstjänst med statens brandnämnds utbildningsverksamhet i Rosersberg.

Inom Storstockholmsområdet finns en samlad överlägsen räddningstjänstresurs i form av ett 15-tal brandförsvar som kan utgöra en bas för brandingenjörernas utbildning och praktik i befälsförening som räddningsbefälhavare.

Om övriga befälsutbildning i räddningstjänst förläggs till civilförsvarets anläggningar i Rosersberg skapas utmärkta förutsättningar för KTH att i högskolans forskningsverksamhet få till stånd en praktisk utvärdering tillsammans med statens brandnämnd av bl. a. räddningstjänstutrustning för räddningsinsatser i såväl fredstid som krigstid.

Med stöd av det utbildningsbehov som inledningsvis redovisats för brandingenjörernas grundutbildning bedömer förbundet att utbildningsti-

den åtminstone skall omfatta tre läsår motsvarande 120 poängsnivån. Brandingenjörernas viktiga samhällsuppgifter kan exempelvis gott och väl ställas i nivå med utbildningen av kommunernas hälsovårdschefer, vilka erhåller en högskoleutbildning på tre läsår.

En grundsats i arbetsgruppens förslag är att den framtida brandingenjörsutbildningen skall öppnas för att bli tillgänglig för båda könen och för handikappade elever. Förbundet har naturligtvis ingen annan uppfattning vad gäller de grundläggande demokratiska inslag som föreslås vid rekrytering till brandingenjörsutbildningen. Däremot anser förbundet att det är av fundamental betydelse att urvalet av brandingenjörselever, som väljer att bli räddningsbefälhavare i samhällets allmänna räddningstjänst, sker på ett sådant sätt att kravet på räddningsbefälhavares fysiska och psykiska status kan uppfyllas av eleven i introduktionsutbildningen.

Förbundet anser också att en praktisk introduktionsutbildning på tre veckor är alldeles otillräcklig. Det är av utomordentligt stor betydelse för både samhället och eleven att utbildningen inleds med en längre praktikperiod vid ett eller flera kvalificerade brandförsvär för att både eleven och brandförsvaret skall kunna bedöma elevernas fortsatta förutsättningar för att bli räddningsbefälhavare.

Förbundet utgår från att unisversitets- och högskoleämbetets (UHÄ) uppdrag att utarbeta utbildningsplan för brandingenjörsutbildningen sker i samråd med företrädare för brandingenjörgruppen i landet.

3 Utbildning av personal inom sotningsväsendet

Arbetsgruppen föreslår att den grundläggande yrkesutbildningen för skorstensfejare genomförs som *gymnasial lärlingsutbildning*. Arbetsgruppen föreslår också att en särskild utbildning av *tekniker* inom sotningsväsendet införs. Teknikerutbildningen skall enligt förslaget omfatta sex veckor och ha statens brandnämnd som huvudman. För *skorstensfejarmästarna* föreslår arbetsgruppen att utbildningsbehovet tillgodoses inom ramen för den tvååriga driftteknikerutbildningen vid högskolan. Arbetsgruppen föreslår att *fortbildningskurser* för tekniker och skorstensfejarmästare anordnas av statens brandnämnd.

Att anordna den grundläggande utbildningen av skorstensfejare som gymnasial lärlingsutbildning har mottagits med stor tveksamhet under remissbehandlingen. Man delar dock uppfattningen om ett ökat behov av yrkeskunskap hos skorstensfejarkåren beroende på en ökning av kvalificerade arbetsuppgifter inom energiområdet. Förslaget om en utbildning av tekniker inom sotningsväsendet har dock mottagits mycket positivt, särskilt understryks vikten av att denna utbildning utgör en påbyggnadsutbildning till skorstensfejarklassen. Förslaget att anordna skorstensfejarmästarutbildningen inom ramen för den tvååriga driftteknikerutbildningen vid högskolan anses intressant och tillstyrks därför av flera remissinstanser.

Skolöverstyrelsen anser att den som rekryteras för utbildning till skorstensfejare bör ha genomgått en tvåårig yrkesinriktad utbildning. Färdigutbildningen kan då begränsas till att omfatta en ettårig gymnasial lärlingsutbildning. Linjer eller grenar som kan utgöra en god grund är exempelvis bygg- och anläggningsteknisk linje, gren för murare alternativt gren för värme- och sanitetsmontörer, drift- och underhållsteknisk linje, gren för energiteknik med profilering i årskurs 2 med inriktning mot olika specialområden såsom kraft- och värmeteknik eller fastighetsteknik. Även den tvååriga specialkursen för fastighetsskötare kan utgöra underlag.

Universitets- och högskoleämbetet tillstyrker förslaget att knyta an utbildningen av skorstensfejarmästare till driftteknikerutbildningen inom högskolan.

Frågan om lokaliseringen är beroende av hur stor del av skorstensfejarmästarutbildningen som kan vara gemensam med driftteknikerutbildningen. Om en stor del av de båda utbildningarna kan drivas gemensamt kan skorstensfejarmästarutbildningen förläggas till flera orter. Om å andra sidan innehållet i utbildningarna skiljer sig från varandra finns det skäl att koncentrera skorstensfejarmästarutbildningen till en ort. UHÄ är ej berett att på basis av föreliggande utredningsmaterial ta ställning i lokaliseringsfrågan.

Statens brandnämnd framhåller att vid bedömning av arbetsgruppens förslag måste det starkt begränsade elevunderlaget beaktas. Årsrekrytering är ca 60 skorstensfejare fördelad på 279 kommuner. Ur den kadern vidareutbildas ca 25 per år till tekniker varav ca 12–15 studerar vidare till skorstensfejaremästare. Arbetsgruppen föreslår att teknikergruppens utbildning förläggs till brandnämnden. Nämnden ansluter sig till detta förslag, då den förfogar över kompetent och väl kvalificerad lärarpersonal som kan ge skorstensfejarna en god teoretisk utbildning på olika nivåer. De materiella resurserna behöver emellertid förstärkas om arbetsgruppens rekommenderade målsättning skall uppnås.

Med hänsyn till att brandnämnden för att genomföra teknikerutbildningen måste göra vissa investeringar, vore det ekonomiskt gynnsamt att även förlägga skorstensfejарutbildningen till nämnden. Utbildningen i allmänna ämnen bör dock kunna ges av gymnasieskolan medan den rent yrkestekniska utbildningen ges av nämnden.

Skorstensfejarmästarutbildningen bör, enligt nämndens mening liksom brandingenjörsutbildning fördelas mellan teknisk högskola och brandnämnden. Till nämnden förläggs den del av utbildningen som erfordrar yrkesinriktad lärarpersonal. Den till högskola förlagda utbildningen bör lokaliseras invid brandnämnden så att där befintlig specialutrustning kan nyttjas.

Brandnämnden anser att arbetsgruppens förslag om yrkeserfarenhet för behörighet till de olika utbildningsnivåerna behöver utökas till vad brandskoleutredningen angivit i sitt betänkande.

Länsstyrelsen i Södermanlands län konstaterar att beträffande utbildning av skorstensfejare har arbetsgruppen övervägt olika alternativ, specialkurs, högre specialkurs eller gymnasial lärlingsutbildning.

Arbetsgruppens slutgiltiga förslag är gymnasial lärlingsutbildning.

Länsstyrelsen tillstyrker detta förslag.

Rekryteringen kan med fördel ske från någon 2-årig yrkesinriktad linje och det tredje färdigutbildningsåret förläggs till någon skorstensfejarmästare. En bra grund för denna utbildning kan vara bygg- och anläggningsteknisk linje, gren värme- och sanitetsmontörer eller gren byggnadsplåtslagare (Ba Vv eller Ba Pl). Eleverna har där fått utbildning i justering av pannanläggningar, trimning och rökgasanalyser m. m.

I Nyköping deltar en elev sedan januari 1981 i 2-årig grundutbildning hos en skorstensfejarmästare inom ramen för försöksverksamhet med gymnasial lärlingsutbildning.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län anser att skorstensfejarutbildningen är väl lämpad för gymnasial lärlingsutbildning. Undervisningen i yrkesteknik och fackteori meddelas i denna utbildningsform av vederbörande hantverksmästare. Endast under vissa förutsättningar och i begränsad omfattning kan undervisning i allmänna ämnen förläggas till gymnasieskola. På grund härav finns det anledning att utgå från att skorstensfejarutbildningen kommer att innebära en mycket begränsad undervisning i allmänna ämnen. Detta bör ihågkommas när det gäller att uppställa krav för inträde till sotningsteknikerutbildning och i synnerhet skorstensfejarmästareutbildning.

Arbetsgruppen föreslår att skorstensfejarmästareutbildningen knyts an till driftsteknikerutbildningen i högskolan. För inträde till driftsteknikerutbildning krävs, förutom allmän behörighet för högskolestudier, särskilda kunskaper i bl. a. matematik. Länsstyrelsen vill, mot bakgrund av skorstensfejarutbildningens begränsningar i fråga om undervisning i här aktuella ämnen, peka på behovet av kompletteringsutbildning och ev dispensregler för skorstensfejare som vill utbildas till skorstensfejarmästare. Vidare anser länsstyrelsen att en särskild studiegång behövs för skorstensfejarmästareutbildningen.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län vill peka på att det vid institutionen för sjö- och drift vid högskolan i Härnösand finns driftteknikerutbildning med en kraft- och värmelinje samt en fastighetslinje. En linje för vatten- och avloppsanläggningar planeras. Vid institutionen finns demonstrations- och övningsanläggningar för olika typer av pannor och bränslen. Institutionen planeras med en energiteknisk profil. Med tanke på att det sker en allt större förskjutning av skorstensfejarmästarnas verksamhet mot energihushållning anser länsstyrelsen att det finns stora fördelar med att förlägga den tvååriga driftteknikerutbildningen för skorstensfejarmästare till högskolan i Härnösand. Härvid skulle högskolans både materiella och personella resurser kunna utnyttjas i den föreslagna utbildningen. Möjligheten att ordna

lämpliga praktikantplatser i länet är goda, då länet hyser flera processindustrier med stora förbränningsanläggningar för olika bränslen förutom de kommunala värmeanläggningarna.

Även den föreslagna teknikerutbildningen inom sotningsväsendet bör också kunna förläggas till högskolan i Härnösand som enstaka kurs (6 poäng).

Nyköpings kommun pekar på att promemorian berör även skorstensfejarutbildningen. Det föreslås att gymnasieskolan ger en grundläggande utbildning och att denna genomförs som gymnasial lärlingsutbildning. Det kan nämnas att sådan utbildning redan finns i Nyköpings kommun.

Norrköpings kommun anför att gymnasial lärlingsutbildning finns idag på försök och synes fungera tillfredsställande. Sådan utbildning för blivande skorstensfejare tillstyrkes.

Teknikerutbildningen tillstyrkes med kompletteringar i ämnena arbetsledning och personalfrågor.

De blivande skorstensfejmästarna föreslås få sin utbildning förlagd till högskolans utbildning för drifttekniker. Det bör ytterligare övervägas om inte de praktiska förkunskaperna bör förlängas till åtminstone tre år i yrket, innan antagning sker till skorstensfejmästarutbildningen.

För personal inom sotningsväsendet gäller kraven på en omfattande utbildning i förebyggande brandförsvar. Särskilt gäller detta skorstensfejmästaren, som fungerar som egen brandsynmyndighet.

I likhet med räddningspersonalens utbildning hamnar utbildningen av sotningsväsendets personal hos tre olika huvudmän. Styrelsen ifrågasätter om det finns anledning att fördela ett 100-tal personer i olika utbildningsnivåer på tre olika huvudmän.

Kristianstads kommun tillstyrker arbetsgruppens förslag på den framtida utbildningen inom brandförsvar och sotningsväsen. Enligt kommunens åsikt har arbetsgruppen lyckats framlägga en utredning som väsentligt ökar baskunskaperna inom allmän räddningstjänst och sotning till samma kostnad som nuvarande utbildning. Kommunen anser det väsentligt att det totala utbildningsförslaget fastställs och genomförs så skyndsamt som möjligt.

Mariestads kommun anser att grundutbildningen för skorstensfejare bör utformas på samma sätt som för räddningstjänsten. Tvåårig gymnasieskola bör följas av ett års högre specialkurs i räddningstjänst och lärlingsutbildningen bör utbytas mot provtjänstgöring i samband med nyanställning. Ifrågasättas kan dock om inte skorstensfejarutbildningen bör planeras helt fristående i likhet med utbildningen för elektriker, vvs- och ventilationstekniker. Behörighetskrav och skyddsföreskrifter m. m. bör kunna vara lagbundna oavsett om sotningsväsendet sköts i kommunal eller helt privat regi.

Falu kommun menar att med hänsyn till det ytterst ringa rekryteringsbehovet av skorstensfejare – ca 60 st om året – torde nuvarande utbildnings-

möjlighet – gesällkursen – vara den lämpligaste efter viss modifiering. För fort- och/eller vidareutbildning inom t. ex. energihushållningens område finns redan kursutbud varför speciell sådan för blivande skorstensfejarmästare ej synes nödvändig.

Sundsvalls kommun framhåller att när det gäller utbildningen av skorstensfejare delar kommunen utredningens uppfattning om att utbildningen bör ges i form av lärlingsutbildning inom gymnasieskolans ram.

Kommunen anser att för Sundsvalls kommuns del en sådan utbildning skulle passa väl in i de strävanden som kommunen har att bredda utbildningen. Sundsvall har också alla erforderliga resurser för att ordna utbildningen.

Östersunds kommun anser att mot föreslagen ny skorstensfejarmästarutbildning finns inget att erinra. Ej heller mot den föreslagna fortbildningen som bör genomföras i nära samarbete med kommunförbundet och dess länsavdelningar.

Svenska kommunförbundet (majoriteten) ställer sig tveksam till det presenterade förslaget till en ny skorstensfejarutbildning och förutsätter att man här beaktar vad Sveriges Skorstensfejarmästares Riksförbund i sitt remissyttrande anför.

Kommunförbundets minoritet förutsätter att den kommande organisationen för utbildning av sotningsväsendets personal utformas så att den tillgodoser nyssnämnd målsättning och tillstyrker det av arbetsgruppen presenterade förslaget.

SACO/SR ansluter sig till utredningens uppfattning att denna utbildning bör inordnas i gymnasieskolans och högskolans utbildningssystem. Ett alternativ till den föreslagna utbildningstiden om tre år skulle kunna vara en tvåårig grundutbildning inom gymnasieskolan samt praktik därutöver.

Svenska kommunalarbetsareförbundet anser att de sakkunnigas förslag beträffande såväl räddningstjänst som skorstensfejarutbildning har en bred förankring bland förbundets medlemsgrupper och betraktas som ett minimikrav. Arbetsgruppens förslag visar snarast prov på okunskap och förbundet kan bara bekräfta berörda yrkeskategoriers uppfattning här i fråga. En seriös diskussion om den framtida utbildningsorganisationen och innehållet hade uppenbarligen krävt en representation också utanför departementets tjänstemän.

Emellertid tycks arbetsgruppens arbete mer ha styrts av s. k. sparnit än av kravet på en saklig analys av de nödvändiga förutsättningar som både samhället och personalen inom brandförsvaret och sotningsväsendet ställer på en effektiv och säker verksamhet.

Det torde vara arbetsgruppen förunnat att både kunna bibehålla och förbättra personalens utbildningsnivå, samtidigt som utbildningsplatserna utökas, till en kostnad som ligger väsentligen under dagens. Förslaget att förlägga den grundläggande brandmänna- och skorstensfejarutbildningen inom gymnasieskolans ram, där regeringens avrustningspolitik redan slagit

igenom märkbart, gör inte arbetsgruppens optimism sämre. Uppfattningen att detta låter sig göras utan extra kostnader genom att utnyttja s. k. befintliga resurser inom gymnasieskolan får stå för arbetsgruppens räkning.

Verkligheten torde bekräfta att, förutom gymnasieskolans redan ansträngda resurser i allmänhet – också utan ett ansvar för den grundläggande brandmänna- och skorstensfejarutbildningen – så innebär förslaget kvalitets- och utbildningsmässiga problem i synnerhet. Det finns heller inget som talar för varken bättre resursutnyttjande eller utbildnings- och pedagogiska vinster med ett splittrat huvudmannaskap på fyra utbildningsanordnare, som nu föreslås.

Ett bibehållet utbildningsansvar inom statens brandnämnd enligt de sakkunnigas förslag hade i de flesta avseenden tillgodosett såväl utbildningsbehov som samhällets krav på räddningstjänsten och sotningsväsendet. Tidigare erfarenheter och andra till antalet relativt begränsade yrkeskategorier, som exempelvis inom polisväsendet, visar att en inomverksutbildning är att föredra.

Arbetsgruppens förslag innebär förutom organisatoriskt också en geografisk splittring genom den gymnasiala knytningen. Ett decentraliserat system med många studieorter ger här uppenbara risker för haveri i utbildningskvaliteten m. m. Förslaget understryker bl. a. rekryteringsproblemen av kompetent lärarkapacitet. Samtidigt innebär det att kravet på kvalificerade praktiska övningsmoment eftersätts genom frånvaron av utrustning och träningsmöjligheter etc. Problemen förstärks av det tidsmässiga gap mellan utbildning och anställning som arbetsgruppens förslag medför. Motsvarande problem följer genom borttagandet av föregående yrkeserfarenhet/anställning innan inträde till utbildning och brandförsvarets nu frånhända möjlighet att påverka utbildningsrekryteringen.

Även räddningstjänstens och det framtida sotningsväsendets nödvändiga och kanske mer naturliga koppling till forskning och utveckling via brandnämnden riskerar att tunnas ut.

Också beträffande resonemangen kring ambulansverksamheten vill förbundet bestämt avvisa arbetsgruppens förslag, och noterar även här gruppens mindre goda kännedom om utvecklingen inom området och träffad utbildningsöverenskommelse.

Överhuvud taget innebär arbetsgruppens förslag till utbildning inom räddningstjänsten och sotningsväsendet både en formell och en reell urholkning. Ett förverkligande av förslaget skulle sätta verksamhetens kompetens och utveckling i fara, varför förbundet med det ovan framförda avstyrker arbetsgruppens överarbetning i sin helhet och hänvisar till de sakkunnigas tidigare förslag till utbildningsreform.

Svenska brandbefälets riksförbund anser att behovet av en ökad yrkeskunskap torde om möjligt vara ännu större inom skorstensfejarjären än bland brandpersonalen. Skorstensfejaren representerar ett yrke statt i omvandling

och innebärande kvalificerade arbetsuppgifter bl. a. inom energiområdet. Därtill skall fogas att skorstensfejaren allt mer arbetar ensam, vilket kräver ökade yrkeskunskaper av den enskilde.

Förbundet ställer sig tveksamt till att erforderlig kunskap finns inom befintliga sotningsdistrikt för att åstadkomma den nödvändiga lyftningen av personalens kunnande. Skorstensfejarens yrke är så speciellt och specialinriktat (från förebyggande brandförsvar via rensningsuppgifter till energirådgivning) att undervisning svårigen kan ske på något sammanhållande sätt i gymnasieskolan.

Förbundet tillstyrker föreslagen tekniker- och skorstensfejarmästarutbildning med reservation för det alltför korta kravet på praktik.

Det är vår uppfattning att utbildningen av sotningsväsendets personal bör skötas av en enda huvudman och koncentreras till en central utbildningsanstalt.

Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund anför att arbetsgruppen föreslår med utgångspunkt från sina allmänna utgångspunkter och överväganden att utbildningen av skorstensfejare skall genomföras som gymnasial lärlingsutbildning.

Inledningsvis konstaterar arbetsgruppen i likhet med de sakkunniga och remissinstanserna att skorstensfejaryrket har en mycket liten årsrekrytering – ca 60 skorstensfejare fördelade på 279 kommuner – och att det därför inte är möjligt att knyta utbildningen till någon befintlig linje i gymnasieskolan. Lösningen att arrangera en specialkurs efter grundskolan avvisas likaså och helt riktigt med hänsyn till att denna form har visat sig omöjlig att genomföra ens i Stor-Stockholm med landets mest koncentrerade upptagningsområde. Skolöverstyrelsen har i sitt remissyttrande över de sakkunnigas betänkande förordat en högre specialkurs, som bygger på genomgången tvåårig gymnasieskola. En sådan lösning avvisar arbetsgruppen också och förbundet instämmer helt i detta och de härför anförda motiven.

I stället för att härav dra slutsatsen att skorstensfejaryrket är ett sådant udda yrke som inte kan inlemmas i någon av gymnasieskolans utbildningsformer beträffande den del av utbildningen som oundgängligen kräver klassbildning, särskilda lärarkompetenser och särskild teknisk utrustning såväl för den teoretiska som den praktiska utbildningen, föreslår arbetsgruppen att den sedan 1942 till brandskolan förlagda gesällutbildningen och de sakkunnigas förslag till en oomtvistat erforderlig förbättring av utbildningen helt skall slopas och ersättas av den gymnasiala lärlingsutbildningen.

Den gymnasiala lärlingsutbildningen med statsbidrag tillämpas redan inom skorstensfejaryrket. Den ersätter den tidigare numera slopade formen av lärlingsutbildning hos hantverksmästare med statsstöd i form av lärlingsbidrag. För den gymnasiala lärlingsutbildningen används en centralt upprättad kursplan som skolstyrelserna fastställer. Denna kursplan, som har upprättats av yrkesorganisationerna gemensamt, innehåller förutom vad som ingår i anställningsutbildningen i sotningsdistriktet också den nuvarande

gesällklassen vid brandskolan. I kursplanen, som har överlämnats till arbetsgruppen, förutsätts att gesällklassen skall ersättas av den reformerade skorstensfejarutbildningen vid brandskolan.

Även en mindre analys av omfattningen och innehållet i skorstensfejarutbildningen vid brandskolan – såväl den nuvarande som den föreslagna – visar helt klart att den starkt målinriktade skorstensfejarutbildningen inte kan tillgodoses genom att eleven stundvis placeras i en gymnasieklass. Merdelen ämnen är speciella eller så starkt specialinriktade att utbildningen inte kan sammanföras med ämnena i någon linje eller specialkurs i gymnasieskolan. De ämnen som har namneliga likheter med ämnen i gymnasieskolan är dessutom hänförliga till olika linjer.

Att som arbetsgruppen gör hänskjuta de i gymnasieskolan olösliga utbildningsfrågorna till en brevkurs i hemorten är närmast att likna vid att sätta yrkeskåren på undantagstillstånd.

Kursplanen för den gymnasiala lärlingsutbildningen ger visst utrymme för utbildning i gymnasieskolan. Detta bör lämpligen användas för koncentrerad undervisning i allmänna ämnen exempelvis svenska, matematik och engelska, som kan vara av värde för de fortsatta studierna i rena yrkesämnen. För denna utbildning efterlyses allmänt en gemensam klass för elever från flera udda yrken. För den speciella skorstensfejarutbildningen ger emellertid en kombination med en gymnasieklass ingen lösning. Som nämnts tidigare erfordras en klassbildning, särskilda lärarkompetenser och särskild teknisk utrustning. Detta sker nu vid brandskolan och resurserna finns där.

Förbundet kan inte underlåta att uttala att det finner förslaget märkligt även såtillvida att i överläggningarna med arbetsgruppens representanter har ovanstående ingående diskuterats och en tveklös samsyn uppnåtts om att de sakkunnigas förslag till utformning av skorstensfejarutbildningen är det enda realistiska och det som kan reformera denna utbildning, dvs. omdana den till det bättre. Arbetsgruppens nu framlagda förslag innebär en sådan försämring av grundutbildningen för skorstensfejarna att det närmast kan betecknas som en utbildningskatastrof för yrket. Förbundet avstyrker bestämt förslaget och hemställer att de sakkunnigas förslag förs fram.

Arbetsgruppen ansluter sig till de sakkunnigas förslag om en teknikerutbildning med brandnämnden som huvudman. Förbundet vill understryka att införandet av denna nya utbildningsnivå innebär en anpassning till kompetensbehovet i sotningsdistrikten. Den förhindrar att personal på "mellan-nivå" för besiktning- och arbetsledarefunktioner "överutbildas", vilket skulle bli förhållandet, om denna kategori var hänvisad till utbildningsnivån för skorstensfejarmästare. Genom den kortare utbildningen och det minskade behovet av mästارutbildade har förslaget besparingseffekter. Det är viktigt att påpeka att utbildningen är en påbyggnadsutbildning på skorstensfejar-klassen och sålunda förutsätter dessa förkunskaper.

För utbildningen krävs lärarkompetenser och tekniska resurser vid brandskolan. I betraktande härav är det från ekonomiska och praktiska

synpunkter fördelaktigt att bibehålla skorstensfejarutbildningen vid brandskolan och samnyttja resurserna.

Arbetsgruppen anser att teknikerutbildningen bör kunna genomföras på sex veckor i stället för föreslagna åtta veckor. Som motiv härför anförs att viss utbildning kan inhämtas i kursverksamhet i samhället. Förbundet delar inte arbetsgruppens uppfattning i detta hänseende. Det bör få ankomma på brandnämnden att slutgiltigt avgöra innehållet i utbildningen med de reduceringar som därvid eventuellt visar sig möjliga. Förbundet tillstyrker förslaget om teknikerutbildning med denna avvikelse.

Arbetsgruppen föreslår att utbildningen av skorstensfejarmästare förläggs till högskolan och anknyts till den där inrättade tvååriga driftteknikerutbildningen. Det framhålls att det bör undersökas om utbildningen bör anordnas som en särskild studieinriktning inom driftteknikerlinjen.

Förslaget är intressant. Det medför möjligheter till en ytterligare breddad och fördjupad utbildning för dem som skall bära huvudansvaret för verksamheten. I överläggningarna med arbetsgruppen har förbundet framhållit att det anser det nödvändigt att en särskild linje för skorstensfejarmästare inrättas och att denna täcker in samtliga de utbildningsavsnitt som de sakkunniga har föreslagit. Den vidgade utbildningen bör i övrigt inriktas i huvudsak på värme- och ventilationsteknik.

Med hänsyn till det betydande innehållet av specialutbildning med brandförsvarsanknytning bör övervägas om en del av utbildningen lämpligen kan upphandlas vid brandnämndens utbildningsenhet efter samma mönster som avses för brandingenjörsutbildningen. Förbundet utesluter därvid inte möjligheten av huvudmannaskapet och upphandlingen kan bytas mellan dessa båda instanser, vilket kanske kan vara till fördel för en sammanhållen utbildning med brandskolan som huvudman.

Beträffande lokaliseringen torde med hänsyn till vad ovan anförts om en särskild studieinriktning och att elevantalet beräknas till 12–15 per år utbildningen får lokaliseras till en plats och med närhet till brandskolan.

Förbundet tillstyrker att förslaget övervägs ytterligare och att förbundet därvid får tillfälle att delta i överläggningar.

Svenska brandförsvarsföreningen menar att den föreslagna utbildningen av skorstensfejarmästare, benämnda drifttekniker, vid högskolan under en tvåårig utbildning ligger i linje med förslaget om att göra brandingenjörsutbildningen till högskoleutbildning. Det förefaller naturligt och lämpligt att dessa utbildningar har en nära koppling till varandra. Utbildningen bör dock utgöra en egen linje på driftteknikerutbildningen.

4 Kostnader

Arbetsgruppen har beräknat att statens utbildningskostnader både för räddningstjänsten och sotningsväsendet kommer att bli i stort sett oförändrade, ca 10 milj. kr. om året, när den nya utbildningen är helt genomförd.

Vad gäller de årliga kommunala kostnaderna beräknas dessa jämfört med nuläget oförändrat till ca 26 milj. kr. Härutöver beräknas vissa övergångskostnader.

Beträffande de framtida kostnaderna för utbildningen ifrågasätter flera remissinstanser om de statliga och kommunala kostnaderna verkligen kommer att minska om de föreslagna förändringarna genomförs. Några remissinstanser anser att förslaget kan komma att innebära ökade kostnader.

Civilförsvarsstyrelsen anför att under avsnittet "Samordning med fredsbrandförsvarsutbildningen" har styrelsen i sin programplan 1982/87 förutsatt den samordning som arbetsgruppen föreslagit och därvid beräknat volymen till drygt 500 yrkesbrandbefäl/år eller ca 110 kursveckor/år. Om den vidareutbildning, som arbetsgruppen föreslagit att Statens Brandnämnd skall fungera som huvudman för, lokaliseras till civilförsvarets utbildningsanläggningar innebär detta en ökning till 690 elever/år eller 147 kursveckor/år. *Civilförsvarsstyrelsen* förutsätter att tillkommande investeringsbehov bestrids av medel utanför civilförsvarets ekonomiska ram för samtliga de tjänster som styrelsen tillhandahåller åt Statens Brandnämnd i samband med den föreslagna vidareutbildningen av yrkesbrandbefäl. Investeringarna som beräknats i *civilförsvarsstyrelsens* programplan omfattar enbart erforderlig stödverksamhet i form av viss förläggning, förplägnad, materiel- och utbildningsservice, men ej de speciella utbildnings- och övningsanordningar som brandförsvaret kan komma att behöva för sin verksamhet. I de uppskattningar som styrelsen gjort i sin programplan 1982/87 har ej heller medräknats resurser för den fortbildning som bör anordnas för fredsbrandsförsvarets personal. Arbetsgruppen har ej heller gjort någon bedömning i vilken utsträckning denna kommer att lokaliseras till civilförsvarets anläggningar.

Avslutningsvis uppfattar *civilförsvarsstyrelsen* den interdepartementala gruppens förslag till utbildningssystem som om det på ett ändamålsenligt sätt tillvaratager föreliggande möjligheter när det gäller att integrera brandförsvarsutbildningen med annan utbildning – tillhandahållen av andra huvudmän – som därigenom på ett decentraliserat sätt kan utnyttjas också för brandförsvarets behov. Om förslaget förverkligas bör brandförsvarsutbildningen kunna reformeras utan att nämnvärt ökade omkostnader behöver uppstå.

Statskontoret framhåller att arbetsgruppen för överarbetning av det tidigare förslaget har nu lämnat förslag som torde vara väl ägnade att tillfredställa kraven på standardhöjning i utbildningen samtidigt som resursanspråken i stat och kommuner kan hållas nere.

Riksrevisionsverket, RRV, anför att arbetsgruppen har haft som utgångspunkt att de föreslagna förändringarna skall kunna genomföras inom ramen för oförändrade resurser inom det område som förslagen avser. I promemorian anges att de av arbetsgruppen framlagda förslagen t. o. m. kommer att

leda till minskade statliga utbildningskostnader. RRV anser emellertid att de kostnadsberäkningar som ligger till grund för denna bedömning är mycket ofullständiga. Enligt RRVs bedömning kan statens kostnader komma att uppgå till betydligt högre belopp än som anges. Nedan lämnas därför exempel på de kompletteringar i kostnads kalkylen som bör beaktas innan beslut fattas om förändringar i utbildningarna.

Utbildningen av heltidsanställda brandmän, som i dag kostar 11 Mkr för stat och kommun, anges i promemorian efter den föreslagna förlängningen bli helt kostnadsfri. Skälet är enligt promemorian bl. a. att den ram för gymnasieutbildning som skolöverstyrelsen fördelar inte helt utnyttjas. Enligt RRVs mening innebär dock inte förekomsten av "outnyttjade" ramar eller besparingar och omprioriteringar inom andra delar av gymnasieskolan att den nya utbildningen för brandmän blir kostnadsfri. Samma besparingar borde rimligen kunna genomföras även om inte den nya utbildningen kommer till stånd. Kostnaderna för brandmannautbildningen måste således tas med i kalkylen. Enligt RRVs överslagsmässiga beräkningar kan driftkostnaderna komma att uppgå till belopp i storleksordningen 5-10 Mkr per år för staten, beroende på i vilken utsträckning utbildningen kommer att bedrivas i form av inbyggd undervisning.

Motsvarande invändningar kan riktas mot kalkylen avseende utbildningen av deltidanställda brandmän och skorstensfejare. Driftkostnaderna för dessa utbildningslinjer blir emellertid lägre än för de heltidsanställda brandmännen.

I beräkningen av statliga kostnader för de föreslagna utbildningslinjerna skall enligt RRVs mening även utgifterna för studiestöd medtagas. I samband med förlängningen av utbildningen av brandingenjörer och skorstensfejarmästare kommer denna kostnad att öka.

Brandmännen som hittills har bedrivit sin utbildning på betald arbetstid kommer enligt arbetsgruppens förslag i fortsättningen att själva få finansiera sina studier. Eftersom de intagna till denna utbildning även i fortsättningen förutsätts vara i åldrarna över 18 år kommer studiemedel att kunna utgå. Detta kan, enligt RRVs överslagsmässiga beräkningar, innebära kostnader för staten på omkring 5 Mkr årligen.

I ett tidigare presenterat betänkande om brandförsvarsutbildningen (Ds Kn 1979:5) beräknas investeringsbehovet för en förbättrad utbildning till ca 170 Mkr vilket i dagens penningvärde motsvarar ca 230 Mkr. Arbetsgruppen anser sig inte på nuvarande stadium kunna beräkna motsvarande kostnader för den nu föreslagna utbildningen. Denna är dock minst lika omfattande som den utbildning som föreslogs i det tidigare presenterade betänkandet. Enligt RRVs mening kan det därför inte uteslutas att krav på omfattande investeringar kan komma att ställas när utbildningslinjen har tagit form.

Sammanfattningsvis delar således RRV inte arbetsgruppens bedömning att statens utbildningskostnader för räddningstjänsten och sotningsväsendet

kommer att minska om de föreslagna förändringarna genomförs. Tvärtom kan förslagen komma att innebära kraftigt ökade kostnader för staten. RRV tar däremot inte ställning till i vilken utsträckning som förslagen innebär den kvalitativa förbättring av utbildningen som har eftersträfvats.

Universitets- och högskoleämbetet, UHÄ, anför att universitet i Lund framhåller i sitt remissyttrande till UHÄ att en förutsättning för att utbildningen skall kunna nå de avsedda kvalitetsmålen är att tillräckliga resurser tillförs för genomförande av utbildningen. Kostnaden för utbildningen bör därför beräknas på i stort samma grunder som för andra motsvarande ingenjörsutbildningar inom högskoleområdet. De bedömningar av resursbehovet som redovisats i arbetsgruppens promemoria ligger vid en sådan jämförelse alltför lågt. Linjenämnden för väg- och vattenbyggnadslinjen redovisar beräkningar som pekar mot ett resursbehov för brandingenjörsutbildningen av storleksordningen 2000 tkr/år i stället för de 1 160 tkr/år som beräknas av arbetsgruppen.

Enligt UHÄ:s mening måste de resurser som ställs till förfogande för utbildningen även täcka utbildningens andel av baskostnaderna. Med denna utgångspunkt är de kostnader som angivits av arbetsgruppen alltför lågt räknade.

Beträffande kostnaderna för planering och genomförande av utbildningen utgår UHÄ från att särskilda medel tillförs UHÄ i enlighet med utredningens beräkningar. UHÄ vill vidare understryka nödvändigheten av att resurser ställs till förfogande under 1982/83 så att utbildningen kan starta hösten 1983.

Länsstyrelsen i Kalmar län anser att det avsnitt i utredningen som behandlar kostnader för utbildningen innehåller många frågetecken och oklarheter.

Om t. ex. brandmannautbildningen skall inrymmas i gymnasieskolans utbud måste någon eller några andra utbildningar minskas eller helt tas bort. Ty trots att viss överkapacitet inom gymnasieskolan eller KomVux utnyttjas, innebär utbildningen kostnad för bl. a. timplärare, material etc. Länsstyrelsen anser sålunda att de blivande kostnaderna för kommunerna bör belysas bättre.

Länsstyrelsen i Malmöhus län anser att det redovisade underlaget ej i önskvärd mån gör det möjligt att bedöma den samlade kostnadskonsekvensen av förslaget för kommunens del. Vissa ej statsbidragsberättigade kostnader för utbildningsmateriel och lärar/konsulttjänster förefaller sålunda inte ha beaktats.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län vill ifrågasätta arbetsgruppens bedömning att förslagen utbildning inom gymnasieskolan och komvux kan anordnas inom befintliga anslagsramar. Enligt länsstyrelsens mening måste inrättandet av nya utbildningslinjer, särskilt den ettåriga högre specialkursen för utbildning till heltidsanställd brandman, medföra ökade kostnader vid oförändrat utbildningsutbud i övrigt inom gymnasieskolan.

Malmöhus läns landsting förutsätter att sjukvårdshuvudmännen *icke* åläggas ytterligare kostnader vid ett eventuellt genomförande av förslaget.

Enligt *Stockholms kommun* kan kostnaderna för den förbättrade grundutbildningen inrymmas i statens befintliga anslagsramar för gymnasieskolan och kommunala vuxenutbildningen. Kommunen vill inte ifrågasätta vilka statliga medel som finns tillgängliga för detta ändamål, men anser att kostnaderna för de praktiska delarna grovt underskattats. Ungefär halva kurs tiden skall ordnas som inbyggd utbildning hos de större brandförsvaren. För detta skall alltså ett statsbidrag om 15 000 kronor per kurs utgå. Den verkliga kostnaden för lärare, instruktörer, materiel etc. torde uppgå till ett belopp av helt annan storleksordning. Som jämförelse kan nämnas att den kompetensutbildning för brandmän som Stockholm enligt avtal anordnar åt statens brandnämnd i dag kan kostnadsberäknas till ca 150 000 tkr för en kurs om 8 veckor för 30 elever. Den är i huvudsak teoretiskt inriktad. För praktisk utbildning ökar kostnaderna för instruktörer och materiel. För att utbildningen ska bli effektiv krävs särskilt avdelade resurser. Det är inte möjligt att ha eleverna med i den ordinarie verksamheten vid de större kårerna. I princip är Stockholms brandförsvaret dock berett att ta på sig inbyggd grundutbildning av brandmän under förutsättning att ersättning för självkostnaden erhålles från staten.

Uppsala kommun anser att det finns anledning påpeka att förläggningen av delar av den grundläggande utbildningen för heltidsanställda brandmän till ett brandförsvaret kommer att bli en väsentligt utökad verksamhet för dessa brandkårer. Man måste ha klarlagt vem som betalar instruktörernas löner då sådan undervisning endast i undantagsfall kan ske på tjänstgöringstid. Beträffande undervisningsmateriel och liknande skall observeras att dessa inte alltid kan bindas upp vid en utbildning då materielen ofta är i utryckningsberedskap. F. ö. är det ytterst tveksamt om föreslaget statsbidrag om 15 000 kr. per kurs täcker kostnaderna.

Nyköpings kommun konstaterar att arbetsgruppen ej har ansett det nödvändigt att klarlägga kommunernas kostnader i detalj, utan endast schablonmässiga uppskattningar har gjorts. Med hänsyn härtill bör förslaget överarbetas med avseende på de olika utbildningsvägarnas innehåll, omfattning och kostnader för genomförande och tillämpning.

Boxholms kommun anser att förslaget drabbar småkommuner mest, de som har deltidsanställda brandmän får enligt sammanställningen över de beräknade driftskostnaderna en kostnadsökning från nuvarande årliga kostnader på 3 000 tkr till 10 500 tkr. Kommunen anser att staten måste ta viss del av kostnadsökningen.

Linköpings kommun anser att förslagets kostnadsavsnitt förefaller helt orealistiskt och innehåller därutöver rena felaktigheter, exempelvis kommunernas kostnader för förebyggande II-utbildning och förvaltningsutbildning.

Norrköpings kommun anför att inbyggd utbildning vid företag, institutioner etc. förutsätter kontinuerlig sysselsättning med det som utbildningen syftar till, varför en högre specialkurs i räddningstjänst m. m. vid gymnasieskolan, på det sätt utredningen föreslår, inte är genomförbar utan stora kostnader för utbildningskommunerna. Resurser för dylik utbildning saknas nämligen hos såväl brandförsvaret som gymnasieskolan. Utbildningen föreslås förlagd till 15–20 orter med ett utbildningsbehov av 500 personer/år, vilket innebär utbildning av 25–30 personer per år och utbildningskommun. Om statsbidrag skall utgå med högst 15 000 kr/år och utbildningskommun, uppstår frågan vem som i övrigt skall tillskjuta medel för övningsområden, lokaler, undervisningsmateriel inkl. fordon, lärare/instruktörer, förbrukningsmateriel, elevernas skyddsutrustning m. m.

Kostnaden är svår att beräkna, då varken läroplan eller utrustningslista finns i utredningen och då liknande utbildning som högre specialkurs inte finns inrättad. Högre specialkurser finns dock inrättade för svetsare och turbinmontörer, varvid nettokostnaden beräknats till 40 000 kr. per elev och år. Denna summa överensstämmer även med arbetsgruppens beräkningar av kostnaderna för brandingenjörseleverna på högskolan. Arbetsgruppen borde på ett klarare sätt ha redogjort för kostnadernas fördelning.

Notabelt i kostnadsfrågan är att de större kommunerna, som framför allt bygger sin beredskap på heltidsanställd personal, "befrias" från utgifter, medan de små kommunerna med mindre bärkraft får relativt sett stora kostnadsökningar (10,5 miljoner).

Kalmar kommun framhåller att vad gäller de framtida kostnaderna för den brandmannautbildning som föreslås inom gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen (komvux) så kan dessa enligt arbetsgruppens mening täckas inom befintliga ramar. För brandmannautbildningen på heltid bör statsbidrag utgå enligt samma regler som gäller för inbyggd utbildning inom vårdområdet, medan särskilt statsbidrag till anskaffande av undervisningsmateriel för specialkurser inte förutsätts utgå.

Göteborgs kommun anför att beträffande förslagen om utbildning av respektive deltidsanställda brandmän konstaterar kommunen att det ur skoladministrativ synvinkel är möjligt att genomföra utbildningarna på det sätt som föreslagits i promemorian. F. n. saknas dock kompetens inom gymnasieskolan respektive komvux för att genomföra dylik utbildning. Den kompetens som måste tillföras finns inom brandförsvaret. Kommunen delar inte den uppfattning som framförs i promemorian att den inbyggda utbildningen kan genomföras utan personella eller materiella förstärkningar. Resursknappheten inom området är redan stor och om befintliga resurser skall friställas blir andra, bl. a. lagreglerade, områden lidande. Kostnaderna för såväl personell resursförstärkning som anskaffning av undervisningsmateriel bör bestridas av statliga medel.

Mariestads kommun anser att förbättrad räddningstjänstutbildning ej

torde kunna åstadkommas utan viss kostnadsökning även om samarbete och samordning bör ge besparingar.

Årjängs kommun menar att kostnaderna i en glesbygdskommun skulle stanna vid de beräknade icke är troligt.

Västerås kommun anför att utredningen innehåller flera positiva förslag. De ekonomiska beräkningarna har förutsatt att gymnasieskolan och tekniska högskolan tar vissa kostnader inom befintliga ramar. Detta förefaller orealistiskt och optimistiskt i dagens pressade budgetsituation på alla utbildningsenheter.

Sundsvalls kommun anser att det nu föreliggande förslaget har fördelar i att det innebär en samordning med annan utbildning i samhället.

Detta bör medföra kostnadsbesparingar i jämförelse med det tidigare förslaget.

Ett sådant resultat som anges i det nu föreliggande förslaget "Utbildning i räddningstjänst m. m." (Ds Kn 1981:24) med en besparing på ca 3 milj. kr. genom en minskning av nuvarande utbildningskostnader är givetvis möjlig att redovisa, om man som utredningen utgår från att den grundläggande utbildningen av brandmän – heltid och deltid – samt gymnasial lärlingsutbildning för skorstensfejare skall rymmas inom befintliga anslagsramar för gymnasieskolan och komvux. Riktigast hade dock varit att utredningen sökt klarlägga de tillkommande kostnaderna för kommunerna vid gymnasiet och komvux.

Umeå kommun menar att betydande kostnader kommer att belasta kommunen för utbildningen av den deltidsanställda brandpersonalen. Enligt vår mening bör staten ta på sig samtliga kostnader som uppstår i anslutning till utbildningen samt eventuellt förlägga utbildningen vid civilförsvarsskolorna.

Staten bör även svara för utbildningskostnader i anslutning till räddningsledarutbildning för heltids- och deltidsanställda brandbefäl.

Hur och i vilken omfattning fortbildningen av brandpersonalen skall ske har ej angivits i förslaget men skall relevant utbildning genomföras betyder det mer än en utbildningsdag per år varför den angivna summa på 1 000 kr. för heltidsanställd och 800 kr. för deltidsanställd inte kommer att räcka till. De beräkningar som gjorts av kommunernas och statens kostnader torde för kommunernas del vara något i underkant.

Arjeplogs kommun anser att de olika regionalekonomiska olikheterna mellan storstads- och glesbygdsbrandkårer innebär för glesbygdskommuner i Arjeplogs storlek stora ekonomiska kostnader med avseende på utbildningsnivån och kompetenskraven och att statliga medel bör utgå under en tidsperiod till glesbygdskommuner med lågt skattetal för att höja ambitionsnivån med avseende på utbildningsnivån.

Svenska kommunförbundet (minoriteten) anför att genom att utnyttja resurserna i det allmänna skolväsendet möjliggörs en större geografisk spridning av utbildningen i landet. Befintlig utrustning och lokalutrymme vid

brandkåreerna kan utnyttjas och utbildningskostnaderna kan inte minst av detta skäl hållas nere. Genomgående skulle den grundläggande räddningstjänstutbildningen med arbetsgruppens förslag överensstämma med allmänt rådande utbildningsprinciper.

Eftersom kommunernas ekonomi i dag är ytterst ansträngd får många kommuner allt svårare att särskilt prioritera brandmannautbildningen och anvisa medel till betalning av kostnader som är speciellt förenade med denna utbildning. Med nuvarande ordning måste kommunerna stå för kostnader för resor, traktamenten, lön och sociala avgifter när anställd genomgår brandmannautbildningen vid Statens brandnämnds utbildningsenhet i Solna.

Svenska kommunalarbetareförbundet menar att det torde vara arbetsgruppen förunnat att både kunna bibehålla och förbättra personalens utbildningsnivå, samtidigt som utbildningsplatserna utökas, till en kostnad som ligger väsentligen under dagens. Förslaget att förlägga den grundläggande brandmanna- och skorstensfejarutbildningen inom gymnasieskolans ram, där regeringens avrustningspolitik redan slagit igenom märkbart, gör inte arbetsgruppens optimism sämre. Uppfattningen att detta låter sig göras utan extra kostnader genom att utnyttja s. k. befintliga resurser inom gymnasieskolan får stå för arbetsgruppens räkning.

Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund framhåller att arbetsgruppen har redovisat sina bedömningar av kostnaderna för utbildningen ytterst summariskt. Beträffande utbildningen av skorstensfejare redovisas endast några siffror i en tabell över driftkostnaderna. Några kommentarer med konkret innehåll finns inte.

Beträffande investeringar uppkommer vissa kostnader genom förläggningen av teknikerutbildningen under brandnämnden. I sammanhanget är det angeläget att påpeka att samma tekniska resurser kan användas i skorstensfejarutbildningen.

Som nuvarande driftkostnader redovisar arbetsgruppen ett belopp av 170 000 kr. för 60 elever i två gesällklasser. Beloppet kan härledas och verifieras så att brandnämnden för två gesällklasser under budgetåret 1981/82 upptar ett belopp av i runt tal 157 000 kr. Om sistnämnda siffra, som alltså innefattar 60 elever med vardera åtta kursveckor omräknas till 60 elever med 13 kursveckor skulle de statliga kostnaderna för de sakkunnigas förslag till skorstensfejarutbildning uppgå till 255 000 kr. Jämfört härmed framstår uppgiften att teknikerutbildningen, som omfattar 25 elever med 6 kursveckor, skulle kosta 250 000 kr. som för hög.

Som jämförelse kan nämnas att kostnaderna för arbetsgivarna i form av anställningsförmåner och traktamentskostnader för 60 elever under vardera 13 kursveckor i 1981 års kostnadsläge kan beräknas till 1,95–2,30 milj. kr. beroende av den enskildes löneläge under skoltiden.

Hur siffrorna än skall tolkas är kostnaderna som utbildningskostnader

överkomliga och utgör inget nämnvärt sparmotiv från statsfinansiell synpunkt. Det är dessutom en chimär att en gymnasial lärlingsutbildning enligt arbetsgruppens förslag skulle kunna åstadkommas utan kostnader. Kostnaderna torde i stället bli betydligt högre, vilket bör stå klart vid en närmare eftertanke.

5 Vissa behörighetskrav

Arbetsgruppen har i sitt förslag till ny räddningstjänstutbildning funnit att frågorna om fastställande av behörighetsvillkor för att upprätthålla viss befattning i huvudsak hör samman med genomförandet av reformen. Enligt arbetsgruppens mening bör de därför övervägas närmare i det sammanhanget. Arbetsgruppen anser dock att det är uppenbart att de som utses till krävande befäls- eller chefsbefattningar förutom en god utbildning även måste ha praktisk erfarenhet inom yrkesområdet. För tjänst som utryckningsledare, vice brandchef eller som skorstensfejarmästare anser därför arbetsgruppen att det utöver utbildningen bör gälla ett minimikrav på ett års brandtjänst resp. sotningstjänst.

Tjänstemännens centralorganisation fastslår att för tjänst som utryckningsledare, vice brandchef, brandchef eller skorstensfejarmästare föreslår arbetsgruppen ett års brandtjänst respektive sotningstjänst som behörighetskrav. TCO instämmer i detta förslag.

Sveriges skorstensfejaremästares riksförbund anför att under detta avsnitt anför arbetsgruppen att mästarutbildning skall krävas för att kunna utses till skorstensfejarmästare för sotningsdistrikt och att övergångsbestämmelser som likställer äldre mästarutbildning med den nya skall gälla. Förbundet tillstyrker detta, som överensstämmer med gällande ordning.

Vidare anføres att för tjänst som skorstensfejarmästare bör ställas krav på praktisk sotningstjänst inom sotningsdistrikt under *ett* år. Förslaget bygger till synes på tanken att en i skorstensfejaryrket helt obehövad person skall kunna vinna inträde direkt i utbildningen vid högskolan av skorstensfejarmästare. Den nuvarande och enligt vår övertygelse enda möjliga utbildningsgången är att genom flera års praktisk yrkesverksamhet och en påbyggnadsutbildning inhämta erforderlig kompetens för den ansvariga chefsbefattningen. Om vi inte har missförstått förslaget, avstyrker vi detsamma på det bestämdaste och förutsätter att nuvarande ordning och de sakkunnigas förslag i detta hänseende bildar mönster för den framtida ordningen. Detta innebär *fyra* års yrkespraktik mot nuvarande sex år.

6 Genomförande

Arbetsgruppen anser att förslaget bör genomföras så snart som möjligt. Utbildningen bör kunna påbörjas hösten 1983.

Civilförsvarsstyrelsen framhåller att vad gäller tidpunkt för att realisera arbetsgruppens förslag sammanhänger denna naturligtvis med behandlingen

av räddningstjänstkommitténs principbetänkande (SOU 1981:82). Civilförsvarsstyrelsen instämmer med arbetsgruppens konstaterande att "en decentralisering till civilförsvarets utbildningsanläggningar knappast är fullt genomförbar utan att räddningstjänstutbildningen för fred och krig har en gemensam huvudman". Det bör emellertid, enligt styrelsens mening, inte förhindra att myndigheterna successivt anpassar sina utbildningsorganisationer till föreslagna förändringar och åstadkommer en gemensam planering för hur erforderliga resurser skall kunna byggas upp för ett optimalt utnyttjande av styrelsens utbildningsanläggningar.

Statskontoret vill anföra att det skulle vara av stort värde om reformen kunde genomföras samtidigt med andra aktuella förändringar på räddningstjänstens område. Om det sålunda bedöms sannolikt att beslut snart kommer att fattas om en utvidgad samordning mellan räddningstjänsten i fred och krig, innefattande en sammanslagning av statens brandnämnd och civilförsvarsstyrelsen, bör beslut om förändringar i utbildningen anstå till samma tillfälle. Nödvändiga organisationsförändringar centralt och lokalt kan då genomföras i ett sammanhang och risken för i tiden utsträckta störningar i organisationernas arbete minimeras.

Statens brandnämnd finner den föreslagna genomförandetiden alltför kort. Risker föreligger för mångåriga provisorier, vilket nämnden har negativa erfarenheter av från sina verksamheter i Solna och Rosenberg.

Umeå kommun tillstyrker förslaget men vill i övrigt framhålla vad som sagts i denna skrivelse vad gäller nya förslag och ändringar. Den angivna tidsramen anses vara väl optimistisk eftersom brandskolans nuvarande verksamhet fortfarande är ett provisorium och ett ytterligare provisorium inte gagnar brandförvarsutbildningen.

Tjänstemännens centralorganisation vill slutligen understryka att det är nödvändigt att den föreslagna utbildningen snarast kommer till stånd.

Innehåll

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 9 september 1982	2
1 Inledning	2
2 Föredragandens överväganden	3
2.1 Reformen som helhet	3
2.1.1 Nuvarande utbildning	3
2.1.2 Arbetsgruppens förslag	5
2.1.3 Remissinstanserna	6
2.1.4 Överväganden	8
2.2 Brandmannautbildningen	12
2.2.1 Utbildning av heltidsanställda brandmän	12
2.2.2 Utbildning av deltidsanställda brandmän	16
2.3 Vidareutbildning och fortbildning inom räddningstjänsten	19
2.3.1 Inledande synpunkter	19
2.3.2 Utbildning av utryckningsledare	21
2.3.3 Utbildning i förebyggande brandförsvaret	24
2.3.4 Utbildning av brandmästare	26
2.3.5 Fortbildning	27
2.4 Brandingenjörsutbildning m. m.	28
2.4.1 Inledande synpunkter	28
2.4.2 Utbildning av brandingenjörer	29
2.4.3 Högskoleutbildning för brandmästare	33
3 Hemställan	35
4 Beslut	35

Bilaga 1 Promemoria av arbetsgruppen för överarbetning av förslaget (Ds Kn 1979:5) till ändrad brandförvarsutbildning m. m., Utbildning i räddningstjänst m. m.

Bilaga 2 Förteckning över remissinstanser och sammanställning av remissyttranden över departementspromemorian (Ds Kn 1981:24) Utbildning i räddningstjänst m. m.